

จุฬาราชมนตรี

กฎหมายไทย

คือ

พระราชบัญญัติและประกาศ ซึ่งตั้งขึ้น ในรัชกาล
ของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ผู้ทรงพระคุณธรรมอัน ประเสริฐ

เล่ม ๗

ขุนทูลหม่อมพระบาไกรลี สุภาพักดิ์ศรีมีนราคราช อำมาตย์คณาการ
(แปล) ม, ม, ท, ช, ร, ก, ม, รัฐมนตรี ของคณะ
ข้าหลวงพิเศษ ประจำการ จัดศาลยุติธรรมในหัวเมืองทั้งปวง
อธิบดี ผู้พิพากษาศาลพระราชอาญา สยามสถิตยยุติธรรมกรุงเทพ
เป็น ผู้รวบรวมเอา มาลงพิมพ์ไว้เป็น สมุดเล่มเดียวกัน เพื่อ
ให้เป็น ประโยชน์แก่ การพิจารณาพิพากษาคดี ทั้งปวง

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์วิชาการ ย่านหน้าเมือง ถนนเพ็ชรนคร กรุงเทพฯ

ราคาเล่มละ ๘ บาท

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
บริเวณ โกสณทวิศก ๑๑๑

<https://museum.coj.go.th/>

สารบัญ

๔๓๑ พระราชกำหนดพิจารณาความแพ่ง อาญา และ ชุธรณ

สำหรับศาลต่าง ประเทศในหัวเมือง ร.ศ. ๑๑๖

(เก็บขึ้น ใช้ ในมณฑลลาวเฉียง)

หน้า ๒๓๐๓

หมวด ที่ ๑

ว่าด้วย นาม และกำหนดให้ ใช้พระราชกำหนด

หน้า ๒๓๐๔

หมวด ที่ ๒

ว่าด้วย ลักษณะพิจารณาความแพ่ง ตอนที่ ๑ ว่า

ด้วย คักสิน ข้อเดิม เถียงโดยไม่วัดขึ้นฟ้อง และ

ทำให้ การเป็น ส่วนวน กันข้อเดิมในความจริง

หน้า ๒๓๐๕

ข้อเดิมใน ข้อ กฎหมาย

หน้า ๒๓๐๖

ตอนที่ ๒ ว่าด้วย พิจารณาความ มโนสารคดี

ทุนทรัพย์ ค่า ๒๐๐ บาท (๒๐๐ ร.เย็บ)

หน้า ๒๓๐๗

ตอนที่ ๓ ว่าด้วย ลักษณะพิจารณาความ มโนสารคดี

เกี่ยวด้วย หนังสือ สัญญา สั่งให้ ใช้เงิน และหนังสือ

สัญญา รับใช้เงิน.

หน้า ๒๓๑๑

ตอนที่ ๔ ว่าด้วย วิธี ฟ้อง เรียกทุนทรัพย์ ที่มีราคา

ตั้งแต่ ๒๐๐ บาท (๒๐๐ ร.เย็บ) ขึ้นไป

คำฟ้อง มาตรา ๒๒	หน้า ๒๓๑๖
ฟ้องเรียกทรัพย์สินคืน มาตรา ๒๔	หน้า ๒๓๑๘
สรรพหนังสือต่าง ๆ คืบท้ายฟ้อง มาตรา ๒๕	หน้า ๒๓๒๐
แก้ฟ้อง มาตรา ๒๖	หน้า ๒๓๒๑
ใครควรเป็นโจทก์และจำเลย มาตรา ๓๐	หน้า ๒๓๒๓
คำฟ้องบกพร่อง มาตรา ๓๙	หน้า ๒๓๒๙
หมายสั่งสำเนาคำฟ้อง มาตรา ๔๐	หน้า ๒๓๒๙
หมายสั่งฟ้อง มาตรา ๔๑	หน้า ๒๓๓๐
คดีฟ้อง ตามกฎหมาย มาตรา ๔๒	หน้า ๒๓๓๐
คำให้การ มาตรา ๔๓	หน้า ๒๓๓๒
คำให้การโดยทวง มาตรา ๔๔	หน้า ๒๓๓๖
บังคับถามจำเลย มาตรา ๔๕	หน้า ๒๓๓๗
จำเลย ขอมเสียดเงิน มาตรา ๔๖	หน้า ๒๓๓๙
ข้อถกแถลงกัน มาตรา ๕๑	หน้า ๒๓๓๙
วางเงิน ไว้กลางศาล มาตรา ๕๒	หน้า ๒๓๓๙
ฟ้องแย้ง มาตรา ๕๓	หน้า ๒๓๔๐
วิธีที่จะต้องทำต่อไปเมื่อยื่นคำให้การ แล้ว มาตรา ๕๔	หน้า ๒๓๔๒
วิธีของศาล มาตรา ๕๖	หน้า ๒๓๔๓

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

ควรว ขาณฐี มาตรา ๔๗	หน้า	๒๓๔๔
วิธีสั่งให้นักวันชำระความ มาตรา ๕๗	หน้า	๒๓๔๕
เลื่อนวันนักชำระ มาตรา ๖๒	หน้า	๒๓๔๗
ขานฐีฟ้องและ ขานฐีพิจารณา มาตรา ๖๓	หน้า	๒๓๔๘
ศาลนั่งชำระความ มาตรา ๖๘	หน้า	๒๓๕๑
ชำระ มาตรา ๗๑	หน้า	๒๓๕๑
วิธีชำระ มาตรา ๘๒	หน้า	๒๓๕๕
คำตัดสิน มาตรา ๘๗	หน้า	๒๓๕๘
ชำระใหม่ มาตรา ๙๘	หน้า	๒๓๕๙
คำบังคับและ คำสั่ง มาตรา ๙๓	หน้า	๒๓๖๐
เรื่อง ตามหมายบังคับและ ตามหมาย คำสั่ง มาตรา ๑๐๔	หน้า	๒๓๖๔
ทูลเกล้า การเรื่อง มาตรา ๑๐๘	หน้า	๒๓๖๕
ยื่นและ ขาญ ทอดกลอด ทวิพิสัยสิ่งของ มาตรา ๑๐๙	หน้า	๒๓๖๕
ออกหมายเรียกผู้แพะก็มาไต่สวน มาตรา ๑๒๐	หน้า	๒๓๗๐
การ เรื่อง วัคหมาย นอก เขต แขวง ของ ศาล		
มาตรา ๑๒๒	หน้า	๒๓๗๒
ลงโทษ ชัง ใน ข้อที่ไม่ทำ ตามหมาย		
มาตรา ๑๒๓	หน้า	๒๓๗๒
วิธีชำระ ตักสินเบกมถัดทำมา มาตรา ๑๒๖	หน้า	๒๓๗๔

มีคำ มาตรา ๑๒๗	หน้า	๒๓๗๕
คำสั่งให้มาชี้แจงเหตุ มาตรา ๑๓๓	หน้า	๒๓๗๙
หมายเรียก มาตรา ๑๓๔	หน้า	๒๓๘๐
วิธี ออกคำสั่งก่อนฟ้องคดี ก็นั้น มาตรา ๑๓๕	หน้า	๒๓๘๒
วิธี อนุญาตโคกกลางการ ชำระและรักษสิน มาตรา ๑๓๘	หน้า	๒๓๘๓
เรียกพยาน และ สืบพยาน มาตรา ๑๔๑	หน้า	๒๓๘๗
พยาน ทาย ฤา เลียบ วัตถุ ฤา ไม่มาเบิก ความ มาตรา ๑๔๗	หน้า	๒๓๙๓
คำสาบาล มาตรา ๑๔๘	หน้า	๒๓๙๔
รับเอาหนังสือ สำคัญไว้เช่นพยาน มาตรา ๑๕๑	หน้า	๒๓๙๕
พยาน และ ผู้แทนตัว มาตรา ๑๗๐	หน้า	๒๓๙๕
ฟ้องเข้าคู่ส่วนตัว ฤาคนเข้าคู่ส่วนตัว ฟ้อง มาตรา ๑๗๓	หน้า	๒๓๙๗
โทษไม่ ใ้ อยู่ใน บัณฑิตของศาล มาตรา ๑๗๔	หน้า	๒๓๙๗
ว่าด้วย การ บังคับ ใน กระบวนพิจารณา มาตรา ๑๗๕	หน้า	๒๓๙๘
ว่าด้วย ความคนอนาถา มาตรา ๑๘๔	หน้า	๒๔๐๑
หนี้เวลา มาตรา ๑๘๘	หน้า	๒๔๐๓
คดี เพิ่มเติม มาตรา ๑๙๒	หน้า	๒๔๐๔
โทษฤา จำเลยทลายฤาเปลี่ยนไปอย่างอื่น มาตรา ๑๙๓	หน้า	๒๔๐๕
เดือน วัน ชำระ ท่อไป มาตรา ๑๙๔	หน้า	๒๔๐๕

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

ไขถ้อยคำสำนวนใหม่	มาตรา ๑๙๕	หน้า ๒๕๐๖
ขยายๆ ช่นเวลาให้ยาวๆ ให้สั้น	มาตรา ๑๙๖	หน้า ๒๕๐๖
สำนึกของผู้มีพระทัย	มาตรา ๑๙๗	หน้า ๒๕๐๗

ลักษณะ อรรถาธิบายจากศาลต่างประเทศ เมืองนครเชียงใหม่

อรรถาธิบายความแพ่ง	มาตรา ๑๙๘	หน้า ๒๕๐๘
--------------------	-----------	-----------

หมวดที่ ๓

ว่าด้วย ลักษณะพิจารณาความอาญา มีโทษ หลวง	หน้า ๒๕๑๒
หมายนักให้โทษไว้ด้วย	มาตรา ๒๐๘ หน้า ๒๕๑๘
คู่ความจากนัก	มาตรา ๒๐๙ หน้า ๒๕๑๘
ข้อบังคับเพิ่มเติม	มาตรา ๒๑๐ หน้า ๒๕๑๘

ลักษณะ อรรถาธิบายคำตัดสิน

ความอาญาจากศาลต่างประเทศ เมืองนครเชียงใหม่	หน้า ๒๕๑๗
๔๓๒ ประกาศ จัด การ ยื่น ถัด ถัด ถัด ร.ศ. ๑๑๗	หน้า ๒๕๕๘
๔๓๓ พระราชบัญญัติ ราช องค์ รัชช. ร.ศ. ๑๑๗	หน้า ๒๕๖๐
๔๓๔ ประกาศ ทั้ง ศาล ยุติธรรม มณฑล นคร	
ราช สห. ร.ศ. ๑๑๖	หน้า ๒๕๖๕

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

- ๔๓๕ ประกาศ ตั้งผู้พิพากษามณฑล นครราชสีมา
 สืบมา ร.ศ. ๑๑๖ หน้า ๒๔๖๖
- ๔๓๖ ประกาศ แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติ
 รักร ข้องกัน ฉาฬโรค ร.ศ. ๑๑๗ หน้า ๒๔๖๗
- ๔๓๗ เพิ่มเติม ข้อ ข้างขึ้น ทรง รดไฟ ทรง สรรพ
 ร.ศ. ๑๑๗ หน้า ๒๔๖๘
- ๔๓๘ ประกาศ ตั้งศาลยุติธรรม มณฑล
 ราชบุรี ร.ศ. ๑๑๗ หน้า ๒๔๗๐
- ๔๓๙ ประกาศ เรื่อง ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา
 ร.ศ. ๑๑๗ หน้า ๒๔๗๑
- ๔๔๐ กฎเสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ สำหรับกรม
 รดไฟ ทดลง ว่าด้วย การ จำหน่าย ทวีโย อนุญาต
 ให้ โดยสถานทาง รดไฟ ไม่ต้องเสียเงินกำหนด
 ให้ใช้ ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ร.ศ. ๑๑๗ หน้า ๒๔๗๓
- ๔๔๑ ประกาศ รักร การ สอดใน จังหวัดพระ
 นคร ร.ศ. ๑๑๗ หน้า ๒๔๗๓
- ๔๔๒ ประกาศ ตั้งกรรมการ คักสิน
 ความฎีกา ร.ศ. ๑๑๗ หน้า ๒๔๗๐
- ๔๔๓ ประกาศ เลิกการเก็บภาษี ภายใน ร.ศ. ๑๑๗ หน้า ๒๔๗๑

- ๔๔๔ ประกาศเพิ่มเติม พระราชบัญญัติ
ลักษณะ ปกครอง ท้อง ที่ ร, ศ, ๑๑๗ หน้า ๒๔๗๔
- ๔๔๕ ประกาศ สำหรับ การ บังคับ หลัก หม่า พืช เชนร
คลอง ร, ศ, ๑๑๗ หน้า ๒๔๗๕
- ๔๔๖ ประกาศให้ เสีย เงิน ค่า ทำ ท่อ กระ ทรวง
นครบาล ร, ศ ๑๑๗ หน้า ๒๔๗๖
- ๔๔๗ ประกาศ ตั้ง ศาล ชุม ชุม ร มณฑล ภู เกศ
ร ศ, ๑๑๗ หน้า ๒๔๐๐
- ๔๔๘ ประกาศ กรม ชุม ชุม ร มณฑล ในการ สร้าง ถนน
ท่าบด ทรวง ก็น สอ ร ศ ๑๑๗ หน้า ๒๔๐๑
- ๔๔๙ ประกาศ แกะ ใจ เพิ่ม เต็ม พระ ราช บัญ ญัติ จัก การ
บึง ก็น กาท ไรศ ร ศ ๑๑๗ หน้า ๒๔๐๓
- ๔๕๐ ประกาศ เก็บ เงิน ค่า ราช การ ร, ศ, ๑๑๗ หน้า ๒๕๐๕
- ๔๕๑ ประกาศ ใช้ เข็ม สทวง ก์ ของ ชาว ร ศ ๑๑๗ หน้า ๒๕๐๘
- ๔๕๒ ประกาศ เปลี่ยน ทำ น่ง เสนา ยกั ร ศ ๑๑๗ หน้า ๒๕๑๑
- ๔๕๓ ประกาศ พระ ราช นิยม เรื่อง เวลา ร ศ ๑๑๗ หน้า ๒๕๑๒
- ๔๕๔ ประกาศ แกะ ใจ พระ ราช บัญ ญัติ จัก การ บึง ก็น
กาท ไรศ ร ศ ๑๑๗ หน้า ๒๕๑๔
- ๔๕๕ ประกาศ จัก การ ทำ เหม นใน ศวิ เมือง

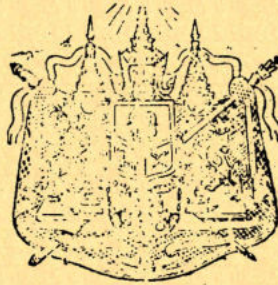
	ร.ศ. ๑๑๗	หน้า ๒๕๑๗
๔๕๖	ประกาศ จัดศาลยุติธรรม มณฑล นครสวรรค์ ร.ศ. ๑๑๗	หน้า ๒๕๒๐
๔๕๗	ประกาศห้ามไม่ให้ปลูกเรือนโรงขึ้นมุงบัง ด้วยไม้ซีกและ ฝา ด้วยแผง ฝา ด้วยไขไม้ ในที่เพลิงไหม้ ร.ศ. ๑๑๗	หน้า ๒๕๒๑
๔๕๘	ประกาศ จัดการสงเคราะห์ในรัศมีวัดพระนคร เพิ่มเติม ร.ศ. ๑๑๗	หน้า ๒๕๒๒
๔๕๙	ประกาศห้ามไม่ให้ทำอันตรายต้นไม้ ริมถนนหลวง ร.ศ. ๑๑๗	หน้า ๒๕๒๔
๔๖๐	ประกาศ จัดศาลยุติธรรม มณฑล นครราชสีมา ร.ศ. ๑๑๗	หน้า ๒๕๒๕
๔๖๑	ประกาศ ออก เลิก กฎหมาย คอชท้ายพระราชบัญญัติ กระบวนพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. ๑๑๔ ออก ร.ศ. ๑๑๗	หน้า ๒๕๒๕
๔๖๒	พระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหารเพิ่มเติม ร.ศ. ๑๑๗	หน้า ๒๕๕๒
๔๖๓	ประกาศ กรมศึกษาธิการในการสร้างถนน อนุสาวรีย์ ร.ศ. ๑๑๗	หน้า ๒๕๕๗

- ๔๖๔ ประกาศ ออก ทราบ ของ ที่ ก็นิตถของ ประเวศ
บุรี รมย์ และ กถของ แยก รศ ๑๑๗ หน้า ๒๕๕๙
- ๔๖๕ ประกาศใช้พระนามเจ้าฟ้ามีกรม รศ ๑๑๗ หน้า ๒๕๖๐
- ๔๖๖ พระราชกำหนดกฎอาญาการ กระทำผิดสัญญา
รศ ๑๑๗ หน้า ๒๕๖๑
- ๔๖๗ พระราชบัญญัติ จักการ กิจเพ่ง รศ ๑๑๗ หน้า ๒๕๖๔
- ๔๖๘ ประกาศ ตั้ง กรมการ ทรวา ตำแหน่ง พนักงาน
ในรัฐชาติ รศ ๑๑๗ หน้า ๒๕๘๐
- ๔๖๙ ประกาศ ห้ามคน แต่ง กวไม่ สมควร มีได้ ไปมา
ในพระราชฐานที่เสด็จ ออก รศ ๑๑๗ หน้า ๒๕๘๒
- ๔๗๐ ประกาศห้ามการแต่งกายไม่สมควร รศ ๑๑๗ หน้า ๒๕๘๔
- ๔๗๑ ประกาศห้ามไม่ให้ปลูก เรือนโรงอันมั่ว กว
ไล่จก และ ฎา กว แฝง ฎา ไร่ชไข ไม่นึก
พลึงไพน รศ ๑๑๗ หน้า ๒๕๘๖
- ๔๗๒ กฎ ข้อ บังคับ สำครว การ แปล พระปริยัติ ขรรณ
ในสนาม รศ, ๑๑๗ หน้า ๒๕๘๗
- ๔๗๓ ประกาศ ข้อ บังคับ ภาษี ฝืน รศ ๑๑๘ หน้า ๒๕๙๕
- ๔๗๔ พระราช บัญญัติ บังคับ กัน รัถ ลอบ ติ ทรา
ไม รศ ๑๑๗ หน้า ๒๖๐๔

- ๔๗๕ ประกาศเปลี่ยนผู้บัญชาการ กรมยุทธนาธิการ
ร.ศ. ๑๑๗ หน้า ๒๖๑๔
- ๔๗๖ พระราชบัญญัติระเบียบบรรดาศักดิ์ ร.ศ. ๑๑๗ หน้า ๒๖๑๕
- ๔๗๗ พระราชบัญญัติแปลงชาติ ร.ศ. ๑๑๗ หน้า ๒๖๑๑
- ๔๗๘ ประกาศตั้งผู้บัญชาการ กรมทหารเรือและผู้
บังคับการ กรมต่างๆ ร.ศ. ๑๑๗ หน้า ๒๖๑๓
- ๔๗๙ ประกาศจัดการ บังคับกาฬโรค ร.ศ. ๑๑๘ หน้า ๒๖๑๕
- ๔๘๐ ประกาศ รั้งไขข้อบัญญัติเกณฑ์การมหรสพ ร.ศ. ๑๑๗ หน้า ๒๖๑๔
- ๔๘๑ พระราชบัญญัติลักษณะ ชุมชน ล่วง ประเพณี
ร.ศ. ๑๑๘ หน้า ๒๖๒๑
- ๔๘๒ พระราชกำหนดลักษณะหมิ่น ประมาท ด้วย การ
พูด ใดๆ เขียน ถ้อยคำ เท็จ ชั่ว โสมนาการ
ร.ศ. ๑๑๘ หน้า ๒๖๒๔
- ๔๘๓ ประกาศ ช้อ บังคับ สำคัญ ขาวๆ ต่างๆ
กระสุนปืนซึ่ง มาจากต่างประเทศได้ ใช้
ไปพลาง ก่อน ร.ศ. ๑๑๘ หน้า ๒๖๔๒
- ๔๘๔ ประกาศ เว้น นาม ภูษาทลง ร.ศ. ๑๑๘ หน้า ๒๖๔๔
- ๔๘๕ ประกาศ แก้ไข เพิ่มเติม พระราชบัญญัติ
จัดการ บังคับกาฬโรค ร.ศ. ๑๑๘ หน้า ๒๖๔๖

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

- ๔๔๖ ประกาศเปลี่ยนนามมณฑล ร ศ ๑๑๔ หน้า ๒๖๔๕
- ๔๔๗ พระราชบัญญัติวิธีขึ้นครุเพิ่มเก็บ ร ศ ๑๑๔ หน้า ๒๖๕๐
- ๔๔๘ ประกาศจัดการขึ้นรถกันภาพโรคเพิ่มเก็บพระ
ราชบัญญัติจัดการขึ้นรถกันภาพโรค ศ ร ๑๑๔ หน้า ๒๖๕๑
- ๔๔๙ ประกาศเก็บเงินค่าราชการ เมืองพระตะบอง
และเมืองเสียมราฐ ร ศ ๑๑๔ หน้า ๒๖๕๒
- ๔๕๐ พระราชบัญญัติขึ้นรถกัน การ ลักขณชักตลาด
ไม้ขอนสักที่ยังไม่ได้เสียค่า กอ และ ภาษี
ร ศ ๑๑๔ หน้า ๒๖๖๐
- ๔๕๑ พระราชบัญญัติศักดินาจำนวนพระยา
ท้าวแสนเมืองประเทศราช ร ศ ๑๑๔ หน้า ๒๖๖๒
- ๔๕๒ ประกาศเปลี่ยน การ กวณ เลข ร ศ ๑๑๔ หน้า ๒๖๖๔

พระราชกำหนด

พิจารณาความแพ่ง อาญาแล อุทธรณ์

สำหรับ ศาลต่างประเทศในหัวเมือง

รัตนโกสินทรศก ๑๑๖

ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนกาล เป็น อภิตถาก ล่วง แล้ว
๒๔๔๐ พรรษา ขึ้นศุภมาส วันพุธ คติขันธ์จุลศักราช ๑๒๕๙
กุกกุณ สัณวัระ ปุศฺยมาส กฤษณ ขึ้นศุภ ศกขาศิกิ สุวัณ คติวิธิตุ
รัตนโกสินทร ศก ๑๑๖ มกราคม มาศ พระมหาสาตคุณพิเศษ
ระวิวาร ขึ้นจุม รัชกาล ถึงระคิมะ สัณวัระ ทวีปญญาสาวิระ
ระสกุทธระ ระสะสหัสสิมะ ทิวสเชตร ปวิณทกาล กำหนด

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ มหิตพรเทพ มหา
มงกุฎ มุยุบ รัตนราช ววิวงษ วุฑฒพงษ์บริพัตร วรชกตีย

๑

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

<https://museum.coj.go.th/>

หน้า ๒๓๐๔ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
ราชินิกโรคม จาตุรนต์บรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ บรมขรร
มิกมหาราชาธิราช บรมนารถบพิตร พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ผู้ทรงพระคุณธรรมอันประเสริฐ

เสด็จออก ณ พระที่นั่ง จักรี มหาปราสาท บรมราชพิमान โดย
สถานอุทราภิมุข- ภายใต้พระมหานพปดล เสวยรถฉัตร เหนือ
วิทัน ขรรบกั พร้อมด้วยพระบรมวงษานุวงษ์ เสด็จมาที่ รัฐมนตรี
องคมนตรี กระทรวงศึกษาธิการ บริหารฝ่ายทหารพลเรือน เพื่อทูลขอ
ขัติพระบาทมณฑล โดยกำหนดตำแหน่งเป็นอันคัมกัน

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้
ทราบทั่วกันว่า เมื่อมีชวทศัมฤทธิศกจุลศักราช ๑๒๕๐ ได้
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติลักษณะพิจารณา
ความแพ่งอาญาอุทธรณ์ ในระหว่างคนในบังคับสยาม แลคน
ในบังคับอังกฤษ สำหรับศาลต่างประเทศ ณ เมืองนครเซี่ยงไฮ้
รวม ๙๑ ข้อไว้ ณ ที่ใช้ในการชำระคดีคดีวิวาท อันเกิด
ขึ้นในระหว่างคนในบังคับทั้งสองประเทศมา โดยเรียบร้อย มา
บัดนี้ การค้าขาย ในมณฑลหัวเมือง แม้ไพศาลวัฒนาเจริญขึ้น
โดยลำดับมากกว่ากาลก่อน เหตุฉะนี้มูลคดีวิวาท ที่เกี่ยว
ข้องด้วย การค้าขาย แลกเปลี่ยนสรรพสินค้าต่างๆ ในระหว่างคน
ในบังคับทั้งสองประเทศ ก็ย่อมทวีมากยิ่งขึ้นโดยชวระ การ
พระราชบัญญัติที่ตราขึ้นมานี้แลหจจจึงยังมีขาดพร่องจากเหตุ

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๓๐๕
อยู่หลายประการ ไม่พอแก่การที่จะรับคดีวิวาทเหล่านั้นใน
สมัยนี้ไว้ จึงทรงพระราชดำริห์เห็นควรที่จะให้ยกเลิกพระราช
บัญญัติที่กล่าวชื่อมาแต่นั้นเสีย ให้ทั้งพระราชกำหนดขึ้นใหม่
เหตุนี้จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกำหนด
ขึ้นไว้ต่อไปดังนี้

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยนามแลกำหนดให้ใช้พระราชกำหนด

มาตรา ๑ พระราชบัญญัติลักษณะพิจารณาสำหรับศาลต่าง
ประเทศ เมืองนครเข็ญใหม่ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งขึ้น
ไว้ เมื่อรัชชวศัสมฤตศักราช ๑๒๕๐ นั้น ให้ยกเลิกเสีย
ตั้งแต่วันออกประกาศใช้พระราชกำหนดนี้เป็นต้นไป

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกชื่อว่า “พระราช
กำหนดลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญา สำหรับศาลต่างประเทศ
ในหัวเมือง รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ ” แลใช้ไว้ตั้งแต่วันที่ ๑
เดือนตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๗ เป็นต้นไป

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยลักษณะพิจารณาความแพ่ง

ตอนที่ ๑ ว่าด้วยคดีสินจ้างเดิมโดยไม่ต้องขึ้นฟ้อง

พิพจน์ที่ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
แต่ทำให้ การ เป็น สาธารณ ก็น ี่ ขอ เจริญ ใน ความ จริ่ง
<https://museum.coj.go.th/>

หน้า ๒๓๐๖ ถัดจากพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
มาตรา ๓ ถ้าคน ๒ ฝ่าย มี ข้อ ถัดม เติบง กันในความจริง ข้อ ไก
ข้อ หนึ่ง ซึ่งอาจะนำไป ร้องฟ้องกันยัง ศาลได้ แต่มา
ยอมตกลงพร้อมกัน ว่า ขอให้ศาล ท่าง ประเทศ ณ หัว เมือง นั้น ๆ
พิจารณา ทักสิน ความจริง แลเท็จ ที่ ถัดม เติบง กัน นั้น ถ้าศาล เห็น ว่า
คน ทั้ง สอง ฝ่าย มี ข้อ เกือบ ชัดง ที่ จะให้ศาล พิจารณา ทักสิน ข้อ
ถัดม เติบง กัน นั้น จริง แล เปน ข้อ ที่ สมควร จะพิจารณา ทักสิน ได้
ก็ให้ศาล มี คำสั่ง ให้พิจารณา ทักสิน ต่อไป ไม่ทอง ให้ มี ฟ้อง
แลคำให้การ เปน ส่วนวน กัน อีกขาว

มาตรา ๔ ข้อ ถัดม เติบง เช่น กล่าว มา นี้ ให้ศาล กระเวียงลง
ใน คำสั่ง (ตาม แขนย ที่ ๑) เปน ประเค้น สำหรัย พิจารณา
แล้วให้ กำหนด ทพิจารณา ต่อ ไป ถึง เช่น กก็ ทั้ง ปวง

มาตรา ๕ ถ้าคน ทั้ง สอง ฝ่าย เห็น สมควร จะทำ สัญญา กัน
ไว้ก็ ได้ ก็อ สัญญา ว่า ถ้า ศาล พิจารณา ได้ ความจริง สม ข้อ
ถัดม เติบง ข้อ ไก หรือ ไม่ ได้ ความจริง สม ข้อ ถัดม เติบง ข้อ ไก แล้ว
ข้าร ฝ่าย หนึ่ง จะยอมเสีย เงิน ให้ ฝ่าย ข้าง หนึ่ง เปน จำนวน เงิน เท่า นั้น
กึ่ง ได้ กำหนด ไว้ ใน สัญญา นี้ หรือ ตาม จำนวน ที่ ศาล จะพิจารณา
ได้ ความจริง ว่า เปน เงิน มาก น้อย เท่า ไก ตาม ข้อ ซึ่ง ได้ กระลง
ไว้ เปน ประเค้น สำหรัย ที่ ศาล จะพิจารณา นั้น แล คำ สัญญา
กัน เช่น ว่า มา นี้ ให้ เขียน ลง ไว้ ท้าย คำสั่ง ของ ศาล ให้ คน ทั้ง
สอง ฝ่าย เขียน ชื่อ ลง ท้าย มี ไว้ เปน คำ สัญญา เมื่อ กาย หลัง ศาล

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญาแล อุทธรณ์ หน้า ๒๓๐๗
พิจารณาไว้ความเท็จจริงประการใด ในข้อที่จำยอมเถียงเหล่านั้น
แล้วศาลจะตัดสินให้เสียเงิน ตามจำนวนที่กำหนดไว้ในสัญญา
นั้น หรือ ตามจำนวนที่ศาลชำระไว้ความจริงว่า เป็นเงินมาก
น้อยเท่าใด แล จะบังคับให้ใช้ทุนค่า ขรรหมเนียม แทนกัน ฤฯ ไม่
ก็ได้ สุดแต่รูปความ

มาตรา ๖ ถ้าคนทั้งสองฝ่ายไม่ได้สัญญากันไว้ ในข้อ
ที่จะใช้ทุนค่า ขรรหมเนียม แทนกันแล้ว การที่จะบังคับให้ฝ่ายใด
ใช้ทุนค่า ขรรหมเนียม แทนกัน ก็ได้ หรือ จะบังคับให้ต่างคนต่าง
เสีย ก็ได้ ก็สุดแล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร

มาตรา ๗ ให้ศาลเจตนา ข้อประเด็น ข้อพิจารณาแลคำ
ตัดสินไว้เป็นสำคัญ แล คำตัดสินนั้นเป็นอันใช้ได้ ทั้งเช่น
คำตัดสินคดีที่ต่อสู้กันเป็นจำนวนทั้งปวง

ข้อจำยอมเถียงในข้อกฎหมาย

มาตรา ๘ ถ้าคนทั้งสองฝ่าย มีข้อจำยอมเถียงกันในบท
กฎหมาย ข้อใดข้อหนึ่ง ซึ่งอาจนำไปร้องฟ้องกันยังโรงศาลได้
แต่ฝ่ายใดยอมตกลงพร้อมกัน ขอให้ศาลชี้ด้วยบทกฎหมายว่า บท
ใดจะทรงแก่ข้อซึ่งจำยอมเถียงกันนั้น ถ้าศาลเห็นว่าคน ๒ ฝ่าย
มีข้อเถียงข้อที่จะให้ศาลตัดสินในข้อจำยอมเถียงกันนั้นจริง แล
สมควรจะตัดสินก็ให้ศาลชี้ไทยและคดีอาญาและคดีแพ่ง

หน้า ๒๓๐๕ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญา แลอุทธรณ์ เล่ม ๗
พิเศษ เรื่องนี้ ไม่ต้องให้มีฟ้อง แล ทำให้การ เป็นสำนวน กัน
บักขาว

ถ้าศาลเห็น ว่าความจริง ซึ่ง นำมา จะให้ ชั่ว ทั่ว บทกฎหมาย นั้น
ยังว่า ไม่ ชักเจน ก็ ก็ หรือ เห็น ว่า ยัง ไม่ เป็น ข้อ ที่ ถัด เถียง กัน ก็ ก็
หรือ คน สอง ฝ่าย ะยอม ตกลง ตาม ข้อ ความ ที่ ให้ แก่ ไช ชื่น
ใหม่ ไม่ ให้ ก็ ก็ ศาล จะ ให้ ว่า ใหม่ ให้ ชักเจน หรือ ะให้ แก่ ไช
หรือ ศาล จะ เรียบ เรียง ข้อ ความ ตาม ที่ เป็น จริง ยก จาก ข้อ ความ
ทั้ง ปวง ที่ คน ทั้ง สอง ฝ่าย กล่าว ไว้ แล้ว นี้ ก็ ก็

มาตรา ๙ ถ้า คน ทั้ง สอง ฝ่าย เห็น สมควร จะ ทำ สัญญา
ก็ ก็ คือ สัญญา ว่า ถ้า ศาล ทัก สืบ ชี้ วาง บทกฎหมาย ว่า ยก ไท
ถูก ข้าง ฝ่าย ไท แล ผิด ข้าง ฝ่าย ไท ใน คดี เรื่อง นั้น แล้ว ข้าง ฝ่าย
หนึ่ง ะยอม เสีย เงิน ให้ ฝ่าย ข้าง หนึ่ง เป็น จำนวน เงิน เท่า นั้น คง
ไว้ กำหนด ไว้ ใน สัญญานั้น หรือ ตาม จำนวน ที่ ศาล พิจารณา ได้
ความจริง หรือ แล้ว แต่ ที่ ศาล จะ สั่ง แล จะ ใช้ ทุน ค่า ชวรม
เนียม แทน กัน หรือ ไม่ คง นี้ แล คำ สัญญา กัน เช่น ว่า มา นี้ ให้
เขียน ลง ไว้ ใน คำสั่ง ที่ กล่าว ทั่ว ความ พิเศษ เรื่อง นี้ หรือ
เขียน ลง ไว้ ใน คำสั่ง ด้ ยับ หลัง ก็ ก็

มาตรา ๑๐ ถ้า คน ทั้ง สอง ฝ่าย ไม่ ได้ สัญญา กัน ไว้ ใน ข้อ
ที่ จะ ใช้ ทุน ค่า ชวรมเนียม แทน กัน แล้ว การ ที่ จะ ยักย ให้ ฝ่าย
ไท ใช้ ทุน ค่า ชวรมเนียม แทน กัน ก็ ก็ หรือ จะ ยักย ให้ ต่าง คน

เดิม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๕๓๐๙
ทางสืบก็ ก็สุกแล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร

มาตรา ๑๑ ให้ศาลออกหมายเรื่องความพิเศษ ข้อพิจารณา
แลคำตัดสินไว้เป็นสำคัญ แลคำตัดสินนั้นเป็นอันใช้บังคับ
เช่น คำตัดสินคดีที่ข้อสัญญา เป็นส่วนหนึ่งทั้งปวง

ตอนที่ ๒

ว่าด้วย พิจารณาความ มะโนสารัตถ์ ทนทรัพย์ค่า กว่

๒๐๐ บาท (๒๐๐ รูเบิล)

มาตรา ๑๒ ความแพ่ง ซึ่ง โจทย์ร้องขอให้ศาลบังคับใน
คดี อันเกี่ยวด้วย ทรัพย์สิ่ง ของ หรือ สมบัติพัสดุอย่างอื่น หรือ
สิ่งใด อันเป็นข้อวิวาท ใน คดี อันนั้น กำหนดทุนทรัพย์ หรือ ราคา
ไม่เกิน ๒๐๐ บาท (๒๐๐ รูเบิล) หรือ เพื่อให้เรียกสินไหม
ไม่เกิน ๒๐๐ บาท (๒๐๐ รูเบิล) หรือ เป็นคดีที่ คนทั้งสอง ฝ่าย
ทำสัญญา ทานขาดไว้ต่อศาล ขอให้พิจารณาตัดสิน ใจว่า
เป็นความมะโนสารัตถ์ ให้ศาลออกหมาย (ตามแบบที่ ๒)
แลให้พิจารณาตัดสินคดี เรื่อง นั้น เป็น ความน่าโรง

มาตรา ๑๓ ในการ ที่ ศาล ออกหมาย ดังเช่น ว่ามาแล้วนี้
ไม่จำเป็น ต้อง ให้ โจทย์ ทำฟ้อง หรือ เรื่อง รวบรวมขึ้น

ให้ศาล ออกหมาย ไปยังจำเลย ผู้ต้อง กล่าวหาแลใน หมายนั้น
ให้แจ้ง เนื้อ ความคดีที่ฟ้อง และ หอจดหมายของ โจทย์ ที่ โจทย์

หน้า ๒๓๑๐ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญา แล อุทธรณ์ เล่ม ๗
ขอให้เรียก ให้จำเลย ทราบ ให้พนักงาน ศาล เอา ทัน หมายถึง ให้จำเลย
ทราบแล้ว ให้มอบสำเนาหมายให้จำเลยไว้ ส่วน ทัน หมายถึง
ให้เอา มา รักษา ไว้ยัง ศาล

จำเลย ไม่ จำ เป็น จะต้อง มา แก่ คดี ที่มี จำ อยู่ใน หมาย ด้วย
ข้อ เอง เว้น ไว้ แต่ ใน หมาย นั้น มี คำ บังคับ ให้ ตน มา แล้ว จึง จำ
ต้อง มา เอง แต่ ถ้า ตน ต้อง ถูก ช้าง เป็น พยาน ด้วย แล ใ้ รับ
หมาย เรียก แล้ว จำ เป็น ตัว ต้อง มา

บรรดา ข้อ ความ ใน มาตรา ทั้ง ปวง ใน พระราช กำหนด นี้ ที่
เกี่ยว ข้อง ด้วย คดี ที่มี ทุนทรัพย์ ทั้ง แต่ ๒๐๐ บาท (๒๐๐ รูเบย์)
ขึ้นไป นั้น ก็ ให้ มา ใช้ ใน การ ชำระ ค่า คดี สิ้น คดี ที่มี ทุนทรัพย์ ค่า
กว่า ๒๐๐ บาท (๒๐๐ รูเบย์) ลง มา ใ้ เหมือน กัน ตาม แต่
ที่ ควร จะ ใช้ ได้ (เว้น แต่ ใน คดี เรื่อง ใด ที่ ศาล เห็น สมควร
จะมี คำ สั่ง ไม่ ให้ เอา มา ใช้ เพื่อ ไม่ ให้ การ ชำระ ค่า คดี สิ้น ชัก ชั่ว ไป
แล เพื่อ จะ ใ้ คดี แล้ว โดย เร็ว ตาม ยุติธรรม) เฉพาะ ข้อ ความ
ที่จะ กล่าว ต่อ ไป ข้าง ล่าง นี้ คือ

การ เิน หมาย เรียก หมาย นัด แล หมาย บังคับ

การ หมาย เรียก พยาน

การ เจรจา ให้ การ ของ พยาน

การ หยุด หรือ เลื่อน วัน ชำระ

การ บังคับ ให้ ใ้ ตน มา ความ นี้ ย่อม มี ประ
การ บังคับ ให้ ใ้ ตน มา ความ นี้ ย่อม มี ประ

เล่ม ๗ ถักยณ พิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๓๑๑
การเวียนเวียนเรื่องความ แลผลของคำตัดสิน การบังคับ
ตามคำตัดสิน

การทบทวนรายงาน การพิจารณา

การถักยณทุกเรื่อง

มาตรา ๑๔ เมื่อเวลาผู้กระทำความผิดเป็นโจรภัย มาขอให้ศาล
ออกหมายจับว่ามาแล้วก็ ทวีตเมื่อก่อน ทวีตเมื่อเวลาชำระ
คดีก็มีแล้ว อยู่ในหมายจับก็ เมื่อศาลพิจารณาคดี เห็นว่า
ตามรูปความที่ปรากฏอยู่ ถ้าจะชำระคดีสืบคดี เรื่องนี้เป็น
ความน่าโรงจะชักช้า หรือ ไม่เป็นยุติธรรมแล้ว ศาลจะมีคำ
สั่งให้โจรภัย ทำฟ้อง มาขึ้นเหมือนอย่างคดีที่มีทุนทรัพย์ เกิน
กว่า ๒๐๐ บาท (๒๐๐ รูเบิล) ขึ้นไปก็ได้ แต่ความเห็นของ
ศาลเช่นนี้ ให้ศาลทบทวนขึ้นใหม่ เหตุใดไว้ในรายงานพิจารณา

ตอนที่ ๓

ว่าด้วย ถักยณ พิจารณาความ มะโน สารัตถ์

เกี่ยวด้วย หนังสือ สัญญาสั่ง ให้ ไซเงิน

แล หนังสือ สัญญา รับ ไซเงิน

มาตรา ๑๔ บรรดาคนที่เกี่ยวข้องด้วย หนังสือ สัญญาสั่ง ให้ ไซ

เงิน แล หนังสือ สัญญา รับ ไซเงิน ซึ่ง ไซร้องฟ้องภายใน
พิพธิภักดิ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

หน้า ๒๓๑๒ ลักษณะพิจารณาความแพร่อาญาแลอุทธรณ์ เริ่ม ๗
กำหนด ๖ เดือนนับแต่วันถึงกำหนดรับใช้กันเป็นต้นไป ให้
ศาลออกหมาย (ตามแบบที่ ๔) แลให้ศาลพิจารณาคดีสิน
เป็นความน่าไว้วางใจ จึงได้กล่าวไว้ต่อไปนี้

จากหมายหนังสือสัญญา สักให้ใช้เงิน ภาษาอังกฤษ เรียกว่า
บิลออฟเอ็กซเชน นั้นคือหนังสือสัญญาที่ผู้หนึ่งทำเป็นคำสั่ง
ไปถึงผู้รักษาเงินของ ตน ไว้ว่าให้ผู้ซึ่งรักษาเงินนั้น เอาเงิน
ออกจ่ายใช้ให้แก่ผู้ซึ่งอยู่ในหนังสือสัญญาว่า จะเป็นผู้ใดรับ
เงินนั้น เป็นจำนวนเงินเท่านั้น ในกำหนดวันเดือนปีนั้น หรือ
ให้จ่ายใช้แก่คนใดคนหนึ่ง ที่ผู้ซึ่งมีชื่อ อยู่ในหนังสือสัญญา
ว่าจะได้เป็น ผู้รับเงินนั้น จะให้สั่งให้จ่ายใช้ต่อไป

หนังสือสัญญารับใช้เงิน ภาษาอังกฤษ เรียกว่า ประอมมิสซอร์วโนก
นั้นคือ หนังสือสัญญาที่ผู้หนึ่งทำขึ้นเป็น ข้อสัญญาว่า ผู้ทำจะ
ยอมใช้เงินเท่านั้น ให้แก่ผู้ซึ่งมีชื่อ อยู่ในหนังสือสัญญา
ว่าจะ เป็นผู้ใดรับเงินนั้น ในกำหนดวันเดือนปีนั้น หรือผู้
ทำจะยอมใช้เงินเท่านั้น ให้แก่ผู้ใด หนังสือไว้ ใน กำหนด
วันเดือนปีนั้น ดังนี้

หนังสือ สัญญา ที่ สั่ง ให้ใช้เงิน แล หนังสือ สัญญา รับใช้
เงินทั้งสองอย่างนี้ จะเป็นให้จ่ายเงินได้ตามคำสั่งก็ หรือ
จะเป็นสั่งให้จ่ายเงินใช้ให้แก่ผู้ใด หนังสือ สัญญานั้น ก็ ตาม
กฎหมาย ของอังกฤษ ศาลไทยแลเมืองไทย เป็นอันยกเลิกให้ ถัดไปทั้ง

หน้า ๒๓๑๔ ถักขานพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
ว่า คนใดหนึ่งถือ สัญญาชดเชย โทษใดหนึ่งดังเช่นว่า มาขึ้น โทษ
เหตุที่ คนใดยอม บก ผด ประโยชน์ หรือ สิ่งอื่นให้แก่ผู้ทำ
หนี้ถือ สัญญาให้แก่กันนั้น โทษ ความ แลถูก แปลงกัน หรือ
ให้การ กล่าว ข้อความ ที่จริงอย่างอื่น ๆ ที่ศาล เห็น พิจารณา บอ
ตาม คำร้อง ของทั้งสองฝ่ายนี้ไว้ เมื่อศาล บอ มกนี้แล้ว ศาล จะ
เรียก ประกัน แดให้ทำ อย่างหนึ่ง อย่างใด ไว้ ตาม ศาลจะ
เห็นสมควร ที่ใด แล้วจึงให้ศาล มี คำสั่ง ให้ ผู้มาขอ ออก
หมาย นั้น ขึ้นฟ้อง เหมือน อย่างคดี ทั้ง ปวง

มาตรา ๑๗ ถ้าจำเลย ไม่ได้ มาขอ อนุญาต ที่ จะ ต่อสู้คดี แด
โจทก์ พิสูจน์ ต่อศาล ให้ สมจริง ว่า จำเลย ได้ รับ หมาย แล้ว
เมื่อครบ กำหนด แรก วัน แล้วไป ให้ศาล ยึด ให้ จำเลย ใช้จ่าย
ให้แก่โจทก์ ไม่เกิน จำนวน กว่า ที่ มี อยู่ใน หมาย กับ ให้
เลิก ออก แะตาม ข้อความ ที่ สัญญา ระบุดัง นั้นไว้ โทษ ไม่ ผิด
กฎหมาย ถ้ามารวม ถึง วัน ที่ สิ้น แดให้ ใช้จ่าย ค่า แรวม เนิบ
ให้แก่โจทก์ ด้วย ตาม แดศาล จะ กระ ดง ไว้ ใน คำ พิพากษา

มาตรา ๑๘ ถ้ามี เหตุ พิเศษ เกิด ขึ้น เมื่อ เวลา ศาล พิพากษา
แล้ว ศาล จะ แดให้ แด คำ พิพากษา เล็ก น้อย แล้ว ถ้า เป็นการ
จำเเนะ จะ ต่อ ระบ การ แะ การ คำ พิพากษา ก็ ให้ แด เล็ก น้อย เนิบ
กัน แดถ้า ศาล เห็น สมควร ว่า จะ อนุญาต ให้ จำเลย ต่อสู้ คดี
ต่อไป ก็ อนุญาต ให้ ต่อสู้ ต่อ ศาล แด ศาล จะ เห็น ว่าสมควร แะ

เล่ม ๘ ถัดมาพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๓๔
แต่จำนวนไว้ ในการอนุญาตให้กู้ยืมตามที่เสนอสัญญา
ขรรณกัทำได้ แลเหตุผลที่ศาลได้อนุญาตที่จะกู้ยืมเงิน
ให้ศาลทบทวนเหตุผลไว้ ในรายงานความเรียงนี้ของทุกประการ
มาตรา ๑๙ ในวิธีชำระคดีตามความในหมวดนี้ ศาลจะ
เรียกเอาหนังสือสัญญาตั้งให้ใช้เงิน หรือ หนังสือสัญญา รับ
ใช้เงิน มาไว้กลางศาลก็ได้ และมีอำนาจที่จะไต่ถามชำระ
กว่าโจทก์จะหาประกันเงินค่าธรรมเป็นศาล มาให้ศาลได้
เหมือนกัน

มาตรา ๒๐ ผู้ถือหนังสือสัญญาตั้งให้ใช้เงิน หรือ หนังสือ
สัญญารับใช้เงิน ซึ่งไม่ได้เงินตามสัญญานั้น ก็มีอำนาจ
โดยกฎหมายที่จะฟ้องเรียกเอาเงินที่เสียไป ในเหตุที่ตน
ไม่ได้เงินตามสัญญา หรือ ค่าใช้สอยอย่างอื่น ที่เกิดต่อยก
ที่ไม่ได้รับเงินนี้ก็ได้ เหมือนดังที่ผู้ที่มีอำนาจจะ
เรียกเอาเงิน ที่มีอยู่หนังสือสัญญาตั้งให้ใช้เงิน หรือ หนังสือ
สัญญารับใช้เงินตามความในหมวดนี้

มาตรา ๒๑ ผู้ถือหนังสือสัญญาตั้งให้ใช้เงิน หรือ ผู้ถือ
หนังสือสัญญารับใช้เงิน จะขอความช่วยเหลือทางความใน
หมวดนี้เรียกเอาค่าเสียหาย หรือ ค่าอื่นใดของตนได้ เว้น
ด้วยหนังสือสัญญาเหล่านี้มากก็ได้ แลการออกหมายเช่นนี้
เป็น การบังคับให้จำเลยชำระหนี้ตามสัญญา

หน้า ๒๓๑๖ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาและอุทธรณ์ เล่ม ๗
จำนวนเหล่านี้ ได้เวียนตามแบบเวียนตัวกันดังนี้ก็ได้ แต่ตาม
หรือจำนวนเงิน ที่ให้เวียนในตามนั้น จะต้องถือว่าความ
หรือ แยกจำนวนเงิน ออกเป็นส่วนว่า จำนวนคนใดคนหนึ่ง กล่าว
หาจะควร ต้องเสียเท่าไรให้ชัดเจน ให้ จำนวนทุกคนรู้ชัด
เมื่อจะ ต่อสู้คดี เฉพาะ คนก็ได้ความพิจารณา

ตอนที่ ๔

ว่าด้วยวิธีฟ้องเรียกทุนทรัพย์

ที่มีราคาตั้งแต่ ๕๐๐ บาท (๕๐๐ รูปี)

ขึ้นไป

คำฟ้อง

มาตรา ๕๒ วิธีฟ้องความแพ่งทั้งปวงนี้ให้ โจทก์ทำฟ้อง
(ตามแบบที่ ๓) มาขึ้นต่อศาลเช่นนี้ไป ยกเสีย แต่คดี
ที่ยังคงไว้ความความในมาตราทั้งปวงที่กล่าวมาแล้วนี้

มาตรา ๕๓ ในคำฟ้องนี้ให้กล่าวเล่าเรื่อง ข้อหาความสำคัญ
กับสาระพิเศษต่างๆ ซึ่งโจทก์ถือว่าเป็นหลักฐานโดยลำดับมา
แล้วเรื่อง ที่ กล่าวนี้ให้แยก แยก ออกเป็นข้อๆ ตามเลขเป็น
ข้อ ๑ ข้อ ๒ ข้อ ๓ ใดๆ กันไป ในข้อเหล่านั้น ให้กล่าว
ความ ข้อหา แยก ออกให้แจ่มแจ้ง ชัดเจน ตามแต่จะ แยก ได้
ขอให้ประเพณีการให้ข้อหา ข้ออื่น นอกจกข้อที่ฟ้อง ให้

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ น้า ๒๓๔๗
ใส่คำร้องที่โจทก์ ประสงค์ ที่จะให้ศาลตัดสิน ให้แก่โจทก์แล้ว
คดีที่เห็นว่าโจทก์ควร จะไต่สวน ตามกฎหมาย แลใส่คำร้องขอ
ให้ศาลตัดสิน อย่างอื่น ให้ อีกตามกฎหมาย

มูลความที่กล่าวหาในคำฟ้องนี้ จะตั้งเรื่องโจทก์ตั้ง
ให้ชดเชยด้วย เพื่อให้ประจักษ์ กับคำร้องให้ขอให้ศาลตัดสิน
ให้แก่โจทก์ แลเพื่อให้จำเลยชดเชย แลเข้าใ้บุคคลที่จำเลย
ต้องกล่าวหาด้วย

ห้ามไม่ให้บอกข้อความในหนังสือสำคัญต่างๆ ใส่ลงไว้ใน
คำฟ้องให้มากมาย เกินกว่าเหตุที่จำเป็น ควร ให้บอกแต่ข้อความ
สำคัญลง โดยสังเขป พอได้ทราบ กับข้อหาเท่านั้น กับวันเดือน
ปี กับจำนวนเงินนี้ ให้เขียนลงเป็นตัวเลข แต่จำนวนให้เขียน
เป็นตัวหนังสือ ลงไว้ด้วย อนึ่ง คำขอเช่นอย่างใด อย่างหนึ่ง
ที่โจทก์มุ่งหมาย จะนำสืบมา ประจักษ์ กับข้อหา ในเวลาชำระนั้น
จะไม่ต้องใส่มาในฟ้องก็ได้ แต่ไม่ควรให้มีข้อกล่าวไม่
เกี่ยวข้องด้วยตามกฎหมายด้วย ให้กล่าวเฉพาะความจริง ซึ่ง
เป็นสิ่งสำคัญ อันจะ ประจักษ์ อันหา ข้อเท็จจริง ของโจทก์ ควร
ฟ้องเรียกเอาทุนทรัพย์ไต่ถามกฎหมาย โดยสังเขปให้ชดเชย
เพื่อที่จะให้จำเลยรับ หรือปฏิเสธ ข้อหาที่เป็นความจริงทุก
ข้อ หรือแต่ข้อใดข้อหนึ่ง ไว้ในคำให้การเท่านั้น หรือมีคดีนี้
เพื่อให้จำเลยรับข้อหาทุกข้อ และหรือแต่ข้อใดข้อหนึ่งว่าเป็น

หน้า ๒๓๔๘ ตักขณพิหารณาความแพ่งอาญาแล้ชุกชีรณ เล่ม ๑๗
 ความจริงแล้ว จะให้ให้การ แก้อภัย โอบอ้อม ถึงข้อ
 ความอื่น ที่จำเลยยกขึ้นจะ ชี้ว่า รุคกั ของ โทษ ที่ควรให้
 เว้นเอาทุกหวัคได้ ตามกฎหมายนี้ บัง ไม่ถึงกำหนดเวลา
 ที่ควรให้พัก หรือ ใด ทดลงบิยะระ ถิ่นเก็บแล้วจำ จะ มี
 เลือเอามา ช้อง หรือ ใด พัก กำหนด อาญความ ความ กฎหมาย เลือ
 แล้ว หรือ มีคดีนี้ เป็นคดี ที่ ต้อง ห้าม ตาม กฎหมาย เรือใด เรือหนึ่ง
 ไม่ให้รับ ไว้ พิหารณาว่า กล่าว

ฟ้อง เว้นอาทรพัพย์นิติโค

มาตรา ๒๔ เมื่อ โทษ ฟ้อง เว้นกำหนดเงินตามสัญญาที่
 เขียน ไว้เป็นตัวอักษร ก็ได้ หรือที่ ทดลง ถิ่น ไว้ด้วย ดัช คำ
 พูกกันก็ได้ หรือ ฟ้อง เว้นกำหนดเงินราคาสิ่งของสิ่งหนึ่งถึง ๓
 ก็ได้ หรือ ฟ้อง เว้นเอาสิ่งของสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ได้ ซึ่งจำเลย
 เอาไว้ หรือ บิดไว้จาก โทษโดยทางที่ผิดคดี ก็ได้ โทษ
 กล่าว ข้อหาไว้ในฟ้อง ตามแบบสามัญก็ได้ แล้วให้ทำขานูชี
 ชี้แจงราว สิ่งของต่างๆ เหล่านี้ ตามวิธีทำขานูชีอย่างใด
 อย่างหนึ่ง ก็ได้ พอให้จำเลยทราวมละเอียก ทักท่ายฟ้อง
 มาด้วย

หนึ่ง เมื่อก่อนเวลาขึ้น คำให้การนี้ จำเลย เห็น ว่า ขานูชี
 คำชี้แจงนั้น ยืนยันว่าอยู่ ไม่ละเอียกแล้ว จำเลย ระวัง

พิพิธิวิธีนี้ พักไว้ให้โทษเมื่อฟ้องอาญา

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาและอุทธรณ์ หน้า ๒๓๑๙
ร้องขอให้ศาลพิจารณาคำพิพากษาของโจทก์ โจทก์ไม่พอใจคำพิพากษาของศาลฎีกา
ฎีกา

เมื่อเวลาชำระแล้ว โจทก์จะไม่ได้รับคำตัดสินให้ โจทก์เงิน
มากกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ อยู่ในบัญชี เว้นแต่เงินจะถูกเก็บ
ที่ระดม กิจได้ต่อไป กับค่าธรรมเนียมศาลที่โจทก์ได้เก็บไป
แล้วเท่านั้น ถึงแม้ว่าจำนวนเงินที่หาได้ในคำพิพากษา เช่น เงิน
หนี้สิน ค้างค้ำ ก็นับอยู่ หรือเป็นเงินค่าใช้ทุนหรือเงินค่า
จะมากกว่าจำนวนที่มีอยู่ในบัญชีนี้ก็ได้ โจทก์ก็ยังไม่
ทรมาน

โจทก์จะร้องขอแก้บัญชีต่อภายหลังไม่ได้ เว้นไว้แต่
ศาลจะยอมอนุญาตให้แก้เท่านั้น และเมื่อโจทก์มาร้องขอ
อนุญาตแก้แล้ว ก็ให้ศาลพิจารณาว่า ถ้าเห็นว่าการที่จะ
ยอมอนุญาตให้โจทก์แก้บัญชีใหม่นั้น จะไม่เป็นเหตุที่เสีย
ความต่อจำเลยแล้ว ก็ให้อนุญาตได้ ถ้ามิเช่นนั้น ศาลจะไม่ยอม
อนุญาตได้ หรือถ้ายอมจะให้อนุญาตแล้ว ก็ต้องบอกล่วงหน้า
ทำให้จำเลยรู้ก่อน และต้องเลื่อนกำหนดวันชำระต่อไป และ
ต้องให้โจทก์ใช้ค่าธรรมเนียมศาลแทนจำเลยในชั้นนี้ด้วย

ในเวลาชำระอยู่นั้น ถ้าจำนวนเงินหรือรายรับของโจทก์
นั้น ผิดกันกับคำพิพากษาที่สืบหาความจริงแล้วนั้นขึ้น โจทก์จะ

แทนจำเลยชั้นนี้ ก็ไว้ สักแต่ศาลจะเห็นเป็นยุติธรรม

ถ้าศาลอนุญาตให้ โทษ แก่ ขาญชิต ก็ หรือ ถ้าศาล มังคัม
ให้โทษทำ ขาญชิตใหม่ ขึ้น ตาม คำร้อง ของ จำเลย ก็ ศาล จะ
ต้อง มี คำ สั่ง ถ้า ทน วัน ให้ โทษ แก่ ขาญชิต ได้ แล้ว หรือ ให้
ทำ ขาญชิต ใหม่ ได้ แล้ว แล จะ ต้อง มี คำ สั่ง ให้ ส่ง ขาญชิต ที่ แก่
หรือ ขาญชิต ที่ ทำ ขึ้น ใหม่ ไป ยัง จำเลย แล ใน คำ สั่ง นั้น จะ ต้อง
ถ้า ทน วัน มังคัม ให้ จำเลย ขึ้น คำ ให้ การ กว้าง

สรรพพันธุ์สัตว์ต่าง ๆ ติดท้ายห้อง

มาตรา ๒๕ เมื่อ โจทก์ฟ้อง (ขอให้ศาลตัดสินบังคับให้จำเลย
 เสียเงินด้วย ฎีกา หรือ ไม่ให้ขอให้ศาลตัดสิน บังคับให้จำเลยเสีย
 เงินด้วย ฎีกา) กล่าวโทษจำเลย ขอให้ศาล ตัดสิน โจทก์แสดง
 บินขึ้นโดยสามัญ หรือโดยพิเศษว่า โจทก์ มีอำนาจ อันชอบ
 ขอรรมคามหนังสือ สัญญา หรือ เอกสารใด ๆ ฎีกา หรือ ขอให้
 ศาลตัดสินบอกหนังสือสัญญาใด ๆ เสีย ฎีกา หรือขอให้ศาลตัดสิน
 ให้เรียกเอาหนังสือสัญญาส่งให้ ใช้เงิน หรือ หนังสือสัญญา
 รับใช้เงิน หรือ หนังสือตาม ขน หรือ เอกสาร อื่น ๆ มาทำลาย
 เสีย ฎีกา หรือขอให้ศาลตัดสิน บังคับห้ามไม่ให้จำเลย ทำ การ

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญาแล อุทธรณ์ หน้า ๒๓๒๐
 สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ก็ ก็ หรือขอให้ศาล ยกสิทธิบังคับให้จำเลย มา คิก
 ขาญเงิน คิกทั้ง กัน อยู่ ก็ ก็ หรือ ขอให้ศาล ยกสิทธิในคดี
 อย่างอื่นที่คล้าย คลึง กัน กับคดีที่ กล่าว มา นี้ แล้ว ก็ให้ โจทก์
 กล่าว อ้าง ถึง สรรพหนังสือ สำคัญเหล่านี้ แล ยก ข้อความ บ่อ
 มาใส่ไว้ใน คำฟ้อง ด้วย ก็ ก็ แล้วให้ คัด สำเนา คิกท้าย ฟ้อง
 มาด้วย ถ้า หนังสือ สำคัญ นั้น มี ข้อ ความ ไม่ สู้ บัก ขาว มาก หรือ
 ถ้า จะ ไม่ คัด สำเนา คิกท้าย คำฟ้อง มา ด้วย แล้ว ก็ให้ ชี้แจง
 เหตุ ที่ ไม่ คัด คิก มา (เช่น กัน ว่า หนังสือ เหล่า นั้น มีความ บัก ขาว
 มาก หรือ กัน หนังสือ นั้น อยู่ กับ จำเลย หรือ หาย เสีย หรือ โจทก์
 ไม่สามารถ จะ นำ มา ได้) แล้วให้ โจทก์ กล่าว ไว้ ใน ฟ้อง ด้วย
 ว่า โจทก์ จะ ขอม ให้ จำเลย มา ตรวจ ดู หนังสือ สำคัญ ทั้ง ปวง
 หรือ ตาม ที่มี อยู่ ใน มือ ของ โจทก์ หรือ อยู่ กับ คน อื่น ที่ โจทก์ มี
 อำนาจ จะ เรียก เขา มา ให้ มา ตรวจ ดู ได้

แก๊ ฟ้อง

มาตรา ๒๖ ถ้า โจทก์ กล่าว ข้อความ ไม่ สมควร พอ ที่ จำเลย
 จะ เข้าใจ ได้ ว่า จำเลย ต้อง กล่าว หา ด้วย มูล คดี อย่าง ไດ แล้ว
 ก่อน นำ ที่ จำเลย ให้ การ ถ้า จำเลย จะ ขอให้ ไช ความ ใน ฟ้อง ของ
 โจทก์ ให้ ชัก เจน ศาล เห็น สมควร จะ มี คำสั่ง ให้ โจทก์ ไช
 ความ ใน ฟ้อง ของ โจทก์ เสีย ใหม ให้ ชัก ก็ได้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจดหมายเหตุ

หน้า ๒๓๒๒ ถัดจากพิจารณา ความแพ่ง อาญา แลอุทธรณ์ เถ້ม ๗
ศาลจะสั่งให้ โจทก์ ยก สำเนา ทนึ่งถือสำคัญต่าง ๆ ที่ โจทก์
มีอยู่ หรือ ที่มีอำนาจ จะนำเอา มาได้ ตามที่ โจทก์ ได้ อ้าง
ไว้ในฟ้อง นั้น ติดกับ ฟ้อง มา หรือ จะได้นำ มา ได้ ทั่ว ๆ ไป ก็ได้
เพราะจำเลยควร จะได้ ทั่ว ๆ ไป เพื่อจะได้ ใช้ ใน คดี เรื่อง นั้น

เมื่อ ศาล มี คำสั่ง กิจ ว่า มา นี้ แล้ว ศาล จะยัง คำนึง ใน เรื่อง คำ
ขรรณนิยม ประการใด โดย บุติกรรม แล จะให้ เลื่อน กำหนด ความ
ต่อไป จนกว่า โจทก์ จะได้ กระทำ ตาม คำสั่ง ของ ศาล ก็ได้

มาตรา ๒๗ ถ้าใน คำฟ้อง กล่าว โจทก์ ใช้ ถ้อยคำ อัน หมาย วิชา
รุนแรง ที่ ไม่ จำเป็น จะต้อง กล่าว แล้ว ศาล จะสั่ง ให้ แก่ คำฟ้อง
เสีย ใหม่ ก่อน เวลา ที่มี หมาย ส่ง คำฟ้อง ไปยัง จำเลย หรือ
เมื่อใด ที่มี หมาย ส่ง คำฟ้อง ไปยัง จำเลย แล้ว จำเลย มา ร้อง ขอ
ศาล ให้ แก้ไข เสีย ใหม่ ก็ได้ แล้ว ศาล จะยัง คำนึง ประการ ใด ใน
เรื่อง คำ ขรรณนิยม โดย บุติกรรม ก็ได้

มาตรา ๒๘ ถ้าโจทก์ จะขอ แก้ไข คำฟ้อง ก่อน จำเลย ยื่น คำ
ให้การ เมื่อ ภาย ภาย ของ ศาล แล้ว ก็ แก้ไข ได้

เมื่อโจทก์ แก้คำฟ้องแล้ว ศาล ต้อง มี หมาย แจ้ง ความ ให้
จำเลย รู้ ภายใน กำหนด ที่ วัน ก็ แล้ว แต่ ศาล จะเห็นสมควร

มาตรา ๒๙ ศาล จะต้อง ถือ ว่า ใน ขรรณ คำฟ้อง ทุก ฉบับ
ที่ โจทก์ ยื่น นั้น โจทก์ มีความ ปรารถนา จะกล่าว คดี แต่ ที่ ชอบ กับ
ความ บุติกรรม แต่ จะยอม ให้ จำเลย แก้ไข คำฟ้อง ก็ได้ ที่ ชอบ กับ

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญาและอาชญา หน้า ๒๓๒๓
 ความยุติธรรมเหมือนกัน อีกประการหนึ่ง ศาลจะพึงถือว่า
 คำฟ้องนั้น ก็อาจะให้โจทก์ไต่สวน คำตัดสินตามความจริง ใน
 เวลาชำระตาม ข้อความที่ กล่าวหาแลสืบความจริง แม้ว่าความ
 ข้อเท็จจริงไม่ได้กล่าวหาไว้ใน คำฟ้องก็ดี เมื่อปรากฏขึ้นในเวลา
 ชำระ แลโจทก์สืบความจริง ถ้าศาลเห็นว่าระบือให้โจทก์
 ไต่โจทก์ไม่สู้เป็นยากความลำบากแก่ฝ่ายจำเลยแล้ว ศาลก็อาจ
 ตัดสินให้โจทก์ไต่สวน เหมือนกัน

ใครควรเป็นโจทก์แก่จำเลย

มาตรา ๓๐ ผู้ใดจะฟ้องคดีแก่ผู้อื่น เช่นนิยามการค้า
 ฟ้องแทนบุตรก็ดี หรือผู้จักการทรัพย์สินมรดกของแทนคนผู้
 ไร้ความสามารถ ส่วนแบ่งทรัพย์สินมรดกก็ดี หรือผู้ใดจะฟ้องเบียดเบียน
 เองแทนผู้อื่นด้วย ที่มีคดีเกี่ยวกันเป็นเจ้าหนี้ผู้รับจำนอง
 ทรัพย์สินมรดกของลูกหนี้ผู้ตาย ฟ้องเรียกเงินของลูกหนี้ผู้ตาย
 จากคนอื่นแทนพวกเจ้าหนี้ทั้งหลายด้วย ก็ให้ผู้นั้นกล่าว
 ลักษณะที่ตนฟ้องนั้น ลงไว้ในคำฟ้องให้ชัดเจน

มาตรา ๓๑ ถ้าหลายคนมีคดีอันเกี่ยวกันจะฟ้องกล่าวโทษ
 คนอื่นแล้ว ก็ควรจะเข้าข้อฟ้องสืบด้วยกันตามธรรมเนียม

มาตรา ๓๒ เมื่อโจทก์มีคดีอันเกี่ยว หรือแยกกันที่จะ
 ฟ้องเรียกคนหลายคน เช่นลูกหนี้ผู้เป็นเจ้าหนี้แยกกันหลายประการ

พิพจน์ที่ศาลแพ่งและฎีกาของศาลมาโดยเหตุ

หน้า ๒๓๒๔ อภิธานพินิจความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
ทั้งนี้ ก็ไม่จำเป็นที่โจทก์จะฟ้องเรียกกันทั้งหลายเหล่านั้น
พร้อมกันทีเดียว จะฟ้องเรียกแต่ละคนหนึ่ง หรือมากกว่าคนหนึ่งใน
ในหมู่ผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยกัน นั้น ก็ได้

มาตรา ๓๓ ถ้าก่อนเวลาชำระคดี หรือเมื่อเวลาชำระคดี
มีเหตุปรากฏขึ้นว่าคนใดคนหนึ่ง ซึ่งควรจะต้องเข้าชื่อฟ้อง
เป็นโจทก์ด้วย ก็ให้ หรือ ซึ่งควรจะต้องหาเป็นจำเลยด้วย ก็ให้
แต่ไม่ได้เข้าชื่อฟ้องเป็นโจทก์ หรือ ไม่ได้หาเป็นจำเลย
หรือ ฉะนั้นคนใดคนหนึ่ง ซึ่งไม่ควรจะเข้าชื่อฟ้องเป็นโจทก์ด้วย
ก็ให้ หรือ ซึ่งไม่ควรจะหาเป็นจำเลยด้วย ก็ให้ แต่หากเข้า
ชื่อฟ้องเป็นโจทก์หรือ ต้องหาเป็นจำเลย เช่นนี้ ศาลจะมีคำสั่ง
ให้แก้ไขคำฟ้องเสียใหม่ ก็ได้ แลถ้าจำเลยจะต้องให้แก้คำ
ให้การ ถ้ายื่นคำให้การแล้วด้วย ก็ให้แก้เสีย เมื่อมีเหตุ
เกิดขึ้นดังนี้ ก็ให้ศาลหยุดคดีไว้ แลให้กำหนดวันยื่นคำ
ฟ้องคำให้การ แลกำหนดวันชำระต่อไปแล้ว ให้ยังคงใช้
ทุนค่าธรรมเนียมแทนกัน สุดท้าย ศาลจะวินิจฉัยว่าเหตุที่เกิดขึ้น
นั้น เป็นความผิดของฝ่ายใดโดยยุติธรรม

ห้ามไม่ให้เอาชื่อผู้ใดมาใส่ในคำฟ้องเป็นโจทก์ เว้นไว้
แต่จะได้แสดงคำพยานที่ศาลควรเชื่อฟังไว้ว่า ผู้นั้นได้ยอม
อนุญาตให้เอาชื่อเข้าใส่ในคำฟ้องเป็นโจทก์ด้วย แลห้ามไม่
ให้ถอนชื่อของโจทก์คนหนึ่งออกจากคำฟ้อง เว้นไว้แต่

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญา แลอุทธรณ์ หน้า ๒๓๒๕
ศาล จะเป็น ที่พอใจ เชื่อถือได้ว่า เกม ได้เอาชื่อผู้นั้น มาใส่ใน
คำฟ้อง เป็น โจทก์ โดย ผู้นั้น ไม่ได้อนุญาต หรือ โจทก์ผู้นั้น ยอม
อนุญาต ให้ถอนชื่อ ของ ตน ออกเสีย จากคำฟ้อง

มาตรา ๓๔ เมื่อ โจทก์ฟ้อง คน ซึ่ง เป็น ผู้ อำนวย การ ของ
คนใดคนหนึ่ง แต่ไม่ได้กล่าวหา คดีในส่วนที่ผู้อำนวย การ
ด้วย ศาล ฎี เข้าด้วย ประการใดๆ ก็ ที่ ว่า คน ผู้ควร เป็น
จำเลย นั้น ทั้ง อาศัย อยู่ใน เขต แขวง ที่ ศาล มี อำนาจ จะเกาะ
กุม มา ว่า กล่าว ได้แล้ว ก็ให้ศาล มี คำ สั่ง ให้ ไล่ ชื่อ ของ ผู้นั้น
เป็น จำเลย โดย ทรง ที่ เกียว แล ให้ยก คดี เรื่อง นั้น ไว้กว่า โจทก์
จะได้ ทำ ตาม คำ สั่ง อัน นั้น แต่ ถ้า ผู้นั้น ไม่ได้ ทั้ง อาศัย อยู่ใน
เขต แขวง ที่ ศาล มี อำนาจ จะเกาะกุม มา ว่า กล่าว ได้แล้ว ศาล
จะไม่ รับ คดี นั้น ไว้พิจารณาว่า กล่าว ได้ ไ้ เว้นแต่คนที่ เป็น ผู้
อำนวย การ ซึ่ง โจทก์ เรียก เป็น จำเลย นั้น ยอม ทำ ทานดล ให้ไว้
ต่อศาลว่า คนจะยอม ต่อสู้ คดี แทน ผู้ ซึ่งควร เป็น จำเลย ของ
แฉะ ยอม ทำ ตาม คำ ตักสิน หรือ คำ สั่ง ของ ศาล ที่ จะบังคับ ให้
ใช้เงิน หนี้สิน ที่ ฟ้องหา หรือ เงิน ปรีย ไหม แล ค่า ชรบเนียม
บรรดา ที่ จำเลย ควร ยอม ทั้ง ปวง แล้ว นั้น จึง ให้ ศาล รับ คดี
ไว้พิจารณาต่อไป ถ้าคน ผู้ต้อง ฟ้อง เป็น ผู้ อำนวย การ นั้น จะ
ยอม แก่ คดี แทน เช่น นี้ แล้ว ต้อง นำ หนังสือ มอข อำนาจ มาจาก
ผู้ ซึ่ง เป็น จำเลย ใน การ ที่ อนุญาต ให้ คน ผู้ คดี แทน แล ให้

หน้า ๒๓๒๖ ถัดมาพิจารณาความแพ่ง อาญา ผล อุทธรณ์ เล่ม ๗
เจ้าชื่อของผู้นั้นได้ลงแทนชื่อของทนายในสำนวนนั้น มาขึ้นต่อ
ศาลภายในเวลาที่ศาลจะไต่ถามทนายให้ แลก่อนวันนัดชำระ
คดีเรื่องนี้

อย่างไรก็ดี ศาลจะต้องถือ อยู่เสมอว่าหนังสือมอบอำนาจ
แล การใส่ชื่อ จำเลย ลงในสำนวนเช่นว่ามานี้ ไม่เป็นเหตุที่
จะยกเว้นคนผู้ ที่ต้องฟ้อง เป็นผู้อำนวยการ ของจำเลยจาก
ความผิดของคนที่ทำให้ไว้แก่ศาล ว่าตน จะยอมทำตามคำตัดสิน
หรือคำสั่งของศาลทุกประการ ก็ การ ที่ให้เรียกหนังสือมอบ
อำนาจ แล การใส่ชื่อจำเลยลงในสำนวนนั้น เพื่อระบือกัน ไม่
ให้โจทก์กับคนผู้ต้องฟ้อง เป็นผู้อำนวยการ ของจำเลย สมยอม
กัน ในคดีที่จะให้โจทก์ได้รับคำตัดสิน อันจะเกี่ยวข้อ
กัวยตัวจำเลยผู้ไม่ได้อยู่ต่อ ผู้คดีเองเท่านั้น

มาตรา ๓๕ ถ้าในคำฟ้องนั้น ให้เรียกจำเลยถึงสองคน
หรือมากกว่าสองคนขึ้นไป แต่พวกจำเลยที่ร้องหาในคำฟ้อง
นั้น ไม่ได้เป็นคน รวมทุน มีหุ้นส่วน เป็นบริษัท อันเกี่ยวกันนั้น
ต้องให้ส่งสำเนาคำฟ้อง หรือหมายเรียกให้แก่จำเลย คนละ
ฉบับถึงทุกคน

มาตรา ๓๖ ถ้าในคำฟ้องนั้น ให้เรียกจำเลยหลายคน ซึ่ง
ร่วมทุน มีหุ้นส่วนทำ การ มีชื่อเป็นบริษัทที่ได้จดทะเบียน แล
โฆษณาการไว้แล้วกับศาล ให้ใส่ชื่อของบริษัคนั้นลงในคำฟ้อง

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอรรถคดี หน้า ๒๓๒๗
เป็นจำเลย แลให้ส่งสำเนาคำฟ้อง หรือ หมาย นัดชำระความ
หรือ หมายเรียกให้แก่คนใดคนหนึ่ง ซึ่ง เป็นผู้ อำนวย การ ของ
บริษัทใน เวลา เกิด หมาย นั้น ณ ที่ ทำมล ไก ทำมล หนึ่ง ซึ่ง เป็น ที่
สำหรับทำ การ ของ บริษัท อัน อยู่ ใน แขวง จังหวัด ของ ศาล
เมื่อใดเกิด หมาย ก็ เช่นว่ามานี้ แล้ว ก็ ให้ ถือ ว่า เป็น เหมือน
ได้ หมาย ถึง บริษัท นั้น แล้ว เหมือน กัน

มาตรา ๓๗ ในคดี อันใด ที่ โจทก์ เชื่อ ว่า จำเลยหลายคน เข้าทนกัน
ทำ การ แต่ พวก จำเลย เหล่า นั้น ไม่ ได้ มี ชื่อ เป็น บริษัท ที่ ไม่
ได้ จด ทะเบียน แล โฆษณาการ ไว้ แล้ว หรือ ค้าง คม อยู่ คน ละ แต่าง
กัน นี้ เมื่อ โจทก์ พ้อง เรียก จำเลย เหล่า นั้น ว่า เป็น คน ถึง หัก
ส่วน ด้วย กัน ก็ ให้ ส่ง สำเนา คำฟ้อง หมาย นัด ชำระ ความ หรือ
หมาย เรียก ไป ให้ พวก จำเลย เหล่า นั้น คน ละ หมาย รับ ทุก คน

มาตรา ๓๘ ถ้า โจทก์ พ้อง เกี่ยว กล่าวหา จำเลย พวก เกี่ยว
ใน คำฟ้อง หมาย เกี่ยว ด้วย มุตกดิ์ ๒ ประการ หรือ มากกว่า
๒ ประการ ขึ้นไป ใน เหตุ ที่ ควร พ้อง ได้ ใน คราว เกี่ยว กัน แล้ว
ก่อน ถึง วัน ชำระ หรือ ใน วัน ชำระ นั้น ศาล เห็น ว่า จะ ชำระ มุตกดิ์
ต่าง ๆ เหล่า นั้น ใน คราว เกี่ยว กัน จะ เป็น การ ดำยาก แล้ว ศาล
จะ มี คำสั่ง ให้ แยก มุตกดิ์ เหล่า นั้น ออก เป็น เรื่อง ละ สำหรับ เพื่อ

หน้า ๒๓๒๔ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาและอุทธรณ์ เริ่ม ๗
จะได้อะไรไว้ชำระ แยกกันทีละ ค่าว ก็ ได้ เมื่อศาล มีคำสั่ง
เช่นว่ามานี้แล้ว ศาล จะ ยักยอก ให้หยุด เลื่อนวัน ชำระ ต่อ ไป
แต่ให้ฝ่ายใด เลี้ยง ค่า ชะรรม เนียม ในเหตุ ที่ ต้อง หยุด เลื่อนวัน ชำระ
คดีก็ ได้ แล้ว แต่ จะ เห็น เป็น บุติ ชะรรม

ถ้า ใน คำฟ้อง ชะรรม เกี้ยว กัน นั้น กล่าว ทา คับ มูลคดี ต่าง
กัน เป็น ๒ ประการ หรือ มากกว่า ๒ ประการ ขึ้น ไป แต่
ไม่ใช่ โจทก์ พวก เกี้ยว กล่าว ทา จำเลย พวก เกี้ยว นั้น หรือ โจทก์
พวก เกี้ยว กล่าว ทา จำเลย พวก เกี้ยว นั้น แต่ เป็น มูลคดี อัน ไม่
ใช่ ใน เหตุ ที่ ควร ฟ้อง ได้ ใน ค่าว เกี้ยว กัน แล้ว ถ้า จำเลย คน
ใด คน หนึ่ง มา ร้อง ขอ ให้ ศาล ยก ฟ้อง เลี้ยง คดี ศาล จะ ยก ฟ้อง
เลี้ยง ไม่ ไว้ พิจารณา ก็ได้

ถ้า จำเลย คนใด คน หนึ่ง มา ร้อง ขอ ให้ ศาล ยก ฟ้อง ใน ภาย
ใน วัน กำหนด ขึ้น คำ ให้ การ แล้ว ศาล จะ ยก ฟ้อง เลี้ยง ยัง คับ
ให้ โจทก์ ใช้ ทน ค่า ชะรรม เนียม แทน จำเลย ผู้ มา ร้อง รง เท็ม
ก็ ได้ แต่ ถ้า จำเลย คนใด คน หนึ่ง ไม่ ได้ มา ร้อง ขอ ให้ ศาล ยก
ฟ้อง เลี้ยง ใน ภาย ใน วัน กำหนด ขึ้น คำ ให้ การ แล้ว เมื่อ ศาล ได้
ค่าว ดู คำฟ้อง เห็น ถูก ต้อง ก็ เช่น กล่าว มา แล้ว ศาล จะ ยก
ฟ้อง เลี้ยง แต่ ไม่ ยักยอก ให้ โจทก์ ใช้ ทน ค่า ชะรรม เนียม ให้ แก่
จำเลย หรือ จะ ยักยอก ให้ โจทก์ ใช้ แก่ ทน ค่า ชะรรม เนียม ศาล
อย่าง เกี้ยว เท็ม นี้ ได้ ความ แต่ ศาล จะ เห็น เป็น บุติ ชะรรม

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจดหมายเหตุ

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ ว่า ๕๓๒๙

คำฟ้องบกพร่อง

มาตรา ๓๙ ถ้าฟ้องฉบับใดบกพร่องอยู่โดยเหตุที่ไม่
ได้เรียบเรียงให้ถูกต้อง ตามความ ในมาตราใด มาตราหนึ่งใน
พระราชกำหนดนี้แล้ว เมื่อจำเลยมาร้องทักท้วงขึ้นต่อศาล
ก็ได้ หรือเมื่อศาลตรวจดู เห็นว่า บกพร่องอยู่ ก็ได้ ศาลจะ
มีคำสั่งชี้แจงเหตุที่ ต้องยกคดีเรื่องนั้นไว้ กว่าโจทก์จะ ได้
แก้ไขข้อที่ บกพร่องในคำฟ้องนั้นเสีย ก็ได้

เมื่อคำฟ้อง บกพร่อง อยู่ แลที่ บกพร่องนั้น บกพร่อง
มาก แล เสนอแก้ไขได้ แลศาลได้ทราบความ ถัดมาจะยกหมาย
ส่งสำเนาฟ้องไปให้จำเลยแล้ว ก็ได้ ศาลมีคำสั่งให้ยกคดี
เรื่องนั้นไว้เหมือนกัน

หมายส่งสำเนาคำฟ้อง

มาตรา ๔๐ ถ้าจำเลยต้อง ทาคนเรียบร้อยแล้ว ก็ได้ โจทก์
ยื่นค้น แล สำเนาคำฟ้อง ทั้งค้น แล สำเนาหนังสือต่างๆ ที่พิท
ท้ายฟ้อง อย่างละหนึ่งฉบับต่อศาล เพื่อศาลจะได้ทราบส่งไป
ให้จำเลย ถ้าจำเลยต้อง ทาหลายคนแล้ว ก็ได้ โจทก์ยื่น สำเนา
คำฟ้อง แล สำเนาหนังสือต่างๆ ที่ติดท้ายคำฟ้อง หลายฉบับ
ให้ครบถ้วน จำเลยพร้อมกับ ค้นคำฟ้อง เพื่อศาลจะได้ทราบส่ง
ไปให้แก่ พวกจำเลยคนละ ๑ ฉบับ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจดหมายเหตุ

หน้า ๒๓๓๐ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแต่ อุทธรณ์ เล่ม ๗
อนึ่ง นอกจากสำเนาที่ขึ้นไว้สำหรับศาลแล้ว คู่ความต้อง
ขึ้นสำเนาคำฟ้อง หรือคำให้การ ให้ครบตัวจำเลย หรือ โจทก์
คนละ ๑ ฉบับของทุกคน

หมาย ถึง ฟ้อง

มาตรา ๔๑ เมื่อโจทก์ได้ยื่นคำฟ้องไว้ ต่อศาลแล้ว ก็ให้
โจทก์ร้องขอให้ศาลมีคำสั่งส่งคำฟ้อง ไปยังจำเลย

ในคำสั่งให้หมายส่งคำฟ้อง ไปนั้น จะต้องกำหนดวันให้จำเลย
ยื่นคำให้การ พอสมควร อย่างช้า ไม่เกิน ๘ วัน

คดีฟ้องตาม กฎหมาย

มาตรา ๔๒ เมื่อจำเลยพิเคราะห์ดู เห็นว่า ถึงข้อหาทั้ง
ปวงในคำฟ้อง จะรับว่าเป็นความจริง ก็คือ หรือ ข้อหาไม่ผิดก
ฐานนั้นเอง ก็คือ ศาลคงจะไม่ตัดสิน ให้ตนแพ้คดีได้ โจทก์ เหตุ
ว่าจำเลยอาจต่อสู้คดีในคำฟ้อง ได้ตาม กฎหมาย หรือ ตาม
ความยุติธรรมประการใดแล้ว จำเลย จะมีคำคัดค้านของ ให้
ศาลตัดสิน ยกฟ้องเลย ก็เกี่ยว ไม่ต้อง ให้ตนยื่นคำให้การ
ต่อไป ก็ได้

คำคัดค้านนี้ จำเลยต้องยื่น ต่อศาล ภายใน กำหนดวันที่ได้
ยื่นคำให้การ แต่ในคำนี้ได้ยกตัวบทกฎหมาย ที่ระกักผูก

พิพธิภณพิศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

เล่ม ๗ ถักขณ พิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๓๓๑
คดีในคำฟ้องนั้นได้ลงมาโดยสังเขป ตามที่จำเลยมุ่งหมาย
จะอ้างถึง ในวันที่ศาลจะปฎิษาคำนั้น ให้ศาลฟังคำชี้แจง
ของจำเลย แลให้ศาล ปฎิษาคำนั้น โดยเร็ว

เมื่อจำเลย ได้มีคำคัดฟ้องถึง เช่นว่ามาแล้ว ก็ต้องถือว่า
จำเลยยอมรับว่า ข้อหาในคำฟ้องนั้นเป็นจริงหมด แลฝ่าย
โจทก์ฝ่ายจำเลย ไม่ต้องนำพยาน มาสืบข้อหาข้อใดในคำฟ้อง
เมื่อเวลาปฎิษาคำนั้นเลย

เมื่อศาลได้ฟังคำมีคำแล้ว ก็ให้ศาล ปฎิษายกคำฟ้อง
เสีย หรือบังคับให้จำเลย ยกคำให้การ ใน ภายในวันที่ ศาล
จะได้กำหนดลงไว้ ในคำปฎิษานั้น แลถ้าเห็นว่ามิใช่เหตุจำ
เป็นที่จะต้องให้แก้ไขฟ้องอีก ขึ้นในเวลานั้นแล้ว ก็ให้ศาล
อนุญาตให้ โจทก์ แก้ไขคำฟ้องอีก ได้ตามสมควร แก่พฤติธรรม

เมื่อเวลาฟัง คำมีคำนั้น ถ้าจำเลย อ้าง กฎหมาย ยกอื่น
นอกจาก กฎหมาย ยกที่ ได้กล่าวไว้ ในหนังสือ มีคำคัดฟ้อง
แล้วนั้น ขึ้นผูก อุทธรณ์ คำคัดฟ้องที่ ขอมีขึ้นใหม่ แต่ศาล
ไม่ได้อนุญาต ขอยกด้วย กฎหมาย ยกที่ กล่าวไว้ ในหนังสือมีคำคัด
ฟ้องดังนี้ ถึงแม้ว่าตัว ยกกฎหมาย ที่ยกขึ้นใหม่ จะใช้ก็ได้ ก็
ก็ให้ศาล บังคับให้จำเลย เสียค่า ขรรณเนียม ในชั้นมีคำคัดฟ้อง
แทนโจทก์ เหมือนกันหนึ่งว่า ศาลได้ปฎิษายกคำคัดฟ้อง
เสียครั้งนี้ พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

คำให้การ

มาตรา ๔๓ จำเลยจะขอ ผัก วัน ขึ้น คำให้การ ต่อ ไปอีกนอก
จากวันที่ศาลได้กำหนดมาใน ทนายเรียกต่อ ไป อีก ก็ ได้ แต่ ต้อง
ขอ ให้ศาล ทนาย แจ้ง ความไปยัง โทษ ให้ทนายว่า จำเลยจะ
ขอ ผัก เลื่อน ไป อีก ก็ วัน แต่ ชี้ เหตุ ผล ที่ ต้อง ขอ ผัก นั้น

เมื่อจำเลย มาขอ ให้ ออกหมาย ก็ จว มา นี้ แล้ว จำเลย ต้อง
สาธก ทวี หรือ นำพยาน คนอื่น มาสาธก ต่อ ศาล ให้การ ชี้แจง
ว่า มีเหตุ ผล อันสมควร ที่ จะ ต้อง ขอ ผัก เลื่อน วัน กำหนด ขึ้น คำให้
การ แต่ ไม่ ได้ ประสงค์ จะ ประ วง ความ ไว้ ให้ เห็น ชั่ว

มาตรา ๔๔ เมื่อจำเลย ไม่ ได้ ขึ้น คำให้การ ภายใน วัน กำหนด
แล้ว ก็ ย่า ให้ศาล ถือ ว่า จำเลย ขอม ร้าง ว่า ข้อ หา ใน คำ
ฟ้อง เป็นจริง ทศก แต่ ว่า โทษ ควร จะ ได้ วิช คำตัดสิน ของศาล
ให้ แก่ โทษ ความ คำร้อง ฟ้อง นั้น แต่ เมื่อ เวลา ชำระ นั้น (แม้
ที่ ศาล จำเลย ไม่ ได้ มา ก็) โทษ ต้อง ว่า ความ ของ ตน ไป ฝ่าย
เกี่ยว แต่ ชี้แจง นำพยาน เป็น หลักฐาน มา ประกอบ คำ กล่าว
หา ใน ฟ้อง ของ ตน เมื่อเสร็จ แล้ว ศาล จะ ได้ ตัดสิน ให้ตาม ที่
ศาล เห็น ควร แก่ ยุติ ขรรณ

มาตรา ๔๕ ถ้าจำเลย ไม่ ได้ ขึ้น คำให้การ ภายใน วัน กำหนด
หรือ ภายใน วัน ที่ ศาล ได้ ขอม เลื่อน ให้ ต่อ ไป ความ ที่ ตน มาขอ

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณา ความแพ่งอาญาแล อุทธรณ์ หน้า ๒๓๓๓

ผิดแล้ว ภาย หลัง จำเลย จะมาขึ้น คำให้การ นอก จาก
ได้ รับอนุญาต ของ ศาล แล้ว ขึ้นไม่ ได้

ถ้า จำเลย มา ร้อง ขอ อนุญาต เวลาใด เวลาหนึ่ง ก่อน เวลา
ที่ โจทก์ ได้ ศาล กำหนด เวลา ชำระ เสีย แล้ว หรือ ก่อน เวลา
ที่ โจทก์ ได้ มาขอ กำหนด นัก เวลา ชำระต่อไป ศาล มีอำนาจ ที่
จะยอม อนุญาต ได้ ใด

เมื่อ ศาล ได้ กำหนด นัก เวลา ชำระ ความ เรือง นั้น ลง เสีย แล้ว
หรือ เมื่อ โจทก์ ได้ มาขอ ให้ ศาล กำหนด นัก เวลา ชำระ ความ
เรือง นั้นต่อไป ศาล จะให้ จำเลย ขึ้น คำให้การ ไม่ ได้ เว้นไว้แต่
ว่า เมื่อ ศาล ได้ ออก ตมาม แจ้ง ความ ไปยัง โจทก์ ยอกให้ รู้
ล่วงหน้า ว่า จำเลย ได้ มา ร้อง ขอ อนุญาต ขึ้น คำให้การ ฝ่าย โจทก์
ไม่ คัดค้าน ประการใด ยอมตาม คำร้อง ของ จำเลย ก็ ให้ ศาล
ให้ อนุญาต ได้ แล้ว ให้ ยักยัด ให้ จำเลย เสีย ค่า ชวรมเนียม แทน
กัน หรือ ต่างคนต่าง เสีย ใน ชั้น นี้ ตามควร แก่ บุติกรรม

มาตรา ๔๖ ใน คำให้การ (ตาม แบบ ที่ ๔) นั้น จะต้อง
กล่าว แสง ลักษณะ ที่ จำเลย จะต่อสู้ มูลคดี คำร้อง ของ โจทก์
ใน พ้อง เท่านั้น ห้าม ไม่ ให้ กล่าว อ้าง ถึง พยาน อย่าง ใด อย่าง หนึ่ง
ที่ จำเลย จะนำ สืบ ประกอบ กับ ข้อต่อสู้ต่อไป

ให้ กล่าว ข้อความ โดยสังเขป ได้ ชัด เจน แจ่มแจ้ง แล ห้าม
ไม่ให้ กล่าว ข้อความ อื่น ๆ ที่ ไม่ ได้ เกี่ยวข้อง กับ มูลคดี ใน

หน้า ๒๓๓๔ ถัดมาพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
เรื่องความนั้น แลข้อความในมาตราที่ ถ้าวมาแล้ว ที่ว่า
ด้วย การอ้างถึงหนังสือสำคัญต่างๆ แลข้อความที่ ควร ถ้าว
ไว้ในคำฟ้องทั่ว ไป นั้น ก็ให้เอามาใช้ ในการเรียบเรียงคำ
ให้การ ใกล้เคียงกัน ตามแต่ที่ควรจะใช้ได้

ในคำให้การนี้ จำจะต้องปฏิเสธใจความข้อหาในคำฟ้อง
ตามที่ จำเลย ทราบว่า จะปฏิเสธ ในเวลาชำระ เมื่อ คำให้การ
ปฏิเสธ ข้อหาข้อใด ในคำฟ้อง ที่ โทษ ถ้าว ยืนยันว่า เป็น
ความจริงแล้ว ก็ต้องปฏิเสธ โดยตรงที่ เกี่ยวเพนกัน ว่าในคำ
ฟ้อง มี ข้อหาว่า จำเลย ใ้รับเงิน ไป ในคำให้การนี้ จะต้อง
ปฏิเสธ ว่าจำเลยไม่ ใ้รับเงินนั้น เปนทั้งหมด หรือ แ่ส่วนใด
ส่วนหนึ่ง หรือ มิฉะนั้น ก็ให้ถ้าว ว่าคนใ้รับไปมากน้อย เท่าใด
แลครั้งนี้ต่อไป เมื่อข้อความ ในคำฟ้อง ที่ โทษ ถ้าว ยืนยันว่า
เป็นความจริงนั้น ถ้าวเป็น เรื่อง ต่อ กัน ไปดังนี้ ในคำให้การนี้
จะปฏิเสธ ทุก คำ เหมือนที่ ถ้าวไว้ในคำฟ้องไม่ไ้ แต่ต้อง
ให้การ แก่จำเเพาะแต่ใจ ความให้ชัดเจนเท่านั้น ถ้า จำเลย รู้ว่า
ใจความข้อหาข้อใดเป็น ความจริง หรือ ประสงค์จะถ้าวว่า จำเลย
ยอมรับผิดจริงดังนี้ จำเลย ต้องรับตามข้อหาในคำฟ้อง โดยตรง
ถ้าคำรับของ จำเลย แ่แจ่มแจ้งชัดเจน ก็ แล้วย เมื่อเวลาชำระ แม้
โจทก์ยัง ชี้แจงพยานหลักฐานข้อหา ซึ่ง จำเลยใ้ถ้าว รับแล้วนั้น

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญาและอุทธรณ์ หน้า ๒๓๓๕

เมื่อเวลาชำระเช่นนี้ ก็คงจะยังกัน ไม่ต้องให้จำเลย ใช้ทุน

ค่าธรรมเนียม แทนโจทก์ ในส่วนที่โจทก์สืบชั้นนี้เลย

บรรดาข้อหาทั้งปวงซึ่งจำเลยได้ให้การรับแล้วนั้น ให้ถือ
ว่าเหมือนพิจารณาได้ความจริงแล้ว โจทก์ไม่ควรต้องสืบอีกต่อไป
ไปในเวลาชำระ แต่โจทก์จำเอนจะต้องสืบข้อหาทั้งปวง ซึ่ง
จำเลยไม่ได้ให้การรับว่าเป็นจริง หรือซึ่งจำเลยไม่ได้ให้การ
ว่าจำเลยเชื่อว่าเป็นความจริงทุกข้อ

คำให้การนี้ จะต้องกล่าวความอย่างใดอย่างหนึ่งที่ไม่ได้มี
อยู่ในคำฟ้อง แต่ที่จำเลยจะยกขึ้นต่อสู้ เป็นต้นว่าจะแสดง
ออกให้ปรากฏว่า โจทก์จะทำการฉ้อโกงจำเลยก็มิ หรือ
มูลคดีที่โจทก์มาฟ้อง ด้วยทุนทรัพย์ใด ๆ ซึ่งศาลควรตัดสิน
ให้ได้แน่ ยังหาถึงกำหนดเวลาที่ควรจะฟ้องได้ไม่ หรือโจทก์
ไต่ถามยอมเสียแล้วว่า จะไม่เก็บเอาคำฟ้อง หรือพ้นกำหนด
อายุความตามกฎหมายเสียแล้ว

มาตรา ๔๗ เมื่อจำเลยยื่นคำให้การแล้ว ครั้นถึงวันชำระ
จำเลยจะสืบพยานมาหักล้างข้อหาในคำฟ้อง ซึ่งจำเลยไม่ได้
ให้การรับก็ได้ หรือจะสืบมาประยอมข้อต่อสู้ซึ่งจำเลย
กล่าวไว้ ไม่ขัดเจนในคำให้การก็ได้ เว้นไว้แต่ศาลพิจารณาคำ
ทูลเกล้าฯ ว่า ข้อต่อสู้ที่เกิดขึ้นนั้นควรที่จำเลย จะกล่าวไว้ให้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

หน้า ๒๓๓๖ ถัดมาพิจารณาความแพ่งอาญา แลอุทธรณ์ เล่ม ๗
 ๗๖๓๖ ในคำให้การ เมื่อ แรกประการหนึ่ง หรือข้อต่อสู้ที่เกิดขึ้น
 ใหม่ขึ้นนี้ ไม่เป็น ข้อความที่เกี่ยวเนื่อง กันกับข้อความ ที่กล่าวไว้
 ในคำให้การ หรือ เมื่อศาล พิเคราะห์ ฎีกาเห็นว่า ข้อต่อสู้ที่เกิดขึ้น
 ใหม่ขึ้นนี้ จำเลย มายก ขึ้นภายหลัง ไม่ได้ให้ โทษ ทนรู้ตัว
 ซึ่งอาจ นำให้ต้อง ชี้ สองสถาน กระปรี้กระเปร่า ข้อ สืบ พยานเอาความ
 จริงมาประ กอบ หรือ กระ ประเด็น ข้อ ทายทกฏหมาย ขึ้นใหม่ ซึ่ง
 ไม่ได้ มีอยู่ในสำนวนแต่เดิมมา แลเป็น ข้อ ประเด็น ใหม่ขึ้น
 ที่โทษ ไม่ควร จะ ต้องดำ หมาย ใน การ ต่อสู้สืบ ไปดังนี้ ศาล จะ
 ไม่ได้สืบ ก็ได้

คำให้การโดยตรง

มาตรา ๔๔ เมื่อ จำเลย ไม่ได้อ่าน คำให้การ ก็คือ หรือได้
 ยื่น คำให้การ แล้ว ก็คือ แต่ใน คำให้การ ที่ยื่น ไว้ นั้น รวมเป็น
 ความว่า ฎีกา ข้อ หาของ โจทก์ ทั้งไปเท่านั้น โจทก์ จะ ขอ ให้ศาล
 มี คำสั่ง ให้ ออกหมาย บัง คับให้ จำเลย ให้ การ คอบใจ ความ ข้อ
 หาใน คำฟ้อง ให้รับ หรือให้ ฎีกา โดย ตรง ทุก ข้อ แลถ้า ข้อ
 หาเหล่านั้น ถ้วน กล่าว ความโดย สัจเชย ๗๖๓๖ ข้อ ๖๖๖ แยก กัน ออก
 เป็น ข้อๆ โทษ ลำดับ ตาม ข้อความ ที่อ้าง ว่า เป็น จริง ดังนี้ ศาล
 พิเคราะห์ ฎีกา เห็นควร แก่ทาง ยุติธรรม ที่ จะ ต้อง บังคับ จำเลย ตาม
 ความ ประสงค์ ของ โจทก์ แล้ว โทษ แล คำสั่ง ให้ ออก หมาย เช่น

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาและอุทธรณ์ หน้า ๒๓๓๗
ว่ามานี้ ก็ไ้

ภายใน วันที่ ศาลได้กำหนดไว้ใน คำสั่งนั้น จำเลย จะต้อง
ยื่นคำให้การ แต่ในคำให้การ นั้นจะ ต้องตอบ ใจความ ของ
ข้อหาในคำฟ้อง ะทุก ข้อ ให้รับ ว่า เป็นความจริง หรือ ให้
ปฏิเสธ ว่า ไม่ เป็นความจริง ตามที่ จำเลย รู้ หรือ มิฉะนั้น ให้จำเลย แก่
ว่า ข้อหาข้อใดข้อหนึ่ง หรือ หลาย ข้อ นั้น ตนไม่รู้ว่า ะ เป็น ความ
จริง หรือ ไม่จริง

เมื่อ จำเลย ให้การ เช่น ว่ามานี้ แล้ว จำเลย ะ กล่าวข้อ ท่อ กู้
คดี เพิ่มเติมลง ใน คำให้การ อีก ก็ไ้ และ จะ ชี้แจง ข้อที่ ตน
ให้การ รับข้อหาข้ออื่น ๆ ว่า เป็นความจริง นั้น อีก สถาน ไ้ ก็ไ้

บังคับถาม จำเลย

มาตรา ๔๙ เมื่อ คำให้การ ที่จำเลยได้ยื่นไว้ต่อศาลนั้น ไม่
ไ้กล่าว ข้อความตามคำสั่งของ ศาล โดยเหตุ ว่าจำเลย ไม่ไ้
ให้การ รับหรือ ปฏิเสธใจความ ของ ข้อหาข้อใดข้อหนึ่ง หรือ
หลาย ข้อ หรือ จำเลยไม่ไ้ ให้การ ว่าตนไม่รู้ว่าข้อใดข้อหนึ่ง
หรือ หลาย ข้อนั้น ะ เป็นความจริง หรือ ไม่เป็นความจริง ทั้งนี้
โจทก์ ะ ร้องขอ ต่อศาล ว่า โจทก์ ะ กระเขียนข้อถาม ให้ศาล
บังคับให้จำเลย ให้การ ต่อ ๆ ไป ถ้าศาล เห็นสมควร แล้ว ก็ไ้
บังคับจำเลย มาให้ การ ตอบข้อถาม ที่โจทก์เขียนขึ้น ต่อ ศาล
แต่ที่ ศาลอนุญาตให้ตอบก็ตอบตามแต่จะพอใจจะตอบ

หน้า ๒๓๓๘ ถัดมาพิจารณาความแพ่ง อาญาและอุทธรณ์ เล่ม ๗
หาทั้ง ปวง ในคำฟ้องนั้น เรียบเรียง ขึ้นเป็นข้อถาม ขึ้นให้ศาล
บังคับถามจำเลย ๆ ให้ การ คอบข้อถาม อย่างไร ก็ได้ศาล
จดหมายไว้

คำให้การ ของจำเลย ที่ คอบข้อถามนั้น ให้ ถือว่า เป็นส่วน
ของคำให้การเดิม ของจำเลย ที่ แก่คำฟ้อง ในความเรื่องนั้น

จำเลย ย่อมเสียเงิน

มาตรา ๕๐ ถ้าในคำให้การ นั้น จำเลย จะ กล่าวแก่ โดย
ว่า ไ้ยอมเสียเงินให้ แก่โจทก์ ตามหาทั้งหมก หรือ แก่ส่วน
หนึ่ง แล้วเช่นนี้ จำเลย ต้องนำเงินนี้ มาวางไว้กลาง ศาล ตาม
จำนวนที่ ตน ยอมเสีย พร้อม กับ เวลาขึ้นคำให้การ ที่ เกี่ยว

ข้อกลบถกนี้

มาตรา ๕๑ ถ้าในคำให้การ นั้น จำเลย ท่อสู้ข้อหาของ
โจทก์ที่หาว่า จำเลยเป็นหนี้ อยู่ก็ หรือที่ หาว่า จำเลยจะ ต้อง
เสียเงินปรัยใหม่ให้แก่โจทก์ ก็ โดย ยกเหตุขึ้น ให้การ แก่ว่า
โจทก์ ก็ ยัง เป็นหนี้ จำเลย อยู่ยัง ก็ หรือ โจทก์ จะ ต้องใช้ทุน
ทรัพย์ สิ่งใด ให้แก่จำเลย บ้างก็ เช่นนี้ ก็ ให้จำเลยทำ
บัญชีเงินหนี้ หรือค่าทุนทรัพย์สิ่งใด ที่โจทก์ควร จะ ต้องใช้หรือ
เสียให้แก่ตนนั้น ติดกับคำให้การ มาด้วย แลถ้าจำเลยไม่
มีข้อ ท่อ สู้ ขัดแย้งกับคำให้การ และเมื่อเอาจำนวนเงิน ในบัญชี

เล่ม ๗ ถัดมาพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๓๓๙
ของ จำเลย มาหักเงิน ในบัญชีของโทบเสร็จแล้ว คงเหลือเงิน
อยู่อีกเท่าใดนั้น จำเลย จะ ต้องเอา มา วางไว้กลางศาล พร้อม
กับคำให้การ เว้นแต่ จำนวนเงินทั้งสองฝ่ายเท่ากัน ไม่มีเศษ
จำเลย จึงไม่ต้องเอาเงินมา วางไว้กลางศาล แต่ถ้า จำเลย ไม่ให้
เอาเงินมาวางไว้กลางศาล ก็ว่ามานี้แล้ว ถึง มาทว่า จำเลย
จะ สืบ สมจริง ตาม ข้อ ข้อ สู้ ของ คน ก็ ที่ ศาล จะ มั่งคั่ง ให้ จำเลย
ใช้ทุก คำ ขวมนิยมแทน โทบ ทั้ง หมก

ถ้า ใน คำให้การ นั้น จำเลย ยก ข้อ ข้อ สู้ ก็เช่น ว่ามา แล้วนี้
ศาล พิเคราะห์ ฎ เห็น ว่า ไม่ควร จะ ให้ เอา เป็น ข้อ ข้อ สู้ ใน ทาง นี้
แล้ว ก่อน เวลา ชำระ ก็ ที่ หรือ เมื่อ เวลา ชำระ ก็ ที่ จำเลย ขอ
ถอน ข้อ ข้อ สู้ นั้น เลียบ จาก คำให้การ เพื่อ ประสงค์ จะ ยื่น คำ
ฟ้อง แฉก กล่าวหา โทบ ต่อ ไป แล้ว ก็ ให้ ศาล ขอม อนุญาต ตาม
คำขอ ของ จำเลย แต่ ศาล จะ มี คำสั่ง ที่ จะ ให้ ชำระ ความ เกิน
แต่ ความ ที่ ฟ้อง แฉก ขึ้น ใหม่ พร้อม กัน หรือ จะ ให้ ชำระ ที่ ละ เรือง
ก็ ได้ แต่ ศาล จะ มั่งคั่ง ให้ เลียบ คำ ขวมนิยมแทน หรือ ต่าง
คน ต่าง เลียบ ก็ แล้ว แต่ จะ เห็น ชอบ กว้าง ความ ยุติธรรม

บทเงินไว้กลางศาล

มาตรา ๕๒ เมื่อ จำเลย จะ เอาเงิน มาวางไว้กลางศาล แล้ว
ก็ให้นำเอาเงินนั้นมาวางไว้ ในเวลาที่ คนนำคำให้การ มาขึ้น

หน้า ๒๓๕๐ อภิธานพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
แลในคำให้การนั้น จำเลย จะ ต้อง กล่าวว่า จำเลย ขอม เลี้ยงเงิน
ให้แก่โจทก์เท่านั้น ซึ่งจำเลย เห็น ว่า พอ กับ ที่ โจทก์ พ้อง หาทุก
ข้อ ไป หรือ ซึ่งจำเลย เห็นว่า พอ กับ ที่ โจทก์ พ้อง หาจำเพาะ ข้อ
ใดข้อหนึ่ง ที่โจทก์ ขอให้ เรียก เงิน อัน คัด ค้าง อยู่ หรือ ขอให้
เรียก เงิน อัน เปน ทุน ทรพีย ใน มูล วิวาท อย่าง ใด อย่าง หนึ่ง

การ ที่ จำเลย นำเอาเงิน มา วาง ไว้ กลาง ศาล เพื่อ ขอม เลี้ยง
ให้แก่โจทก์ ตาม ข้อ หา ทุก ข้อ ไป ก็ ก็ หรือ เพื่อ ขอม เลี้ยง ให้
แก่โจทก์ ตาม ข้อ หา ข้อ ใด ข้อ หนึ่ง ก็ ก็ ก็ ต้อง ถือ ว่า จำเลย ขอม
รับ ว่า คน ควร ต้อง เลี้ยง เงิน ให้แก่ โจทก์ จำเพาะ เท่า กับ จำนวน เงิน
ที่ นำเอา มา วาง ไว้ กลาง ศาล เท่านั้น แล ที่ จะ ถือ เอา ว่า จำเลย ยัง
จะ ขอม เลี้ยง อีก ต่อ ไป แล เพื่อ ประโยชน์ อย่าง อื่น อีก นั้น ไม่ ได้

เมื่อ จำเลย ได้ นำ เงิน มา วาง ไว้ กลาง ศาล แล้ว โจทก์ จะ ขอม
รับเอาเงิน ตาม จำนวน นั้น ว่า พอ กับ ที่ พ้อง หา ทุก ข้อ ไป หรือ
ว่า พอ กับ ที่ พ้อง หา จำเพาะ ข้อ ใด ข้อ หนึ่ง ไป จาก ศาล ก็ได้ ถ้า
โจทก์ จะ ขอม รับเอาเงิน กัง ว่า มา นี้ แล้ว ก็ ให้ มี คำ ขอ รับเอา
เงิน ไป จาก ศาล เมื่อ ศาล ได้ พัง คำ พูก ชี้แจง ของ โจทก์ จำเลย ใน ชั้น
มี คำ แล้ว ก็ ให้ ปล่อย คำ ขอม ให้ โจทก์ รับ เงิน ไป แล ใน คำ
ปล่อย คำ นี้ ให้ ศาล มี คำ สั่ง ว่า ให้ งด ความ ไว้ ทั้ง เรื่อง หรือ ให้
งด ไว้ จำเพาะ ข้อ หา ข้อ ใด ข้อ หนึ่ง เท่านั้น แล ให้ ยังคง ได้ เลี้ยง ค่า
ธรรมเนียม แล ค่า อื่น ๆ ต่าง ๆ ใน ชั้น นี้

เล่ม ๗ ถักยณ พิจารณาความ แพง อาญาแล อุทฺธรรณ หน้า ๒๓๔๑
ด้วย ความ บุกิธรรม

ถ้าโจทก์ไม่ให้ มีคำขอรับเอาเงินไป ทั้งเช่นว่ามานี้ก็
ต้อง ถือ ว่าโจทก์ เห็นว่า ตน ควร จะ ได้ค่าทูล ทวีพช มาก กว่า
หรือ โจทก์ คิดเงิน จำเลย อยู่ มาก กว่า จำนวนเงินที่ จำเลย
นำเอา มา วาง ไว้กลาง ศาล เมื่อ เป็น กังนี้ แล้ว ในเวลา
ที่ ศาล จะ ตัดสินคดี โจทก์ เกิด ขาก แล ควร จะ มี
ภัย ให้ เสียบ ค่า ขรรณเนียม ใน ชั้น ขำระ แทน กัน หรือ ต่าง คน
ต่าง เสียบ ประการ โคนั้น ก็ ให้ ศาล พิเคราะห์ ฎึง บุกิธรรม
ในการ ที่ จำเลย ได้นำเงิน มา วาง ไว้ กลางศาลแล้ว โจทก์ ไม่
ยอม รับเอาเงิน ใ้ นั้น ด้วย

๔ ฟ้องแย้ง

มาตรา ๕๓ ถ้าในคำให้การนั้น จำเลยยกข้อต่อสู้อย่าง
ใดอย่างหนึ่งขึ้น ที่ศาลเห็นว่าเมื่อ จำเลย สืบ สมจริง ตามข้อต่อสู้
นั้นแล้ว ก็คง จะ ต้อง ตัดสินให้ โจทก์ แพ้แก่ จำเลยในข้อต่อสู้
นั้นได้ แล ก่อน เวลาชำระ ก็ก็ หรือใน เวลาชำระ ก็ก็ จำเลย ขอ
อนุญาต ที่ จะเอา ข้อต่อสู้ นั้น มาฟ้องแย้ง แล ขอยื่นคำฟ้องแย้ง
กล่าวหาโจทก์ต่อไป ในความเรื่องเดียวกันนั้นเช่นนี้ ถ้าศาล
เห็นสมควรที่ จะ อนุญาตให้ โจทก์ ความ เหตุผล ที่ เกิด ขึ้นแล้ว ศาล
จะ อนุญาต ให้ จำเลย ยื่นคำฟ้องแย้ง แล จะ มี คำสั่ง ให้ชำระ
ความเดิม

พิพจน์โดยศาลฎีกาชั้นต้น

หน้า ๒๓๔๒ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาและอุทธรณ์ เล่ม ๗
ที่ละ เรื่อง ก็ ได้ แล จะ ยัง คับ ให้ เสีย เงิน ค่า ขรรมนิยม แทน กัน
หรือ ต่าง คน ต่าง เสีย สุก แล้ว แต่ จะ เหน ซอม ด้วย ความ ยุติธรรม
แล ถ้า ศาล เห็นสมควร จะ ต้อง เว้น งบ ประ กัน ฝ่าย โจทก์ ไว้ ศาล
จะ ยัง คับ ให้ โจทก์ ทา ประ กัน (โดย เอา เงิน มา วาง ไว้ ถัด จาก ศาล
เช่น ตัว ประ กัน หรือ ทา ประ กัน อย่าง อื่น ๆ มา ให้ ต่อ ศาล) ใน
การ ที่ ตน จะ ขอม กระ ทำ ตาม คำ ตัก สิ้น ชั้น พิ้อง แยัง ก็ ได้

วิธีที่จะต้องกระทำต่อไป เมื่อยื่นคำให้การแล้ว

มาตรา ๕๔ เมื่อจำเลยยื่นคำให้การแก้ฟ้องแล้ว ฝ่าย โจ
ทก์ หนึ่ง จะ ยื่น คำ ทอ ม พิ้อง หรือ คำ ทอ ม คำ ให้ การ เป็น ส่วน
กัน ต่อ ไป อีก ประการ ใด ๆ ไม่ ได้ เว้น ไว้ แต่ ศาล จะ อนุญาต ให้
ยื่น เป็น ส่วน พิเศษ เท่า นั้น

มาตรา ๕๕ เมื่อ โจทก์ ได้ ทรว ญ ช้อ ความ ใน คำ ให้ การ นั้น
เห็นว่า มี เหตุ อื่น จำ เป็น ที่ จะ ต้อง ขอ ไข คำ พิ้อง นั้น แล้ว โจทก์ จะ
ร้อง ขอ ให้ ศาล อนุญาต ให้ ไข คำ พิ้อง เสีย ใหม่ พร้อม กับ จำเลย
หรือ แต่ ฝ่าย ใด ก็ ได้ แต่ โจทก์ ต้อง ชี้แจง ให้ ศาล เห็น ว่า
การ ที่ ร้อง ขอ ไข คำ พิ้อง นี้ ไม่ ได้ เป็น เหตุ ที่ จะ ประวิง ความ
ไว้ ให้ เนิ่น ช้า หรือ จะ ให้ เป็น การ เกิด กว่ น ประ การ ใด
เป็น แต่ โจทก์ พิเคราะห์ ด้ เห็น ว่า เป็น ใจ ความ สำคัญ ใน เรื่อง ความ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจัดทนายเรตุ

เล่ม ๗ ถักยณ พิจารณาความ แห่งอาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๓๘๓
ที่ จำเริญ ระ ท้องใจ แล้ว ศาล ระ มี คำสั่ง อนุญาต ให้ ตาม คำ
ร้อง ของ โจทก์ ได้

ศาล ต้อง ออกรหมาย แจ้ง ความ ให้ จำเลย ทราบ ว่า ศาล ได้
มี คำสั่ง ให้ โจทก์ ขอ คำฟ้อง เลียบ ใหม่ แต่ ภายใน เท่า นั้น วัน ตาม ที่
ศาล เห็น สมควร ระ กำหนด ให้

หนึ่ง เมื่อ จำเลย ได้ ขึ้น คำให้การ แก่ ฟ้อง เคมี แล้ว หรือ คำ
ให้การ ใหม่ แก่ ฟ้อง ที่ ได้ ขอ ใหม่ แล้ว ก็ ให้ ศาล กำหนด นัก
วัน ชี้ สอง สถาน แล้ว ออกรหมาย นักไป ให้ โจทก์ จำเลย ทราบ
ล่วงหน้า ไว้ ก่อน ไม่ ทำ กว่า ๕ วัน ก่อน ถึง วัน นัก ชี้ สอง สถาน

๕ ขี้ ดอง สถาน

มาตรา ๕๖ เมื่อ ถึง วัน กำหนด นัก ชี้ สอง สถาน แล้ว ให้ โจทก์
จำเลย มา ศาล พร้อม กัน แต่ ใน วัน นั้น ยัง ไม่ ต้อง นำ พยาน มา
สืบ ทั้ง สอง ฝ่าย แล้ว ให้ ศาล ตระ วา คำฟ้อง แล คำให้การ
จง คลอด แล้ว ให้ วินิจฉัย ลง ว่า ข้อ โท ที่ โจทก์ หา จำเลย
ร้าย ข้อ โท ที่ โจทก์ หา จำเลย ปฏิเสธ แล ข้อ โท ที่ โจทก์ หา จำเลย
แย้ง ร้าย แล แย้ง ปฏิเสธ เสรี แล้ว ให้ กระ ลง เปน ประเด็น ข้อ ที่ ระ ท้อง
สืบ พยาน ต่อ ไป

ถ้า ข้อ โท โจทก์ หา จำเลย ร้าย ถูก ต้อง กัน ศาล ระ ก็ พิสูจน์ ได้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

<https://museum.coj.go.th/>

หน้า ๒๓๔๔ ลักษณะที่จรรยาความแพ่ง อาญาและอุทธรณ์ เล่ม ๗
โทษ หรือ จำเลย แพ้ชนะ กัน ที่เกิดว ความ รูปความ ก็ได้

ในเวลา ซึ่ง สอง สถาน นั้น ศาล จะ มี คำสั่ง ให้ถอน หรือ ให้
แก้ไขความ ข้อใด ข้อหนึ่ง ใน ส่วนใด เสีย ทั้ง หก หรือแก่ส่วน
ใดส่วนหนึ่ง ก็ได้ เพื่อ จะ ให้จำนวน มี ข้อ ความ ตรง กัน กับ ข้อ
ประเด็น ซึ่ง ศาล ได้ กระลง ไว้เสีย ที่ เกิดว แต่ศาล จะ มี คำสั่ง ให้
ถอน หรือให้แก้ไขความ ข้อใด ข้อหนึ่ง ใน ส่วนใด เสีย ทั้ง หก
หรือแก่ส่วน ใด ส่วนหนึ่ง อันเป็น ข้อ ความ ที่ ศาล เห็น ว่า ผิดโทษ
หรือ ผิดจำเลย เว้น เว้น ชี้ขึ้น ไว้ ด้วย เหตุจะ กระทำให้ ชัก
ชวนให้ กระ ชั่วระ คก็ให้ ชัก ชัก หรือ ชัก เข้าไป

ตรวจบัญชี

มาตรา ๔๗ ในเวลาใดเวลาหนึ่ง ก็กั นับ แต่ วันแรกฟ้อง
คดีเป็นต้นมา ถ้าศาล เห็น ว่า ข้อ วิวาทใน ระหว่าง โทษ จำเลย นั้น
เกิดขึ้น หรือเกิดว ข้อ กวบ เรื่อง บัญชีทั้ง หก หรือแก่ส่วน
หนึ่ง ศาล จะ ตรวจ คัก สิ้น ข้อ วิวาท ข้อ นั้น เป็นความ หน้าโรง
เสีย ที่เกิดว หรือศาล จะ มี คำสั่ง ให้คน อื่น ผู้ ซึ่ง โทษ จำเลย พร้อม
ใจ กัน ขอมให้ เป็น ผู้ ชั่วระ บัญชี หรือถ้า ไม่ พร้อมใจ ขอม กัน
ก็ให้คน ผู้ ซึ่ง ศาล ทั้ง เอง ให้ เป็น ผู้ ชั่วระ บัญชี นั้น ตรวจ คัก
สิ้น ข้อ วิวาท ชี้ บัญชี นั้น ต่อ ไป ก็ได้ ทั้งนี้ แล้ว แต่ ว่าการ ของ
ศาล จะ มี คำสั่ง ว่า บัญชี นั้น จะ ทำ ได

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอรรถรณ หน้า ๒๓๔๕

ผู้ชำระ ชาญชัย ซึ่ง โทษจำเลย พร้อมใจ กัน ทั้ง ชื่น หรือ ซึ่ง ศาล
ทั้ง ชื่น เอง นั้น ะ ต้อง ทรวร คุ ชาญชัย รวย วิวาท กัน นั้น ะ ตลอดจน
แลให้ ฟัง คำ พยาน ที่ โทษ จำเลย ทั้ง สอง ฝ่าย นำมา สืบ เสร็จ
แล้ว ไท ทำ รายงาน ในการ ทรวร ชาญชัย แล คำ พยาน ที่ สม
หรือ ไม่ สม นั้น ชื่น เสนอ ต่อ ศาล ตาม ข้อ ความ ใน คำ ถัง ของ ศาล
ง ทุก ประการ แล เมื่อ ศาล ได้ ฟัง คำ ถัง แง ของ โทษ จำเลย
ใน ข้อ-วิวาท เรื่อง ชาญชัย นั้น ตลอดจน แล้ว ะ ทักสิน เอา ตาม ความ
เห็น ของ ผู้ชำระ ชาญชัย ซึ่ง มี อยู่ใน รายงาน นั้น ทั้ง หมก หรือ
แก่ ส่วน หนึ่ง ก็ ไ้ หรือ มิฉะนั้น ะ ให้ ผู้ชำระ ชาญชัย ทรวร ชาญชัย
แล คำ พยาน แล้ว ให้ ทำ รายงาน ชื่น มา เสนอ ต่อ ศาล ใหม่ ก็ ไ้
แล ะ อนุญาต ให้ ยก ความ วิวาท ข้อ นั้น ไว้ กว่า ผู้ชำระ ชาญชัย
ะ ไ้ ขึ้น รายงาน ก็ ไ้

วิธีสั่งให้ นัดวันชำระความ

มาตรา ๕๕ ห้ามไม่ให้พิจารณาคดีเรื่องใดๆ ก่อนที่ศาล
ยังไม่ได้มีคำสั่ง ให้กำหนดนัดวันพิจารณาคดี เรื่อง นั้นๆ
เมื่อพ้นวันที่ ศาลได้ กำหนด ให้จำเลย ยื่น คำให้การ ไป แล้ว
โทษ ะ มาร้อง แก่ ฝ่าย เกี้ยว ขอ ศาล มี คำ สั่ง ให้ กำหนด วัน ชำระ
คดี ต่อ ไป ก็ ไ้

มาตรา ๕๖ เมื่อจำเลยยื่นคำให้การแล้วเหตุ โทษได้

หน้า ๒๓๔๖ ถักยลพิราพมาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
พิเคราะห์คำให้การ ถ้าเห็นว่าข้อความตามที่กล่าวไว้ในคำ
ให้การนั้น พอที่ศาลจะตัดสินหรือสั่งให้คนชนะ คดีก็ไต่อยู่แล้ว
ก็ให้ว่ากล่าวในชั้นนี้ต่อไป โดยร้องขอให้ศาลตัดสินหรือ
สั่งที่เกี่ยว ไม่ต้องสืบพยาน ซึ่งคนไต่เตรียมไว้ว่าจะสืบใน
วันชำระ ต่อไป

หรือถ้าโจทก์จะต้อง การสืบข้อ ประเด็น ที่แปลกออกไป
ข้อใดข้อหนึ่งแล้ว ก็ให้สืบจำเพาะข้อนั้น ข้อเกี่ยว ห้ามไม่
ให้สืบข้อ ประเด็น อื่น ๆ ที่ไม่จำเป็นจะต้องสืบพยานมาประกอบ
ต่อไป

หรือถ้าโจทก์จะต้อง ชี้แจงสืบพยานในการ ที่ไม่จำเป็น ประการใด
ประการหนึ่งก็ว่ามาแล้วนี้ โจทก์จะต้องเสียค่า ขรรณเนียม
ในชั้นสืบนี้ ทั้ง ส่วนตัว แล แทน จำเลยด้วย

มาตรา ๖๐ จำเลยจะมาร้องขอให้ศาลมีคำสั่ง ให้ออก
หมายกำหนดนัดชำระคดีของตนก็ได้ เมื่อศาลได้พิเคราะห์
ดูสำนวนในคดีเรื่อง นั้นตลอดแล้ว เห็นว่าคดีเรื่อง นั้นควร
ต้อง นัดวันชำระไต่อยู่แล้ว แต่หากโจทก์ ประสงค์ให้ชัก ชำเสีย
ไม่ให้นำมาร้องขอให้ศาลกำหนดนัดวันชำระ โดยไม่มีเหตุอัน
สมควรจะ แก้อภัยได้ เป็น ต้น ว่าพยานสำคัญ ไม่อยู่ หรือ บ่วยใช้
อยู่ แล จำเลยต้องเสียเวลา รอคอยอยู่ ช้านานดังนี้ ก็ให้ศาล
มีคำสั่งให้ ชักคดีมาไต่ในวันชำระได้

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๓๔๗
จำเลย โจทก์ทั้งสองไว้พันกำหนดนักชำระ ก็ให้ตัดสิน ยก
ฟ้องเสีย

มาตรา ๖๑ เมื่อโจทก์ไม่มาร้องขอให้ศาล มีคำสั่งให้กำหนด
นักวัชชำระคดี ของ ตนภายในเดือนหนึ่ง นับตั้งแต่วันที่ตน
ควรจะมาขอให้นักได้ ในคราวแรกเป็นต้นมาแล้ว จำเลยจะ
มีคำร้องขอให้ศาล ทักสิน ยกฟ้อง เสีย โจทก์เหตุที่ โจทก์ละ
ทิ้งคดีของตนไว้เกินกำหนด ก็ให้

เมื่อ จำเลย มีคำ ขึ้นมากับนี้ ถ้าศาลเห็นสมควร แก่เหตุ ผล
อันมีมา แล้วนั้น ก็ให้ตัดสินยกฟ้องเสีย ที่เกี่ยว หรือมีอัน
จะ มีคำสั่งบังคับอย่างอื่นต่อไป ก็ให้ แล้วแต่จะ เห็นชอบด้วย
ความยุติธรรม

เลื่อนวันนัดชำระ

มาตรา ๖๒ เมื่อศาลได้กำหนด นักวันชำระคดี ลงไว้แล้ว ฝ่าย
โจทก์ หรือฝ่ายจำเลย มาร้องขอให้ศาล ออกหมาย เลื่อนวันนัด
ชำระ อีกต่อไป ด้วยเหตุประการใด ๆ ก็ให้ ศาลพิจารณาเหตุ เห็น
ว่าการให้เลื่อนวันนัดชำระ ต่อไปนั้น จะเป็นเหตุอันจะยังให้
การชำระ คดีสินคดี เรื่อนั้น ก็ขึ้น ก็ได้ให้ศาลยอมให้เลื่อนวัน
นัดชำระ ต่อไปตามคำร้อง นั้น

เมื่อโจทก์หรือจำเลย มีคำร้องขอเลื่อนวันนัดชำระ โจทก์

หน้า ๒๓๘๘ ถัดมาพิจารณาความแพ่งอาญาแล อุทธรณ์ เล่ม ๗
บทเทศว่า พยานยังไม่อยู่ณนี้ ก็ให้ศาลไต่ถามดู ถ้าไต่ความ
ว่า คำที่พยานผู้นั้นจะมาเบิกความนั้น บ่อมเป็นข้อใจความ
สำคัญอันจะต้องสืบ แลพยานผู้นั้นคงจะกลับมาก แลคงจะ
มาเบิกความภายในเวลาอันสมควรแล้ว ก็ให้ยอมให้เลื่อนวัน
นัดชำระต่อไป

เมื่อ โจทก์หรือจำเลย มาร้องขอเลื่อนวันนัดชำระโดย
บทเทศว่า ตนจะขอให้ศาลส่งข้อ ประเด็นไปสืบพยาน ผู้อยู่
ภายนอกเขตแขวงของศาลนี้ ก็ให้ศาลไต่ถามดู ถ้าไต่
ความว่า คำที่พยานผู้นั้นจะเบิกความนั้น บ่อมเป็นข้อใจความสำ
คัญอันจำจะต้องสืบ แลพยานผู้นั้นคงจะยอมเบิกความ แล
พยานผู้นั้นเป็นคนทั้งบ้านเรือนหาใครบ เช่น ญาติอำนาอยู่ ที่ภายใน
นอกแขวงจังหวัดของศาลเป็นนิ แลไม่ว่าผู้ทนายจะเข้ามาใน
เขตแขวงของศาล ภายในเวลาอันสมควรแล้ว ก็ให้ศาลยอม
ให้เลื่อนวันนัดชำระต่อไป

โจทก์หรือจำเลย ผู้มาร้องขอเลื่อนวันนัดชำระนั้น จะต้อง
ร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ส่งข้อ ประเด็นไปสืบพยาน ผู้อยู่ภายใน
นอกเขตแขวงของศาล หรือขออนุญาตให้ตนอ้างคำให้การ
ของพยานผู้นั้นที่ทราบแล้ว ได้เสมอถนัดคำให้การของพยาน
ในศาลนั้น

พิพิธภัณฑศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

บัญญัติฟ้องแลบัญญัติพิจารณา

มาตรา ๖๓ ให้ศาลมีบัญญัติฟ้องสำหรับทุกความที่มาฟ้อง โดยลำคัมกัน ตามที่ มาฟ้องก่อน แล หลัง ขาญหนึ่ง แลให้มี ขาญพิจารณาสำหรับที่ ทุกความเป็นสำนวน อีก ขาญหนึ่ง

มาตรา ๖๔ เมื่อคดีเรื่องใดจะให้กำหนดนักชำระแล้ว ให้ เอาคดีเรื่องนั้น มาตกลง ไว้ใน ขาญชี้ฟ้อง แล้วยก มาใส่ลง ไว้ใน ขาญพิจารณาตาม ลำคัมเรื่อง รวบ จนหมดใน ขาญชี้ฟ้อง ให้ พิจารณาไปตาม ลำคัมเรื่องใน ขาญชี้ อย่าให้ สับ สนไก้เป็น อันขาด เว้นไว้แต่ศาลจะมี คำสั่ง พิเศษ โดยเหตุที่ ศาล เห็น ชอบแล้ว หรือ ฝ่ายจำเลยโจทก์เจ้า ของ คดี ทั้ง สอง ยินยอมเท่านั้น จึงให้ เอาคดี ที่ หลัง มา ชำระก่อนคดี ที่ ก่อน ไก้

ถ้าความซึ่งศาล ไก้ฟ้อง ใน ชั้น ชี้ สอง สิ้นสุดแล้ว ยังไม่ เป็จ ที่ ตกลง กัน ไก้ ให้ศาลยกความ เรื่อง นั้นไปเข้า ขาญพิจารณา ที่ จะต้องพิจารณาเป็น สำนวน แลให้ กำหนดนัก วัน ให้คู่ความ มาว่าความ ใน ชั้น สิบ พร้อม ด้วยพยาน ต่อ ไป

มาตรา ๖๕ เมื่อศาล จะยกคดี เรื่องใด ออกจาก ขาญชี้ฟ้อง ไปเข้าขาญพิจารณา ให้ศาลออกหมายนัก (ตามแบบที่ ๕) ไปให้ โจทก์ จำเลย ทราบล่วงหน้า เพียง ๑๐ วัน ก่อนถึง วันนักชำระ เว้นไว้แต่ศาลจะมี คำสั่ง อย่าง อื่น ในคดี อัน แปรกต่าง คดี สามัญ

หน้า ๒๓๕๐ ถัดมาพิจารณาความแฟ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗

มาตรา ๖๖ เมื่อศาลมีคำสั่งพิเศษ ที่จะให้นัดชำระคดี เรื่องใดในวัน ที่ กำหนดไว้ ทาง ราก ประกิติ หรือ ที่จะให้เอาคดี เรื่องใด ซึ่ง ยัง ไม่ได้กำหนดนัด ชำระ นั้น มาชำระ เสีย ก่อน คดี เรื่อง อื่น ทาง ราก ถัดมา แล้ว ก็ให้ยกคำว่า “ตาม คำสั่ง ของ ผู้พิพากษา ” ลงข้างท้าย ชื่อคดี เรื่อง นั้น ใน ขานญัตติพิจารณา

มาตรา ๖๗ ถ้ามีการ ชำระในศาล มี มาก หรือ ไม่มี เวลาพอ จะ ชำระคดี เรื่องใด เรื่องหนึ่ง ซึ่ง ได้ชำระ ค้างไว้ นั้น ต่อ ไปให้ แล้วเสร็จ ในวัน ที่ กำหนดไว้ นั้น ศาล จะ เลื่อน วันนัด ชำระ คดี เรื่อง นั้น ต่อไปวัน อื่น ก็ได้ แต่ ต้อง เขียน ประกาศ เลื่อน วันชำระ นั้น ยกไว้ในศาล ให้ทราบทั่วกัน

ศาลนั่งชำระความ

มาตรา ๖๘ ศาลจะ ต้อง นั่ง ประชุมชำระคดี ทั้ง ปวง ใน วัน เดือน ปี ที่ ได้กำหนดไว้ ว่างทุก เรื่อง ตาม แต่จะมี คดี อยู่ มาก แล น้อย

อนึ่ง ศาลจะ กำหนดนัดวันชำระ ใน วัน ต่อ ๆ ไป หรือ วันใด ก็ได้แล้วแต่เหตุ ผล แต่ ที่ ศาล จะ เห็น สมควร

มาตรา ๖๙ ตาม ประกิติ ศาลจะ ต้อง นั่ง ประชุมชำระคดี ใน ที่ เรียกเคยเสมอ ไป แต่ศาล ก็มีอำนาจ จะ ประชุมนัดชำระคดี โดยไม่ให้ประชุมเคยเป็นเหตุ ให้มีเหตุชดเชย ด้วยได้เสมอ ยอมให้แก้

พิพิธภัณฑ์ศิลปะไทยและห้องสมุดนายเหตุ

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญาและอุทธรณ์ หน้า ๒๓๕๐
คู่ความกับเนติบัณฑิตย์ ผู้ว่าความให้ โจทก์ จำเลย ทั้งสอง ฝ่าย
แต่เจ้าพนักงานศาล อยู่ในที่ชำระเท่านั้น ก็ได้ แต่ต้องให้ศาล
จากเหตุผล ลงไว้ใน รายงานชำระ

มาตรา ๗๐ เมื่อแรกจะลงมือชำระคดีเรื่องใดนั้น ฝ่าย
โจทก์ หรือ ฝ่าย จำเลย จะขอให้ศาล มีคำให้ พยาน ทั้งสอง ฝ่าย
ไปคอย อยู่ข้างนอกศาล ก็ได้ หรือ ศาลเห็นควร จะให้พยาน
เหล่านั้น ออกไปคอย อยู่นอก ศาล ก็ได้ ก็ให้ศาล มีคำสั่ง
มีคำให้ พยาน ทั้งสอง ฝ่าย ออกไป คอย อยู่ภายนอกศาล
ก่อน กว่า จะ ถึงเวลาที่ศาลจะเรียกให้เข้ามาเบิกความ แต่
ทั้งโจทก์ และ จำเลย หรือ เนติบัณฑิตย์ ผู้ว่าความให้ โจทก์
และจำเลย นั้น แม้จะต้องถูกอ้างเป็นพยาน ก็ได้ ก็ต้องให้อยู่
ในศาล ศาล จะมีคำสั่ง ให้ ออกไปอยู่ ภายนอกศาลเหมือนกัน
พยานอื่น ไม่ได้

ชำระ

มาตรา ๗๑ ในเวลาแรกเบิกศาล ให้ศาลพิพากษาความ
ซึ่งพิจารณาเสร็จแล้ว นั้น ก่อน แล้ว จึงเรียกความความ
ภายนอกพิจารณาเป็นสำนวนเข้ามา โทษ ล่าถัก

มาตรา ๗๒ เมื่อ ศาลได้ ออกหมายนัดชำระคดี หรือ หมาย

พิพธิ์ภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

หน้า ๒๓๕๒ ถัดมาพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
เรียกนักที่ จำเลยจะ มา ว่า ความเอง หรือ จะ ยุ่ง ทนายให้ มา
ว่าความแทนก็ได้ แต่ ถ้า ศาล เห็นสมควร เพื่อความ ยุติธรรม
หรือเพื่อเหตุ อย่างอื่น ให้ สมควร จะ บังคับ ให้จำเลย มา ว่าความ
เอง ก็ได้

มาตรา ๗๓ ถ้าโจทก์ หรือ ผู้ว่าต่าง โจทก์ไม่ได้มาว่าความ
ตามกำหนดหมายนัด แล ไม่แจ้ง เหตุการ หรือขอเลื่อนวัน
ประณาม ใด แต่ฝ่ายจำเลย หรือ ผู้ว่าต่าง จำเลย ได้ มาตามนัด
ให้ศาลตรวจดู ในคำให้การ จำเลย ถ้าความนี้ จำเลยให้การ
ปฏิเสธ ก็ได้พิพากษาบอกฟ้อง โจทก์ผู้ขาดนัด เสีย ที่เกี่ยว
ถ้าคำให้การ จำเลย รับตามฟ้องเพียงใด ให้พิพากษาแต่ตาม
ที่รับเพียงนั้น ข้อที่ไม่รับกันนั้น ไม่ควรพิจารณาต่อไป ได้ยก
เสีย แต่ข้อที่จำเลยให้การ เกี่ยวแก่กลับ กล่าวโทษ โจทก์นั้น
ถ้าจำเลย จะ ว่ากล่าวต่อไป ก็ได้ ให้ จำเลยไปฟ้องหาโจทก์เป็น
คดีหนึ่ง ต่างหาก

มาตรา ๗๔ ถ้าจำเลย หรือ ผู้ว่าต่าง จำเลย ไม่มาศาล ตาม
กำหนดนัด แล ไม่ได้บอกเหตุ ที่ จำเลย จะ มาไม่ได้ ให้เป็น ที่
พอให้ถอนฟ้อง แลศาลได้ ส่วน เชื่อแน่ว่า จำเลยได้รับ หมาย
เรียกหมายนัดนั้นแล้ว แล ไม่มาตามนัด แต่ฝ่ายโจทก์ได้มา
ตามนัดแล้ว ให้ศาล พิจารณาสำนวนโจทก์ ไปฝ่ายเกี่ยว แล คัด
เลือกตาม รูปคดี

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญาแล อุทธรณ์ หน้า ๒๓๕๓

มาตรา ๗๔ เมื่อถึงวันกำหนดนักพิพากษาเรียกความที่
นัดมาพิจารณา เรืองไค โจทก์จำเลย หรือผู้ว่าต่าง โจทก์จำเลย
ไม่มาตามนัด ทั้งสองข้าง แลไม่ได้มีคำชี้แจง เหตุที่จำเป
นมาไม่ได้ หรือคำขอ เลื่อนวันนัด อย่างหนึ่ง อย่างใดได้ยื่นที่
พอใจของศาล โจทก์จำเลย ขาดนัดเช่นนี้ ก็ให้ศาลพิพากษา
เลิกความเรื่องนั้นเสีย

มาตรา ๗๖ คดีที่จำเลยขาดนัด ศาลพิจารณา แยก ส่วนสำนวน
โจทก์ ไป ฝ่ายเก็บตัว ก็คือ หรือคดีที่ ฝ่าย โจทก์ขาดนัด
หรือ โจทก์จำเลย ขาดนัดด้วยกัน ทั้งสองฝ่าย ศาลได้พิพากษา
ยกฟ้อง ยกความเสีย ก็คือ ขวรวิภา คดีที่ ศาลได้พิพากษา โดยเหตุ
คู่ความขาดนัดทั้ง กว่า มา นี้ ถ้าคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด หรือ
ทั้งสองฝ่าย มีเหตุควร จำเป็นจริง ที่ตนจะ มาว่า ความตาม
นัด ไม่ได้ โดยสุจริต ได้มาพิสูจน์ ตน ชี้แจง แลส่งเหตุ ต่อ ศาล ใน
เวลาใดเวลาหนึ่ง ก่อนศาล ยัง ไม่ได้ตัดสินความ ก็คือ หรือเมื่อ
ศาล ได้ตัดสินแล้ว ได้มา ร้องขอ แลส่งเหตุ ให้ได้ พิพากษา พิพากษา
ใหม่ทั้ง แลส่งเหตุให้ เป็น คดีใหม่ได้ก็ คือ ศาลได้พิพากษา โดย
สหคุณแล้วก็ได้ มีเหตุอันควรให้ ได้พิพากษา พิพากษาใหม่ โดย
ใช้เหตุอันควรอันหนึ่งอันใดอันหนึ่ง พิจารณาได้ก็มี แล้วมีเหตุอันควร
ให้ขอ ให้ ยกคำพิพากษาเดิมให้ แลส่งเหตุให้ กับคดีอันหนึ่งอันใด
แล้วพิพากษา ให้พิพากษาใหม่ ศาลใหม่หรือศาลเดิมก็ได้

หน้า ๒๓๔๔ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
วันพิจารณา โดย อัน กัย ต่อ ไป

มาตรา ๗๗ ถ้าฝ่าย โจทก์ ฝ่าย จำเลย มีความ ประสงค์
จะให้ศาล ชั่ง กับ เรียกพยาน มา ชั่ง ศาล แล้ว ก็ควร รื่น ขอบ หมาย
ต่อศาล ๆ จะ ได้ ออกหมาย ชั่งกับ ให้พยาน คนนั้น มาเบิกความ
ในศาล (ตามแบบที่ ๖)

มาตรา ๗๘ การ ที่ คู่ความ จะ ขอบ หมาย ศาล เรียกพยาน นั้น
ต้องขอ เสีย ก่อน วันนัด ทราบ วันเพื่อ ศาล มีเวลา ที่ จะ หมาย เรียก
พยาน โดย อย่างต่ำ ที่ สุด ไม่ ให้น้อย กว่า ๒ วัน

มาตรา ๗๙ ในการ ที่ จะ พิจารณา ชั่ง สืบ นั้น ให้ศาล
พิจารณา แต้ ข้อ ประเด็น ซึ่ง กระ ไร เมื่อ วัน ชั่งสอง สถาน เท่านั้น
ไม่ให้ พิจารณา ข้อความ อื่น ๆ อีก นอก จาก ข้อ ประเด็น เป้น อัน
ขาด แล เมื่อ ฝ่าย โจทก์ ฝ่าย จำเลย สืบ พยาน เสร็จ แล้ว ซึ่งเป็น
พยาน ที่ โจทก์ หรือ จำเลย สืบ เพื่อ จะ ประสงค์ หรือ จะ หัก ถ่วง ข้อ
ประเด็น ถัด ก็ ให้ศาล ตัดสิน จำเพาะ แต้ ข้อ ประเด็น ซึ่ง ได้
พิจารณา สม จริง หรือ ไม่ สม จริง ให้ เกิด ขาด ลง ไป

มาตรา ๘๐ ถ้า โจทก์ หรือ จำเลย หรือ คน อื่น สามารถ ทวี
ต่อ ศาล ว่า เป้น การ เหลือ ก่าดัง ที่ คู่ความ ฝ่าย โจทก์ ขอบ หมาย
ขอ คน มา ใน วันนัด ได้ แล ถ้า พยาน นั้น เป้น พยาน สำคัญ ข้าง
ฝ่าย นั้น ทา ก็ หรือ ข้าง ฝ่าย ให้การ แก่ ก็ เมื่อ ศาล
ได้ พิจารณา สม จริง แล้ว ศาล มี อำนาจ ที่ จะ พัก ความ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

<https://museum.coj.go.th/>

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญา และอุทธรณ์ หน้า ๕๓๕๕
เรื่องนั้นไว้ เพื่อรอฟังพยาน ซึ่งยังมาไม่ทันต่อไป ในวันอื่น

มาตรา ๔๑ ถ้าโจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดขอชดเชย และอีก
ฝ่ายหนึ่ง จะขอให้ศาล ทรวร ก็ให้ศาล แต่ง เจ้าพนักงาน ไป ทรวร
ผู้ขอชดเชย นั้น แลให้นำรายงานมาแจ้ง ต่อศาล โจทก์ หรือ
จำเลย ผู้ที่ ขอให้ทรวร จะกำกับ ไป กับเจ้าพนักงานเอง หรือจะ
จ้าง หมอ กำกับ ไป ทรวร ผู้ขอชดเชย ก็ได้ ถ้าหมอ ผู้ทรวร ได้มา
สาบาล ต่อศาล ว่า ผู้ขอชดเชย ไม่มี อาการ อันสมควร จะ ต้อง
เว้น รอก มาศาล ได้ ก็ให้ศาล ฟัง ว่าผู้ ขอชดเชย นั้น ซากศาล

วิธีชำระ

มาตรา ๔๒ ให้ศาล ชำระ เป็น ระเบียบดังนี้ แจ้ง ต่อไป ดังนี้

(๑) ให้ฝ่ายโจทก์อ่าน กล่าวด้วยคำสำนวนแล้ว ให้
ฝ่าย ผู้ ซึ่งมี นำที่ จะ ต้อง ตั้ง ให้ สม คราม ข้อหาของ ตน ที่ กล่าว
ขึ้น ว่าเป็น ความ จริง นั้น ทั้ง ตั้ง ว่าคดี ไปก่อน คือ ให้ ผู้ นั้น พูก
ชี้แจง คดีให้ศาล ฟัง โดยกำกับ เป็น เรียงมา แลได้กล่าวด้วย
ว่าตนจะ ตั้ง ข้อหา ให้ สมจริง ด้วยพยาน อย่างไร เมื่อ พูก ชี้แจง
ให้ศาล ฟัง กัง ว่ามา นั้น ยแล้ว ก็ให้ผู้ ทั้ง ตั้ง ว่าคดี นั้น ตั้ง พยาน
กล่าวคือ ให้ตน ถาม พยาน ที่ ตน อ้าง นั้น ไป เมื่อ ผู้ นั้น ตั้งพยาน
ของตนเสร็จ แล้ว ก็ให้ตน ถาม ฝ่าย ข้างหนึ่ง ว่าจะมี พยาน มา
สู้ (คำนี้ให้คดีให้ศาลฟังโดยเป็นระเบียบตามหลักกฎหมาย) คำพยาน

หน้า ๒๓๕๖ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญาและอุทธรณ์ เล่ม ๗
ที่ส่งข้อ ประเด็น ไปสืบ ที่อื่น แลสรรพหนังสือ สำคัญ ค่าง ๆ ซึ่ง
อ้างเป็นคำพยานด้วย) หรือ ไม่ถ้าฝ่ายข้าง นั้น ตอบว่าไม่มีพยาน
ก็ให้ผู้นั้น ชี้จากคำพยานให้ศาลฟัง โดยกล่าววินิจฉัยว่าคำ
พยานนั้น ควรฟังได้หรือไม่ได้ แลสมจริง กังข้อ หาหรือไม่ ตาม
แต่คนจะ เห็นสมควร ถ้าฝ่ายข้าง นั้น ตอบว่ามีพยาน ก็ให้ผู้นั้น
รอกอบอยู่ ก่อน อย่าเพื่อ พูกชี้ จาก คำพยาน ให้ศาลฟัง ให้
คอบพูกชี้ จาก คำพยาน คอบในคราว ที่ สุกที่เดียว

(๒) เมื่อผู้ทักัน ว่าคดีนี้ สืบพยานถึง ว่ามานี้ เสรี
แล้ว ก็ให้ฝ่ายข้าง หนึ่ง พูกชี้ แงคดีให้ศาลฟัง โดยถ้ากับ
เป็น เรืองมา แลให้กล่าวด้วย ว่าตนจะ สืบ พยาน อย่างไร เมื่อ
จบแล้ว ก็ให้ผู้นั้น สืบ พยาน กล่าว คือ ให้ตน ถาม พยาน ที่ ตน
อ้าง นั้น ไป ครั้นสืบ เสรี ลง แล้ว ก็ พูกชี้ จาก คำพยาน ให้ศาล
ฟัง โดย กล่าว วินิจฉัย คำพยาน นั้น ควรฟังได้หรือไม่ได้ แลได้
ความจริงอย่างไร ตามแต่คนจะ เห็นสมควร ถ้าผู้นั้นไม่ ได้ สืบ
พยาน หรือ ชวน คำพยาน ที่ สืบ มา จาก ที่อื่น แล้ว ผู้ทักัน ว่า
คดี พูกชี้ จากคำพยาน คอบในคราว ที่ สุก อีกครั้ง หนึ่ง ไม่ ได้
เว้น ไว้แต่ ตน ต้อง รอกอบ อยู่ ยัง ไม่ ได้ พูกชี้ จาก คำพยาน ...โดย
เหตุ ที่ ฝ่ายข้าง หนึ่ง ได้บอกคน ว่า มีพยาน กับ เจ้าคน นี้ ต่อ อีกครั้ง

(๓) เมื่อผู้ทักัน คดีนี้ ไม่พยาน คำใด ๆ ทั้ง สอง ฝ่ายนั้น ก็ต้อง
เปิดว่า เปิดโดยวิธีสืบ พยาน ที่สมควร และ หอจดหมายเหตุ

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๓๕๗
ถ้าฝ่ายข้างหนึ่ง ร้อง ขัก ขวาม แก่ ผู้ ทั้ง กัน ว่า คดี นั้น สืบ พยาน
หรือ อ่าน คำ พยาน ที่ สืบ มา จาก ที่อื่น แล้ว ผู้ ทั้ง กัน ว่า คดี จะ พูก
ชี้ จาก คำ พยาน ทอบ ใน กราว ที่ สุก หมก ทั้ง เรื่อง ความ ที่ เกิด
ไต่ หรือ จะ นำ พยาน มา สืบ อีก เพื่อ ที่ จะ หัก ล้าง คำ พยาน ของ
ฝ่าย ข้าง ๑ จำ เพาะ แล ใน ข้อ หา สำคัญ ที่ ศาล จะ ต้อง คัด คิ่น ก็
ไต่ ห้าม ไม่ ให้ สืบ ใน พล ความ ที่ ไม่ สำคัญ เมื่อ ผู้ ทั้ง กัน ว่า คดี
ขอ นำ พยาน มา สืบ เพื่อ ที่ จะ หัก ล้าง คำ พยาน ของ ฝ่าย ข้าง ๑ โดย
ที่ ศาล ขอม อนุญาต ให้ สืบ แล้วย ก็ ให้ ฝ่าย ข้าง หนึ่ง พูก ชี้ จาก คำ
พยาน ให้ ศาล ฟัง อย แล้วย จึง ให้ ผู้ ทั้ง กัน ว่า คดี พูก ชี้ จาก คำ
พยาน ทอบ

มาตรา ๘๓ ถ้าผู้พิพากษาเห็นว่ามีเหตุ ผล อัน ที่ ที่ ควร จะ
ยก ไว้ ก็ ผู้ พิพากษา จะ ทนาย ใจ ความ คำ พยาน ไว้ ลำ คัย เปน
เรื่อง ไป แล ถ้า มี คำ ถาม คำ ทอบ ที่ สำคัญ ก็ ให้ พิพากษา ยก ทนาย
คำ ที่ ถาม แล ตาม คำ ที่ พยาน ทอบ ลง ไ้ ผู้ ไก ๆ ก็ ก็ ไม่ มี
อำนาจ จะ มา ทวร หรือ คัก คำ รทนาย ของ ผู้ พิพากษา ใน เวลา
หนึ่ง เวลา ไค หรือ เพื่อ ประ โยชน์ สิ่ง ไค เลย

มาตรา ๘๔ เมื่อ มี คำ พยาน ผู้ ไก สืบ มา ทว แล้ว ให้ การ
ไต่ ณ ที่ อื่น ก็ ก็ หรือ มี คำ พยาน ที่ ศาล ไ้ ส่ง ข้อ ประ เค้น ไป ให้ สืบ
ณ ที่ อื่น ก็ ก็ เมื่อ อ่าน คำ พยาน นั้น แล้วย ที่ ข้าง จะ พูก ชี้ แง
อธิบาย คำ ให้ ทว ของ พยาน นั้น ใน คดี ก็ ก็ หรือ ฟัง หลัง เมื่อ คน

หน้า ๒๓๕๘ ถักยณพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
ก็ผูกขึ้นแรงก็ให้ศาลฟังยอมลงแล้ว หรือ ภายหลังเมื่อคนก็
ถามพยานของตนเสร็จแล้ว ก็

มาตรา ๔๕ เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อ้างพยานที่ไต่ถามแล้ว
ไว้ ณ ที่อื่นภายนอกนั้น ฝ่ายผู้ไม่ไต่ถามนั้นจะคัดค้านเสียว่า
ไม่ควรที่ศาลจะรับเอาไว้เป็นคำพยาน โดยเหตุที่ผู้ไม่ไต่ถาม
นั้น ไม่ได้มีโอกาศซักไซ้ไล่เลียงพยานผู้เบิกความนั้น ถ้า
ศาลเห็นสมควรแก่ทางยุติธรรม ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ที่ศาล
ควรต้องอนุมายลงไว้ในรายงานที่พิจารณา ที่ระยอมรับเอาคำ
พยานนั้นไว้ ก็ให้ศาลยอมรับเอาคำพยานนั้นไว้ วินิจฉัยต่อไป

มาตรา ๔๖ บรรดาสรพหนังสือต่าง ๆ ซึ่งอ้างมาเป็นตัว
พยานนั้น ต้องให้ผู้นำมาขึ้นต่อศาล แล้วให้อ่านให้ศาลฟัง
หรือถ้าทั้งสองฝ่ายยอมตกลงกันจะฟังว่าเหมือนอ่านแล้ว ก็

สรพหนังสือต่าง ๆ ซึ่งอ้างมาเป็นตัวพยานนี้ ให้ศาล
อนุมายลงทุกฉบับ แลให้ศาลชี้แจงเอาไว้ตามเวลาที่ศาลจะ
เห็นว่าจำเป็น

คำตัดสิน

มาตรา ๔๗ คำอุปฐากคำแก้คดี หรือคำพิพากษาก็จะ
ต้องอ่านในศาลโดยเปิดเผยพร้อมด้วยโจทก์จำเลย แลผู้ว่า
ความฝ่ายโจทก์จำเลยนั้น

เดิม ๗ ลักษณะพิจารณาความ แฝงอาญา แลอุทธรณ์ หน้า ๒๓๕๔

มาตรา ๘๘ เมื่อชำระคดีเรื่องใดเสร็จแล้ว ศาลจะตัดสิน
แก่จำเลยในวันนั้นยังไม่ได้ จะต้องเลื่อนไปตัดสินในวันอื่นแล้ว
ก็ให้ศาลมีหมายบอกให้โจทก์จำเลย มาฟังคำตัดสิน เว้นไว้
แต่ศาลจะได้บอกให้ โจทก์จำเลย รู้ล่วงหน้าในวันชำระ นั้น ว่าศาล
จะตัดสินในวันเดือนปีนั้นเช่นนี้ ศาลก็ไม่ต้องออกหมายบอก
ให้โจทก์จำเลยมาฟังคดีว่ามาแล้ว

มาตรา ๘๙ ถ้าศาลปฏิเสธคำหรือตัดสินแก่จำเลยในวันที่มี
คำก็ หรือ ในวันชำระ ก็ดังนี้แล้ว ก็ให้ถือว่าโจทก์
จำเลย ได้ รู้คำปฏิเสธ หรือ คำตัดสินแล้วในวันนั้น

ถ้าคู่ความไว้รับทราบหมายนัด ให้มาฟังคำตัดสินแล้ว
ให้ถือว่าคู่ความ ได้ รู้คำตัดสิน

มาตรา ๙๐ คำปฏิเสธชั้นมีคำ หรือตัดสินคดีแก่จำเลย
นั้น ให้ศาลบอกหมายบันทึกเป็นราย เลื่อยลงไว้ ในรายงานชำระ
รทุกคราว ถ้าโจทก์หรือจำเลย มาขอให้ศาล ยกหมาย คำสั่ง
ให้เร่ง หรือ หมาย คำสั่งให้บังคับ ความคำปฏิเสธ หรือตัดสิน
นั้น ก็ให้ศาลทำคำสั่งลงในหมายนั้น ตามใจความใน คำตัดสิน
นั้น รทุกประการ

ชำระใหม่

มาตรา ๙๑ เมื่อคดีเรื่องใดชำระเสร็จแล้วก็ หรือ ยัง
ชำระค้างอยู่ก็ ถ้าศาลเห็นมีเหตุสมควร แก่ความยุติธรรม

พิพิธภัณฑสถานไทยและหอจดหมายเหตุ

หน้า ๒๓๖๐ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
ที่จะให้ทั้งต้นชำระเสียใหม่ ศาลจะมีคำสั่งงด การชำระเก่า
ไว้แล้ว ให้ทั้งต้นชำระใหม่ต่อไปก็ได้

มาตรา ๙๒ ถ้า ฝ่าย โจทก์ ฝ่าย จำเลย อยู่ พร้อม กันใน วันชำระ
แล้ว ฝ่ายใด จะ ร้อง ขอ ให้ ศาล มี คำสั่ง ให้ชำระใหม่ แล ศาล จะ
ปฎักษา ชำระ ใหม่ ให้เสร็จ ไป ใน วัน นั้น ก็ ได้ หรือ มิฉะนั้น จะ ขอ
ให้ ศาล ออก ทนาย นัก ไป ได้ คุ้ม ความ ฝ่าย หนึ่ง รู้ล่วงหน้า การ ที่ ขอ
ให้ชำระใหม่ภายใน ๑๔ วัน นับตั้งแต่วันที่ชำระขึ้นเดิมเป็น
ต้น ไป ก็ ได้

การ ที่ ศาล ออก ทนาย นัก ไป ให้ฝ่ายหนึ่งรู้ล่วงหน้าถึงว่ามานั้น
ย่อมไม่เป็นเหตุที่จะห้ามการ ชำระเดิมให้หยุดไว้ แต่เงิน ใดๆ
ที่วาง ไว้กลาง ศาล นั้น ศาล จะ ยึด เอา ไว้ก่อน กว่าศาล
จะ ได้ ปฎักษา คำร้อง ขอ ให้ชำระใหม่ นั้น โดย เต็ม ใจ หรือ กว่า
ที่ศาลจะไต่ มี คำสั่ง ประการ ใด ต่อไป

เมื่อพ้น กำหนด ๑๔ วัน นับแต่วันชำระเป็นต้นไปแล้ว
ห้ามไม่ให้ โจทก์ หรือ จำเลย มี คำร้อง ขอ ให้ชำระใหม่เป็น อันขาด
เว้นไว้แต่ศาล จะ ให้อนุญาตพิเศษ ทั้งที่ศาล จะ เห็น ชอบด้วย ความ
ยุติธรรมเท่านั้น จึงจะมี คำสั่ง ไ้

คำบังคับ แลคำสั่ง

มาตรา ๙๓ บรรดาหมายบังคับ หรือ หมาย คำสั่ง ให้เร่ง
การคำพิพากษา หรือ คำบังคับนั้น ให้ลงวัน เดือน ปี ที่ ศาล ไ้
พิพจน์คดีศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

เล่ม ๗ ถ้อยคำพิจารณาความแพ่ง อาญาและอุทธรณ์ หน้า ๕๓๖๑
พิพากษาหรือได้ทักสินคดี เรืองนี้

มาตรา ๙๔ หมายถึง หรือหมาย คำสั่งให้ เรืองนี้ เมื่อ
เวลาที่คู่ ความฝ่ายใด ขอให้ออก ศาลจึงจะเขียนลงในแบบที่
มีไว้สำหรับศาล แล้วให้ศาลตรวจดู เห็นถูกต้องแล้ว ก็ให้
ประทับดวงตราของศาล ลงเป็นสำคัญ แล หมายถึง หรือหมาย
คำสั่ง ที่ต้อง ออกนั้น ให้ศาลคดี เข้าร่วมในเรื่อง สำหรับเก็บ
ไว้ต่อไป

นี้ หมายถึง หรือหมาย คำสั่งนี้ ถ้ายังไม่ให้เขียนหรือ
ประทับตราของศาลลงแล้ว ห้ามไม่ให้บังคับคนใดคนหนึ่ง
ตามหมายนั้น ก่อน หรือห้ามไม่ให้คนใดคนหนึ่งไปอุทธรณ์
หมายนั้น ก่อน แล ห้ามไม่ให้ไปสำเนาหมายไปแก่คนใดคนหนึ่งก่อน

มาตรา ๙๕ เมื่อศาลได้ให้เขียน แลตรวจหมายบังคับ หรือ
หมายคำสั่งนี้เสร็จแล้ว โจทก์ หรือจำเลย จะขอเอาสำเนาไป
ก็ได้ แลให้ศาลทบทวนลงในสำเนานั้น ว่าเป็นถูกต้อง
แล้วทั้งให้ประทับตราของศาลในสำเนา นั้นเป็นสำคัญ

มาตรา ๙๖ เมื่อคนใดคนหนึ่งมาร้องต่อศาลฝ่ายเดียว
เพื่อจะให้ศาลบังคับคนอื่นให้ทำ หรือห้ามไม่ให้ทำกิจการอัน
ใด ซึ่งเกี่ยวกับคดีที่ค้างอยู่ หรือที่เกี่ยวกับคดีที่จะเกิด
ขึ้นต่อไปดังนี้ ให้คนนั้นทำคำร้องมายื่นขึ้น เหตุผลให้ศาลเห็น
พอที่จะออกคำสั่งได้ แล้วให้ศาลลงหมายสั่ง ความที่ตน

หน้า ๒๓๖๒ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
กล่าวในคำร้องนั้นเป็นความจริง ก็ให้ศาลมีหมายคำสั่งส่ง
สำเนาคำร้องนั้น ไปให้แก่คน ผู้ที่ จะต้องปฏิบัติตาม คำสั่ง นั้น

มาตรา ๘๘ ในคดีเรื่องใด ๆ ก็คือ หรือในเหตุการณ์ใด
อื่น ๆ ก็คือ ศาลออกหมายบังคับ หรือ หมาย คำสั่งให้คนหนึ่ง
เสียเงิน ก็คือ หรือให้กระทำการอื่นอย่างใด อย่างหนึ่งก็คือ ก็ให้
ศาลกำหนดลง ใน หมาย ฉบับนั้น หรือในฉบับหลังที่จะ ออกต่อ
ไปว่า จะให้คน ผู้หนึ่งเสียเงินหรือ ทำการอื่นภายในกี่ วัน นับ
แต่วัน ออก หมาย หรือ วัน รับ หมาย หรือ นับแต่วันใด วันหนึ่งเป็น
ต้น ไป ตามแต่ศาลจะ เห็น ควร

มาตรา ๘๘ หมาย บังคับหรือหมาย คำสั่งนั้น ถ้าศาล เห็น
ว่ามีเหตุผลพิเศษอัน สมควร จะให้คน ผู้รับ หมายเสียเงิน หรือ
ทำการอื่นทันที ในเวลาที่ส่ง หมายไป แก่ผู้หนึ่ง ก็ให้

มาตรา ๘๙ ถ้า หมาย บังคับ หรือ หมาย คำสั่ง นั้น เป็น หมาย
กำหนดให้เสีย เงิน แล้ว ให้ศาลบอก หมาย ใน สำเนา หมาย ที่ จะ ไป
ให้แก่คน ผู้ที่ จะต้องเสีย เงิน นั้น ต่อไป ดังนี้ ว่า

ถ้า นาย ก ซึ่งมี ผู้ อยู่ ใน หมาย ละ เลข เสีย ไม่ กระทำ ตาม
หมาย บังคับ หรือ หมาย คำสั่ง นี้ ภายใน เวลา ที่ กำหนด มา แล้ว
ศาล จะ ต้อง ให้ ยึด ททรัพย์สิน ของ ก มา หรือ มี ฉะนั้น
ศาล จะ ให้ เอา ตัว นาย ก มา กัก ขัง

มาตรา ๑๐๐ ถ้า หมาย บังคับ หรือ หมาย คำสั่ง นั้น กำหนด

พิจารณาพิพากษาโดยศาลชั้นต้น

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาและอุทธรณ์ หน้า ๒๓๖๓
ให้ทำการอื่นนอกจากเสียเงินแล้ว ให้ศาลขอลาหมายลงโทษจำคุก
หมายที่จะส่งไปให้แก่คนผู้จะ ต้องให้ทำการนั้นต่อไปอีกว่า

ถ้านาย ก ซึ่งมีชื่ออยู่ในหมายละเลยเสีย ไม่กระทำตาม
หมายบังคับหรือหมายคำสั่งนี้ ภายในวันที่กำหนดมาแล้ว
ศาลจะต้องให้ยึดทรัพย์สินสิ่งของๆ นาย ก หรือมีคนอื่นศาลจะ
ออกหมายให้จับตัวนาย ก มาถักขังไว้ เพื่อให้ให้นาย ก
กระทำตามหมายบังคับ หรือหมายคำสั่งนี้ จึงได้

มาตรา ๑๐๑ หมายบังคับหรือหมายคำสั่งที่ให้คนใดคนหนึ่ง
เสียเงินนั้น ศาลจะกำหนดให้ผ่อนชำระคราวๆ ก็ได้ แล้ว
แต่จะเห็นสมควร

มาตรา ๑๐๒ หมายบังคับหรือหมายคำสั่ง ให้คนใดคนหนึ่ง
เสียเงินคดีเรื่องใด หรือ ในเหตุการณ์ใดนั้น คนผู้นั้นจะ
ต้องนำเอามาเสียให้แก่ศาล เว้นไว้แต่ศาลจะกำหนดให้เสีย
ทีละเท่า่นั้น

มาตรา ๑๐๓ คนผู้ใดที่ไม่ใช่โจทก์ หรือจำเลย ในคดี
เรื่องใด แต่เป็นผู้ได้รับหมายคำสั่งที่ศาลออกให้ยึด หรือ
ศาลออกหมายคำสั่งให้แก่คนเป็นผู้รับคดี ก็มีอำนาจจะ
ร้องขอให้เร่งรัดคน ผู้จะ ต้องทำตามหมายคำสั่งนั้น ได้
เหมือนดังผู้นั้นเป็นโจทก์หรือจำเลย ในคดีเรื่องหนึ่งคดีนั้น
แต่คนผู้ใดที่ไม่ใช่โจทก์ หรือจำเลยในคดีเรื่องใด ได้รับ
หมายคำสั่งให้ยึดทรัพย์สินแล้ว ถ้าผู้นั้นได้ขายทรัพย์สินของตนก่อนที่เจ้าพนักงาน
จะมายึดทรัพย์สินแล้ว ผู้นั้นจะไม่ต้องปฏิบัติตามหมายคำสั่งนั้นแล้ว ก็ได้

หน้า ๒๓๖๕ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญาและอุทธรณ์ เล่ม ๗
ให้ศาลเร่งรัดได้ เหมือนตัวผู้นี้เป็น โจทก์ หรือ จำเลย ใน
คดีเรื่องนั้น

เร่งตามหมาย บังคับแถมหมาย คำสั่ง

มาตรา ๑๐๔ คนผู้ที่ได้รับหมาย บังคับ หรือหมาย คำสั่ง
ให้เสียเงิน หรือ ให้ทำการ อันนั้น เมื่อได้ทราบ หมาย แล้ว
จะต้องปฏิบัติตามหมาย บังคับ หรือ หมาย คำสั่ง ไม่ต้องให้เร่ง
รัดตกเกิน ประการ ใดต่อไป

มาตรา ๑๐๕ เมื่อ หมาย บังคับ หรือ หมาย คำสั่ง นั้น กำหนด
ให้เสียเงิน แล้ว คนผู้จะต้องเสียเงินนั้นละเลยเสีย ไม่เสีย
หรือไม่ยอมเสียตาม วันที่ กำหนดมาใน หมาย นั้น ก็ให้คน ผู้ขอ
ให้ออกหมาย นั้น มาร้องขอ ให้ศาลเก็บยึดเอาทรัพย์สิน สิ่ง ของ ๆ
คนผู้ไม่ทำตามหมาย ได้

มาตรา ๑๐๖ เมื่อ หมาย บังคับ หรือ หมาย คำสั่ง นั้น กำหนด
ให้ผ่อนเสียเงินเป็นคราว ๆ แล้ว เมื่อผู้จะต้องเสีย ไม่นำเงิน
มาส่ง ตามกำหนดเป็น ครั้ง เป็นคราวใน คำ สั่ง แล้ว ศาลจึงจะ
ให้ยึด ทรัพย์สิน สิ่ง ของ ๆ ผู้หนี้ได้ เมื่อเงิน กับ ค่า ขรรณเนียม ศาล
ยังคงค้าง อยู่อีกมาก น้อย เท่าใด ศาล จะ ยึดเอาทรัพย์สิน สิ่ง ของ
มาให้พอ กัน กับ จำนวน เงินนี้ก็ได้ หรือ จำเพาะ แต่ จำนวน ที่
กำหนดวันให้เสียนี้ ยัง คงค้าง อยู่พอจนกว่าจะหมดก็ได้ ทั้งนี้

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๕๓๖๕
แล้วแต่ศาลจะมีคำสั่งไว้เมื่อเวลาออกหมายฉกฉวย หรือ
เมื่อเวลาออกหมายฉกฉวยหลัง

มาตรา ๑๐๗ คำตัดสินของศาลทั้งคำสั่งบังคับ ให้เสีย
เงินค่าธรรมเนียมนั้น จะเร่งรัดเอาแก่คนผู้จะต้องเสีย โดยให้
ยึดทรัพย์สิ่งของ ๆ ผู้นั้น หรือจะจับตัวมากักขังไว้ตาม
กฎหมายก็ได้

ทูลเกล้าการเร่ง

มาตรา ๑๐๘ เมื่อจำเลยคนใด มาร้องขอทูลเกล้าการเร่งรัด
ตามหมายบังคับ หรือหมายคำสั่งไว้ก่อน ด้วยยังมีคดีเรื่อง
อื่นค้างอยู่ในศาลนั้น หรือในศาลอื่นที่จำเลยผู้นั้นเป็นโจทก์
แก่คนผู้ขอให้ออกหมายบังคับ หรือหมายเร่งนั้นเป็นจำเลย
อยู่ด้วยนี้ ถ้าศาลเห็นสมควร ตามเหตุการณ์ที่มีอยู่แล้ว จะ
ยอมให้ทูลเกล้าไว้ก่อนก็ได้

ยึดแลขายทอดตลาดทรัพย์สิ่งของ

มาตรา ๑๐๙ เมื่อคนผู้ใดขอให้ศาลออกหมายบังคับ หรือ
หมายคำสั่งนั้น มาร้องขอให้ศาลออกหมายยึด แลให้เสีย
ค่าธรรมเนียมศาลแล้ว ถ้าศาลไม่เห็นมีเหตุขัดข้องในการ
ออกหมายยึดแล้ว ก็ให้ศาลออกหมาย (ตามฉกฉวยที่ ๗)

หน้า ๒๓๖๖ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญา แล อุทธรณ์ เล่ม ๗
ประทัย ทวารของศาล สั่ง ให้เจ้าพนักงานศาล ไปเก็บเอาทรัพย์สิน สิ่ง
ของ ๆ คนผู้บังคับ หรือ หมายคำสั่ง ศาล บรรดาที่มี อยู่ใน
เขตว ขวางของ ศาล มาขาย ทดกตลาดเอาเงิน ใช้ตาม จำนวน
เงินที่ บังคับ ให้เสีย ใน หมาย รวมค่าใช้สอยในชั้น จัก การ ตาม
หมาย บก นั้น ด้วย

มาตรา ๑๑๐ เจ้าพนักงานศาลผู้ถือ หมาย บก นั้น มีอำนาจ
จะ ยึดทรัพย์สิน สิ่งของ ๆ คนผู้ไม่ ได้ทำตาม บังคับ หรือ หมาย คำ
สั่งนั้น ได้ทุก สิ่ง เว้นไว้แต่ผ้า เครื่องใช้ นุ่งห่ม คล้ายนอน ของ
ผู้นั้น หรือ ของ บุตร ภรรยา ผู้นั้น ถ้า เครื่องมือ สำหรับ ทำการ
หาเลี้ยงชีพ รวมหมกมี ราคาไม่เกิน กว่า ๕๐ บาท (๕๐ รูเปีย)
สิ่งของ เหล่านี้ ห้ามไม่ให้เก็บเอามา แลมีอำนาจที่จะ ยึดเอาตัว
เงิน กับสรรพ หนังสือ กรม ขรรพ สัญญาชนิดใด ๆ ที่เป็น หลัก
ทรัพย์สิน ของ คนผู้นั้น มาได้ทุกสิ่งทุกอย่าง

มาตรา ๑๑๑ ทรัพย์สิน สิ่งของ ที่เก็บเอามาขาย ทดกตลาดนั้น จะ
ต้อง ให้พอ กับจำนวนเงินที่ บังคับ ให้กับ เงินค่า ขรรพเนียม ศาล
ที่ ผู้ซึ่ง ศาลให้คำสั่ง ให้ให้ทรัพย์สินนั้น ให้เสียไป แลให้คุ้มค่า
ใช้สอย แลอื่น ๆ ที่ต้อง เสียไปในการ ที่เก็บ ทรัพย์สิน สมบัติ แล
ขาย ทดกตลาด นั้น ด้วย

มาตรา ๑๑๒ เมื่อขาย ทดกตลาด ทรัพย์สิน สิ่งของ ซึ่งเก็บยึด
เอามาแล้ว ให้มีเงิน จากศาลนั้น แลให้ บังคับ ให้เสียใน การ ค่า ๆ

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญา และอุทธรณ์ หน้า ๒๓๒๗
แล้วมาก น้อยเท่าใดก็ได้ ขึ้น ทรัพย์สินสิ่ง ของ หรือ เงินที่เหลือ นั้น
ให้แก่เจ้าของ ไป

มาตรา ๑๑๓ บรรดาสรรพหนังสือ กรมธรรม์สัญญาใด ๆ ที่
เป็น หลัก ทรัพย์สินนี้ ให้ศาลมี อำนาจ บิดเขาไว้เป็น ประ กันเงิน
ที่ยัง ค้างคน ผู้ ค้อง บิด นั้น ได้ทั้ง หมก หรือ จำเพาะ ฌบัยใดฌบัย
หนึ่ง แต่ผู้ขอ ออกหมาย ให้ บิด ทรัพย์สิน นั้น จะ พ้องให้ เรียกเงิน
จากผู้ ค้อง บิด ทรัพย์สิน ตาม สรรพ หนังสือ อันเป็น หลัก ทรัพย์สิน
ก็ ได้ หรือ จะ พ้อง แทนผู้อื่น ผู้ควร ได้ รับเงิน ตามหมาย ที่
คน เป็น ผู้ แทน ก็ได้

มาตรา ๑๑๔ การ ขาย ทอดก ทดาก ทรัพย์สิน สิ่ง ของ ซึ่ง เก็บ เขา
มานั้น ศาล จะ ค้อง มี คำสั่ง ให้ ขาย หรือ จะ ทั้ง คนอื่น ให้ ัก
การ ขาย ก็ได้ แต่ศาลจะ ยัง ไม่ สั่ง ให้ ขาย ทอดก ทดาก ทรัพย์สิน
สิ่ง ของ เหล่า นั้น ก่อน กว่าคน ผู้ขอ ให้ ออกหมาย บังคับ หรือ
หมาย คำสั่ง จะ มา ร้อง ขอ ให้ ศาล สั่ง ให้ ขาย กวีย เหตุว่า ผู้ นั้น จะ
ค้อง รับ ผิด รับ ซอม ใน เหตุ ที่ จะ เกิด ก็ ร้อง พ้อง กัน ขึ้น ฎาษ หลัง
ในเรื่อง ออก หมาย บังคับ หรือ หมาย คำสั่ง หรือ หมาย บิด ผิด
กฎหมาย หรือ ผิด แขนง อย่าง ซึ่ง ศาล ได้ ออก ให้ ตาม คำ ร้อง ขอ
ของ ผู้ นั้น

มาตรา ๑๑๕ ห้ามไม่ให้ศาล ขาย ทอดก ทดาก ทรัพย์สิน สิ่ง ของ

พิพิธภัณฑศาลใหญ่และหอจดหมายเหตุ

หน้า ๒๓๖๕ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญา แล อุทธรณ์ เล่ม ๗
ก่อน เว้นไว้แต่ศาล เห็นว่ามีหลักฐานควรเชื่อฟังไว้ ว่าทรัพย์สิน
สิ่งของเหล่านั้นเป็นของ ๆ คนผู้ต้องถูกยึดทรัพย์จริง แล
เป็นทรัพย์สินสิ่งของที่อยู่ในเขตร่นแขวง ที่ศาล มีอำนาจ จะบังคับ
ว่ากล่าวได้

ถ้าคนอื่นเข้ามาร้องว่า ทรัพย์สินสิ่งของซึ่งเก็บเอามาหนี้
หาใช่ของคนผู้ถูกยึดทรัพย์ไม่เป็นของ ๆ ผู้นั้นเองดังนี้ เมื่อ
คนร้องนั้นเป็นคน อยู่ในอำนาจ ศาล ก็ให้ศาล หมาย นักมร โท
สวน แล ทัก สืบ ในระหว่าง คนผู้ร้อง แล คนผู้ ขอ ออก หมาย บังคับ
หรือ หมาย คำสั่ง นั้นเป็นความ น่า โง่

ถ้าคน ผู้ ร้อง นั้นเป็นคน อยู่ในเขตอำนาจ ศาล ก็ให้ศาล บังคับ
ให้คนผู้ ขอ ออก หมาย บังคับ หรือ หมาย คำสั่ง นั้น จู้แจง ให้
เป็นที่ ควร เชื่อ ฟัง ไว้ ว่า ทรัพย์สิน สิ่ง ของ เหล่า นั้น หาใช่ เป็น ของ
คนผู้ มา ร้อง ไม่ ก่อน เวลา ศาล จะ สั่ง ให้ ขาย ทอด ทลาก หรือ
ศาล จะ บังคับ สั่ง ให้ ขาย ทอด ทลาก ไป ก่อน ก็ ได้ แล้ว บังคับ ให้ คน
ผู้ ขอ ออก หมาย บังคับ หรือ หมาย คำสั่ง คอย คอ สู้ คก ที่ คนผู้ ร้อง
จะ ได้ ฟ้อง กล่าว โทษ คน คอ ไป

มาตรา ๑๑๖ ห้ามไม่ให้ขาย ทอด ทลาก ทรัพย์สินสิ่งของที่
เก็บมาหนี้ก่อน ให้รอไว้ อย่าง น้อย เพียง ๕ วัน นับแต่วันเก็บ
เอามาเป็นต้นไป เว้นไว้แต่ทรัพย์สินสิ่งของเหล่านั้น เป็นของ ที่
จะ เลิก ไป พึงรู้ก่อนว่าศาลไม่ได้นำข้อหาอาญาไปพิจารณาคดีอาญา หรือ เมื่อคนผู้

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญาแล อุทธรณ์ หน้า ๒๓๖๙
ถูกยึดทรัพย์ ทำหนังสือ มา ร้อง ขอให้ขาย ทอด ทลาก เลีย แล
ใน ระหว่าง วันที่ ยัง ไม่ ได้ ขาย ทอด ทลาก นั้น ให้เจ้าพนักงาน แล
ศาล เก็บ รักษา ไว้ ใน ที่ อัน สมควร หรือ ให้มอบ แก่ คน ที่ ศาล เห็น
ชอบ ด้วย นั้น เก็บ รักษา ไว้ ก็ ได้

มาตรา ๑๑๗ ให้เจ้าพนักงาน นำหมาย ยึดทรัพย์ ทุกฉบับ มา
ยื่น ต่อ ศาล แล ให้เจ้าพนักงาน ผู้ นั้น บอก ใน หมาย ยึด นั้น ว่า
คนใด ไป จัก การ อย่างไร ด้วย

มาตรา ๑๑๘ ใน หมาย ยึด ทุกฉบับ นั้น ให้ศาล บอก ว่า
จำนวน เงิน ที่ จะต้อง เลีย เท่า นั้น จำนวน ค่า ชรรม เลียม ที่ ศาล
ได้ ยักยัด ให้ เลีย เท่า นั้น ถ้า จำนวน ค่า ชรรม เลียม ที่ จะต้อง
เลีย เพิ่ม เกิน ใน กวระ ออก หมาย ยึด เท่า นั้น แล ถ้าคน ผู้ ถูก
ยึดทรัพย์ เองยอม เลีย เงิน หรือ จัก ให้ ให้ เลีย เงิน ให้ ศาล ตาม
จำนวน ที่ กล่าว มา นี้ หรือ จำเพาะ ส่วนหนึ่ง ตาม ที่ ผู้ ควร ได้ รับ
เงิน จะ ลด หย่อน ให้ นั้น กับ ทั้ง ค่า ชรรม เลียม ทั้ง ปวง ให้ แก่ ศาล
หรือ ให้ แก่ เจ้าพนักงาน ศาล ผู้ ดึง หมาย ยึด ก่อน เวลา ลง มือ
ขาย ทอด ทลาก ทรัพย์ สิ่ง ของ แล้ว ก็ ให้ ศาล ก ฎาร ขาย ทอด ทลาก
เลีย แล้ว ให้ คืน ทรัพย์ สิ่ง ของ ที่ เกีย มา นี้ ให้ แก่ คน ผู้ ถูก ยึด
ทรัพย์ ไป

มาตรา ๑๑๙ ถ้าเจ้าพนักงาน ศาล ผู้ ดึง หมาย ยึด ไป เก็บ ยึด
ทรัพย์ สิ่ง ของ นั้น ถ้า ไม่ เก็บ ยึด เอา ทรัพย์ สิ่ง ของ ใน เวลา ที่ ควร

หน้า ๒๓๓๐ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญา แลอุทธรณ์ เล่ม ๗
 ระเบียบอีกได้ โดยความเลินเล่อหรือ สมรู้เป็นใจ กันกับคนผู้
 ต้องถูกยึดทรัพย์ หรือละเว้นเสีย ไม่เก็บอีก ในเวลาที่ จะยึดได้
 เมื่อ คนผู้ จะต้อง เสีย ประโยชน์ไป ในเหตุนี้ มาร้อง ต่อ ศาลๆ ใด
 สอน ได้ความ สมจริง ตามคำพยาน ที่ ได้สำเนาแล้ว ก็ได้ศาล
 ยักยอกให้ เจ้าพนักงานศาล ใช้จ่ายเงินที่ จาก สำนวน ไป ไม่ให้เกิน
 กว่าจำนวนเงินในหมายยึด ถ้าคนไม่ยอม เสียให้ตาม ยักยอกแล้ว
 ก็ได้ศาล ออก หมาย ยักยอก หรือ หมาย คำสั่ง ให้เจ้าพนักงาน ศาล
 เสียเงิน แล ให้เร่ง รัด ให้ เสีย เงิน กัง เช่น หมาย ยักยอก หรือ
 หมาย คำสั่ง ให้ เสีย เงิน ทั้งปวง

ออกหมายเรียกผู้แพ่งคดีมาไต่ถาม

มาตรา ๑๕๐ เมื่อศาลได้ออกหมาย ยักยอก หรือ หมาย คำสั่ง
 ให้เสียเงินนี้ ผู้แพ่งคดี ยัง ไม่ได้เสีย หรือ เสียให้บ้างแล้ว แต่ยังไม่ครบ
 จำนวนเงิน ศาลได้ ออกหมาย ยึดแล้วก็ได้ หรือ ยังไม่
 ได้ ออก ก็ได้ ถ้าคนผู้ ขอ ออกหมาย ยักยอก หรือ หมาย คำสั่ง จะมา
 ขอ ให้ศาล ออกหมาย เรียกเอา ตัวผู้แพ่งคดี มา ไต่สวน ฎว่า จะม
 ทรัพย์หรือ เสีย เสีย ให้หรือไม่ก็ได้ ถ้าศาล ไม่เห็นมีเหตุขัด
 ข้อง แล้วก็ได้ให้ ออกหมาย เรียก ให้ตาม คำขอ

มาตรา ๑๕๑ เมื่อผู้แพ่งคดีมาไต่ถามแล้วก็ได้

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๓๗๑
คน ผู้ขอ ออก ทนาย ยักขัย หรือ ทนาย คำสั่ง หรือ ผู้แทนทนาย
แลศาล ชัก ใช้ ได้ เวียง ผู้ แพ้คดี ว่า จะ หาเงิน เลีย หรือ ไม่ แล
ว่า จะ มี ทริพย์ สิ่ง ของ อันควร เอา มา จำหน่าย เอาเงิน เลีย ไ้ นั้น
อยู่ ที่ ไก ย่าง แล ว่า ไ้ เอา ทริพย์ สิ่ง ของ ไป จำหน่าย เลีย แล้ว
อย่าง ไก ย่าง

ผู้ แพ้คดี ก็ยัง นำ สมุขยาณูชี หรือ สรรพ พนังสือ สำคัญ ต่าง ๆ
ซึ่ง คง อยู่ กับ ทนาย หรือ ที่ มี อำนาจ จะ นำ มา ไ้ บรรดา ที่ เกือบ ข้อง
กับ ทริพย์ สิ่ง ของ เหล่า นั้น มา ให้ ตรวญ กับ

จะ ชัก ใช้ ได้ เวียง ผู้ แพ้คดี นี้ ว่า มี เหตุ การ เกิด ขึ้น ณ ไก
ทน จึง ไ้ ทำ คดี สิ้น ลง ไว้ หรือ ทน จึง ไ้ ก่อ ความ เหน็ด ข้อง ถูก
ฟ้อง ร้อง จะ ต้อง เลีย เงิน ตาม ทนาย ยักขัย หรือ ทนาย คำสั่ง
แล้ว แล ชัก ใช้ ได้ เวียง ถาม ว่า ทน มี ทาง หรือ มุ่ง ทนาย ว่า
จะ ไ้ เงิน มา จาก ที่ ไหน ย่าง ที่ จะ ไ้ เลีย ให้ ตาม ทนาย ไ้ ไ้

เมื่อ ศาล เขียน คำ ให้ การ ที่ ชัก ใช้ ได้ เวียง นั้น ลง ไว้ แล้ว ผู้
แพ้คดี จะ ต้อง ลง ถาป มี คเขียน ชื่อ ของ ทน ไว้ ข้าง ท้าย คำ ให้ การ กับ

เมื่อ ผู้ แพ้คดี จะ มา ศาล ตาม ทนาย ไ้ ก็ หรือ ไม่ มา ก็ ทน ผู้
ขอ ออก ทนาย ยักขัย หรือ ทนาย คำสั่ง แล ขยาย อื่น ๆ ที่ ศาล เสนอ
สมควร ให้ เวีย ก มา นั้น ศาล จะ ยักขัย ให้ สาขาล เลีย แล้ว เบิก
ความ ใน เรื่อง ไ้ ส่วน ผู้ แพ้ คดี คง ว่า มา แล้ว นั้น ไ้ ไ้

ถ้า ศาล เห็น สมควร แล้ว จะ ให้ เลีย ณ ไ้ ส่วน ผู้ แพ้ คดี ไ้ ไ้

หน้า ๒๓๗๒ ถัดมาพิวระณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
ใช้เป็นครั้งแรก คราวนี้ก็ได้ แลจะเรียกประกันผู้แพ่งก็ เพื่อ
จะให้มาศาลในวันกำหนดเดือน การ ใด สอน ไปก็ได้ สุก แต่จะ
เห็น สมควร

การ เร่ง รั้ง ภาย นอกเขตแขวงของ ศาล

มาตรา ๑๒๒ ตาม ปกติ ศาล จะ ออกหมายเร่ง หมาย บังคับ รั้ง
หรือ หมาย จับ ัก ซึง ไปนอกเขต แขวงของ ศาล ไม่ได้ เว้น ไว้
แก่ ศาล ที่ เป็น เจ้า ของ หมาย จะ ขอ ให้ ศาล ที่ อยู่ใน เขต แขวง นั้น
ให้ ช่วย เร่ง ตาม หมาย ให้ คับ เท่า นั้น แล ศาล ที่ อยู่ใน เขต แขวง
ที่ ได้ รับ หมาย นั้น จะ ัก การ เร่ง ให้ ตาม หมาย เหมือน กัน ว่า ศาล
ซึ่งเป็น เจ้า ของ หมาย นั้น ได้ ออก หมาย เอง ก็ได้ แต่ ที่ สุก ศาล
ที่ รับ ทำ การ แทน นั้น จะ ต้อง ส่ง เงิน ที่ เร่ง ัก หรือ ทรัพย์ ถึง
ของ ที่ บังไว้ได้ หรือ ัก คน ที่ รับ ัก นั้น มา ยัง ศาล เดิม ที่ ได้ ออก
หมาย ไป เพื่อ ศาล เดิม จะ ได้ ัก การ ไป ตาม กฎหมาย

แต่ เมื่อ มี เหตุ ขัด ขัน เกิด ขึ้น จำเป็น จะ ต้อง ออก หมาย เร่ง
แล้ว ก็ ให้ ศาล มี คำ สั่ง ให้ ออก หมาย เร่ง ไป ใน เขต แขวง ที่ อยู่
ภาย นอก ข้าง าว ของ ศาล ได้ แต่ ได้ ัก เหตุ ผล ไว้ ใน รายงาน
แล้ว ให้ เจ้า พินิจ ศาล ผู้ ต่อ หมาย ัก ความ เห็น ของ ศาล ประการ

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญาและอุทธรณ์ หน้า ๒๓๗๓

ธงไทยยังไม้ข้อที่ไม่ทำตามหมาย

มาตรา ๑๒๓ ถ้าคนใดคนหนึ่ง ผู้ อยู่ใน อำนาจ เขตของ ศาล มีความผิดใน ข้อ ไม่ ทำ ตาม หมาย ยักขัย หรือ หมาย คำ สั่ง โดยจงใจนี้ ฝ่าย ผู้ ที่ ขอ ให้ ออก หมาย จะ มา ขอ ให้ ศาล มี คำ สั่ง ให้ คน ผู้ ไม่ ทำ ตาม หมาย มา ชี้แจง เหตุ ว่า ทำไม ผู้ นี้ ไม่ ควร จะ ต้อง รับ โทษ ใน ข้อ ที่ ไม่ ทำ ตาม หมาย นั้น ก็ ได้ ถ้า ศาล ไม่ เห็น เหตุ ชัด ช้อง แล้ว ก็ ให้ ศาล มี คำ สั่ง ให้ ตาม คำ ขอ

ศาล ไม่ จำเป็น ทำ ดัง เช่น ว่า มา นี้ เว้นไว้แต่ศาลได้ฟังคำ พยาน ที่ สบายแล้ว มี หลักฐาน อันควร เชื่อ ฟัง ได้ ว่า ถ้าคน ผู้ ไม่ ทำ ตาม หมาย ไม่ ชี้แจง เหตุ แก่ ทัก ได้ แล้ว ก็มี มูลเหตุ ที่จะ ให้ ลง โทษ ยัง ได้ ทัก ที่

ให้ ศาล ส่ง สำเนา คำ พยาน ซึ่ง เป็น มูล ให้ ศาล มี คำ สั่ง นั้น ไม่ ให้ แก่ คน ผู้ ไม่ ทำ ตาม หมาย พร้อม กับ คำ สั่ง นั้น แล้ว ผู้ นั้น จะ ยื่น คำ พยาน ต่อ ศาล เพื่อ หักล้าง คำ พยาน ของ ทนนี้ ขอ ให้ ทัก ทำ คำ สั่ง ได้

มาตรา ๑๒๔ เมื่อ ถึง วัน กำหนด ให้ คน ผู้ ไม่ ทำ ตาม หมาย มา ชี้แจง เหตุ ผล แล้ว ผู้ นั้น ไม่ มา แล ไม่ มี เหตุ อันสมควร ที่จะ แก่ ทัก ใน เหตุ ที่ ทน ไม่ มา กังนี้ ถ้า ศาล ได้ สอน ญ ได้ ความ พอ เชื่อ ฟัง ได้ ว่า ผู้ นี้ ได้ ทราบ คำ แล้ว ก็ ก็ หรือ มา แล ไม่ ได้ ชี้แจง เหตุ ให้ เป็น ที่ พอใจ ของ ศาล ว่า ไม่ ควร ต้อง รับ โทษ ใน ข้อ ที่ ไม่

หน้า ๒๓๗๔ อภิธานพินิจความแพ่งอาญา แลอุทธรณ์ เล่ม ๗
ทำตามหมาย ก็ ก็ ศาลจะ ออก หมาย จับผู้หนีมาลงโทษ ซึ่ง ก็
ก็ขวก็ไ้

ศาลมีอำนาจ จะ เลื่อน วัน กำหนดให้มา ชี้แจงเหตุ ค่อไปอีกก็ได้
หรือ เมื่อถึงวันกำหนดให้มา ชี้แจงเหตุ แล้ว แต่มีเหตุ การ ซึ่ง
ควรจะต้องซึ่งคนผู้ไม่ทำตามหมายไ้ อยู่แล้ว ศาลมีอำนาจจะ
ให้ ออก หมาย จับเอาตัวผู้หนี มา ชี้แจง ใน วัน ขึ้น ก็ไ้ แล ถ้า ผู้
หนี ยัง ชี้แจง ไม่ทำตามหมาย ยังคง หรือ หมาย คำสั่ง ก่อนถึง วัน นั้น
แล้ว จะ ให้ จับเอาตัวมา ชี้แจง เลียบ ตาม หมาย จับ นั้น ที่ ก็ขวก็ไ้

มาตรา ๑๒๕ คนผู้ต้อง ชี้แจง ใน ข้อ ที่ ไม่ ทำ ตาม หมาย ยังคง
หรือ หมาย คำสั่ง นั้น จะ ต้อง รั้ง โทษ ไป กว่า คน จะ ยอม ทำ ตาม
หมาย ยังคง หรือ หมาย คำสั่ง ใน สิ่ง ทั้ง ปวง ที่ ควร จะ ต้อง ทำ
ใน ทิน ที่ แล จะ ต้อง หา ประกัน ตัว ไว้ ตาม แยก ศาลจะ เห็น ควร
ไ้ มี ไ้ เพื่อ จะ ให้ คน ทำ การ อื่น ๆ ที่ มี อยู่ใน หมาย ยังคง
หรือ หมาย คำสั่ง ค่อ ไป ภาย หลัง ก็ กำหนด ไว้ ไ้ ด้วย หรือ
ถ้า ผู้หนี ไม่ สามารถ จะ ทำ ตาม หมาย ยังคง หรือ หมาย คำสั่ง ไ้ ค่อ
ไป อีก แล้ว ก็ ให้ รั้ง โทษ ไป จน ถึง กำหนด หรือ กว่า คน จะ
ไ้ เลียบ ค่า ประกัน ตาม เวลา แล จำนวน เงิน ที่ ศาล สั่ง นั้น

วิธี ขำระ คัดลิม เบ็ดเตล็ด ต่าง ๆ

มาตรา ๑๒๖ ในระหว่างที่ คัดลิม ยัง ดำเนินการ อยู่ นั้น โทษ

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลออกชวณ นำ ๒๓๗๕
หรือจำเลยจะร้องขอให้ศาล ตักสิน ข้อความอันเกี่ยวในคดีนั้น
ทั้งสองประการ คือโดยมีคำประการหนึ่ง ขอให้ออกหมาย
เรียกผู้ที่เกี่ยวข้องมาประการหนึ่ง

มีคำ

มาตรา ๑๒๗ คำที่ จะ ยื่นต่อ ศาล นั้น โจทก์หรือจำเลยผู้
จะมีคำประสงค์จะ ให้ศาล อนุญาตให้ตน อย่างไร ก็ให้ยื่น
ความลง อย่างนั้น (ตามแบบที่ ๔) โดย ชัดเจนแล้ว ให้
นำคำนั้นมายื่นต่อ ศาล ๆ จึงจะไต่ถาม อนุญาตคำนั้นต่อไป

ในคำนั้น จะ ร้องขอให้ศาล อนุญาตให้มากกว่าข้อหนึ่งขึ้นไป
ก็ได้ หรือมีคดีนั้นจะ ร้องขอ ให้ศาล อนุญาตข้อนี้ให้ ถ้า
อนุญาต ข้อนี้ให้ไม่ได้ ก็ขอให้ อนุญาต ข้อนี้ให้แทน ก็ได้สุด
แต่ให้แปลที่เข้าใจ แจ่มแจ้งเท่านั้น

ถ้าใน คำนั้น กล่าว ความ ยก เหตุผล ขึ้น ชัดแจ้ง หรือ กล่าวความ
อย่างอื่นไว้ แต่คำร้องขอให้ อนุญาตเท่านั้น ก็ให้ศาลสั่งให้
แก้ไข คำนั้นเสียใหม่ แล ขอให้ศาล อนุญาตให้เกินกว่าจะ
แก้ไข คำนั้นเสีย โดยได้ขอ ข้อความ ที่ ยก เหตุผล ขึ้น ชัดแจ้ง
หรือ ข้อความอื่น ออกเสียจากคำ

มาตรา ๑๒๘ ผู้มีคำจะขอให้ศาล อนุญาตใน เวลาที่ศาล

พิพริภักษ์ศาลไทย

<https://museum.coj.go.th/>

หน้า ๒๓๗๖ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแล อุทธรณ์ เล่ม ๗
ประชุมนี้ ชำระ อยู่ ก็ ไก่ แล ในวันเวลาที่ศาลไต่ถามคดีไว้
สำหรับ ปฎกษาคำ ก็ ไก่ หรือถ้าเป็น การ ทวงจะ ขอ ให้ศาล ปฎกษา
ในเวลาใดเวลาหนึ่ง ที่ ศาล ประชุมนี้ ชำระ อยู่ แต่บิจะ ไก่
ลงมือ ชำระ ก็ เรือง ไก่ ก็ ไก่

หรือ จะ มี คนึงลือร้องขอมา ให้ศาล ปฎกษาให้ตามคำร้อง
ก็ ไก่ แต่ให้ผูกบก เหตุผล ออก หนุน คำ มาในหนังสือ ร้อง ตาม แท
ทนะ จะ คิกเห็นควร

มาตรา ๑๒๙ การ มี คำนี้ ให้ ผู้ เจ้า ของ คำมาขึ้น คำต่อศาล
ฝ่ายเกี่ยวก่อน เว้นแต่ศาล จะ อนุญาตให้บอกล่วงหน้า ไปให้
ฝ่าย ข้าง หนึ่ง ทราบเสีย ก่อน แลให้มาพร้อม กัน ในวัน ปฎกษา
คำตามที่ศาลจะ ได้นักไป

มาตรา ๑๓๐ เมื่อ เจ้า ของ คำมาขึ้น คำต่อ ศาล ฝ่าย เกี่ยวแล้ว
ทนะ จะ ขอ ให้ศาล ปฎกษาให้ โดย เกิด ขาคันที่ ตาม แทความใน
คำนี้ เมื่อคนได้ พุค ชี้ แรงแเหตุต่าง ๆ แล อ้างอิง คำพยานมา
ออก หนุน คำของ ทน แล้ว ก็ ไก่ หรือทนะ จะ ขอ ให้ศาล ปฎกษาไป
แต่ ว่า ใน วัน ไต่ถามคดี ปฎกษา อีก นี้ ให้ฝ่าย ข้าง หนึ่ง มาชี้ แรงแ
เหตุในข้อ ที่ ว่าทำไม ศาลไม่ควร จะ ปฎกษา ตามความ ใน คำนี้
โดย เกิด ขาคันที่ เกี่ยว

ผู้ มี คำเมื่อ ทำ คำมาขึ้น ต่อ ศาล ฝ่าย เกี่ยวนี้ จะ พุค ชี้ แรงแ
ให้ ศาล ฟัง โดย บก เหตุผล ต่าง ๆ ขึ้น ออก หนุน ตามความจริง ที่มี

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องชุดหนังสือคดี

เล่ม ๗ ถัดจากพิจารณาความแพ่ง ๓๓๓๗
อยู่ในคำพยานที่ ตน อ้างอิงมานั้น ก็ได้ แต่ ฝ่าย ข้าราชการผู้เกี่ยวข้อง
ด้วยคดีเรื่องนี้ ถึงมากว่า จะ อยู่ด้วยใน ศาลเวลานั้น จะ พูกร
ชี้แจงได้ ศาล พัง โทษ ยกเหตุผล ขึ้นกับ คำเวลานั้น ไม่ได้

มาตรา ๓๓๓ เมื่อถึงวันปฎิษณาคำนั้น แลศาลจะ ขอมให้
แก้ไขคำเสียให้ถูกต้องก็ได้

ศาลปฎิษณาคำได้ข้อไปดังนี้ คือ

ข้อ ๑ ขอมให้สืบพยานเพิ่มเติมเข้าอีก

ข้อ ๒ ให้ยกคำนั้นไว้ก่อน

ข้อ ๓ ให้ยกคำนั้นออกเสีย

ข้อ ๔ ขอมตามคำร้องขอในคำนั้น

ข้อ ๕ ถ้าในคำนั้น มีคำร้องขอ ให้ ปฎิษนาให้ เกิด ซากทันที
แต่ มีมูล เหตุพอควร จะ ขอมปฎิษนาให้ ได้ แล้วให้ ปฎิษณาคำนั้น ได้

ข้อ ๖ มีคำสั่งให้ ฝ่าย ข้างหนึ่ง มาชี้แจง เหตุ ในข้อที่ว่า
ทำไมศาลไม่ควร ปฎิษนาให้ตามคำ

ข้อ ๗ มีหมายแจ้งความไปให้ฝ่ายข้างหนึ่ง มาพร้อมกัน
กับผู้มีคำ ใน วันกำหนด ที่จะ ปฎิษนาคำอีกครึ่งหนึ่ง

ข้อ ๘ ถ้าคำนั้นที่ คงอยู่ตามเรียบเรียงไว้แต่เดิม ก็ที่ หรือ
ที่ เปลี่ยนไปใหม่ตามที่ ได้แก้ไข แล้ว ก็ที่ มีความแย้งแยกออก
เป็น ๒ ข้อ หรือมากกว่านั้นขึ้นไป จะ แยกแย้ง ข้อ ความใหม่
แล้ว ปฎิษนาไปอย่างนั้น แยกเป็น ส่วนกันไป สุดแล้วแต่ มูล คดี

พยานที่ศาลไทยและห้องจดหมายเหตุ

หน้า ๒๓๗๘ ถักยลพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
ที่ ๓ อยู่หน้า

ข้อ ๘ ถ้าศาลเห็นว่าตามคำพยานที่สืบ อุทธรณ์คำนั้นแท้
เดิมมา หรือ ตามคำพยานที่ศาลยอมให้สืบเพิ่มเติมในการ
อุทธรณ์คำนั้น ผู้มีคำควร จะไว้รับคำปฤชาของศาลเกิดจาก
ที่เกี่ยว หรือควร ปฤชาให้ฝ่ายข้างหนึ่ง มาชี้แจงเหตุผลอย่าง
อื่น ผิดกันกับความที่ร้องไว้ในคำครั้งนี้ ถ้าผู้มีคำยอม
เต็มใจ จะไว้รับคำปฤชาไปอย่างอื่น ก็ว่ามาชี้แล้ว ก็ให้ศาล
ปฤชาคำให้ตามนั้น ถ้าผู้มีคำไม่ยอมไว้รับคำปฤชาไปอย่างอื่น
แล้ว ก็ให้ศาลปฤชาบอกคำนั้นเสีย

มาตรา ๑๓๒ ถ้าผู้มีคำมาขึ้นคำต่อศาลฝ่ายเกี่ยว แล
ไว้ปฤชาไปแล้ว ฝ่ายข้างหนึ่ง ไม่ยอม ตามคำปฤชานั้น จะ
มาขึ้นคำขึ้นต่อศาลในกำหนด ๗ วัน นับแต่วัน ที่ตนไว้รับสำเนา
คำปฤชาที่ศาลหมายส่งไปให้ไปนั้นมา ของให้ศาล ปฤชาแก้
คำปฤชาเดิมเสีย หรือขอให้ปฤชาบอกคำปฤชาเดิมเสีย ที่เกี่ยว
ก็ได้ เมื่อศาลได้มีหมายนัดไปยังผู้มีคำขึ้นเดิม ให้มาศาล
พร้อมกันในวันกำหนดนัดแล้ว ศาลจะไม่ยอมปฤชาแก้ หรือ
บอกคำปฤชาเดิมก็ได้ หรือ จะยอมปฤชาบอกคำปฤชาเดิม
ก็ได้ แลในการ จะปฤชาไปประการใดประการหนึ่ง ก็เช่นว่า
มานี้ ศาลจะบังคับให้ฝ่ายใดไว้คำควรนั้นไม่ได้ ฝ่ายหนึ่ง ก็ได้

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาและอุทธรณ์ หน้า ๒๓๗๙
หรือให้ท่านคน ท่านสืบ ก็ได้ หรือจะให้เรียก ประกัน ฝ่ายใดไว้
ด้วยเหตุอันสมควร ก็ได้ สุดแต่ ศาล จะเห็นเป็นยุติธรรม

คำสั่งให้มาชี้แจงเหตุ

มาตรา ๑๓๓ เมื่อศาลฎีกาพิจารณาคำขอให้มีคำสั่งไป ให้
ฝ่ายผู้ไม่ไว้ มีคำมาชี้แจงเหตุผลแล้ว ก็ได้กำหนดนัดวัน มา
ชี้แจงเหตุผลใน ทนาย ส่งคำสั่งนั้นไป แต่ได้เรียกวันนั้นว่า
วันชี้แจงเหตุ มีกำหนดไม่เร็วกว่า ๔ วัน นับแต่วันส่งทนาย
ให้แก่ผู้ไม่ไว้ มีคำเป็น ต้นไป

ผู้ไม่ไว้ มีคำ ได้รับ ทนาย นั้นแล้ว ก่อนถึงวัน ชี้แจงเหตุ นั้น
จะ นำพยาน มาสืบ เพื่อให้ ทักถ่วง คำพยาน ที่ ฝ่ายผู้ไม่ไว้ สืบ
ออก ทนาย คำแรก นั้นก็ ได้ หรือ เพื่อ จะ เบียดเบียน ความจริง
อย่างหนึ่งให้ศาล เชื่อฟัง ในการที่จะ ฎีกาให้ ยกคำ ฎีกา
เดิมสืบ ก็ได้

เมื่อถึงวัน ชี้แจง เหตุ แล้ว ถ้า ขรรษาคณผู้ ได้รับ ทนาย นัด
แล้ว ไม่มาศาลเอง ก็ ก็ หรือ ไม่ให้ เนติบัณฑิต หรือ ทนาย มา
แทน ตัว ก็ ก็ แต่ ศาล เห็นว่า ขรรษาคณเหล่านี้ ยัง ไม่ไว้รับ ทนาย
ทั่ว กัน แล้ว ก็ให้ ศาล เลื่อน วัน ชี้แจง เหตุ ต่อไป อีก ได้ แล้ว ให้
ทนาย นัด ไป ให้ ทั่ว กัน หรือ จะ ฎีกา ไป อย่าง ไร ก็แล้ว แต่ จะ
เห็นเป็น ยุติธรรม

หน้า ๒๓๘๐ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญาและอุทธรณ์ เล่ม ๗

ฝ่ายบรรณาคน ทั้ง ปวง ใ้ไว้ย หมาย นึก นั้น มาศาล แล ศาล
เห็น ว่าคน เหล่า นั้น ใ้ไว้ย หมาย ทวี ถัน แลไว้ย ใ้ศาล ปรุ่กษา
ท้อ ไป กัง นี้

ศาล จะ ปรุ่กษา ใ้ยก คำ ปรุ่กษา เกิม เสือ ถัก ไ้ หรือ จะ ปรุ่กษา
ใ้คง ไป ตาม คำ ปรุ่กษา เกิม ไ้ หรือ จะ ปรุ่กษา ใ้คง การ ที่ จะ
ปรุ่กษา ใหม่ ไว้ กอน ถัก ไ้ หรือ จะ ยอม ใ้ฝ่าย ไ้ ขึ้น คำ พยาน
มา อุ่ก หนุ่ หรือ ถัก ถ้าง คำ ปรุ่กษา เกิม อิก ถัก ไ้ แล ศาล จะ
เปล่ยน ช้อ ความ ใน คำ ปรุ่กษา เกิม เสือ ใหม่ เพื่อ ใ้ถูก ท้อง กับ
มุล กถิ อิก ถัก ไ้ แล จะ ยักย ตาม คำ ปรุ่กษา ที่ เปล่ยน ใหม่ ใ้
เกื่ก ซาค ทิ เคียว ถัก ไ้ แล ถัก คำ ปรุ่กษา เกิม ซ้าง ฝ่าย ที่ ผู้ไม่ ไ้
มี คำ ไ้ ช้ แง เหตุ กถิ ก้าน นั้น แยก ออก เปน ๒ ช้อ หรือ
มาก ถว่า ๒ ช้อ ขึ้น ไป ถัก ไ้ ถัก ใ้ศาล แ่ง แยก ช้อ ความ
เหล่า นั้น ออก ไป อิก ถัก ไ้ แล ปรุ่กษา แยก เปน ส่วน ออก ไป อย่าง
ขึ้น ตาม แแต่ จะ เหน ควร แล ศาล จะ ยักย ใ้ฝ่าย ไ้ ใ้คำ
จรรมนิยม แทน ถัน ใน ช้น ที่ ศาล ปรุ่กษา ใ้ ใหม่ ถัก ไ้ ตาม
แแต่ จะ เหน เปน บติ จรรมน

หมายเหตุ

มาตรา ๑๓๔ เมื่อ จะ ขอ ใ้ศาล ออก หมาย เรียก ผู้ ไ้ผู้หนึ่ง
มาศาล เพื่อ ใ้ศาล ใ้กถิ ถ้าง ถัก ถ้าง ถ้าง ถ้าง ถ้าง ถ้าง

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๓๙๑
โดยทางเปรียญเทียบหรือทักสินแล้ว ก็ให้ผู้ขอให้ออก
หมายนั้น หรือเนติบัณฑิต หรือทนายแทนตัวผู้นั้นมาพูด
ชี้แจง คกั วิวาท ต่อศาลก็ได้ ไม่ต้องทำเป็นหนังสือ อย่างใด
อย่างหนึ่งมาขึ้น

ถ้าศาลพิเคราะห์ดูเห็นว่า ควรจะออกหมายเรียกได้ก็
นั้นแล้ว ก็ให้ศาลออกหมายเรียกผู้ที่มีคกั วิวาท กับผู้มาขอ
หมายเรียกนั้น ให้มาศาลตามเวลา แลที่ซึ่งได้กำหนดนัก
ลงไว้ในหมายเรียกนั้น ผู้นั้นจะมาเองก็ได้ หรือจะให้
เนติบัณฑิต หรือทนายแทนก็ได้ แลในหมายเรียกนั้น
ให้บอกหมายมูลคกั ที่วิวาทกันนั้นลง โดยย่อให้เข้าใจชัดเจนก็

หมายเรียกนั้นข้างต้นให้มีว่า คกั วิวาทระหว่างคนนั้นๆ
เมื่อถึงวันกำหนดนักแล้ว ผู้ที่ไต่รับหมายเรียกมาก็ได้ หรือ
ไม่มาตามนัด แลศาลก็ได้ไต่สวนไต่ความแล้วว่า ผู้นั้นได้
รับหมายไว้แล้วก็ได้ เมื่อผู้ขอหมายนั้นร้องขอให้ศาลว่ากล่าว
ต่อไปแล้ว ก็ให้ศาลพิเคราะห์มูลคกั แล้วเปรียญเทียบหรือทักสิน
เป็นความนำโรง

ถ้ามีพยานเบิกความด้วย ก็ให้ศาลจดคำพยานในข้อสำคัญ
นั้นไว้ด้วย

ถ้ามีเหตุอันจำเป็นเกิดขึ้นแล้ว ศาลจะเลื่อนวันกำหนด
นักเปรียญเทียบหรือทักสินก็ได้

วิธีออกคำสั่งก่อนฟ้องคดีกัน

มาตรา ๑๓๕ ในคดีที่มีเหตุ การเร่งร้อน หรือ การแปลก
ประหลาด ซึ่งศาล เห็นจำเป็น จะต้องทำคำสั่งแล้ว ก็ให้ศาล
ฟังคำพยานของผู้มาขอ ให้ออกคำสั่งฝ่ายเดียว โดยยังไม่
ต้องให้ผู้ยื่นคำฟ้อง ถอนแล้ว ก็ให้ศาลทำคำสั่ง เหมือน
คดีที่ศาลจะทำได้ ในคดีที่ฟ้อง หากัน

มาตรา ๑๓๖ แต่ก่อนเวลาที่ศาลจะทำคำสั่งนั้น ให้ศาล
ยังค้ำให้ผู้มาขอ ออกคำสั่งนั้น ทำตามนั้น ไว้ต่อศาลกับจะ
เรียกคนอื่นคนหนึ่งหรือหลายคน มาเป็น ประกันเงินปรับไหม
อีกชั้นหนึ่งหรือไม่เรียกก็ได้ สุดแต่ศาลจะ เห็นสมควร แล้ว
ให้ผู้หนึ่งลงลายมือไว้ ถ้ามี ประกันด้วย ก็ให้ประกันลงลายมือ
ไว้ด้วย มีความว่าผู้หนึ่ง จะยอมเสียเงินค่าปรับไหม หรือ ทำขวัญ
ให้ผู้ที่ถูกขอให้ศาล ออกคำสั่งยังค้ำ อย่างใด เมื่อภายหลัง
เกิดเหตุขึ้นว่า การที่ตนขอให้ศาล ออกคำสั่งนั้นหาถูกต้องไม่
หรือมิฉะนั้นให้ผู้หนึ่งนำเงินพอ สมควร มาวางไว้กลางศาล เป็น
ประกันก็ได้ สุดแต่ศาลจะ เห็นสมควร

มาตรา ๑๓๗ คำสั่งที่ศาลออกไปนั้น ให้ใช้ได้ ในระหว่าง
๒๔ ชั่วโมง ถ้าพ้นกำหนดไปแล้ว ใช้ไม่ได้ เว้นแต่ศาลได้
ขยาย คำสั่งให้ใหม่อีก ภายใน เวลาที่กำหนดนั้น หรือผู้มาขอ

พิพจน์ที่ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๓๔๓
ให้ออกหมายนั้น ไว้ขึ้นคำฟ้องต่อศาล ภายในเวลากำหนด
นั้นเหมือนคดีทั้งปวง คำสั่งนั้นให้ใช้ในคดีต่อไป ทั้งจะ
แทนเป็นยุติธรรม

วิธีอนุญาตไต่สวนการชำระแลตัดสิน

มาตรา ๑๓๘ บรรดาข้อความในมาตราที่ จะกล่าวต่อไปนี้
ว่าด้วย วิธี กระบวนการไต่สวนการชำระแลตัดสินนั้น ให้ใช้
แต่ในคดีที่ โจทก์จำเลย ทั้ง ๒ ฝ่ายยินยอมตกลงกันทำหนังสือ
บริบูรณ์สัญญา ให้อนุญาตไต่สวนการชำระตัดสินคดี วิวาทระหว่าง
โจทก์จำเลย แล โจทก์จำเลย ยอมให้เอาหนังสือ บริบูรณ์สัญญา
เป็นเหมือน ข้อบังคับของศาลด้วย

มาตรา ๑๓๙ อนุญาตไต่สวนการ ที่ฝ่ายโจทก์จำเลย เลือกลง
ทั้งชั้นนี้ จะต้องตัดสินภายใน กำหนดเดือนหนึ่ง นับแต่วัน
ที่ได้ชำระคดีเป็นต้นไป หรือ นับตั้งแต่วันที่ โจทก์หรือ จำเลย มี
หนังสือ ขอเชิญเป็นต้นไป เว้นไว้แต่ในหนังสือ บริบูรณ์สัญญา
ที่กำหนดเวลาตัดสินไว้อย่างอื่นเท่านั้น

มาตรา ๑๔๐ ถ้าศาลพิจารณาเห็นว่าสมควรจะ ขยาย เวลาที่
อนุญาตไต่สวนการจะตัดสินให้ ขยายไปอีกแล้ว ก็ให้แจ้งความ
ให้ โจทก์จำเลย รู้ล่วงหน้าทั้ง ๒ ฝ่าย แล้วให้ศาล มีคำสั่งให้

หน้า ๒๓๔๔ ลักขณพิจารณาความ แห่ง อนุญาต ออกขรรค์ เล่ม ๗
ขยายเวลาให้ ไป อีก ใ้ทุกคราวไป เพื่อที่จะให้ อนุญาต โทตุลาการ
ทักษิณ การที่ ศาลจะ เห็นสมควร และให้ ยกเหตุ ที่ ศาลเห็น ควร จะ
ให้ ขยายเวลาให้ ยาว ออกไป อีก นั้น ลงไว้ ในรายงาน ข้าราชการ
เรื่อง นั้น ด้วย

มาตรา ๑๔๑ ถ้า อนุญาต โทตุลาการ ทั้ง ๒ ฝ่าย ไม่ ทักสิน ใน
เวลา กำหนด ทักสิน หรือ ใน เวลา ที่ ขยาย ออก ให้ ยาว ไป อีก ทักสิน หรือ
ใ้ ทำหนังสือ แจ้ง ความ ต่อ ศาล ว่า อนุญาต โทตุลาการ ทั้ง ๒ ฝ่าย
ปลุก ขาน ไม่ ทกลง กัน ในการ ทักสิน ทักสิน ก็ ใ้ คน กลาง ผู้ ที่ อนุญาต โท
ตุลาการ ใ้ พร้อ มใจ กัน เลือ ก ขึ้น ไว้ แ่ แรก นั้น ทักสิน ไป ผู้ เกือบ

มาตรา ๑๔๒ โจทก์ จำเลย จะ ไม่ ขอม ตาม คำ ทักสิน ของ อนุญาต
โทตุลาการ หรือ คน กลาง โจทก์ จำเลย ตนเอง ไม่ ไ้ เว้น แ่
ศาล เห็น ไม่ ควร ขอม ตาม คำ ทักสิน ทักสิน เรื่อง นั้น ด้วย แล้วย คู่ ความ
จึง จะ ไม่ ขอม ไ้

มาตรา ๑๔๓ เมื่อ อนุญาต โทตุลาการ แล คน กลาง เห็น ว่า
มี ข้อ หา ชัก ช้อง กัน มาก ใน ตัว บทกฎหมาย เกิด ขึ้น จาก ความ ข้อ ไ้
ข้อ หนึ่งใน ที่ ข้าง ใ้ ความ จริง แล้วย ถ้า เห็น สมควร จะ ทำ ชัก ช้อง
ขึ้น หา ๆ ศาล ที่ มี อำนาจ ใน คดี เรื่อง นั้น แล้วย ก็ ใ้ แ่ ชี้ ความ
เห็น หมก ทั้ง เรื่อง คดี หรือ แ่ ส่วน หนึ่ง ลง ใน ชัก ช้อง ขึ้น หา ๆ
ความ เห็น ของ ศาล ไ้

ใ้ ศาล พิเคราะห์ ข้อ ชัก ช้อง ไ้ แล้วย ใ้ คน กลาง ขึ้น ขอม ในการ

เล่ม ๗ ถักยณพิจารณาความ แพร่อาณาเขต ชุขะระณ์ หน้า ๕๕๔
ถักยณเช่นนี้ ศาลจะลงมือเห็นเธอว่าความข้อใดควรถือว่า
เป็นความจริง โดยอาศัยข้อความที่มีอยู่ในชักข้อใด แลให้
แก่ไขกักเรื่องนี้เสียเอง หรือส่งคนไปให้สัญญาโตตุลาการ
หรือคนกลางแก่ไขเสียโดยเหตุที่อนุญาตโตตุลาการ หรือคน
กลางชำระไว้ยังไม่ถูก ค้างหรือผิดหลังไป หรือยังไม่เสร็จ
สำนวนก็ได้

มาตรา ๑๔๔ อนุญาตโตตุลาการ หรือคนกลางจะให้ฝ่าย
ใด ใช้คำขรรมนิยมในการตั้งอนุญาตโตตุลาการ แลคนกลาง
ถักยณคดีนี้แทนฝ่ายหนึ่งทั้งหมดยก หรือแต่ส่วนหนึ่งก็ได้ หรือ
ให้ทั้งคนทั้งเสียก็ได้ แต่ฝ่ายผู้ที่จะต้องใช้คำขรรมนิยม
ถึงว่ามานี้ แทนฝ่ายหนึ่งนี้ จะรับจะให้ศาลช่วยตั้งคำขรรมน
นิยมนี้ให้น้อยลง เท่ากับพิทักษ์คำขรรมนิยมที่มีอยู่ก็
ได้ รวมทั้งคำขรรมนิยม บำเหน็จของอนุญาตโตตุลาการ แล
คนกลาง ถ้าไปยอมไว้แต่แรกว่าจะเสียให้ด้วยหมกทุกคน
หรือแต่คนใดคนหนึ่งแล้ว ให้ศาลตั้งคำขรรมนิยมลงมา
ได้ตามสมควรแล้ว ศาลจะบังคับให้เสียคำขรรมนิยม ในชั้น
ที่ศาลตั้งคำขรรมนิยม แลคำบำเหน็จที่อนุญาตโตตุลาการ แล
คนกลางให้ใช้มากไปนั้นได้ตามที่ควรแก่ยุติธรรม

มาตรา ๑๔๕ อนุญาตโตตุลาการ หรือคนกลางเมื่อถักยณ
นี้ จะต้องเขียนคำพิพากษาให้ลงแล้ว ให้เขียนต่อไปลงท้ายมี
พพิภณพิศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

หน้า ๒๓๔๖ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญาแล อุทธรณ์ เล่ม ๗
ไว้กับเป็นสำคัญ

คำตัดสิน นั้น จะ ต้อง กล่าว ชี้แจง ความเห็น ชี้จาก ลง ใน ข้อ
ประเด็นทุกข้อไป

อนุญาต ทศการ หรือ คนกลาง จะ ตัดสิน ข้อ ประเด็น ไป คราว
ละข้อเสมอ ไปกว่าจะ ทัดสิน ข้อ ประเด็น ใด ก็ได้ แต่ให้ตัดสินให้คม
ทุกข้อ ภายใน เวลา กำหนด ลง ใ้

มาตรา ๔๔๖ อนุญาต ทศการ หรือ คนกลาง ตัดสิน
แล้วต้องเอาคำตัดสินในของ ผู้ใดที่ควรอ้าง ประจําเลย แล้ว เอา
ไปขึ้น ต่อศาล ภายใน เวลา กำหนด แลให้เขียน ชื่อ โจทก์ จำเลย
ผู้เลือกทั้ง ๒ อนุญาต ทศการ กับจำนวนเงินค่าแห่ง ที่ อนุญาต
ทศการ แลคนกลาง ก็ก เอา มาก น้อย เท่า ใด นั้น ลง ช่าง
นอก ของ คำตัดสิน นั้น ด้วย

เมื่อศาล ได้รับ คำตัดสิน นั้น แล้ว ก็ให้หมาย นักให้ โจทก์
จำเลย มา ศาล เพื่ จะ ให้ มา เบิก ของ อ่าน คำตัดสิน นั้น ถ้า
โจทก์ จำเลย จะ ขร สำเนา คำตัดสิน นั้น ด้วย ก็ให้ศาล สั่ง ให้ ตัก
ให้ ความ ความ ประสงค์ แต่ โจทก์ จำเลย ต้อง เลือ คำ คัด ทาม ข้อ

มาตรา ๔๔๗ ถ้า ผู้ใด เกี่ยวข้อง กับคดี เรื่อง นี้ ไม่ยอม
ทาม คำตัดสิน นั้น แล้ว ก็ให้ มา มี คำ ต่อ ศาล ภายใน ๗ วัน นับ
แต่วันที่ ศาล ได้ มี หมาย นัก อ่าน คำตัดสิน นั้น เป็น ต้น ไป เพื่อ ที่
จะ ยก คำน ไม่ให้ ศาล บังคับ ทาม คำตัดสิน นั้น ด้วย หมด หรือ แต่

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจดหมายเหตุ

เล่ม ๑ ถกยณพิจารณาความแพ่ง อาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๓๔๑
ส่วนใดส่วนหนึ่ง

มาตรา ๑๔๕ ถ้าไม่มีผู้ใด มามีคำตั้ง เช่นว่ามานี้แล้ว
แต่เมื่อศาลได้ออกหมายนัด อ่านคำตัดสินให้คน ทั้งหลาย ผู้
เกี่ยวข้องกับคดีเรื่องนั้น ทราบล่วงหน้าทั่วกันแล้ว ก็ให้ศาลมี
หมายคำสั่งให้ทำตาม คำตัดสินทั้ง หก หรือแก่ส่วนหนึ่งส่วนใด
กับทั้งให้เสียค่าชวรมเนียม ตาม ที่ ศาล เห็นสมควร แก่ความ ยุติธรรม

มาตรา ๑๔๖ ศาลมีอำนาจจะ สั่ง ช้อ ประเด็นทั้ง หก หรือ
แต่ ช้อใด ช้อหนึ่ง ขึ้น ไป ได้ อนุญาตตุลาการ หรือคนกลาง ตรวจ
ตัดสินเสียใหม่ในเวลาใดเวลาหนึ่ง แลเป็น ครั้ง เป็นคราวไป ก็ได้
แต่จะ บังคับ ในการ ให้เสีย ค่าชวรมเนียมอย่างใด ก็ได้ สุดแต่
ศาลจะ เห็นเป็นยุติธรรม

มาตรา ๑๔๗ ถ้ามีเหตุแต่เพียงว่า เวลา ที่ เลิกตั้ง อนุญาต
ตุลาการ หรือในระหว่างเวลาที่อนุญาตตุลาการตรวจชำระ
คดี อยู่ นี้ ไม่ถูก ต้อง แต่เมื่อศาล เห็น ว่าเหตุ การ ถัด เช่นว่ามา
นี้ ไม่ทำให้ ทำให้ฝ่ายผู้คัดค้านไม่ชอบ ความ คำตัดสิน นั้น เสีย
เปรียบ ประ การใด ไบ อย่าง ใด อย่างหนึ่ง แล้ว ให้ศาล ยังคงไป
ตาม คำตัดสิน ของ อนุญาตตุลาการ

เรียกพยานแลสืบพยาน

มาตรา ๑๔๘ ป้านโทบ หรือฝ่ายใดคนหนึ่งพาเอาพยาน

พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น

หน้า ๒๓๙๘ ลักษณะพิจารณาความแห่งอาญาแล อุทธรณ์ เล่ม ๑

ของ ตน มาศาลเองก็ได้ ไม่จำเป็นต้องขอให้ศาล ชั่วบ ยักยัก

บัญญัติไว้ ไม่ห้ามปราม แต่ถ้าโจทก์หรือ จำเลย ฝ่ายใด ฝ่าย

หนึ่ง มาขอให้ศาล ออกหมายเรียกคนใดคนหนึ่ง มาเป็นพยาน

ของ ตนแล้ว ก็ให้ศาล ออกหมายเรียกคน นั้น มาเป็นพยาน ให้

ศาล ประ ทับตราลงในหมาย เรียกเป็น สำคัญ (ตาม แขนง หมายที่ ๖)

มาตรา ๑๕๒ ในหมาย เรียกพยานนั้น ให้กล่าว มุตรคดีใน

ฟ้อง แล คำให้การ ซึ่งพยาน จะ เรียกความ นั้น โดย สัจจะ

แล ให้กำหนดวัน เดือน ปี แล เวลา ที่จะให้พยาน มาให้การ ที่

ศาล นั้นให้พยาน ทราบ

มาตรา ๑๕๓ พยานคนใด ซึ่งได้ทราบหมาย เรียกแล้ว ไม่

มาศาล ตาม กำหนดใน หมาย แล ไม่มีเหตุ ชั่วแรง ให้เป็นที่พอใจ

ของศาล มีความผิด ละเมิด อำนาจ ศาล ก็ได้ลงโทษ สถาน

หนึ่ง ให้ปรับไม่เกิน กว่า ๒๐ บาท (๒๐ ร^๔ูเบย) หรือ สถานหนึ่ง

ให้เอาตัวจำ ชัง ไว้ไม่เกินกว่า เดือนหนึ่ง หรือให้ลง โทษ ปรับแล

จำช^๒ ทั้ง ๒ สถาน ก็ได้

มาตรา ๑๕๔ ถ้ารัฐบาล เห็นสมควร จะ ยกเว้นคน ใดคนหนึ่ง

ซึ่ง มีบรรพการ กิ^๑ สูง ไม่ ต้องให้ ไป เรียกความ เป็นพยาน ในศาล ก็ได้

ได้แล รัฐบาล เลิกถอน ไม่ ยกเว้นให้ก็ได้แล้ว แต่จะ เห็นควร

เมื่อ รัฐบาล ได้ยกเว้นคนใด ซึ่งอยู่ใน จังหวัด เขต ที่ ศาล ต่าง

ประเทศ มี กระบวนการ พิพากษา ความ เป็นพยาน ใน ศาล คง ว่า มา

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญา และอุทธรณ์ หน้า ๒๓๘๘
แล้ว ก็ให้เจ้าหลวงใหญ่ ทำ ขานูชี้ชี้ๆ ของคนเหล่านั้น ยกให้
ศาล ทราบไว้ ศาล ะ"ก็เก็บรักษาขานูชี้ชี้"ไว้" ถ้าเมื่อคน
ให้ล่านั้น ถูก อ้างเช่น พยานในคดี เรื่องใด ๆ ก็ให้ ศาล ะ"ได้
ให้ โจทก์ จำเลย นำเจ้าพนักงานไปเกิด สืบพยานผู้ นั้น ณที่ อยู่
อาไศรย ของพยาน

มาตรา ๑๕๕ ถ้าพยานคนใด ชักจูงไม่ยอม สำนาคตัว ก็
หรือไม่ยอมเบิกความ โดยอ้าง ก็ให้ ศาลจับตัวพยานคนนั้น
ขังคุกไว้ไว้ โทษทัณฑ์ แลศาล ะ"ให้ขังคุกไว้ตามอำนาจ ที่มี
อยู่ใน พระราชบัญญัติลักษณะ พยาน รัตนโกสินทรศก ๑๑๓ เว้น
ไว้แต่ ในระหว่าง เวลาจำคุกอยู่นั้น พยานยอม สำนาค แต่ให้การ
โดย อ้าง จึงให้พ้นโทษ

มาตรา ๑๕๖ เมื่อมีเหตุเกิดขึ้นถึงว่าไว้ใน มาตรา ๑๕๓ ก็
ก็ หรือใน มาตรา ๑๕๕ ก็ให้ ศาลพิจารณาต่อไป ไม่
จำเป็นจะ ต้องหยุดเสีย โดยเหตุที่ พยานไม่มา หรือพยาน ไม่
ได้เบิกความนี้เลย

มาตรา ๑๕๗ ถ้าพยานคนใด ซึ่งไม่ไปมาเบิกความในศาล
ตามกำหนดนั้น เป็นพยานซึ่งฝ่ายโจทก์ หรือฝ่ายจำเลย ว่าจะ
เอาตัวมาศาลเอง คนไม่ไปขอให้ศาล ออกหมายเรียกนั้น
เมื่อมีเหตุเกิดขึ้นนี้ ก็ ไม่จำเป็นที่ ศาล ะ"ต้อง หยุดชำระ การ
ที่ ฝ่ายโจทก์ หรือฝ่ายจำเลยไปให้พยานนั้นเลย ให้รีบ ชำระ ไป

หน้า ๒๓๕๐ ถักยผพิจารณาความแพ่ง อาญาและอุทธรณ์ เล่ม ๗
ที่เคียว เว้นไว้แต่ผู้พิพากษาวินิจฉัย เหตุต้องด้วยคลองยุติธรรม
ที่จำเป็นจะต้องยอมหยก หรือ เลื่อนวันชำระต่อไป ตามที่
โทษ หรือ จำเลย ขอ นั้น ก็ได้หยกและเลื่อนวันชำระต่อไปได้
แต่ให้ผู้พิพากษายกให้ฝ่าย โทษ หรือ ฝ่าย จำเลย ผู้ที่ ขอ
หยกและเลื่อนวัน ชำระ นั้น เลิกค่าธรรมเนียมแทน ฝ่าย ผู้ที่ ไม่
ได้ขอหยก ตามที่ ได้เสีย ไปในวัน หยก นั้นด้วย

มาตรา ๑๕๘ ขรรคพยานทุก ๆ คน ซึ่งต้องอ้างนั้น ต้อง
ให้ฝ่ายโทษ หรือ จำเลย ผู้ นั้น ตามตาม ประเด็นข้อ อ้างเสีย ก่อน
จนสิ้น กระแสความ

เมื่อฝ่ายโทษ หรือ ฝ่าย จำเลย อ้าง ตามพยานของตนถึง
ว่ามานี้เสร็จแล้ว ก็ได้ให้ฝ่าย โทษ หรือ ฝ่าย จำเลย ผู้ ไม่ ได้ อ้าง
นั้น ตามสอบพยานไว้ อีกครั้งหนึ่ง ภาย หลัง ให้ศาล ชักถาม
พยานต่อไปได้จนสิ้น ข้อสงสัย

เมื่อ พยานให้การเสร็จแล้ว อยู่ต่อไป ภาย หลัง ฝ่ายโทษ
หรือฝ่ายจำเลย ซึ่งเป็น ผู้ อ้าง ก็ได้ หรือ ไม่ได้ เป็น ผู้ อ้าง ก็ได้
ยังมีข้อสงสัยในความข้อใด ข้อหนึ่ง ขอให้เรียกพยานมา
เพื่อจะถามอีกครั้งนี้ ถ้าศาลพิจารณาเห็นว่า เหตุต้องด้วยคลองยุติ
ธรรมแล้ว ก็ได้ให้ศาล เรียกพยานผู้ นั้น มา ตามสอบ อีกได้

มาตรา ๑๕๙ ถ้าฝ่ายโทษ หรือ ฝ่าย จำเลย ร้องคดีใจ ไม่ยอม
ให้ฝ่าย ที่ พยานพยานให้ศาลกล่าวร้องคดีใจนั้นลงไว้แล้วศาล

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาและอุทธรณ์ หน้า ๒๓๙๑
จะมีคำสั่งให้เอาความข้อนี้ถามพยานต่อไป หรือไม่ยอมให้
ถามนั้น ก็สุดแต่ศาลจะเห็นสมควร แก่ยุติธรรม ห้ามไม่ให้ฝ่าย
ใดอุทธรณ์ คำสั่งของศาล เช่นนี้ จนกว่าศาลจะได้พิจารณา
ตัดสินคดีเรื่องนี้

มาตรา ๑๕๐ การถามพยานนั้นต้องให้ถามในศาลให้เป็น
การเปิดเผย แต่ห้ามไม่ให้มีเจ้าพนักงาน หรือกระลาการคนใด
ไปถามพยานภายนอกศาล เว้นไว้แต่มีเหตุถึงกล่าวมาใน
พระราชกำหนดนี้แล้ว

มาตรา ๑๖๑ ถ้าศาลพิจารณาเห็นเป็นการจำเป็น หรือเห็น
ชอบด้วย ความยุติธรรมที่จะเรียกพยาน รวง วัค หรือคนใด
คนหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้ชำนาญในกิจการใดๆ ซึ่งเป็นมูลคดี
วิวาทในระหว่างโจทก์ จำเลย มาเบิกความแล้ว ก็ได้ศาลเรียก
พยานคนนั้นมาให้การได้ ฝ่ายโจทก์หรือจำเลยร้องคัดค้าน ไม่
ยอมให้ถามพยานข้อนี้แล้ว ก็ได้ศาลยกมาลงไว้ แต่
ฝ่ายโจทก์หรือจำเลยผู้ร้องคัดค้านนี้ จะร้องอุทธรณ์ยังไม่
ได้ ต้องรอว่าศาลจะพิจารณาเสร็จจำนวน แลพิพากษา
ตัดสินแล้วเสร็จ

มาตรา ๑๖๒ โจทก์จำเลยจะอ้างพยานหลักฐาน จะแปลคำ
ให้การหรือจะอ้างสรรพลายลักษณ์อักษรหนังสือใดๆ ก็มา
ประกอบกับข้อหาคำให้การของคนแล้ว ก็ได้ให้นำเอามาอ้างถึง

หน้า ๒๓๙๒ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
พิสูตรในวันชำระ นั้น

มาตรา ๑๖๓ บรรดาคนทั้งหลาย ซึ่งมีผลประโยชน์อันใด
เกี่ยวข้อง อยู่ใน อรรถคดี ก็ที่ หรือ เกี่ยวข้องเป็น ญาติ ด้วย ฝ่าย
โจทก์ ฝ่าย จำเลย ก็ที่ จะมาให้การ เป็น พยาน ของ ฝ่าย โจทก์
ฝ่าย จำเลย โจทก์อ้าง ก็ได้ ไม่ห้าม ทว่า โจทก์ จำเลย จะ อ้าง
ตัวเอง เป็น พยาน ฝ่าย ตัว ก็ได้ หรือ ต่างคนต่าง จะ อ้าง กันเอง
ก็ได้ โจทก์ จำเลย จะ อ้าง ภรรยา ญาติ พี่น้อง ผู้เข้าหุ้นส่วน
ด้วย กัน แล บ่าวคนใช้ เป็น พยาน ก็ได้ ทุกคน

มาตรา ๑๖๔ เมื่อเวลาแรกชำระ ก็ที่ หรือ ใน ระหว่างเวลา
ชำระ อยู่ ก็ที่ โจทก์ หรือ จำเลย ก็ที่ หรือ ศาลเอง ก็ที่ จะให้
พยาน ทั้ง สอง ฝ่าย ออก ไป คอย อยู่ นอก ศาล ก่อน กว่า จะ เรียก
เข้ามาให้การ ก็ได้

มาตรา ๑๖๕ ในวัน ฎีกา คำ หรือ ชำระ ว่า กล่าว คดี วิวาท
กัน ใน ระหว่าง พิจารณา หรือ คดี ที่ ร้องขอ หมายถึง เรียก ประการ ไດๆ
นั้น ถ้า ศาล คิด เห็น สมควร เพื่อ เหตุ อัน ใด อัน หนึ่ง ซึ่ง จะ ต้อง
จดหมาย ลงไว้ ใน รายงาน แล้ว ก็ ให้ ศาล หมายถึง ยังคง ให้ คน
หนึ่ง นำเอา หนังสือ สำคัญ มาให้ ศาล ทราบ อยู่ ก็ได้ หรือ หมายถึง
เรียก คน ใด คน หนึ่ง มา เป็น พยาน เพื่อ จะ ถาม หรือ ถาม ซัก ใช้ ไร
เลียง แล สอบถาม อีก ครั้ง หนึ่ง เหมือน ทั้ง ใน วัน ชำระ คดี ตาม
ธรรมเนียม ได้

ศาล จะ สั่ง ออก พยาน ใด ๆ เป็น พยาน ตาม หมายศาล ให้คน

เล่ม ๗ ถักขณ พิจารณาความแพ่ง อาญาแล อุทธรณ หน้า ๒๓๙๓
ผู้ต้องเรียกมาเป็นพยาน รู้แก่คนอื่น คือ โจทก์ จำเลยในเรื่อง
ความ ผู้ซึ่งศาลเห็น ว่า ควรจะให้มาทวงดูหนังสือสำคัญ
เหล่านั้น หรือ ผู้ซึ่งศาลเห็น ว่าควรให้ถามพยาน ชักใช้ไล่เลียง
พยาน หรือ ถาม สอข พยาน หรือ ผู้ซึ่งศาลเห็น ว่าควรให้มาอยู่
ในศาลเวลาพยานเบิกความด้วย

การสืบพยาน ดังเช่นว่ามานี้ ต้องให้ทำเหมือนอย่างสืบ
ในเวลาชำระคดี ตาม ขรรณกานัน

มาตรา ๑๖๖ เมื่อมีเหตุที่ศาลเห็นสมควร จะต้องสืบพยาน
คนใดไว้ก่อนถึงวันนัดชำระคดีก็ได้ แล้วให้จดหมายเหตุ นั้น
ลงไว้ในรายงานชำระ ก็ให้ศาลสืบพยานคนนั้นไว้ แต่ให้เอา
คำพยานนั้นใช้ในเวลาชำระคดีนั้นได้

ในการสืบพยานนี้ ให้ทำเหมือนเมื่อสืบในวันชำระคดี ตาม
ขรรณกาจทุกประการ ให้ศาล จดหมาย คำให้การ ของพยาน
แล้วอ่านให้พยานฟัง แล้วให้พยานเขียน ชื่อ ลงลายมือไว้ด้วย
ถ้าพยาน ไม่ยอมเขียน ชื่อ ลงลายมือไว้แล้ว ก็ให้ศาล จดหมาย
การ ที่พยาน ไม่ยอมเขียน ชื่อ ลงลายมือไว้ด้วย แต่ทำให้การ
ของพยานนั้น ก็ให้เอามาใช้ได้ในเวลาชำระคดี ตาม ขรรณกา
เหมือนทั้งว่าพยาน ได้เขียน ชื่อ ลงลายมือไว้ดังนี้

พยานตาย หรือเสียจริต หรือไม่มาเบิกความ

มาตรา ๑๖๗ เมื่อคนใดที่อ้างเป็นพยานในคดีเรื่องใด
พิพธิภณชาติศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

หน้า ๒๓๙๕ ถักยณพิจารณาความแพ่งอาญา แลอุทธรณ์ เล่ม ๗
ตามเสียบก็ ก็ หรือเสียบจวิตเป็น ข้ายไปก็ ก็ หรือ ไม่สามารถ จะ
มา เบิก ความ ใน เวลา นี้ ก็ ก็ ก็ หรือ จะ เบิก ความ ไม่ ได้ ด้วย เหตุ
ใด เหตุ หนึ่ง ที่ ศาล เห็น พอ แล้ว ก็ ก็ ผู้ นั้น ไม่ ได้ มา เบิก ความ
ตาม อ้าง แล้ว ศาล จะ รับ เอา สำเนา คำ ให้ การ ของ พยาน คน นั้น
ที่มี อยู่ใน สำนวน คดี เรื่อง อื่น มา เป็น พยาน ก็ได้ แล้ว แต่ ศาล
จะ เห็น ควร แต่ คดี เรื่อง ก่อน ต้อง เป็น คดี ที่ มี มูล คดี เหมือน กัน
แล โจทก์ จำเลย ใน คดี เรื่อง นี้ ได้ เคย เป็น โจทก์ จำเลย ใน คดี
เรื่อง นั้น ด้วย แล ทั้ง โจทก์ จำเลย ได้ ตาม ชัก ใช้ แล สอบ พยาน
ผู้ นั้น มา ด้วย แล้ว

คำสาบาน

มาตรา ๑๖๘ ถ้าพยานคนใดไม่ยอมสาบาน โดยน้ำจิตร
วิญญูในการ สาบาน หรือ ไม่ เชื่อ คำ สาบาน แล้ว จะ ขอ ปฏิญาณ
ให้ การ ตาม สัจ วิ่ง แล้ว ถ้า ศาล เห็น เหตุ อื่น สมควร ที่ จะ ต้อง
ระงับ ไว้ ก็ ให้ ศาล สืบ เอา คำ พยาน คน นั้น ไว้ ได้ ด้วย ข้อ
ที่ พยาน ให้ การ ไม่ ได้ สาบาน เสียบ ก่อน นั้น ก็มี ประกฏ อยู่ ใน
รายงาน แล้ว

รับเอาหนังสือสำคัญไว้เป็นพยาน

มาตรา ๑๖๙ ถ้าคู่ความฝ่ายใดควรที่ จะ ยอม รับ หนังสือ สำคัญ
ที่ อ้าง ว่าเป็น พยาน ถูก ต้อง ได้ แล้ว ฝ่าย หนึ่ง จะ ยื่น หนังสือ ข

พิพจน์คดีพิพาทโดยวิธีและหोजดใหม่โดยเหตุ

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๔๙๕
ต่อศาล ให้ มี คำสั่ง ส่ง ไป ให้ ฝ่าย นั้น ทราบ เพื่อ จะ ให้ ฝ่าย
นั้น ขอม รับ ว่า หนังสือ สำคัญ ที่ อ้าง มา เป็น พยาน เป็น อัน ถูก
ต้อง แล้ว ก็ ได้

ถ้า ฝ่าย นั้น ใ้ รับ หนังสือ เช่น นี้ แล้ว ไม่ ขอม รับ ว่า เป็น อัน ถูก
ต้อง หรือ ละ เลย เลียบ ไม่ ใ้ รับ ว่า ถูก ต้อง ทั้ง นี้ ฝ่าย นั้น ก็
นำ พยาน มา สืบ ประจักษ์ ภาย หลัง อีก ก็ ให้ ศาล ยัง คับ ฝ่าย ที่
ไม่ ขอม รับ นั้น ใ้ คำ ขวรม เนียม แทน ฝ่าย ที่ ขอม รับ จึง เติม
ไม่ จำเพาะ ว่า คดี นั้น ทน จะ แพ้ หรือ ชนะ ก็ ที่ ก็ คง ต้อง เลียบ คำ
ขวรม เนียม ส่วน นี้ แทน เว้น ไว้ แต่ ศาล เห็น ว่า การ ที่ ไม่ ขอม
รับ ว่า ถูก ต้อง หรือ การ ที่ ละ เลย เลียบ ไม่ รับ ว่า ถูก ต้อง นั้น เป็น
อัน ชวย แล้ว จึง จะ ไม่ ต้อง เลียบ คำ ขวรม เนียม แทน คำ ขวรม
เนียม ในการ ที่ จะ ต้อง นำ พยาน ขึ้น มา สืบ ประจักษ์ หนังสือ ที่ อ้าง
ไว้ เป็น พยาน นั้น ถ้า ไม่ ใ้ รับ ขอ ให้ เรียก คำ ขวรม เนียม ไว้ เลียบ
ก่อน แล้ว ก็ จะ ไม่ อนุญาต ให้ เว้น ไว้ แต่ ที่ ศาล เห็น ว่า การ ที่ ไม่
ใ้ รับ ขอ ให้ เรียก ไว้ เลียบ แต่ ก่อน นั้น เป็น เหตุ ที่ จะ ให้ เลียบ คำ
ขวรม เนียม น้อยลง จึง จะ อนุญาต ให้ ได้

ทนายแลผู้แทนตัว

มาตรา ๑๓๐ ผู้ จะ ทำการ ข้าง ใด ข้าง หนึ่ง เป็น คน ว่า จะ
ร้อง ฟ้อง ก็ ต้อง ใ้ ทนาย แล ผู้ แทน ตัว ใน ศาล เป็น โทษ หรือ จำเลย แล้ว

หน้า ๒๓๙๖ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
ก็ต้องฟ้อง หรือให้การ ในชื่อ ของตนเอง ทุก ประการ แลตน
จะมายังศาลเองก็ได้ หรือจะแต่งตั้งทนาย หรือผู้แทนตัวมา
ก็ได้ แต่ต้องทำหนังสือไว้ความ หรือมอบอำนาจให้ทนาย
หรือผู้แทนตัวมาเป็นสำคัญ

มาตรา ๔๗๑ เมื่อทนายหรือผู้แทนตัว จะทำการ อย่างใด
อย่างหนึ่ง หรือร้องฟ้องคดี อย่างใด อย่างหนึ่ง ก็ว่ามานี้แล้ว
ก็ต้องเอาตนหนังสือไว้ความ หรือมอบอำนาจ หรือ สำเนาที่ถูกต้อง
นั้น ขึ้นไว้ต่อศาล ก่อนเวลาที่ ตน จะทำการ หรือ ร้อง
ฟ้องคดี ก็ว่ามานี้ ถ้าหนังสือไว้ความ หรือ มอบอำนาจ นั้น เป็น
การพิเศษ จำเพาะให้ทำการ อย่างเดียว หรือ ร้องฟ้องคดี อย่าง
เดียว แล้วก็ต้องเอาตนหนังสือ นั้นขึ้นไว้ต่อศาล

ถ้าหนังสือไว้ความ หรือ มอบอำนาจ นั้น เป็นการสามัญ
ทั่วไป สำหรับให้ทำการ หลายอย่าง หรือ ให้ร้องฟ้องคดี ซึ่ง
เกี่ยวเนื่องกับเรื่องอื่น ๆ หลายอย่างแล้ว จะยื่นสำเนาหรือคำ
แปลหนังสือ นั้น ที่ถูกต้องให้ไว้ต่อศาล ก็ได้หนังสือไว้ความ
หรือ มอบอำนาจ เป็น การพิเศษ หรือ เป็น การสามัญนั้น จะต้อง
กล่าวข้อความให้ชัดเจนแจ่มแจ้ง ให้เป็นที่ พอใจของ ศาล
ว่าทนายผู้แทนตัวนั้น มีอำนาจเต็มที่จะทำการ หรือ ร้อง
ฟ้องแทนผู้เจ้าของหนังสือ นั้นไว้ทุกประการ

มาตรา ๔๗๒ ผู้ใดทำการฟ้องคดี หรือ ร้องฟ้องคดี อย่าง

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๓๙๗
ใ้ในศาลในชื่อของผู้อื่น หรืออ้างว่าผู้อื่นแทนผู้อื่น โดยไม่
มีหนังสือไว้ความ หรือมอบอำนาจให้แก่คนตาม กฎหมาย แล
คนรู้อยู่ว่าตนไม่มีอำนาจทั้งนี้แล้ว ผู้นั้นมีความผิดฐานละเมิด
อำนาจศาล แลให้ศาลลงโทษตาม กฎหมาย

ฟ้องเข้าหุ้นส่วนหรือคนเข้าหุ้น ส่วน ฟ้อง

มาตรา ๑๑๓ เมื่อคนทั้งหลายเข้าหุ้น ส่วน คำ ขาย กว ย กั
จะฟ้องเอง หรือแต่งตั้งนายฟ้อง กล่าวโทษผู้อื่นแล้ว จะ ฟ้อง
รวม กัน เปน ชื่อ ห้าง ทำ การ คำ ขาย ของ คนทั้ง หลาย ผู้เข้าหุ้น
ส่วนเหล่านั้น ก็ ได้ หรือต่างคนต่าง จะ แยก กัน ฟ้อง เปน ชื่อ ของ
ผู้ แทน หุ้น ส่วน เฉพาะ คน หลาย ๆ ชื่อ ก็ ได้

เมื่อ ผู้อื่น จะ ฟ้อง กล่าวโทษ คนทั้ง หลาย ผู้เข้าหุ้น ส่วน คำ ขาย
กว ย กัน แล้ว จะ ฟ้อง เอง ชื่อ ห้าง คำ ขาย ของ คนทั้ง หลาย ผู้เข้า
หุ้น ส่วนเหล่านั้น เปน จำเลย ก็ ได้ หรือ จะ ฟ้อง คน ทั้ง หลาย ผู้
เข้าหุ้น ส่วน เวียง ทัว เปน จำเลย ก็ ได้

โทษ ไม่ได้อยู่ในบังคับของศาล

มาตรา ๑๑๔ เมื่อ โทษ ซึ่ง ฟ้อง กัก คน เคี้ยว หรือ ซึ่ง
เข้าชื่อฟ้องกว ย กัน หลาย คน ก็ ี่ เปน ผู้ ไม่ ใ้ อยู่ ใน อำนา
ศาล นั้น ก็ ี่ หรือ เข้า มา อยู่ ใน เขต มา แวง ผู้น้อย ภาย ใ้

พิพธิภณที่ศาลไทยและห้องจดหมายเหตุ

หน้า ๒๓๙๘ ถักยณพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
อำนาจศาลชั้นต้นนี้ ก็คือ เมื่อโจทก์ผู้หนึ่งมาขึ้นฟ้อง หรือ
ก่อนเวลาขึ้นฟ้องนั้น ทั้งขึ้นหนังสือบอกกล่าวที่อยู่อำเภอของ
ตนให้ศาลทราบไว้ว่า ตนอยู่ในอำนาจศาล แห่งใดที่จะออก
หมายไปถึงตนได้

แล้วโจทก์ต้องเอาเงินมาขึ้นศาลไว้ เป็นประกันกับค่าธรรม
เนียมไว้ หรือกำหนดขึ้นเป็นประกันก็ได้ไว้ในจำนวนเงินไม่เกิน
กว่า ๑๘๐๐ บาท (๑๘๐๐ รู้อยู่)

ในระหว่างคดียังค้างพิจารณาอยู่นั้น จำเลยจะร้องขอเองก็ได้
หรือศาลเห็นสมควรเองก็ได้ ที่จะให้โจทก์หาประกันเงินค่า
ธรรมเนียมใหม่ให้มันคงก็ขึ้นดังนี้ ศาลจะมีคำสั่งให้โจทก์
หาประกันเงินใหม่มา แต่ในระหว่างเวลาที่โจทก์ยังหาประกัน
ใหม่มาไม่ได้แล้ว จะให้ศาลงดคดีเรื่องนั้นไว้ก่อนก็ได้

ว่าด้วยการ บังคับในกระบวนการพิจารณา

มาตรา ๑๙๔ ถ้าศาลออกโฉนดบัตรหมายชั้นใด เป็นอัน
ว่าหมายเรียกคดี หมายนัดคดี คำบังคับคดี คำสั่งคดี
และกำหนดอื่น ๆ ซึ่งจะต้องไปแจ้งแก่ผู้ใดนั้น ให้จัดพนักงาน
ในศาลถือไป ถ้าผู้ซึ่งขอให้ศาลออกโฉนดบัตรหมาย พอใจ
จะกำกับไปกับผู้ถือโฉนดบัตรหมายนั้นด้วย ก็ให้ศาล
อนุญาตให้ไป

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

เล่ม ๗ ตักขณพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๕๓๙๙

มาตรา ๑๗๐ การที่จะทอดโฉนดบัตรหมาย แจกแก่ผู้
ใดให้พนักงานถือจากหมายนั้น ไปแจกแก่ในเวลากลางวันระหว่าง
พระอาทิตย์ขึ้น กับพระอาทิตย์ตก

มาตรา ๑๗๑ ถ้าผู้ถือโฉนดบัตรหมาย ไม่พบผู้จะรับโฉนด
บัตรหมายในเวลาเดิมหมายนั้น แลจะทอดโฉนดบัตรหมายให้
ถึงตนเองไม่ได้ กล่าวคือจะขึ้นจากหมายนั้น ให้ถึงมือผู้ควร
จะรับ ไม่ได้ก็ให้มอบโฉนดบัตรหมาย ไว้แก่ผู้ใดผู้หนึ่ง ซึ่ง
เป็นผู้มีอายุกว่า ๒๐ ปีขึ้นไป แลซึ่งเป็นผู้อยู่ในบ้าน หรือใน
ที่ทำการ ซึ่งเป็นที่รู้จักว่าเป็นปกติอยู่ว่า เป็นที่อาศัย
หรือที่ทำการ ของผู้ควรจะรับโฉนดบัตรหมาย เมื่อผู้ถือหมาย
ได้ทำดังนี้แล้ว ก็ได้ศาลฟังว่าเสมอให้ทอดโฉนดบัตรหมาย
แก่ผู้ควรจะรับแล้ว

มาตรา ๑๗๒ ถ้าทอดโฉนดบัตรหมายถึงตัว คนซึ่งศาล
เรียก หรือบังคับสั่งให้เรียกในคดีไม่ได้แล้ว ศาลมีอำนาจ
ที่จะบังคับสั่งให้หาตัวมา โดยทางอย่างอื่นแทนทางเดิมหมาย
ได้ก็ตามควรแก่ทางยุติธรรม

มาตรา ๑๗๓ ถ้าจำเลยไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง เมื่อ
ศาลได้รับฟ้องของโจทก์ไว้แล้ว หรือได้ลงมือพิจารณาไปแล้ว
ประการใด ศาลมีอำนาจที่จะออกหมายสั่งให้จับตัวจำเลยที่

หน้า ๒๔๐๐ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
เกี่ยว ไม่ต้อง มีหมาย เรียก หมาย นัดก็ ได้ แต่มีอำนาจ ที่จะเรียก
ประ กัน จำเลย ตามสมควร แก่รูปความ เพื่อให้มันคง แก่การ
ที่ จำเลย จะ ต้อง มา ว่าความ หรือ ทำ การ ชัน โศ ตาม คำสั่ง ที่ศาล จะ
ไต่ ชั่ง ชัด ใน คดี เรื่อง นั้น แล เพื่อให้มันคง ในส่วน จำนวนเงิน แล
ค่า ขรรณเนียม ทั้ง ปวง ก็ ได้ ถ้า จำเลย หา ประกัน ให้ ไม่ ได้ ศาล
ก็มี อำนาจ ที่จะ ให้ เอา ตัว จำเลย คม ชั่ง ไว้กว่า จะ เสรีฯ คดี ก็ ได้

มาตรา ๑๔๐ เมื่อศาลไต่รับฟ้องของโจทก์ไว้แล้ว หรือ ได้
ลงมือพิจารณาไป แล้วเพียงใด แล มีผู้ มา สาขาด ให้ การ เป็น เหตุ
สมควร ที่ เชื้อ ฟ้อง ของ ศาล ได้ ว่า จำเลย จะ หลบ หลีก นิก พลั่ว
เพื่อ จะ ไม่ มา ว่าความ เรื่อง นั้น ศาล มี อำนาจ ที่จะ เรียก ประกัน
จำเลย ตามควร แก่รูปความ เพื่อให้มันคง แก่การ ที่ จำเลย
จะ ต้อง มา ว่าความ หรือ ทำ การ ชัน โศ ตาม คำสั่ง ที่ศาล จะ ไต่
ชั่ง ชัด ใน คดี เรื่อง นั้น แล เพื่อให้มันคง ในส่วน จำนวนเงิน แล
ค่า ขรรณเนียม ทั้ง ปวง ก็ ได้ แล มี อำนาจ ที่จะ ชั่ง ชัด จำเลย ให้ วาง
เงิน ไว้ กลาง ศาล ตามจำนวน ซึ่ง ศาล จะ เสนอ สมควร เป็น ประกัน
ในชั้น ที่ จะ ไม่ หลบ หลีก นิก พลั่ว ได้ อีก โศค หนึ่ง ถ้า จำเลย หา
ประกัน ให้ ไม่ ได้ ก็ ชั่ง ว่า มา ใน มาตรา นี้ ศาล ก็ มี อำนาจ ที่จะ เอา
ตัว จำเลย คม ชั่ง ไว้ กว่า จะ เสรีฯ คดี

มาตรา ๑๔๑ ค่า ขรรณเนียม ใน คดี หมด ทั้ง เรื่อง นี้ หรือ
ค่า ขรรณเนียม ใน การ ดำเนิน การ ว่าความ หนึ่ง ส่วน ไก

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๔๐๑
กัก ศาล มีอำนาจที่จะ บังคับ ให้ใช้สืบแทน กัน ก็ได้ หรือจะ
บังคับให้ต่างคนต่างสืบ ก็ได้ แต่ห้ามไม่ให้ศาลบังคับให้ผู้
ชนะในคดีใดๆ สืบ แทนให้ผู้ แพ้คดีทั่ว ไป ทั้งหมด ศาลมี
อำนาจที่จะ บังคับ ให้ผู้ชนะคดี สืบ แทนผู้ แพ้ ได้ แต่ในบาง ส่วน

มาตรา ๑๘๒ ถ้า โจทก์ชนะ ทุกข้อหา ให้ศาล คิกเงิน
ค่า ชำศาล ค่า ขรรณ เนียม แลค่าใช้สอย ที่ โจทก์ได้สืบไป เพิ่ม
เข้าในจำนวนเงินที่จะ ตัดสิน เว้นจาก จำเลย ผู้ แพ้คดี ให้แก่โจทก์
ถ้าหาก ว่าโจทก์ แพ้จำเลย ค่าขรรณ เนียม แลค่าใช้สอย ที่จำเลย
ต้องออก ในความ เรื่องนี้ เท่าใด ก็ให้ศาล บังคับ โจทก์ให้ใช้
จำเลย ถ้าหาก ว่า โจทก์ชนะ ไม่เต็ม ข้อหา ศาล จะ ตัดสิน
ให้คู่ ความ ทั้ง ๒ ฝ่าย ช่วย กัน เสียค่า ขรรณ เนียม เพียง หนึ่ง เพียง
ใด ตามแต่ศาล จะ เห็นควร แก่ ยุติ ขรรณ ก็ได้

มาตรา ๑๘๓ ถ้า ในคดี เรื่องใด ศาล เห็นสมควร แล้ว
ก็ให้ศาล บังคับให้ โจทก์ หรือจำเลย ในคดี เรื่องใด เรื่อง หนึ่ง
เอาเงิน มา วาง ไว้ถาวร ศาล เป็น ประกันค่า ขรรณ เนียม หรือให้
หา ประกัน อย่างใด ๆ สุก แต่ศาล จะ เห็นสมควร ในเวลา แรกฟ้อง
หรือใน ระหว่างเวลา คดี ค้าง พิจารณา อยู่เวลาใด ๆ ก็ บังคับ ได้

ว่าด้วย ความคณณาตา

มาตรา ๑๘๔ ศาลจะยอม ให้ผู้ใดฟ้องคดี อย่าง คณณาตา
พิพจน์คดีได้หรือไม่และอย่างไร

หน้า ๒๔๐๒ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
นี้ได้ เมื่อศาลเห็น ว่าผู้นั้นยากจนเป็นคนชราจริง แลมีมูลคดี
ที่ควร จะ พ้อง ใ้ตาม กฎหมาย ศาล จะยอม ใ้ผู้ใด ที่ ก้อง
พ้อง หาเป็น จำเลย ใน คดี เรื่องใด ก่อ สู้ อย่างคน ชราด่า ก็

มาตรา ๑๘๕ ถ้าใน คดี เรื่องใด ศาล ยอม ใ้ผู้ใด ที่ เป็น
โจทก์ หรือ ที่ เป็น จำเลย ว่าความ อย่างคน ชราด่า แล้ว ศาล เห็น
สมควร จะ บังคับ ใ้เนติบัณฑิตย์ หรือ ทนาย คน ใด ช่วย ว่าความ
ใ้ได้อย่าง ความคน ชราด่า ก็ ไ้ เนติบัณฑิตย์ หรือ ทนาย คน นั้น
ควร ยอม รับ ว่าความ ใ้ เว้น ใ้แต่ เนติบัณฑิตย คน นั้น จะ สู้ แรง
ใ้ศาล เชื่อฟัง ก็ ไ้ว่า มี เหตุ อัน สมควร ที่ จะ ไม่ รับ ว่าความ ใ้
เท่านั้น

มาตรา ๑๘๖ ถ้า โจทก์ หรือ จำเลย ผู้ ชราด่า ใ้คำ ขอรรม เนียม
ศาล หรือ ผล ประโยชน์ น้่า เห็น ราว วัง อย่าง ใด อย่าง หนึ่ง แก่ ผู้
ใด ใน การ ช่วย ว่าคดี ใ้ตน ใน ศาล หรือ ทกลง ว่า จะ ใ้แล้ว
โจทก์ หรือ จำเลย ผู้ ชราด่า นั้น ต้อง มีความ ผิดถาวร ละเมิด อำนา
แล้ว ศาล จะ ไม่ ยอม ใ้ตน ว่าความ อย่างคน ชราด่า ใน คดี เรื่อง
นั้น ก่อ ไป อีก

มาตรา ๑๘๗ เมื่อ ศาล ยอม ใ้ โจทก์ หรือ จำเลย ว่าความ
อย่างคน ชราด่า ไป แล้ว ภาย หลัง ใ้ความ ว่า ผู้นั้น ไม่ เป็น คน
ชราด่า ใน เวลา ที่ ศาล ยอม ใ้ ว่าความ อย่างคน ชราด่า ก็ ไ้ หรือ
ผู้นั้น มี ทรัพย์สิน มิใช่ ไม่ เป็น คน ชราด่า ก่อ ไป ก็ ไ้ หรือ ผู้นั้น

พิพาทคดีแพ่งและอาญาและอุทธรณ์คดีแพ่งและอาญา

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาและอุทธรณ์ หน้า ๒๔๐๓
เก็บเอกสาร ที่ไม่มีมูลมาว่า กล่าว ก็ที่ ศาลจะมีคำสั่งไม่
ให้ผู้ยื่น ว่าความ อย่างคน อนาคต ต่อ ไปก็ได้

นับเวลา

มาตรา ๑๘๘ ในการ กำหนด วัน เวลา ทั้งปวง ให้นับตั้งต้น
แต่วันใด วันหนึ่งเป็นต้นไป ก็ได้ หรือให้นับตั้งแต่วันเกิดเหตุ
อย่างใด อย่างหนึ่งขึ้นเป็นต้นไป ก็ได้ ตามความใน พระราชกำหนดนี้
หรือ ตามคำสั่งพิเศษ ของ ศาล หรือตาม วันที่ ศาล นัดไต่
พิจารณา เพื่อให้ทำกิจการ สิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือให้ฟ้องร้องว่า
กล่าวคดี เรื่องใด เรื่องหนึ่ง แลเวลาที่กำหนดให้นั้น ไม่ให้
นับตาม ชั่วโมง เป็นแต่ให้นับตาม วันแล้ว การนับเวลาที่ได้
กำหนดให้นั้น ต้องถือว่าไม่นับวันแรกกำหนด หรือ วันที่เกิด
เหตุ นั้น เข้า คำนวณ ต้องถือว่าให้ เริ่ม นับ วันที่ ต่อ วันนั้นเป็นต้นไป
แลกิจการ อันจะ ต้อง กระทำนั้น จะต้อง ทำให้ สำเร็จ ภายใน
วันท้าย ที่สุด กำหนดนั้น เป็นอย่างช้าที่สุด ตามเวลาที่ กำหนดไว้

มาตรา ๑๘๙ ถ้าเวลาที่กำหนดให้นั้น น้อยกว่า ๖ วันแล้ว
อย่าให้นับเอา วันหยุด การ ของ ศาล รวมเข้า คำนวณ

มาตรา ๑๙๐ เมื่อเวลาที่กำหนดให้ทำการ สิ่งใด หรือให้
ฟ้องร้องว่า กล่าวคดี อย่างใดก็ตามใด ในวันที่ หยุด การ ของ ศาล
ที่ใด กล่าวมาแล้วนั้น ถ้า การ สิ่งนั้น หรือ ฟ้องคดี นั้น ได้ ทำ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจดหมายเหตุ

นำ ๒๔๐๔ ถัดมาพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
แล้วใน วัน ซึ่ง ต่อ กับ วัน หยุด การ ของ ศาล นั้น ไป วัน หนึ่ง แล วัน
นั้น ไม่ใช่ วัน หยุด การ ด้วย การ ดังนี้ หรือ ร้อง ฟ้อง คดี นั้น ต้อง
ถือ ว่าเป็น อัน ได้ ทำ หรือ ได้ ร้อง ฟ้อง แล้ว ภายใน เวลา กำหนด

มาตรา ๑๔๑ ทั้ง แก่ วันที่ ศาล มี คำสั่ง ให้ โจทก์ ทา ประกัน
เงิน ค่า ชรรม เนียม ให้ นั้น ต่อ ไป จนถึง วันที่ โจทก์ ทา ประกัน มา
ให้ ศาล ได้ รวมทั้ง วัน นั้น เอง ด้วย อย่าง ใด นั้น เข้า ใน เวลา ที่
กำหนด ให้ จำเลย ยื่น คำ ได้ การ เลย

คดีเพิ่มเติม

มาตรา ๑๔๒ เมื่อ โจทก์ ได้ ร้อง ฟ้อง คดี ขึ้น แล้ว ภายใน
กึ่ง เดือน การ ที่ เกี่ยว ข้อง กับ คดี นั้น อัน อื่น อีก นั้น เมื่อ ศาล ได้ อนุญาต
แล้ว โจทก์ หรือ จำเลย จะ ทำ คำ ร้อง แจ้ง เหตุ การ นั้น มา ยื่น เป็น
คดี เพิ่ม เติม กับ คำ ฟ้อง หรือ คำ ให้ การ ตาม แบบ รูป ความ ใน
เวลาใด เวลา หนึ่ง ใน ระหว่าง คดี ยัง คง พิจารณา อยู่ ก็ได้ แล
ศาล จะ ทำ คำสั่ง ให้ โจทก์ หรือ จำเลย สืบ พยาน ประกอบ กับ เหตุ
การ ที่ เกิด ขึ้น ใหม่ นั้น ก็ได้ หรือ ศาล จะ ทำ คำสั่ง ให้ โจทก์ หรือ
จำเลย มี ใช่ ถาค ต่อ สู้ คัก คำน คำ แจ้ง เหตุ การ ที่ เกิด ขึ้น ใหม่ ก็ได้
ทุก แก่ จะ เห็น เป็น ยุติ ชรรม

โจทก์หรือจำเลยตายหรือเปลี่ยนไปอย่างอื่น

มาตรา ๑๔๓ เมื่อ โจทก์ หรือ จำเลย ตาย หรือ เปลี่ยน ไป อย่าง อื่น

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความ แพร่อาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๔๐๕
 แปลง หรือ ยักย้าย ประโยชน์อื่น จะพึงได้ หรือ พึ่ง เสียอย่าง
 ใด เกิดขึ้นแก่ โทษ หรือ จำเลย เช่น ต้น ว่า คดี ที่ โทษ พ้อง นั้น
 ควร จะ ได้ เงิน เป็น ของ โทษ ก็ ก็ หรือ คดี ที่ จำเลย ต้อง หา นั้น
 ควร จะ ต้อง ให้ จำเลย เสีย เงิน ก็ ก็ แต่ เปลี่ยน แปลง ไป เสีย โดย
 จะ ไป ได้ ไป เสีย แก่ คน อื่น ต่อ ไป หรือ โทษ จำเลย ตาย ลง ก็ ก็
 หรือ ถ้า โทษ จำเลย เป็น หญิง ไป ได้ สามี ก็ ก็ หรือ คดี เรื่อง นั้น
 ยก พร่อง ไป ด้วย เหตุ อื่น ๆ จน จะ ว่า กล่าว ต่อ ไป ไม่ ได้ ก็ ให้
 โทษ หรือ จำเลย ผู้ จะ ได้ หรือ จะ เสีย ผล ประโยชน์ ไป ใน เหตุ
 นั้น ๆ มี คำ ฝ่าย เกือบ ยี่ น ต่อ ศาล ขอให้ ศาล มี คำ สั่ง เพื่อให้
 แก่ ใจ เหตุ ที่ ทำให้ คดี ยก พร่อง เสีย ไป นั้น ให้ ก็ ขึ้น หรือ ให้ จัก
 การ หรือ ให้ ยัก ย้าย เพื่อให้ คน อื่น ที่ ควร จะ ต้อง เป็น โทษ หรือ
 จำเลย แทน โทษ หรือ จำเลย เกิมนั้น มารับ ว่า คดี ต่อ ไป ได้

แต่ ถ้า ผู้ ใด ได้ รับ หมาย คำ สั่ง ของ ศาล เช่น ว่า มา นี้ แล้ว จะ มา
 มี คำ กัก คำน ขอ ให้ ศาล ยก คำ สั่ง นั้น เสีย ภายใน กำหนด ไม่ เกิน
 กว่า ๑๕ วัน ไป ก็ ได้ สุก แล้ว แต่ ศาล จะ สั่ง ไว้ ใน คำ สั่ง นั้น

เดือน วัน ชำระ ต่อ ไป

มาตรา ๓๔๔ ใน มาตรา ๓๓๘ มาตรา ๓๓๙ ใน พระราชบัญญัติ นี้ จะ
 ไม่ กระทบ ถึง อำนาจ ของ ศาล ใน การ ที่ จะ ให้ เดือน วัน ชำระ หรือ ทัก สืบ
 คดี ๆ ๆ หรือ การ ปล่อย หมาย หรือ การ มี คำ สั่ง ให้ คุก ใด ๆ ใด
 พิจารณา ที่ ศาล ไทย และ หอ จัด หมาย เหตุ

หน้า ๒๔๐๖ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญาและอุทธรณ์ เล่ม ๗
ตามที่ศาลจะไต่ถามหาความจริงไว้ ไปวันขึ้น สุกแต่ศาลจะเห็น
เป็นยุติธรรม

ข้อถ้อยคำสำนวนใหม่

มาตรา ๑๔๔ ความในมาตราใดมาตราหนึ่งในพระราชกฤษฎีกา
ฉบับนี้ จะไม่ขัดแย้งอำนาจของศาลในการที่จะมีคำสั่ง หรือ
อนุญาตให้ใช้คำฟ้องคำให้การหมายนัด หรือ ถ้อยคำสำนวน
อย่างใด ในเวลาใดเวลาหนึ่งเพื่อให้เกิดขึ้น สุกแต่ศาลจะเห็น
เป็นยุติธรรม ตามที่ศาลจะไต่ถามหาความจริงไว้

ขยายหรือ ย่นเวลาให้ ยาวหรือให้สั้น

มาตรา ๑๔๖ ความในมาตราใดมาตราหนึ่งในพระราชกฤษฎีกา
ฉบับนี้ จะไม่ขัดแย้งอำนาจของศาลในการที่จะขยาย หรือ ย่นเวลา
ที่กำหนดให้ทำการสิ่งใด หรือ ให้ร้อง ฟ้อง คดี อย่างใดตามที่
ศาลจะไต่ถามหาความจริงไว้ สุกแต่ศาลจะเห็นเป็นยุติธรรม

มาตรา ๑๔๗ เมื่อศาลมีอำนาจที่จะออกคำสั่ง ตาม ข้อความ
ในพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ หรือ ตามกฎหมายอื่น ในการที่จะ กำหนด
เวลาให้ทำการสิ่งใด หรือ ให้ฟ้องร้อง ว่ากล่าวคดี อย่างใด
หรือที่จะ ขยาย เวลา กำหนดให้ยาวไป ตามพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้
หรือตามกฎหมายอื่นนั้น ศาลจะ ขยาย เวลาที่กำหนดให้ไว้
หรือที่จะ ขยาย ให้สั้น นั้นให้ยาวไปอีกก็ได้ ความนี้เห็นเป็น

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๔๐๗
ยุติธรรม แต่ผู้มี อรรถคดี ต้อง มา ร้อง ขอ ให้ศาล ขยาย เวลา ให้
ยาวไปอีก ก่อนเวลาที่ กำหนดให้ ไว้ นั้น จะหมด สิ้น ลง แลศาล
เห็น ว่า การ ที่ มา ขอ ให้ศาล ขยาย เวลา ออก ให้ยาวไป อีก นั้น เป็น
เหตุอันสมควร ชอบ ด้วย ความยุติธรรม ไม่ใช่ เป็น การ ที่ จะ ประ
วังให้เนิ่นช้า ไป ตามที่ ศาล จะ เจกหมาย เหตุ ไว้ ด้วย

สารึกษาของผู้มีคดี

มาตรา ๑๙๘ เมื่อ จำเลย คนใด ไม่ได้ ขึ้นคำให้การ ใน กำหนด
กึ่ง ก็ หรือไม่ได้ มาสู้คดี ภายหลัง เวลาที่ ตน ได้ รับหมาย ส่งฟ้อง
กึ่ง ก็ ศาลพิเคราะห์แล้ว เห็น จำเลย คนนั้น เป็นเหตุ มีอายุต่ำซึ่ง
ควร นับว่า ยัง อยู่ใน ความ ปกป้อง รักษา ของ นิคมาราก กึ่ง ก็ หรือ
เป็น คนมี สติ พ้น ไป แต่ยังไม่ถึง เป็น คนเสียจริตแท้ ไม่
สามารถ จะ ต่อสู้ คดี ด้วย ตนเองได้ เมื่อ ไรทย ร้อง ขึ้น กึ่ง ก็
หรือ เมื่อ ศาล เห็นควร เอง กึ่ง ก็ ที่ จะ ตั้ง ผู้สมควร เป็น สารึกษา
คือ ผู้ ปกป้อง รักษา จำเลย คนนั้น แล้ว ให้ศาล มีคำสั่ง ตั้ง ขึ้น
เพื่อให้เป็น อรรถดูแล แลให้ ว่าความ แทน จำเลย คนนั้น ต่อ ไป
แต่ศาล จะ ยัง ไม่มี คำสั่ง เช่น นั้น จนกว่า เวลาที่ กำหนด
ให้ ขึ้นคำให้การ นั้น หมด สิ้น ไป แล้ว แลศาล ได้ ออกหมาย นัด
ไปให้ ทั้ง ๒ ฝ่าย รู้ล่วงหน้า อย่าง น้อย ไม่ต่ำกว่า ๔ วัน ก่อน
พิพริภันธ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

หน้า ๒๔๐๕ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญา และอุทธรณ์ เล่ม ๗
ถึง วันนักที่ ศาล จะ ปฎิษาร้องขอ ให้ตั้ง สารีภานัน เสียก่อน
หรือ ศาล จะ ตั้ง สารีภานันเอง แดศาลให้ส่งหมายนักไปยังที่ บ้าน
เรือน ของคนคู่ แด ปกป้อง ภัน ธิภา จำเลย ผู้นั้น ไว้เสีย ก่อน หรือ
ถ้า จำเลย เป็น เกิดต่ำอายุ แต่ไม่ได้ อยู่กับ บิดา หรือ สารีภานัน
คนใด ๆ แล้ว ก็ให้ศาล ส่งหมายนักไปยัง ที่ บ้านเรือน ของบิดา
หรือ สารีภานันของ จำเลย ผู้นั้น เสีย ก่อน เว้นไว้แต่ศาล จะ เห็น
สมควร ที่ จะ ไม่ต้อง ส่งหมายนักไปยัง บิดา หรือ สารีภานันของ
จำเลย ก็ได้

ลักษณะอุทธรณ์ จากศาลต่างประเทศ เมือง นคร เชียงใหม่ อุทธรณ์ความแพ่ง

มาตรา ๑๙๙ ในระหว่างพิจารณา แด ก่อนเวลาศาลได้
ตัดสิน เกิดจากนั้น ห้ามไม่ให้ ฝ่าย โจทก์ ฝ่าย จำเลย อุทธรณ์คำ
ปฎิษาร้อง หรือ คำ วินิจฉัย ของ ศาล ในอรรถคดี เป็นอันขาด แต่
เมื่อ โจทก์ หรือ จำเลย ตัดใจ ร้อง สงสัย คำปฎิษาร้อง หรือ คำ วินิ
ิจฉัย ประการใด ก็ให้ศาล รทหมายเหตุไว้ เพื่อ ศาล อุทธรณ์ จะ
ได้ พิจารณาพิเคราะห์ เมื่อ โจทก์ หรือ จำเลย อุทธรณ์คำตัดสินภาย หลัง
โจทก์ หรือ จำเลย ผู้จะ อุทธรณ์คำตัดสินนั้น จะต้อง ขอ อนุญาต
ทุเลาร้อง อุทธรณ์ แต่ ภายในคำหนด เดือนหนึ่ง นับตั้งแต่วันที่

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๕๐๙
ตกสิ้นเป็น ต้นไป

เมื่อ กงสุล อังกฤษ อนุญาตให้ ฝ่าย ไทย หรือ ฝ่าย จำเลย ทูล
อุทธรณ์แล้ว ก็ต้องมี หนังสือ แจ้ง ความ มาถึง ผู้พิพากษา ให้ทราบ
อนึ่ง คำร้อง ของ ไทย หรือ จำเลย ต่อ ผู้พิพากษา ขอ อนุญาต
ทูลอุทธรณ์ อีก หรือ หนังสือ กงสุล อังกฤษ ที่มี มาถึง ผู้พิพากษา
ว่า กงสุล อังกฤษ ให้อนุญาต ให้ ไทย หรือ จำเลยอุทธรณ์แล้ว ก็
ก็ให้ ถือว่า เป็น ประ คุคนั้น ไทย หรือ จำเลยผู้อุทธรณ์ ให้นั้น พ้อง
อุทธรณ์ แล้วดังนี้

มาตรา ๒๐๐ เมื่อ ฝ่าย ไทย หรือ ฝ่าย จำเลย ใ้ ทูลอุทธรณ์
แล้ว คน จะ ต้อง ยื่น คำฟ้องอุทธรณ์ ต่อศาลต่าง ประเทศ แต่ใน
กำหนด ๑๕ วัน แต่ใน ฟ้อง อุทธรณ์นั้น จะ ต้อง ชี้แจง มูลเหตุ
ที่ คนอุทธรณ์ นั้น ไทย ชักเจนแล้ว ต้อง เสีย ค่าธรรมเนียม ฟ้อง
อุทธรณ์ แล้ว นำไว้ ต่อ ศาล ด้วย คือ ๑๐๐ ละ ๒ กิ่ง ใน
จำนวน ทนทวีป ซึ่ง กล่าว หากัน เวลาที่ กำหนดให้ ยื่น ฟ้อง
อุทธรณ์ ๑๕ วันนี้ ต้อง รวม อยู่ในกำหนด เดือน นั้น ซึ่ง ยอม
ให้ อุทธรณ์ ด้วย แล้ว ให้ ส่ง สำเนา ฟ้อง อุทธรณ์ นี้ ไป ให้ ฝ่าย ไทย
หรือ ฝ่าย จำเลย ผู้ ไม่ ใ้ อุทธรณ์ นั้น ทำ คำให้การ แก่ ฟ้อง
อุทธรณ์ เข้ามา ยื่น ต่อศาล แต่ ภายใน กำหนด ๕ วัน อีกต่อไป

มาตรา ๒๐๑ เมื่อ ไทย หรือ จำเลย ผู้ ไม่ ใ้ อุทธรณ์ นำคำ
ให้การ แก่ ฟ้องอุทธรณ์มาแล้ว ก็ให้ ศาลต่าง ประเทศ เมือง

หน้า ๒๔๑๐ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
 เชิงใหม่ ส่ง ส่วนรวม ความรวม คำทาคำให้การ คำพยาน แล
 ขรรษาสรรพ กัน หนังสือ ซึ่ง ไต่ ยื่น ไว้ ต่อ ศาล นั้น กับ ทั้ง คำ ทัก สืบ
 แล รายงาน ซึ่ง แง่ ความ เห็น ของ ผู้พิพากษา ใน เหตุ ที่ ไต่ ทัก สืบ ไป
 แล้วย กับ ทั้ง พ้อง อุทธรณ์ ซึ่ง กล่าว มูล เหตุ อุทธรณ์ ของ โจทก์ หรือ
 จำเลย ผู้ อุทธรณ์ แล คำให้การ แก่ พ้อง อุทธรณ์ ของ โจทก์ หรือ
 จำเลย ผู้ ไม่ ได้ อุทธรณ์ นั้น มา ย่อม ศาล อุทธรณ์ กรุง เทพ ฯ โดย เร็ว
 โจทก์ จำเลย ทั้ง ๒ ฝ่าย ไม่ จำ เป็น ต้อง ลง ไป กรุง เทพ ฯ เอง หรือ
 แต่ง ทนาย ไป แทน ทัว เลย แต่ ถ้า ฝ่าย ไก่ ฝ่าย หนึ่ง มี ความ ประสงค์
 จะ ลง ไป ว่า ความ อุทธรณ์ ซึ่ง ผู้พิพากษา ศาล อุทธรณ์ กรุง เทพ ฯ
 กับ กอง สุล เบเนรอล อังกฤษ จะ ไต่ ยื่น เป็น ศาล อุทธรณ์ พิพากษา
 ทัก สืบ นั้น ก็ ต้อง แจ้ง ความ ต่อ ศาล ให้ ทราบ เมื่อ เวลา ทน ขึ้น
 พ้อง อุทธรณ์ ทราบ หลัง ทน ไม่ ไต่ ลง ไป ว่า ความ อุทธรณ์ ตาม
 กำหนด แล้วย ศาล จะ ไต่ พิพากษา ทัก สืบ ความ อุทธรณ์ ใน เวลา ที่
 ทน ซาก นึก นั้น ได้

มาตรา ๒๐ เมื่อ ศาล อุทธรณ์ กรุง เทพ ฯ ได้ รับ ส่วน
 ความ แล้วย ให้ แจ้ง ความ ไป ยัง กอง สุล เบเนรอล อังกฤษ ทราบ แล
 ให้ กำหนด วัน นึก นึ่ง ปรึกษา ความ อุทธรณ์

คำ ทัก สืบ ของ ศาล อุทธรณ์ นั้น จะ พิพากษา อย่าง ไก่ ก็ ไต่ ยื่น นี้ คือ

๑. ทัก สืบ ให้ ทราบ ศาล พิพากษา ให้ ศาล พิพากษา ให้ ทราบ หรือ

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญาแล อุทธรณ์ หน้า ๒๔๑๑

๒ ยกคำตัดสินเดิมเสีย หรือ

๓ แก้ไขคำตัดสินเดิมเสีย หรือ

๔ บังคับให้สืบพยานอีกต่อไป หรือ

๕ บังคับให้ทั้งกัน ชำระความนั้นใหม่

มาตรา ๒๐๓ คำตัดสินของศาลอุทธรณ์ ในเรื่องความทั้งปวงนั้น ให้คำเน้นความดังนี้

ศาลอุทธรณ์กรุงเทพ ฯ กับกงสุลเบเนรอล หรือ กงสุลของสมเด็จพระนางเจ้ารำชินี อังกฤษ ได้ปรึกษากันตกลงตัดสินว่า

๑ ๑ หรือให้เพิ่มคำว่าศาลอุทธรณ์กรุงเทพ ฯ ตัดสินว่า ๑ ๑

หรือ-กงสุลเบเนรอล หรือ กงสุลอังกฤษ ตัดสินว่า ๑ ๑ แล้วแต่เหตุอันควรแก่คดีนั้น

มาตรา ๒๐๔ บรรดาอรรถคดีทั้งปวง ซึ่งข้าหลวงรอง หรือซึ่งผู้พิพากษาไปเที่ยวชำระความในเมืองนครลำปาง เมืองลำพูน เมืองน่าน หรือเมืองแพร่ หรือเมืองอื่น ๆ ที่อยู่ในอำนาจศาลต่างประเทศ เมืองนครเชียงใหม่ ตามกำหนดให้พิจารณาแลตัดสินนั้น ต้องให้อุทธรณ์ที่กรุงเทพ ฯ เหมือนกับอรรถคดีซึ่งผู้พิพากษาศาลต่างประเทศ เมืองนครเชียงใหม่ พิจารณาแลตัดสินนั้น แต่ให้ส่งสำนวนไปยังศาลต่างประเทศ เมืองนครเชียงใหม่ ๆ คำสั่งลงนามด้วยศาลอุทธรณ์กรุงเทพ ฯ

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยลักษณะพิจารณาความอาญามีโทษหลวง

มาตรา ๒๐๕ ข้อ ๑ บรรดาความอาญามีโทษหลวงนี้ ให้เริ่มแต่คำฟ้อง หรือมีคำแจ้งความกล่าวโทษเป็นต้นไป (ตาม แบบ ที่ ๑๐)

ข้อ ๒ ผู้ใดมาให้การเป็นคำฟ้องไว้ต่อศาล แลศาลยกด้วยคำลงไว้แล้ว ก็ให้เรียกว่าผู้นั้นเป็นโจทก์

ข้อ ๓ เมื่อศาลยกหมายด้วยคำของโจทก์ทั้งว่ามาแล้ว ก็ให้ศาลเรียบเรียงเขียนด้วยคำที่ฟ้องนั้น ให้กล่าวชื่อของผู้มาให้ด้วยคำนั้นเป็นโจทก์ ชื่อของผู้ต้องฟ้องหา นั้นว่า เป็นผู้ต้องหา กับข้อหาที่ ว่าคนร้าย ทำผิด ล่วงละเมิด ต่อ กฎหมายนั้น ประการใด ด้วย

มาตรา ๒๐๖ ถ้าผู้ต้องหาไม่ได้อยู่ในที่ ชังแล้ว ก็ให้ศาลออกหมายเรียก หรือหมายจับผู้ต้องหานี้ มาตามควรแก่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นต้นว่าฟ้องหาเป็นความผิดฉกรรจ์ว่าฉ้อโกง ทรัพย์ เป็นชะโมย ลัก แล ปล้น ทรัพย์ ร้ายของผู้ร้ายไว้ ทำอันตรายแก่ร่างกายด้วยอาวุธต่างๆ เจ็บปวดถึงสาหัส แลทำหนังสือฉ้อปลอมดังนี้ ก็ให้ศาลออกหมายจับตัวผู้ต้องหา นั้นมา ถ้าฟ้องหาเป็น แคล้วโทษ เล็กน้อย ไม่ฉกรรจ์ เช่นกล่าวกันด้วยคำ ขยายตัว หรือทุกข์วิเวกกันเล็กน้อยดังนี้ ก็ให้ศาล ออกหมายเรียกผู้ต้องหานี้มาก็ได้

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญาและอุทธรณ์ หน้า ๒๔๑๓

มาตรา ๒๐๗ ข้อ ๑ ในความอาญาที่ศาล ออกเพียงหมายเรียกแล้ว โจทก์ไม่จำเป็นต้องสามารถว่า ข้อหาในคำฟ้องนี้เป็นความจริง เว้นไว้แต่ศาลจะ ยังคงให้สามารถเท่านั้น

ข้อ ๒ หมายเรียกตัวผู้ต้องหา มาบังคับศาล นั้น ให้ประทับตราของศาลลง เป็นสำคัญ (ตามแบบที่ ๑๑ หรือ ตามแบบ อื่นที่คล้ายคลึงกัน) แต่ในหมายเรียกนี้ ให้บอกโจทก์ ข้อหาในคำฟ้องลง ด้วยโดยสังเขปแล้ว ให้กำหนดวันเวลาแลที่ ๆ ยังคงให้คนผู้ต้องหา มาศาล

ข้อ ๓ นักการศาล ต้องถือหมายเรียกนี้ ไปให้แก่ผู้ต้องหา

มาตรา ๒๐๘ ข้อ ๑ ศาลจะไม่ยอมออกหมาย จับตัวคนผู้ต้องหาให้ในคราวแรก เว้นไว้แต่โจทก์ หรือคน อื่น ได้สามารถตัวแล้วว่า ข้อหาในคำฟ้องนี้เป็นความจริง

ข้อ ๒ ถ้าโจทก์หรือคน อื่น ได้สามารถตัวแล้วดังนี้ ศาลเห็นว่าจะให้ ออกหมายเรียก คนต้องหาก่อน เห็นจะ ไม่ได้แล้ว ก็ให้ศาล ออกหมาย จับตัว คนต้องหา มาในคราวแรกที่เกี่ยวอย่าให้ ออกหมาย เรียก ก่อนเลย

ข้อ ๓ ถ้าในคราวแรกศาล ออกหมายเรียก คนต้องหา ๆ ไม่มาตามหมายเรียก แต่ให้ศาล ได้ส่วน ใด ความแล้ว ว่า คนต้องหาได้ รับ หมายเรียก ไว้แล้วนี้ ก็ให้ ศาล ออกหมาย จับตัวคน ต้อง หา มาในคราวที่ ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

หน้า ๒๑๔๔ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญา แลอุทธรณ์ เล่ม ๗

ข้อ ๕ หมายจับตัวคน ท้องหนั้น ให้ประทัตตราของศาล
เป็นสำคัญ (ตามแบบที่ ๑๒ หรือ ตามแบบอื่นที่มีความคล้าย
คลึงกัน) เป็นคำสั่งถึงเจ้าพนักงานศาล หรือคนอื่นทำการ
ไขอำนาจศาล มีชื่อคนท้องหา กับข้อหาว่า คนท้องหาทำ
ผิดล่วงละเมิดต่อกฎหมาย แลบังคับให้คนผู้ใดหมายนั้น ไป
จับเอาตัวคนท้องหา มาส่งให้ศาล ไม่ต้องกำหนดเวลาให้จับ
จำเพาะเวลาใด แลคงใช้อยู่ได้กว่าจะจับตัวคนท้องหา มาได้

มาตรา ๒๐๙ ในความอาญาที่มีโทษหลวงนั้น ห้ามไม่
ให้บอกคำฟ้องเสีย หรือแจ้งการชำระไว้ ด้วยเหตุที่การเรียบ
เรียงแต่งคำฟ้องนั้น คลาดเคลื่อนไม่ถูกต้องกับแบบอย่าง หรือ
กฎหมายประการใด สุดแต่ให้คนท้องหาทราบดีข้อความได้ว่า
ในคำฟ้องนั้นมีข้อหาว่าคนท้องหาทำผิดล่วงละเมิด ต่อกฎหมาย
สถานใดเท่านั้นก็พอแล้ว

มาตรา ๒๑๐ เมื่อศาลได้ออกหมายจับตัว คนท้องหา มา
ตามคำฟ้องแล้ว ถ้าการที่จะเอาตัวคนท้องหา นั้นมาไว้สอบสวน
แล้ว ก็ได้ให้เอาตัวมาส่งต่อศาล ภายใน ๔๘ ชั่วโมง นับแต่
เวลาที่จับตัวมาไว้เป็นต้นไป

มาตรา ๒๑๑ ข้อ ๑ ในระหว่างพิจารณาอยู่นั้น คนท้อง
หาจะขอมีประกันออกจากที่ขังในเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้

ข้อ ๒ คนผู้ท้องหาว่าทำผิดล่วงละเมิด ต่อ กฎหมาย

พิพจน์แห่งศาลไทยและห้องจดหมายเหตุ

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาตลอดทศวรรษ หน้า ๒๐๔๕
ก็จะกล่าวต่อไปข้างล่างนี้ ก็คือต้องหาว่าทำผิดเป็นข้อ ออกฉกรรจ์
เช่นฆ่าคนตายโดยความจงใจ หรือโดยความไม่จงใจ ปล้นบ้าน
เรือน ขโมย บ่อนเบี้ย ทิฉิง วิ่งราว ทำเงินปลอม ก่อการ
วิวาทรบพุ่งกันในหมู่ชนทั้งหลาย ทุกติทำร้ายแก่เจ้าพนักงาน
ของศาล ในเวลาทำการ ตามหน้าที่อยู่ หรือทุกติทำร้ายแก่
คนอื่น ผู้ช่วยเจ้าพนักงานของศาล ทำการตามหน้าที่อยู่ หรือ
เจ้าพนักงานของศาลที่ต้งหาว่าละเลยหน้าที่เลย หรือไม่ทำ
การตามหน้าที่ที่พึงประสงค์ ศาลจะยอมให้มีประกันไป หรือ
จะไม่ยอมก็ได้ สุดท้ายแต่ศาลจะเห็นสมควร

ข้อ ๓ ในความอาญาอย่างอื่นแล้ว ศาลต้องยอมให้คน
ทั้งหมามีประกัน นอกจากที่ต้งเว้นไว้แต่ศาลจะเห็นว่า ที่จะ
ให้มีประกันออกไปนั้น อาจจะทำให้การชำระเลียบยุติธรรมไป
ตามเหตุพิเศษอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่ศาลจะไต่ถามหาเหตุผลไว้

ข้อ ๔ วิธีประกันนั้น ก็คือคนต้องหาจะต้องทำทนายให้
ไว้ต่อศาลว่า ตนจะมาศาลตามเวลาที่ศาลจะกำหนดนัด (ตาม
แบบที่ ๑๕ ที่ ๑๘)

ข้อ ๕ ทนายคนที่ตนต้องหาทำให้ไว้ต่อศาลนั้น ศาลจะ
ให้มีคนแลวางเงินเป็นประกันอีกชั้นหนึ่ง หรือจะไม่เรียกก็ได้
สุดท้ายแต่ศาลจะเห็นสมควร

หน้า ๒๑๔๖ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
ข้อ ๖ เมื่อคนต้องหาทำทนายแล้ว ก็ให้ศาลปล่อยตัวไปได้
ข้อ ๗ ถ้าคนต้องหาผู้มีประกันไปนั้น ไม่ให้มาศาล ความ
เวลาที่ศาลกำหนดนัก ก็ให้ศาล วิวาเงินตามจำนวนที่มีอยู่ใน
ทนายนั้นเสีย ถ้าศาลเห็นสมควรที่จะให้จับตัวมาด้วย ก็
ให้ศาล ออกหมาย (ตามแบบที่ ๑๒) จับตัวคนต้องทนายนั้น
มาศาลได้

มาตรา ๒๑๒ ขรรค์ชัยยังกับใน พระราชกำหนด ที่ว่า
ด้วย พยาน ใน ลักษณะพิจารณาความแพ่งนั้น ก็ให้เอามาใช้ ใน
ลักษณะพิจารณาความ อาญาด้วยเหมือนกัน เว้นเสียแต่สามประการ
วิธีของ ผู้ซึ่งต้องฟ้องหา ในความอาญานั้น ไม่จำเป็นที่
ศาลจะ ต้องยังกับให้ การ เช่น พยาน ยืนยัน ต่อ กัน แต่ไม่จำเป็น
ที่ผู้หนึ่ง จะต้องให้การที่เกี่ยว หมาย เรียก พยานนั้น ให้ทำ
(ตาม แบบหมายเลขที่ ๒๐)

มาตรา ๒๑๓ เมื่อคนต้องหา มาศาล ตามหมายเรียก หรือ
ต้องจับมา ก็ได้ แต่ก่อนเวลาที่ศาล จะให้เอาตัวคนต้องหา ไปยัง
ไว้ รอ วันชำระ ก็ให้ หรือให้มีประกันไปก็ได้ ศาลจะ ต้อง
วินิจฉัย ถึง กุญจะต้อง แท้ก่อนว่า มีเหตุอันเป็น หลักฐาน ควร จะ
ส่งไปสืบค้น ต้องหา ก็ต้องให้พยาน ผู้รู้ เหตุการ สืบมา ตัวแล้ว
เบิกความ แต่ให้ โทษ สืบมาตัว หรือจะ วินิจฉัย โดย ทางอื่น
ก็ได้ แล้วให้พิจารณาคดีต่อไปเป็นยุติ

เล่ม ๗ ถักยณพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๑๔๗

มาตรา ๒๑๔ เมื่อ พยานฝ่ายโจทก์คนใดให้การแล้ว คน
ทั้ง หาระ ชักถามพยาน ด้วย ความ ซัด ไซ่ ๆ ก็ได้ พยานให้การ
ตอบ อย่างไร ก็ได้ ให้ยกเป็นคำให้การ พยานนั้น ด้วย เหมือน กัน

มาตรา ๒๑๕ ศาลจะ ต้อง อ่าน ฟ้อง แล คำให้การ ของ
พยาน หรือ คำพยานอื่น ๆ ของ ฝ่ายโจทก์ ให้ คน ทั้ง ทา ฟัง ณ
กลองแล้ว ให้ถาม คน ทั้ง ทา ว่า คน ทั้ง ทาจะ มี ข้อ ความ
อันใด ให้ การ แก่ ฟ้อง บ้าง หรือ ไม่ เมื่อ คน ทั้ง ทา ให้ การ ประการ
ใดก็ได้ ให้ ยกหมายลง แล ให้ อ่าน ให้ คน ทั้ง ทา ฟัง แล คำให้
การ ของ คน ทั้ง ทา นั้น เมื่อ ฟ้อง หรือ รับ ตาม ข้อ ทา ใน ฟ้อง ก็
ให้ เอา ใช้ เป็น คำพยาน อัน คน รับ เอง ได้ ไม่ต้อง สืบ พยาน อื่น
มา ประ กอบ ต่อ ไป

มาตรา ๒๑๖ ถ้า พยาน ไม่ อยู่ เจ็บ มา ศาล ทา กำหนด ไม่ ได้
หรือ มา ไม่ ทัน ก็ หรือ มี เหตุ อื่น ๆ อัน สมควร ถัก ศาล
พิเคราะห์ เห็น เป็น การ จำเป็น จะ ต้อง เลื่อน วัน พิจารณา ต่อ ไป
แล้ว จะ ให้ เอา ตัว คน ทั้ง ทา กลับ ไป ชัง ไว้ ใน กำหนด เวลา
อัน สมควร ก็ได้

มาตรา ๒๑๗ ถ้า ศาล พิจารณา เห็น ว่า สรรพ คำพยาน ซึ่ง
สืบ เมื่อ วัน ไต่สวน นั้น ไม่ มี หลักฐาน พอ ที่ จะ เอา ผิด แก่ ผู้ ต้อง
หา ได้ ก็ หรือ ยัง ไม่ พอ แก่ เหตุ ที่ จะ เอา ตัว คน ทั้ง ทา ไว้
ชำระ ความ ให้ ได้ ก็ ศาล ก็ เห็น ว่า ข้อ จดหมาย พยาน นั้น ยัง คง

หน้า ๒๐๔๕ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญา และอุทธรณ์ เล่ม ๗
กักขังอยู่ ก็ให้ศาลบังคับให้ปล่อยตัวคนต้องหาไป โดยทันที
อีกประการหนึ่งถ้าศาลเห็นว่ามีคำพยานพออยู่แล้ว ก็ให้ศาล
เอาตัวผู้ต้องหาขังไว้ รอไปกว่าจะถึงวันกำหนดชำระ คราวหลัง
หรือยอมให้มีประกันไปก็ได้ สุดท้ายแล้วแต่ศาลจะเห็นสมควรแก่
รูปความ และเหตุผลในคดีนั้น

หมายนัดให้โจทก์รู้วันชำระ

มาตรา ๒๑๘ ศาลจะต้องออกหมายให้โจทก์รู้ล่วงหน้า ว่า
ศาลจะนัดชำระวันใดณที่ใด (ตามแบบที่ ๑๓) จะส่งไป
ให้แก่โจทก์ หรือจะยึดประกาศไว้ในศาลก็ได้ก็ตามสมควรแก่การ

คู่ความขาดนัด

มาตรา ๒๑๙ ข้อ ๑ ถ้าโจทก์ไม่เข้ามาในวันนัดที่ๆ กำหนด
ชำระ ศาลจะให้ยกคำฟ้องเสีย (ตามแบบที่ ๑๕) เว้น
ไว้แต่ศาลเห็นมีเหตุอันสมควร ที่จะต้องเลื่อนวันนัดชำระ
ต่อไป ก็ได้เลื่อนวันนัดชำระต่อไป แล้วให้ระบอหมายเหตุนี้
ลงไว้ด้วย

ข้อ ๒ ห้ามไม่ให้ชำระ ในระหว่างที่คนต้องหาไม่มาศาล
เว้นไว้แต่จำเพาะที่ไต่ยกไว้ในพระราชกำหนดนี้เท่านั้น

มาตรา ๒๒๐ ถ้าเมื่อเวลาชำระนั้น โจทก์มาศาลเอง ก็ให้

พิจารณาพิพากษาโดยไม่มีข้อขัดแย้ง

เล่ม ๗ ถักยณพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๐๔๘
หรือแต่ง ทนายมาแทน ก็ได้ ก็ได้ศาลร่วมชำระแล้ว พินายา
ทักษิณให้เด็กซากที่เคียว

มาตรา ๒๑๑ เมื่อเวลาชำระหนี้ ก็ได้คนต้องหาให้การ
แก่ฟ้องได้ทุก ๆ ข้อ โดยเต็ม แล้วให้พุกชี้แจงแสดงความ
ต่อสู้ของ ตนได้ตาม ประสงค์ แลให้คนต้องหาซักถามพยาน
ของโจทก์ ได้ทุกข้อทุกประการ ถ้าคนต้องหาซักถามพยาน
ของโจทก์แล้ว โจทก์จะถาม สอขพยาน อีก ครั้งหนึ่ง ก็ได้เหมือนกัน

มาตรา ๒๑๒ เมื่อศาลได้อ่านชี้แจง ข้อหา ในฟ้องให้ คน
ต้องหาฟังตลอดแล้ว ถ้าคนต้องหาให้การ รับสารภาพ แลไม่
โต้ให้การ แก่ฟ้องประการใด หรือชี้เหตุแก้ตัวที่ควร จะลด
หย่อนผ่อนโทษลงถึงนี้ ก็ได้ศาล พินายา ทักษิณลงโทษ ผู้ต้อง
หาโดยโทษานุโทษ ตาม พระราชกำหนด กฎหมาย

มาตรา ๒๑๓ ถ้าคนต้องหาไม่ได้ให้การ รับสารภาพ ตาม
ฟ้อง ก็ได้ศาลพิจารณาต่อไป คือฟัง คำที่ โจทก์จะ พุกชี้แจง
เรื่องฟ้อง แล คำพยานที่โจทก์นำเอามาสืบเอาความจริงมา
ประกอบกับฟ้องต่อไป

มาตรา ๒๑๔ ถ้าคนต้องหา นำพยาน มาสืบ เอาความจริง
ประกอบกับคำให้การ ของคนต้องหาแล้ว โจทก์จะ นำพยาน
มาสืบ ทอข แก่คำพยาน ของคนต้องหาอีก ชั้นหนึ่ง ก็ได้

มาตรา ๒๑๕ ในเวลาใดเวลาหนึ่ง ก่อนเวลาชำระ หรือ

พิพาทในศาลไทยและในต่างประเทศ

หน้า ๒๑๕๐ ถัดมาพิจารณาความแฟงอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
ในระหว่างชำระ ก็ที่ ศาลพิเคราะห์เห็น มี เหตุอันสมควร จะ
ให้เลื่อนวันชำระ ต่อ ไป ก็ให้หยุดชำระ เลื่อน วันชำระ ต่อไป
แล้วให้จำคุกนาย เหตุ อันนั้น ลง ไว้ด้วย แล้วให้ศาลกำหนดวันแล
เวลาที่ นักชำระ ต่อ ไป นั้น ยึด ประการ ไว้ ในศาลให้ทราบทั่ว กัน

มาตรา ๖๖ ใน ระหว่าง หยุดชำระ นั้น ศาล จะ ไล่ปล่อย
ตัวคนต้องหาไป หรือจะ ให้เขาตัว ชั่งไว้ หรือจะ ขอมให้ มี
ประกัน ไป ก็ ได้ สุดแล้วแต่ศาล จะ วินิจฉัยเห็นสมควร แก่รูป ความ
แล เหตุผล ในคดี เรือนั้น

มาตรา ๖๗ เมื่อ ศาลได้ ฟัง โทษ จำเลย พูดชี้แจงเรื่อง
ความตลอดแล้ว แล ได้ ฟัง คำ ขยาย ซึ่งมาสืบ เสรีแล้ว ก็ให้
ศาลพิพากษาคัดสิน ที่เกิดว คือ ลง เนื้อ เหนือ ว่าพิจารณาคน ต้องหา
เป็น สัตย์ ตามฟ้อง แล้ว ลงโทษ คนร้าย โดยโทษานุโทษ ตาม พระ
ราช กำหนด กฎหมาย หรือ ลง เนื้อ เหนือ ว่าพิจารณาคน ต้องหา ไม่
เป็น สัตย์ ตามฟ้อง แล้ว คัดสินให้ยก ฟ้อง เสีย

มาตรา ๖๘ เมื่อ ศาล ลงเนื้อ เห็นว่า คน ร้าย เป็น พิรุธ
ทำการ ผิด ล่วงละเมิด กฎหมายจริง จนได้ คัดสิน แล้วทั้งนี้ ก็ให้
จำคุกนาย ข้อ ที่ ชำระเป็น สัตย์ ว่า คน ผู้ ต้องหาทำการ ผิด ล่วง
ละเมิดกฎหมาย ไว้ ถ้า มีโทษ ทัดเทียม แล้ว ก็ให้จำคุกนาย ข้อ ที่
ให้ลงโทษทัณฑ์แก่คน ร้าย สถานใดลง ไว้ด้วยเหมือนกัน ก็ให้ทั้ง
คำสั่ง ซึ่ง ศาล ได้ วินิจฉัย ได้คนต้องหาทุก ประการให้ ไว้ก่อนศาล

เล่ม ๗ ถัดมาพิจารณาความแพ่งอาญาและอุทธรณ์ หน้า ๒๔๕.๑
เพื่อที่จะให้ประพจน์คดีให้เวียนรอบก็ต่อไป หรือให้นิยามเทศ
คนต้องหาไปเสีย หรือให้คนต้องหาเสียเงินทำขวัญ หรือ
ค่าธรรมเนียม (ตามแบบที่ ๑๔) อย่างหนึ่งอย่างใดนั้นด้วย

มาตรา ๒๒๙ ข้อ ๑ เมื่อศาลตัดสินให้ยกฟ้องเสีย ก็
ให้จดหมาย เหตุข้อที่ให้ยกฟ้องของโจทก์ไว้ กับคำสั่งที่ศาล
ไต่บัณฑิโจทก์เสียค่าธรรมเนียม (ตามแบบที่ ๑๔ และที่ ๑๖)

ข้อ ๒ ถ้าคนต้องหาจะขอหนังสือสำคัญไว้เป็นค้ำเมื่อใน
การที่ศาลไต่ตัดสินยกฟ้องเสีย นั้น ก็ให้ศาลทำหนังสือสำคัญ
ประทับตราของศาลให้แก่คนต้องหา นั้นไป (ตามแบบที่ ๑๗)

ข้อ ๓ หนังสือสำคัญนั้น เป็นพยานหลักฐานอันเกิดจากว่า
ศาลไต่ตัดสินยกฟ้องเสีย แล้ว แลให้ผู้ต้องหาอ้างอิงในการ
ต่อสู้ในชั้นที่ ต้อง ถูก ฟ้อง ใหม่ ในศาลใดศาลหนึ่งในพระราช
อาณาเขตสยาม ในคดีเรื่องนั้น เพื่อที่ศาลจะวินิจฉัยต่อไปว่า
จะควรรับฟ้องนั้นไว้พิจารณา หรือไม่ควรรับไว้พิจารณาอีก
ชั้นหนึ่ง

ข้อบังคับเพิ่มเติมต่างๆ

มาตรา ๒๓๐ ข้อ ๑ ในความอาญาทั้งปวงตลอดตั้งแต่การ
ไต่สวนในชั้นแรกด้วยนั้น ตัวคนต้องหาจะอ้างตัวเองเป็นพยาน
หรือจะอ้างหลักฐานของบุคคลเป็นพยานด้วยตนก็ได้ตาม

หน้า ๒๑๕๒ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
แต่ใจผู้เป็นพยานจะเบิกความ แต่ถ้าโจทก์จะอ้างตัวคนต้อง
หา หรือสามเวิริยาของคนต้องหาเป็นพยาน ๆ จะยอมเบิกความ
ก็ได้ หรือจะไม่ยอมเบิกความก็ได้

ข้อ ๖ เมื่อตัวคนต้องหา หรือสามเวิริยาของคนต้อง
หายอมเป็นพยานแล้ว ก็ต้องสาขาคตัวหรือทำคำปฏิญาณแทน
สาขาคตามวิธีซึ่งพยานจะต้องทำนั้น แต่ต้องยอมให้ถามซัก
ใช้ไล่เลียง เหมือนกับพยานตามธรรมดาเหมือนกัน

มาตรา ๖๓๑ ข้อ ๑ ศาลจะให้หยุดเลื่อนการไต่สวน หรือ
การชำระเสมอไปทุกคราว เพื่อเหตุอันสมควร ที่ศาลจะไต่
ถามมาลงไว้ก็ได้ ตามแต่ศาลจะเห็นเป็นยุติธรรม แต่ต้อง
สั่งพร้อมด้วยข้อความทุกคราว แต่ถ้าคนต้องหาตั้งยังอยู่
แล้ว ห้ามไม่ให้หยุดเลื่อนไปเกินกว่า ๔๕ วัน เว้นไว้แต่มี
เหตุอันสมควรที่ศาลจะไต่ถามมาลงไว้

ข้อ ๒ เมื่อศาลจะหยุดเลื่อนต่อไปแล้ว ก็ต้องกำหนดนัด
วันแต่ที่ ๆ จะชำระต่อไป แต่ในระหว่างเวลาหยุดนั้น ศาล
จะปล่อยคนต้องหาไปเสียก่อน หรือจะจองไว้ก่อน หรือจะให้
มีประกันไปอย่างไรก็ได้ ตามแต่ศาลจะเห็นสมควร

ข้อ ๓ ถ้าคนต้องหาไม่มาในวัน แต่ที่ ๆ ศาลได้กำหนด
ไว้ว่า จะชำระ หรือไต่สวนต่อไปนั้น ถ้าศาลเห็นสมควร ตาม
เหตุที่ จะไต่ถามมาลงไว้แล้ว ศาลจะไต่สวน หรือชำระต่อไป
เหมือนกันเหมือนว่าตัวคนต้องหาอยู่ในที่นั้นด้วยก็ได้

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาและอุทธรณ์ หน้า ๒๑๕๓

มาตรา ๒๓๒ เมื่อศาลตัดสินคดีผู้ใดว่ามีความผิดหรือไม่ มีนั้น ศาลจะเรียกประกันทานคนต้องชำระไว้ว่า จะไม่ไปก่อเหตุวิวาท หรือว่าจะประพฤติตัวให้เรียบร้อยต่อไป โดยเรียกหนังสือประกัน (ตามแบบที่ ๑๕ หรือตามแบบอื่นที่คล้ายคลึงกันก็ได้)

มาตรา ๒๓๓ ข้อ ๑ เมื่อศาลพิจารณาเป็นสัจคดีตัดสินให้จำคุกคนต้องหาแล้ว ก็ให้ออกหมายสั่งให้เอาตัวคนต้องหาไปส่งคุก (ตามแบบที่ ๒๐)

ข้อ ๒ เมื่อศาลออกหมายสั่งให้เอาตัวคนต้องหาไปจำคุกแล้ว ก็ให้จำคุกหมายเหตุลงไว้ ในข้อที่ศาลออกหมายเช่นนั้น แล้วให้ศาลส่งสำเนาคำตัดสินให้ถึงโทษ ที่สอบทานถูกต้องแล้ว กับหนังสือแจ้งความที่ไปออกหมาย สั่งให้จำคุกคนต้องหานี้ ไปยังผู้รักษาคูหา หรือ พลตระเวน หรือ ผู้พิพากษา หรือ เจ้าพนักงานอื่น ในทำนองที่ ให้ถึงโทษ ตามคำตัดสินนั้นด้วย

มาตรา ๒๓๔ ข้อ ๑ เมื่อศาลมีคำสั่งให้โทษ หรือคนต้องหาเสียเงินเป็นเงิน ^๑/_๒ หรือเงินทำขวัญ หรือเงินค่าธรรมเนียมก็ ศาลจะจัดการตามคำสั่งนั้น โดยวิธีเก็บเอาทรัพย์สินของมาขายทอดตลาด เมื่ออย่างคำตัดสินได้ใช้เงินในความแพ่งนั้นก็ได้

หน้า ๒๑๔๔ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญา แลอุทธรณ์ เล่ม ๗

ข้อ ๒ ถ้าเก็บเอาทรัพย์สินสิ่งของมาขายทอดตลาดแล้ว ยัง
ไม่ไ้เงินพอตามคำสั่งแล้ว ก็ให้ศาล ออกหมายจับ (ตาม
แบบที่ ๖๖) กับคนผู้ที่ไม่ไ้ใช้เงินพอตามคำสั่งนั้น มาจับ
คุกไว้ แต่ไม่ต้องให้ทำงานหนักมีกำหนดกักตามเงินที่ยังไม่
ไ้ใช้หนี้ ไม่เกินเกินหนึ่งต่อ ๓๖๐ บาท (๓๖๐ รู^๔เบีย) ^๔
แต่ถ้าผู้หนี้ใช้เงินที่ค้างอยู่รวมทั้งค่าใช้สอย ในการ ออก
หมายจับ แล ในการ ส่งตัวไปคุก ตามจำนวนต่างๆ ซึ่งมีแจ้ง
อยู่ในหมายนั้นเสียก่อน ครบกำหนดแล้ว ก็ให้ศาล ปลดปล่อยตัวไป

ข้อ ๓ เมื่อ ผู้ต้องขัง ไ้เสียเงินตามที่ค้างอยู่ก็ให้ ทรัพย์สิน
ผู้อื่นเสียแทนให้ก็ได้ จนครบจำนวนต่างๆ ซึ่งมีแจ้งอยู่ใน
หมายนั้นแล้ว แลถ้าผู้หนี้ไม่ไ้ก็ต้องถูกขังด้วยโทษอื่นอีกแล้ว
ผู้หนี้ก็ควร ต้อง ออก จากคุกในทันที

ข้อ ๔ ความในมาตราต่างๆ ในลักษณะพิจารณาความแพ่ง
ที่ ว่าด้วย ห้ามไม่ให้เก็บเรียกรับค่าเครื่องนุ่งห่มหลับนอน แลเครื่อง
มือทำการเลี้ยงชีพ ของ ผู้ต้องขานั้น ก็ให้เอามาใช้ไ้ในความ
อาญาเหมือนกัน

มาตรา ๖๓๔ ข้อ ๑ เมื่อ มีพยาน ชักเจน หรือมีเหตุอัน
ควรสงสัยว่า ทรัพย์สินสิ่งของ, กลางอย่างใดๆ ที่เกี่ยวข้อ
แก่การ ที่คนต้อง หาทำผิด ละเมิดต่อ กฎหมาย โดย มีพยาน
มาสาธยายให้ฟัง ^๕ซึ่งศาลพิจารณาคดีนั้น อยู่ใน บ้านเรือน

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๑๕๔
คนใดแล้ว ศาลจะออกหมายค้นบ้านเรือนนี้ก็ได้ ถ้าค้นพบ
ก็ให้เอามายังศาล แลให้จับตัวคนผู้อยู่ในบ้านเรือนนี้มา
กักขัง (ตามแบบที่ ๖๔) ก็ได้

ข้อ ๒ ถ้อยคำของผู้มาร้องขอให้ออกหมายค้นนั้น ใน
ศาลออกหมายเหตุลงไว้ แลให้ผู้หนึ่งเขียนชื่อลงลายมือไว้
กักขัง ต้องให้บอกชนิดของสิ่งนั้น แลบอกค่ามัดที่ซึ่งส่งใส่
ของสิ่งนั้นอยู่ แลมีเหตุอันควรส่งใส่อย่างใดกักขัง (ตาม
แบบที่ ๖๓)

ข้อ ๓ หมายค้นนี้ให้มอบให้แก่เจ้าพนักงานผู้หนึ่งซึ่งมีชื่อ
ในหมายค้นนั้น แลให้เจ้าพนักงานผู้นั้นมีอำนาจค้นไต่ผู้เกี่ยวข้อง แล
ในการที่จะทำตามหมายนี้ เจ้าพนักงานผู้นั้นจะให้ผู้อื่นช่วย
กักขังก็ได้

ข้อ ๔ หมายค้นนี้ยังบังคับมอบอำนาจให้เจ้าพนักงานค้น
จำเพาะบ้านเรือน แลสิ่งของที่กล่าวไว้ในหมายค้นเท่านั้น
แลให้นำเอาสิ่งของเหล่านี้ที่ค้นพบมายังศาล สิ่งของแล
บ้านเรือนที่กล่าวไว้ในหมายค้นนี้ ต้องเป็นสิ่งของแลบ้านเรือน
ที่แจ้งอยู่ในคำแจ้งความของผู้มาขอให้ออกหมายค้นนี้

ข้อ ๕ หมายค้นนี้จะมอบอำนาจบังคับให้เจ้าพนักงานจับคน
ผู้อยู่ในบ้านเรือนที่ค้นพบถึงของมาด้วยก็ได้

ข้อ ๖ ถ้าบ้านเรือนที่เจ้าพนักงานมาค้นนั้น มีคนอยู่ เมื่อเจ้าพนักงาน
พิจารณาแล้วเห็นว่าคนนั้นไม่เกี่ยวข้อง

หน้า ๒๑๕๖ ถัดจากพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
ได้ยื่นขอขอจะเข้าไป แล ใ้แสดง อำนาจ ที่ขอไว้รับมาจากศาล
นั้นแล้ว ยังไม่ยอมให้เข้าไปเช่นนี้ เจ้าพนักงานก็มีอำนาจจะ
หักพังประตูเข้าไปได้

ข้อ ๗ การที่จะค้นตามหมายนั้น ไม่ควรทำในเวลากลางคืน

ข้อ ๘ ถ้าศาลเห็นว่า ผู้มาขอให้ออกหมายค้นนั้น มี
ความปรารถนาจะ แกล้งได้เจ้าของบ้านเรือน ใ้ความเดือดร้อน
เท่านั้น ไม่มีมูลเหตุอันสมควร นำที่สงสัยยกขึ้น ศาลจะลง
โทษ ซึ่งผู้มาขอให้ออกหมาย โดยฐานสาปแช่งแล้ว ใ้
ล้อย ค่าอันเท่า ค่าศาลอย่างพยานตน สาปแช่งแล้ว ใ้ปรับใ้
เสียเงินทำขวัญใ้แก่เจ้าของบ้านเรือน ที่ต้องค้นนั้นอีก โสภ
หนึ่ง ด้วย ก็ได้

มาตรา ๒๓๖ ข้อ ๑ ศาลจะออกหมายจับ หรือหมาย
สั่งใ้ซึ่งคุก หรือหมายเอาตัวมาจากคุก หรือหมายค้นใน
วันใดวันหนึ่งก็ได้ แล เจ้าพนักงานศาลจะทำการตามหมายใน
วันใดวันหนึ่งก็ได้

ข้อ ๒ หมายเรียกหมายจับ หรือหมายคำสั่งของศาลใน
ความอาญานั้น จะออกไปยังที่ตำบลใด ๆ ในพระราชอาณา
เขตสยาม ไ้หมด แล ใ้ข้าราชการ หรือเจ้าพนักงานทั้งปวง
ช่วยใน การเร่งรัดทำการตามหมายนั้นด้วย

พิพิธภัณฑ์เจ้าฟ้าไตรยาเขตต์หอจดหมายเหตุ

ลักษณะอุทธรณ์ คำตัดสินความอาญา จากศาลต่างประเทศเมืองนครเชียงใหม่

มาตรา ๒๓๗ ฝ่าย โจทก์ หรือ ฝ่าย คน ค้าง ทา ผู้ ะ อุทธรณ์
คำตัดสิน ท้อง ร้อง ขอ ทูลลา อุทธรณ์ แล่ ภายใน เดือน หนึ่ง ทั้ง
แต่ วัน ศาล ทัดสิน เรน ค่น ไป

มาตรา ๒๓๘ เมื่อ ฝ่าย โจทก์ หรือ ฝ่าย คน ค้าง ทา ใ้ รับ
อนุญาต อุทธรณ์ แล้ว ผู้ พิพากษา ท้อง ส่ง เทียบ สำนวน ความ รวม
คำหา คำใ้ การ จำ พยาน แล่ สรรพ สิ่ง ไก ๆ ซึ่ง นำ เอา มา ยัง ศาล
เป็น ตัว พยาน กับ ทั้ง คำตัดสิน แล่ รายงาน ความ เหตุ ของ ผู้
พิพากษา ด้วย นั้น ลง ไป ยัง กรุง เทพ ะ

ถ้า กง สุล อัง กฤษ ใ้ ใ้ อนุญาต ฝ่าย โจทก์ หรือ ฝ่าย คน ค้าง
ทา อุทธรณ์ แล้ว ก็ ต้อง แะจ ความ ไป ยัง ผู้ พิพากษา ใ้ ทราบ แล้ว
ใ้ ผู้ พิพากษา ส่ง สำนวน ความ ลง ไป กรุง เทพ ะ ทั้ง ว่า มา แล้ว นั้น

คำ ร้อง ต่อ ผู้ พิพากษา ขอ อนุญาต อุทธรณ์ ก็ ก็ หรือ หนึ่ง ลือ
ของ กง สุล อัง กฤษ ที่ มี มา ยัง ผู้ พิพากษา ว่า คน ไ้ อนุญาต ใ้
ฝ่าย โจทก์ หรือ ฝ่าย คน ค้าง ทา อุทธรณ์ แล้ว ก็ ก็ ใ้ ถือ ว่า เป็น ประ
การ หนึ่ง ว่า โจทก์ หรือ คน ค้าง ทา ผู้ อุทธรณ์ ใ้ ย่น พ้อง อุทธรณ์
ทอ ศาล แล้ว ฉนั้น

มาตรา ๒๓๙ โจทก์ หรือ คน ค้าง ทา อุทธรณ์ ไม่ จำ เป็น ะ ต้อง
มา ย่น พ้อง อุทธรณ์ กรุง เทพ ะ เอะ หรือ ใ้ ทราบ มา ย่น พ้อง

หน้า ๒๑๕๘ ถ้ายึดพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
 มาตรา ๒๔๐ บรรดาความใน มาตรา ๒๐๒ ใน มาตรา ๒๐๓
 แลใน มาตรา ๒๐๔ ในพระราชกำหนดนี้ ที่ว่าด้วย ความแพ่งก็
 ให้เอามาใช้ในความอาญาได้เหมือน กัน ตามเหตุอันสมควร

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยการเปิดคดีต่าง ๆ

มาตรา ๒๔๑ แบบต่าง ๆ ที่กทัย พระราชกำหนดนี้ ะ
 เปลี่ยนแปลงใช้ตามเหตุผล จำเพาะเรื่องคดีใดตามควรก็ได้
 มาตรา ๒๔๒ บรรดาคำธรรมเนียมทั้งปวงให้ใช้ตามอัตรา
 ในกทัย พระราชกำหนดนี้ แต่ศาลจะยกเว้นคำธรรมเนียมใด ๆ
 ทั้งหมด หรือแต่ส่วนหนึ่งก็ได้ แล้วแต่ศาลจะเห็นควร

แบบที่ ๑ ตามมาตรา ๔

แบบข้อประเด็นสำหรับตัดสินข้อถ้งเถียงกัน
 โดยไม่ต้องยื่นฟ้องแต่ให้การเปนลำนวนกัน

ศาลต่าง ประเทศ เมือง

วันที่

เดือน

รัตนโกสินทรศก ๑๑

คดีในระหว่าง

โทษ

จำเลย

กทัย ศาล ได้มี คำสั่ง ให้พิจารณาคัดสินข้อ ถ้งเถียง ซึ่ง เปน
 คดีในระหว่าง โทษ จำเลย และทั้งนี้ข้อถ้งเถียงนี้ ไม่ ต้อง ให้

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๐๕๙
ยื่นฟ้อง แลคำให้การเป็นสำนวนกัน

เหตุฉนั้นศาลจึงสั่งต่อไป ให้พิจารณาข้ออุ้งเถียงต่อไปนี้

ข้อ ๑ ร ๓ ร

ข้อ ๒ ร ๓ ร

โจทก์ชี้ว่าข้อความข้างบนนี้ ถูกต้องแล้ว

จำเลยว่าไม่ถูกต้อง

ลงชื่อ

ผู้พิพากษา

ตราของศาล

แบบที่ ๒ ตามมาตรา ๑๒

แบบหมายนัดว่าความมะโนลาเรต์คดีกำหนด

ทุนทรัพย์ไม่เกินกว่า ๒๐๐ บาท (๒๐๐ รูเบีย)

ศาลต่าง ประเทศ เมือง

วันที่ เดือน รัตนโกสินทร ศก ๑๑

คดีในระหว่าง โจทก์
จำเลย

หมายมายัง จำเลยให้มาว่าความที่ศาลนี้ ณวันที่

เดือน

รัตนโกสินทรศก และหอจดหมายเหตุ

ตามคำ

นำ ๒๑๖๐ ลักษณพิจาณาความแพ่ง อาญา แล อรรถณั์ เล่ม ๗
ร้องฟ้องของโจทก์ (ให้แจ้งเนื้อความที่กล่าวหาแล ทนทรัพย์
ที่โจทก์ขอ ให้เรียกจำเลยให้จำเลยทวายโดยสังเขป)

ถ้าจำเลยรู้หมายนัดนี้แล้วไม่มาว่าความเอง หรือ ไม่แต่ง
ทนายไว้ความมาให้แก่ศาลนี้ ใน วัน แล เวลา ที่ กำหนดใน
หมายฉบับนี้ ศาลจะบังคับไป ตามที่ เสนอสมควร แก่ ยุติธรรม

ลง ชื่อ

ผู้พิพากษา

อัยการ

โจทก์ ขอให้ ศาล ออก หมาย ฉบับนี้

ลง ชื่อ

โจทก์

ข้าพเจ้า ได้นำหมายนี้ ไป

ให้จำเลย แล้ววันที่

เกิด

รัตนโกสินทร ศก

ลง ชื่อ

เจ้าพนักงานศาล

แบบที่ ๓ ตามมาตรา ๒๒ แบบฟ้อง ความแพ่ง

ศาล ก กี่ ทาง ประเทศ ณ เมือง

วันที่

เดือน

รัตนโกสินทร ศก ๑๑

คดีในระหว่าง

โจทก์

จำเลย

ยื่น ต่อ

พิพธัณท์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

<https://museum.coj.go.th/>

เล่ม ๗ ถักยณพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๑๖๑

อธิบดีผู้พิพากษา ศาลคดีต่างประเทศ ฟ้องของนาย ก
โยทย กล่าวหาว่า

ข้อ ๑

ข้อ ๒

ข้อ ๓

ข้อ ๔

๑ ถ ๑

เหตุนี้ โทษขอให้ศาลนี้ คัดสินว่า

(๑)

(๒)

๑ ถ ๑

ต่อไป แลขอ ให้ศาล พิพากษา คัดสิน คดี ของ โทษอีก ตาม
พระราชกำหนดกฎหมาย ตามทางยุติธรรม

ขอ ให้ศาล ออก หมายสั่ง สำเนาฟ้องนี้ ไป ให้จำเลย แลบังคับให้
จำเลย ยื่นคำให้การแก่ กำหนด ๘ วัน นับแต่วันได้รู้ หมายเป็นต้นไป
ฟ้องวันที่ เดือน รัตนโกสินทรศก

ณ ชื่อผู้พิพากษา

กรรมาธิการ ศาล

ให้ส่งหมาย กับสำเนาฟ้อง ให้แก่จำเลย นับแต่วัน ที่ เดือน
รัตนโกสินทรศก

ลงชื่อ นิกการ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

<https://museum.coj.go.th/>

หน้า ๒๑๖๒ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง ชาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗

แบบที่ ๔ ตามมาตรา ๔๖

แบบ คำให้การ

ศาลต่าง ประเทศ ณ เมือง

วันที่

เดือน

รัตนโกสินทรศก ๑๑

คดีในระหว่าง

โจทก์

จำเลย

คำให้การ ของ

จำเลย แก่ ฟ้อง ของ โจทก์ ว่า

ข้อ ๑

ข้อ ๒

ข้อ ๓

ข้อ ๔

เ ล . ๑ .

ลงชื่อ จำเลย

แบบที่ ๕ ตามมาตรา ๖๕

แบบแจ้งความ ยกคดีไปลง บัญชี พิพิจารณา

ศาลต่าง ประเทศ ณ เมือง

วันที่

เดือน

รัตนโกสินทรศก ๑๑

คดีในระหว่าง

โจทก์

จำเลย

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญา และอุทธรณ์ หน้า ๒๑๖๓
มายัง โทษ (หรือ จำเลย)

ศาล จะ ยกคดี เรื่องนี้ จาก ขาญผู้ฟ้อง ลง ใน ขาญผู้พิจารณา
วันที่ เดือน รัตนโกสินทรศก ๑๑
ถ้ามี เวลา ศาล จะ พิจารณา ใน วัน เกือบ กัน นั้น ถ้า ไม่มี เวลา ก็
จะ นัด พิจารณา ใน วัน อื่น ต่อไป ถ้า จะ นัด พิจารณา ต่อ ไป วัน ไก
ศาล จะ แจ้ง ความ มา ให้ ท่าน ทราบ

(ลง ชื่อ ผู้พิพากษา)

คำเตือนสติ

ถ้า ฝ่าย โทษ หรือ จำเลย จะ ขอ นัด ให้ ศาล เลื่อน วัน พิจารณา ไป
เพื่อ เหตุ เช่น ว่า ยัง ไม่ ได้ ทิ้ง องค์ พยาน มา เป็น กัน แล้ว ให้ โทษ
หรือ จำเลย มี พยาน หลักฐาน ทั้ง แค่ว่า หนึ่ง ขึ้น ไป ให้ ศาล เห็น
เหตุ ผล ที่ คน ร้อง ขอ แล้ว ให้ วิบ แจ้ง ความ ต่อ ศาล ๆ จะ ได้
นัด หมายถึง

ใน เวลา วัน นัด พิจารณา นั้น ให้ ฝ่าย โทษ แล จำเลย นำ
พยาน แล บรรดา สรรพ หัก สืบ แล หลักฐาน ซึ่ง จะ ใช้ ได้ ใน คดี
ของ ตน มา ให้ พร้อม กัน ศาล จะ ดำเนิน การ ทราบ ใน เวลา ที่ พิจารณา

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจัดหมายเหตุ

หน้า ๒๑๖๔ ถัดมาพิจารณาความแพ่งอาญาแล อุทธรณ์ เล่ม ๗
อยู่นี้ ถ้าไม่ได้นำมาในเวลาที่ศาลต้อง การจะ พิจารณาแล้ว
ถึงจะนำมาภายหลัง ศาลไม่จำเป็น จะยอมพิจารณาให้โดย ถึง
ระบอบ ทรว ให้ในชั้น หลัง ก็จะต้องเสีย ค่าธรรมเนียม ให้แก่
ฝ่ายหนึ่ง หรือค่าใด ๆ อีก ตามอัตราที่ศาลเห็นควร จะให้เสีย

ถ้า โจทก์ หรือจำเลย จะขอให้ศาล หมายเรียก พยาน หรือ หลักฐาน
ในคดี สิ่งใด ซึ่งตัว จะ พามาเองไม่ได้ ก็ให้รีบแจ้งความ ต่อ
ศาล ขอให้ศาล มีหมายเรียก เพราะ จำจะต้อง มีเวลาที่ จะบอกกล่าว
ให้พยาน รู้ตัว ก่อนเวลาที่ จะ ต้อง มาศาล ตามสมควร แล ถ้าจะ
ต้องให้พยาน นำหนังสือสำคัญ อย่างใด มาด้วยก็จะต้อง บอก กล่าว ไป
ในหมาย เรียก พยาน ให้พยาน ทราบ ข้อความ ชัดเจน ด้วย

โจทก์ หรือ จำเลย จะ อ้าง ผู้ใด เป็นพยาน เป็น ต้น ว่าผู้ใด มีวิชา
สามี ข้ำ ทาย ของ ตน หรือ ผู้ที่ เข้า ร่วม หุ่น ส่วน กัน แม้แต่
โจทก์ จะ อ้าง จำเลย หรือ จำเลย จะ อ้าง โจทก์ เป็น พยาน ก็ อ้าง ได้
ไม่ห้าม ปวาม

แบบที่ ๖ ตามมาตรา ๗๗ แล ๑๕๑

แบบหมายเรียกพยานในคดีแพ่ง

ศาล ท่าง ประเทศเดิมของ

วันที่

เดือน

รัตนโกสินทรศก ๑๑

คดีในระหว่าง

โจทก์

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุจำเลย

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาและอุทธรณ์ หน้า ๒๑๖๕

หมายเลข

อยู่

ด้วยศาลนี้บังคับให้

มาลงศาลในวัน

เดือน

รัตนโกสินทรศก

เวลา

ซึ่งกำหนดชำระความเรื่องนี้ (อก หมายเลขคดี โดยย่อลง เพื่อให้
ให้พยานเข้าให้)

โจทก์ (หรือ จำเลย) อ้าง เป็นพยาน
เหตุนี้

จะต้องเบิกความโดยอ้างไปกว่าจะแล้วเสร็จ

ลงชื่อผู้พิพากษา

ตราของศาล

แบบที่ ๗ ตามมาตรา ๑๐๘

แบบหมายยึดทรัพย์สินสมบัติของผู้แพ้คดี

ศาลต่างประเทศเมือง

วันที่

เดือน

รัตนโกสินทรศก

คดีในระหว่าง

โจทก์

พิพิธภัณฑสถานไทยและหอจดหมายเหตุจำเลย

<https://museum.coj.go.th/>

หน้า ๒๑๖๖ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญา แลอุทธรณ์ เล่ม ๗

ด้วยเมื่อ วันที่ เดือน รัตนโกสินทรศก

ศาล ไก่กักสิน คดี เรื่องนี้ ยังค้ำให้จำเลยเสียเงิน กับคำฤชา
ธรรมเนียม ให้แก่โจทก์ ภายใน กำหนด วัน นับ แต่วัน กักสิน
เป็นต้นไป แล ศาล ไก่ทราบดีว่า จำเลยยังไม่เสียเงิน ตาม คำ
กักสิน ล่วง เลย กำหนดแล้ว โจทก์ จึง ขอให้ ยึด ททรัพย์สิน สมบัติ ของ
จำเลย มา ขาย ทอด ทลากเอาเงิน ใช้จ่าย ตาม คำ กักสิน

เหตุ ฉนั้น ศาล ยังค้ำให้ เจ้าพนักงาน ศาล ไป เก็บ ยึด ททรัพย์สิน
สมบัติ ของ จำเลย ตามกล่าวมานี้ แล ให้ ขาย ทอด ทลาก เพื่อ
จะ เอาเงิน มา ใช้จ่าย ตาม คำ กักสิน แล ให้ เอา ใช้จ่าย คำ ฤชา ธรรมเนียม
ส่วน ออกหมาย ยึด นี้ ด้วย เมื่อ ขาย ทอด ทลาก ได้ เงิน มาก น้อย
เท่าใด ให้ เอา มา ส่ง ต่อ ศาล จง ครบ

เงิน ปรียคาม คำ กักสิน

คำ ธรรมเนียม

ทอด ยึด ยึด ยึด

คำ ธรรมเนียม ขึ้น หมด ยึด

รวม เงิน

ตาม หมาย ยึด นี้ ให้ เจ้าพนักงาน ศาล เก็บ ยึด บรรดา ททรัพย์สิน สมบัติ
ของๆ จำเลย ไก่หมด (เว้น แก่ เครื่อง นุ่งห่ม เครื่องนอน แล เครื่อง
มือทำกิน ของ จำเลย แล ของ บุตร วิธียา รวมทั้ง หมด เป็น ราคา
ไม่เกินกว่า ๕๐๐๐ บาท) ทั้ง เงิน ทรา แล สารกรมธรรม แล หนังสือ สัญญา
พพิธภัณฑ์ ศาลไทย และ หอจดหมายเหตุ

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๑๔๗
อย่างอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องเป็นทรัพย์สินสมบัติของผู้นี้ แล้วให้
นำเอามาศาล เพื่อศาลจะได้กำหนดการขายทอดตลาด
แล้วเงินที่ขายทอดตลาดได้นี้ จะต้องหักใช้ค่าใส่หุ้
รักษาของแลค่าใส่หุ้ขายทอดตลาดด้วย

ลงชื่อผู้พิพากษา

แบบที่ ๘ ตามมาตรา ๑๙

แบบหมายเรียกในคดีวิวาทเรื่องสัญญาสั่งให้ใช้เงิน
หรือสัญญารับใช้เงิน

ศาลต่างประเทศ ณ เมือง

วันที่

เดือน

รัตนโกสินทรศก

คดีในระหว่าง

โจทก์ }
จำเลย }

หมายมายัง

จำเลยทราบ

ด้วยศาลนี้ยังมิได้ทำนมาศาลภายใน ๗ วัน นับแต่วัน
พพิภณศาลไทยและหोजดหมายเหตุ

หน้า ๒๑๖๘ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗
ที่ท่านได้รับหมายนี้ เปนต้นไป รวมวันที่ท่านรับหมายด้วย เพื่อ
จะได้ขอ อนุญาตต่อศาล ในการต่อสู้คดีเรื่องนี้ หากไม่ศาลจะ
ตัดสินให้ท่านแพ้แก่ โจทก์ ที่เกี่ยว

ลงชื่อผู้พิพากษา

(จดหมาย สั่ง เชบ)

โจทก์ ระบุว่าเงิน ที่ตกจำเลย อยู่ เปนจำนวนเงิน ทั้ง คั่น แล คอก
เขี่ยด้วย (หรือยัง ค้าง คั่นเงิน แล คอก เขี่ย อยู่ เพียง) ตาม
หนังสือ สัญญา ส่ง ให้ ใช้เงิน หรือ ตาม หนังสือ สัญญา รับ ใช้เงิน
ด้วย โจทก์ เปน ผู้ จะ ได้ รับ เงิน ตาม หนังสือ สัญญา ที่ กล่าว มา นี้
(คัด สำเนาหนังสือ สัญญา ลง ใน ที่ นี้)

ถ้าท่านยอม เสีย เงิน ให้ แก่ โจทก์ ภายใน วัน นับแต่วัน
ที่ท่านได้ รับ หมาย เปน ต้น ไป แล้ว ศาล ก็ จะ ส่ง ให้ ก ค กี้ ไว้

คำเตือน

ถ้าภายใน ๗ วัน นับแต่วันที่ได้รับหมายเป็นต้นไป รวมวัน
รับหมายนี้ด้วย จำเลย ไม่มา ขอ อนุญาตต่อสู้คดีแล้ว ศาล
จะต้องตัดสินให้จำเลยแพ้แก่โจทก์ เกี่ยว กับ ข้อ ความนี้ ย่อมศาลด้วย

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๕๑๖๕

เมื่อ จำเลย ขอ อนุญาต ต่อ ศาล ในการ ระบอ สัก ก็ นั้น จำเลย
หรือ คน อื่น ทั้ง สำมาล ทั่ว แล้ว ให้ การ แสวง ให้ เห็น ว่า จำเลย
จะ บัง มี ข้อ ต่อ สัก ก็ หรือ มี เหตุ ฐาน สมควร ที่ จะ ต้อง ให้ จำเลย
ต่อ สัก ก็ ไป หรือ ยอม วาง เงิน ไว้ กลาง ศาล จำเพาเร แต่ ที่ วัธ ก่อ น
ที่ ไม่ วัธ จะ ต่อ สัก ก็ ต่อ ไป

แบบที่ ๔ ตามมาตรา ๑๕๗

แบบคำมีคำ

ศาล ท่าง ประเทศ ณ เมือง

วันที่

เดือน

รัตนโกสินทร ศก ๑๑

คดีไต่เรื่องว่า

โจทช

จำเลย

โจทช (หรือ จำเลย) ขอ มี คำ ต่อ ศาล ว่า

(ให้ เวียง ซัก ความ ต่อ ไป)

(ลง ชื่อ โจทช หรือ จำเลย)

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

<https://museum.coj.go.th/>

คำรับความอาญา

แบบที่ ๑๐ ตามมาตรา ๒๐๕ ข้อ ๑

แบบคำฟ้อง

ศาลต่าง ประเทศ ณ เมือง

วันที่

เดือน

รัตนโกสินทร ศก

คดีในระหว่าง

โจทก์

จำเลย

นาย ก (ลงสังกัดแลตำบลบ้าน) กล่าวหาว่า (ต่อไป
นี้ให้เรียบเรียงข้อหา ๑ ๓ ๑)

ตัวอย่าง ที่ควรเรียบเรียงลงในคำฟ้องมีดังนี้ คือ

(๑) เมื่อวันที่ เดือน รัตนโกสินทรศก ๑๑

นาย ข ที่มีชื่อข้าง เน้นนี้ ได้บังอาจทูลตีกล่าวร้ายแก่นาย ก โจทก์
โดยล่วงละเมิดผิดข้อกฎหมาย ในเวลานั้นนาย ก เป็น นักการ
ของ ศาลต่าง ประเทศ ณ เมือง นคร เชียง ใหม่ แลทำการตามหน้าที่
นักการอยู่หรือ

(๒) เมื่อวันที่ เดือน รัตนโกสินทรศก ๑๑

นาย ข ผู้มีชื่อข้าง เน้นนี้ ได้บังอาจกระทำความผิด โจทก์ กว

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาเลขที่ ๗๗ หน้า ๒๑๗๑
ชั้น แด่นาย ก โจทก์เห็นว่าร่างกายของนาย ก จะได้รับ
อันตรายมาจากนาย ข คนร้าย โทษเหตุที่นาย ข จะยิงเขา
ต่อไป หรือ

(๓) เมื่อวันที่ เดือน รัตนโกสินทรศก ๑๑
นาย ข ที่มีชื่อ อยู่ข้างบนนั้น ได้รับเงิน (หรือทรัพย์สินสิ่งอื่น)
ไปจากนาย ก โจทก์โดยใช้อำนาจเพื่อพ่อหลวงผิดกฎหมาย แล
ด้วยความจงใจ แลเงิน (หรือ ทรัพย์สินสิ่งอื่น) นี้เป็น ทรัพย์สิน
ของนาย ก โจทก์ แด่นาย ข มีความปรารถนาจะ ฉ้อเขา
ไปเป็นประโยชน์ของตนเสีย หรือ

(๔) เมื่อวันที่ เดือน รัตนโกสินทรศก ๑๑
นาย ข ที่มีชื่อ อยู่ข้างบนนั้น ได้ทำหนังสือสัญญาสั่งให้ ใช้เงิน
ปลอม โทษผิดกฎหมาย เป็น จำนวนเงิน ภัย ปรารถนาจะ
ฉ้อเงินรายนี้ไปเป็น อาณาประโยชน์ของตน หรือ

(๕) เมื่อวันที่ เดือน รัตนโกสินทรศก ๑๑
นาย ข ที่มีชื่อ อยู่ข้างบนนั้น ได้ฉ้อโมยเงิน โทษผิดกฎหมาย
แลเงินรายนี้เป็นของนาย ก โจทก์

ตราของศาล

หน้า ๒๑๗๒ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗

แบบที่ ๑๑ ตามมาตรา ๒๐๗ ข้อ ๒

แบบหมายเรียกตัวคดีต้องกล่าวหา

ศาลต่าง ประเทศ เฉลียง

วันที่

เดือน

รัตนโกสินทรศก

คดีในระหว่าง

โจทก์

จำเลย

หมายมายังนาย ก ผู้ต้องหา (ถูกจ้างทำกร) ทราบ

ด้วยวันนี้มีผู้ไปฟ้องต่อศาลนี้ แลได้สำเนาตัวประกอบ

กับคำฟ้องกล่าว ผู้ต้องหาทำ (ใส่ข้อหาโดยย่อเหมือน

แบบที่ ๑๐) ศาลนี้จึงบังคับให้ผู้ต้องหา มาขึ้นศาล

วันที่ เดือน รัตนโกสินทรศก ๑๑ เวลา โมง

เพื่อจะไต่ถามคดี แลให้ศาลชำระต่อไป ตามกฎหมาย

(ลงชื่อผู้พิพากษา)

ตราของศาล

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

<https://museum.coj.go.th/>

เล่ม ๗ ถัดจาก พิจารณาความ แพ่ง อาญา แล อุทธรณ์ หน้า ๒๔๗๓

แบบที่ ๑๒ ตามมาตรา ๒๐๘ ข้อ ๔ แล มาตรา ๒๐๑

แบบหมาย จับตัวคนต้องกล่าวหา

ศาล ท่าง ประเทศเมือง

คดีในระหว่าง

โจทก์

จำเลย

หมายมายังนาย ง แล เจ้าพนักงานอื่นๆ ของศาล

ทนาย นาย ก เป็นผู้ต้องฟ้องหาในศาลนี้ว่า (ใส่ข้อหา
โดยย่อ) เหตุฉนี้ให้ท่านจับตัวนาย ก ผู้ต้องหามาส่งต่อ
ศาลนี้ เพื่อจะให้แก้คดี แล ให้ศาลพิจารณาต่อไป ตามกฎหมาย
ลงวันที่

ลงชื่อ ผู้พิพากษา

ตราของศาล

แบบที่ ๑๓ ตามมาตรา ๒๑๘

แบบหมาย นัดโจทก์

ศาล ท่าง ประเทศเมือง
พิพริภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

<https://museum.coj.go.th/>

หน้า ๒๑๓๔ ถกษณพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ เล่ม ๗
วันที่ เดือน รัตนโกสินทรศก

คดีในระหว่าง

โจทก์ }
จำเลย }

ขอแจ้งความให้รู้ล่วงหน้า ศาล จะชำระความอาญา เรื่อง นี้คนที่
วันที่ เดือน รัตนโกสินทรศก ๑๑ เวลา
(ลงชื่อผู้พิพากษา)

แบบที่ ๑๔ ตามมาตรา ๒๒๔
แบบ คำตัดสินเป้นสัตย์แลตั้ง ให้ลงโทษ

ศาล ทาง ประเทศ ณเมือง
วันที่ เดือน รัตนโกสินทรศก

คดีในระหว่าง

โจทก์ }
จำเลย }

ด้วย นาย ก คนหนึ่ง กล่าวหาว่า ศาล ได้ตัดสินเป้น สัตย์ ว่า
นาย ก ได้ทำ (ให้กล่าว ข้อกล่าวหาว่า ก่อความ)
พิพธันท์ที่ศาลไทยและห้องดาหมอยเหตุ

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญาและอุทธรณ์ หน้า ๒๔๗๕
เหตุผลนี้ศาลจึงสั่งให้ลงโทษนาย ก คนต้องหาตามความผิดที่
กล่าวมาแล้ว (ท่อไปนี้ให้กล่าวว่าจะให้ลงโทษสถานใดตาม
กฎหมาย ทั้งตัว อย่างที่ระบุว่าไว้ข้างล่างนี้ ท่อไป)

(๑) ให้ชัง กุก ทำงานหนักด้วยหรือไม่ เพราะข้อ
ทำผิด (ให้กล่าวว่าข้อผิดไว้ด้วย)

(๒) ให้เสียเงินปรับเป็นเงิน ด้วยข้อผิดที่กล่าวไว้แล้ว

(๓) ให้เสียเงินทำขวัญให้แก่โจทก์ในข้อผิดที่กล่าวไว้แล้ว

(๔) ให้เสียเงินเป็น ส่วนใช้ทุนค่า อรรถนิยาม ศาล คำมาเห็น
เนติบัญญัติ ให้แก่โจทก์เป็นเงิน

(๕) ให้มี ประกัน ว่า คน จะประพฤติตัว ให้เรียบร้อย ก็ ท่อไป
ทันทีหรือ (ภายใน วัน) แลให้ ทำทนายมี นาย ประกัน
สองคน ว่า ถ้า คน ไม่ ใ้ ประพฤติตัว ให้เรียบร้อย ก็ กิจ ทานอน
แล้ว ก็ ให้ปรับเป็นเงิน

(๖) ให้เนรเทศไปเสียก็เหียว (หรือ ภายหลังเวลาที่
คน ต้อง ชัง กุก อยู่ นั้นด้วย แล้ว)

(ลง ชื่อ ผู้พิพากษา)

ตราของศาล

หน้า ๒๑๓๖ ถัดจากพิจารณาความแพ่งอาญา แลอุทธรณ์ เล่ม ๗

แบบที่ ๑๕ ตามมาตรา ๒๑๙ ข้อ ๑ แลมาตรา ๒๒๙ ข้อ ๑

แบบยกฟ้องเสียโดยเหตุที่โจทก์ขาดนัด

ศาลต่าง ประเทศ ณ เมือง

วันที่

เดือน

รัตนโกสินทรศก

คดีในระหว่าง

โจทก์

จำเลย

โจทก์ ไม่ ได้ มา ใน เวลา ชำระคดีนี้

ศาล จึง ได้ สั่ง ให้ ยก คำ

ฟ้อง ของ โจทก์ เสีย

ลง ชื่อ ผู้พิพากษา

ตราของศาล

แบบที่ ๑๖ ตามมาตรา ๒๒๙ ข้อ ๑

แบบยกฟ้องเสียโดยเหตุที่พิจารณาไม่ได้ความจริง

ศาลต่าง ประเทศ ณ เมือง

วันที่

เดือน

รัตนโกสินทรศก ๑๑

คดีในระหว่าง

โจทก์

จำเลย

พิพิธภัณฑสถานไทยและหอจดหมายเหตุ

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๑๗๗

ด้วยศาลไต่พิเคราะห์ดู ข้อความในคำฟ้อง ตลอดจน
จึงตัดสินว่า พิจารณาไม่ให้เป็นความจริง ตามข้อหาในคำฟ้อง
เหตุนี้จึงให้ยกฟ้องเสีย

ลงชื่อผู้พิพากษา

(ถ้าสั่งให้โจทก์เสียค่าธรรมเนียมด้วยแล้ว ก็ให้เอา
ความใน แยกที่ ๑๕ มาใส่เข้าด้วยดังนี้) แด่ศาลมีคำพิพากษา
นาย ง โจทก์ใช้ทุนค่าธรรมเนียมให้แก่ นาย ก ผู้ต้อง ทาด้วย
เป็นเงิน แด่เงินนี้ให้เอามาเก็บในศาล วันที่ เดือน
รัตนโกสินทรศก หรือให้เอามาเก็บทันที

แบบที่ ๓๗ ตามมาตรา ๒๒๙ ข้อ ๑

แบบหนังสือสำคัญที่ศาลตัดสินยกคำฟ้อง

ศาล กาง ประเทศ ณ เมือง

วันที่

เดือน

รัตนโกสินทรศก

คดีในระหว่าง

โจทก์

จำเลย

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

<https://museum.coj.go.th/>

หน้า ๒๑๗๘ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญา และ ทอธณ์ เล่ม ๗

ศาลนี้ ขอ ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ที่นาย ง โทษฟ้อง
กล่าวโทษนาย ก ว่าเป็น (ใส่ชื่อ หาดง ตามมีอยู่ในคำฟ้องเดิม
หรือ ตามคำฟ้องที่แก้ไขใหม่ หรือคำที่ศาลยกขึ้นมาชำระนั้น)
ศาลได้ชำระใน วัน นี้ แล ตัดสินให้ยกฟ้องเสีย (ถ้า ใน วัน นี้
โทษยังไม่มาใน วัน ชำระ เพื่อจะได้ว่า ความ ของ คน ศาล จึง
ตัดสิน ให้ยก คำฟ้องเสีย)

ลง ชื่อ ผู้พิพากษา

ตราของศาล

แบบที่ ๑๘ ตามมาตรา ๒๑๑ ข้อ ๔ แห่งมาตรา ๒๓๒

แบบทนายที่ไม่ใช่ฝ่ายประกัยกัน

ศาลต่าง ประเทศ ณ เมือง

วันที่

เดือน

รัตนโกสินทรศก

คดี ใน ระหว่าง

โทษ

จำเลย

ข้าพเจ้า ผู้มีชื่อข้างท้ายนี้

ยอม รับ ว่า ข้าพเจ้าเป็นหนี้ แก่

ศาลต่าง ประเทศ ณ เมือง

พพิภณหิตศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

<https://museum.coj.go.th/>

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๑๗๔

เป็นจำนวนเงินที่ตกไว้ตรงกับลายมือชื่อของข้าพเจ้า ที่ควร
ให้เก็บรักษาทรัพย์สิ่งของๆ ข้าพเจ้ามาขายทอดตลาดเอาเงิน
ใช้ไ้ ถ้าข้าพเจ้าไม่ไ้ประพฤติทั้วตามข้อปฏิญาณ อันมี
อยู่ในนี้

ลงวันที่

เดือน

ร. ศ. ๑๑

ลายมือชื่อ	ตำบลที่ อยู่	ตำแหน่งบรรณ	จำนวนเงินทำให้ไ้ปรับ
นาย ก			

(ข้อ ปฏิญาณ)

ข้อปฏิญาณให้ท่านบนนี้ มีดังนี้ สุกแล้วแต่จะให้ปฏิญาณ
ว่ากระไร

(๑) รับประกันที่จะให้คนต้องกล่าวหา มาศาลตามนัก ถ้า
นาย ง ซึ่งไ้กล่าวชื่อไว้ ในนี้ มาศาลณวันที่ เดือน ร.ศ. ๑๑
เวลาเมื่อจะต่อสู้คดีแล้ว ท่านบนนี้ ต้อง เป็นอันเลิกใช้ไม่
ไ้ก่อไป

(๒) ปฏิญาณก่อนว่าจะประพฤติทั้วให้เรียบร้อยก็ ถ้า
นาย ง ซึ่งไ้กล่าวชื่อไว้ ในที่รักษาตัวเรียบร้อยก็ ไม่ไ้ก่อ
วิวาทกั้วยคนทั้งปวง (เช่นกัน ว่าอ่าแคง ฯ) ในระหว่าง

(วันหรือเดือนหรือปี) ท่านบนนี้ต้องเป็นอันเลิกใช้
ไม่ไ้ก่อไป

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

<https://museum.coj.go.th/>

หน้า ๒๑๕๐ ถักยณ พิจารณาความแพ่งแลอุทธรณ์ เล่ม ๗

(๓) ปฏิญาณ ว่า จะ พ้อง หรือ เบิก ความ เปน พยาน ถ้า
นาย ข โทบท มา ศาล วันที่ เดือน ปี
ณ ที่ แด่ พ้อง ความ อุทธรณ์ (หรือ) เบิก ความ เปน พยาน ใน
ความ อุทธรณ์ เรื่อง นี้ ถักกล่าว ชั่ว ไว้ ใน นี้ แล้วย ทาน ขณ บัณฑิต เปน อัน
เลกไว้ ไม่ ไก่ ต่อ ไป

แบบที่ ๑๔ ตามมาตรา ๒๑๑ ข้อ ๔
แบบทนายที่มีนายประกันอีกชั้นหนึ่ง

ศาล ท่าง ประเทศ ณ เมือง

วันที่

เดือน

รัตนโกสินทรศก

คดี ใน ระหว่าง

โทบท

จำเลย

ข้าพเจ้า ทั้ง หลาย มี ชื่อ อยู่ ข้าง ท้าย นี้ บมรวิว่า ข้าพเจ้า
ทั้ง หลาย เปน ที่ แด่ ศาล ท่าง ประเทศ อยู่ เปน จำนวน เงิน ที่ อก ไว้
ตรงกับลายมือชื่อ ของ ข้าพเจ้า ทั้ง หลาย ที่ ควร ให้ เก็บ รียบ เอา
ทวีป สิ่ง ของ ๆ ข้าพเจ้า มา ขาย ทอด ตลาด เอา เงิน ใช้ ได้ ถ้า
นาย ก ไม่ ได้ ทัก ทาน ข้อ ปฏิญาณ อัน นี้ อยู่ ใน นี้

พพิณรัตน์ พิศาลประทีป และ หองจตุพรหมายเหตุ

ลายมือชื่อ	ตำแหน่งอยู่	ตำแหน่งบรรณ	จำนวนเงินทำให้อยู่
นาย ก			
นาย ข			
นาย ค			

ข้อ ปฏิญาณก็ให้ใส่เหมือนในแบบที่ ๑๘

แบบที่ ๒๐ ตามมาตรา ๒๑๒

แบบหมายเรียกพยาน

ศาลต่างประเทศเมือง

วันที่ เดือน รัตนโกสินทรศก

หมายมายังนาย ข อยู่ กว๊านนาย ข กิ่งฟ้า
เป็นความอาญาในศาลนี้หาว่า นาย ข ศาลเห็นว่านาย ข
จะควรเป็นพยานเบิกความประกอบคำฟ้องได้ เหตุฉนี้ให้นาย
ข มายังศาลในวันที่ เดือน รัตนโกสินทรศก ๑๐
เวลา มาเบิกความเป็นพยานตามฟ้อง

{ ลงชื่อผู้พิพากษา
และตราของศาล }

ข้าพเจ้าได้ส่งหมายแก่พยานเมื่อวันที่ เดือน
รัตนโกสินทรศก เวลา ๐๐ นาฬิกา

ลงชื่อ ผู้การ
พิพิธภัณฑสถานไทยและหอจดหมายเหตุ

หน้า ๒๕๒ อักษรพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ เล่ม ๗

แบบที่ ๒๑ ตามมาตรา ๒๓๓ ข้อ ๑

แบบหมาย ตั้งคุก

ศาลต่าง ประเทศ เมือง

วันที่

เดือน

รัตนโกสินทรศก

คดีในระหว่าง

โจทก์

จำเลย

หมายมายังนาย ก (เจ้าพนักงานของศาลนี้) แล นาย ข
ผู้รักษาคู

ด้วยศาลนี้ ได้สั่งให้ลงโทษนาย ก คนต้อง กล่าวหา จึงคุก
แลให้ทำงานหนักด้วย ก็ให้ใส่ลง (ในข้อฉีกดั่ง กฎหมายว่า)
นับตั้งแต่วันที่ เป็นดังนี้ เหตุฉนั้นให้ท่านพาตัวนาย ก ไป
ส่งที่คุก แล้วมอบตัวให้แก่ นาย ข ผู้รักษาคู ด้วย แล
ท่านนาย ข ผู้รักษาคู จะต้องรับเอาตัวนาย ก คนต้อง
กล่าวหา จึงคุกไว้ (ถ้าจะให้ทำงานหนัก ด้วยก็ให้ใส่ลงไว้)
ตามกำหนดเวลา กิจว่า แล้วนี้

ลงวันที่

เดือน

รัตนโกสินทรศก ๑๑

(ลงชื่อผู้พิพากษา)

ตราของศาล

เล่ม ๗ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๔๘๓

แบบที่ ๒๒ ตามมาตรา ๒๓๔ ข้อ ๒

แบบพยานสั่ง ชักคุกเมื่อเก็บวิบเอาทรัพย์สินสิ่งของ
มาขาย ทอดตลาดได้เงินไม่พอ กับ ที่ศาล สั่ง ให้ ใช้

ศาลทาง ประเทศ ฅเมือง

วันที่

เดือน

รัตนโกสินทร ศก

คดีใน นู่น

โทษ

จำเลย

หมายมายังนาย ข เจ้าพนักงาน ของศาลนี้ แล นาย ช ผู้
รักษาคู เมื่อศาล ได้ชำระความ อาญาเรื่องนี้ ศาล ได้สั่งกับ
ให้นาย ก คนรับ หรือ นาย ง โทษเสียเงิน แลศาล ได้
เค้น วิบเอาทรัพย์สินสิ่งของ มาขาย ทอดตลาดแล้ว ยัง ไม่ได้เงิน
พอ กับ ที่ศาล ได้สั่ง ให้เสีย เหตุฉนั้นให้นาย ข พาเอาตัว
นาย ก คนต้องกล่าวหา (หรือ นาย ง) คนโทษ ไปส่ง
คุก แลให้มอบตัวให้แก่ นาย ช ผู้รักษาคูด้วย แล ท่าน
(นาย ช) ผู้รักษาคู ต้องรับเอาตัวนาย ก คนต้องกล่าว
หา (หรือ นาย ง โทษ) ชักคุกไว้อย่าให้ทำงานหนักมี
กำหนดเป็นต้น ๔๐ วัน นับแต่วันนี้ เป็นอันไป เว้นไว้แต่ นาย ข

พพิณภรณ์ ที่ศาลไทยและห้องพิจารณาคดี

การพิมพ์

<https://museum.coj.go.th/>

เล่ม ๙ ลักษณะพิจารณาความแพ่ง อาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๔๕๕
แต่ส่วนหนึ่ง (ให้จาก สิ่ง ของ ลง คือสิ่งใดบ้าง) ชื่อน อยู่
ใน ซึ่ง เปน บ้าน เรือน ของ นาย ณ

ด้วย นาย ก กล่าวว่า (จากมูลที่ควรสงสัยว่าสิ่งของอยู่
ใน บ้าน เรือน นั้น)

(ลงชื่อผู้พิพากษา)

ตราของศาล

แบบที่ ๒๔ ตามมาตรา ๒๓๕ ข้อ ๑

แบบหมายค้น

ศาลต่าง ประเทศ ณเมือง

วันที่

เดือน

รัตนโกสินทรศก

คดีในระหว่าง

โจทก์ }
จำเลย }

หมายมายังนาย ข เจ้าพนักงานของศาลนี้ ด้วย นาย ก
ได้สำลาคืบแล้ว แจ้งความแก่ศาลในวันนี้ว่า (คดีข้อ

หน้า ๒๔๕๖ ลักษณะพิจารณาความแพ่งอาญาแล อุทธรณ์ เล่ม ๑
 ความจากแบบที่ ๑๓) แล ศาลนี้เห็นว่า (ตามเหตุอันควร
 สงสัย) สิ่งของเหล่านั้นทั้งหมก หรือ แยกส่วนหนึ่ง ซ่อน อยู่ใน
 บ้านเรือนดังกล่าวมาแล้วนี้

เหตุนี้ให้ท่านเข้าไปค้นกลาง วัน หรือ กลาง คืน (ถ้าเป็น
 แต่มีเหตุสงสัยเท่านั้น ก็ให้ค้น แต่กลาง วัน) ในบ้านเรือนของ
 นาย ข หาสิ่งของเหล่านั้นจงทั่ว ไป ถ้าพบสิ่งของเหล่านั้น แล้ว
 ก็ให้นำ มายังศาล แลให้จับตัวนาย ข มาพิจารณาตาม
 กฎหมาย ด้วย

(ลงชื่อ ผู้พิพากษา)

ตราของศาล

อัตราค่าธรรมเนียมศาล

ส่วน ความแพ่ง

๑ ค่ารับฟ้อง	๒ บาท	หรือ	๒ ร้อย
๒ หมายเรียก จำเลย (คนละ)	๓๒	หรือ	๓ ร้อย
๓ หมายเรียกพยาน (คนละ)	๓๒	หรือ	๓ ร้อย

ถ้า ใ้พิพากษาพิพาท มาโดยที่ไม่ต้องเรียกพยาน

เล่ม ๗ ถักยณพิจารณาความแพ่งอาญาแลอุทธรณ์ หน้า ๒๔๔๗

๔ ให้เรียกเงินค่าขึ้นศาล วัลย ละสอง กิ่ง ตามทบทวิสัย
(เงินนี้ ต้องเก็บ ก่อนศาล ก่อนเวลา ออกหมายเรียกจำเลย หรือ
ก่อนเวลาส่ง สำเนาคำฟ้อง ไปให้จำเลย)

๕ หมายล่วงหน้า ออกวันชำระ ๓๒ วัลย หรือ กิ่ง รุเบีย

๖ ค่าแปลสำนวนใน ๒๐๐ คำ ครั้งแรก ๗ บาท ๓๒ วัลย
หรือ ๗ รุเบียครึ่ง ต่อไปครั้งหลังใน ๒๐๐ คำ ๕ บาท
หรือ ๕ รุเบีย

๗ ทำหนังสือ ประกัน ๒ บาท หรือ ๒ รุเบีย

๘ ค่าสำเนาคำฟ้องแลหนังสืออื่นๆ ใน ๒๐๐ คำ ครั้งแรก
๓ บาท หรือ ๓ รุเบีย ใน ๑๐๐ คำครั้งหลัง ๑ บาท
หรือ ๑ รุเบีย

๙ ค่าตั้งเจ้าพนักงาน ไปสืบ พยาน ภายนอกศาล ๓ บาท
หรือ ๓ รุเบีย

ส่วนความอาญา

๑ หมายเรียก หรือหมายจับ (เว้นแต่ศาลให้ออกหมาย
เรียก หรือหมายจับเอง ไม่ต้องเก็บ) ๒ บาท หรือ ๒ รุเบีย

๒ เมื่อศาลไต่สวนในครั้งแรก ๒ บาท หรือ ๒ รุเบีย

๓ เมื่อศาลไต่สวนแล้ว มีคำสั่งให้เอาตัวจำเลย ชังไว้
พิจารณาครั้งที่สองต่อไป ๑ บาท หรือ ๑ รุเบีย

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจดหมายเหตุ

หน้า ๒๔๕๔ ลักษณะจัดการ บ้อง กันกาฬโรค เล่ม ๗
 ๔ เมื่อพิจารณาในครั้งที่สุด ๔ บาท หรือ ๘ รุเบีย
 ๕ เมื่อตัดสินใจเด็ดขาดในชั้นพิจารณาครั้งที่สุด ๘ บาท
 หรือ ๘ รุเบีย

ประกาศ จัดการ บ้อง กันกาฬโรค

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา
 จุลาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ
 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

ด้วยบัดนี้ใช้กาฬโรคอันเป็นโรคติดต่อกันได้ เกิดขึ้นแล้ว
 ในเมืองช่องกง จึงมีพระราชประสงค์ที่จะจัดการ บ้อง กัน
 ไม่ให้โรคเช่นนั้นแพร่หลายตามมาถึง พระราชอาณาจักรนี้ไว้
 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติ
 ประกาศให้ทราบทั่วกันดังนี้

ข้อ ๑ ให้กำหนดไว้เป็นที่สำหรับทำการ กำนัน บ้อง กัน
 โรคภัยอันตราย แลเป็นที่ทำการตรวจโรค ตามข้อบังคับใน
 พระราชบัญญัตินี้

ข้อ ๒ เว้นแต่หนึ่งคำใด ซึ่งออกจากเมืองช่องกงมา
 ถึงด่านน้ำสยาม ในวันหรือในภายหลัง วันที่ให้ประกาศ
 พระราชบัญญัตินี้ ต้องแวะจอดที่เกาะไผ่ แลก่อนที่จะไ้
 รัชไชยอนุญัตติของด่านเมืองกาฬโรคภัยอันตราย ให้เลยเข้ามาก็

เล่ม ๗ ลักษณะกิจการ บัณฑิตภาพโรค หน้า ๒๔๔

นั้น ต้องรอพักอยู่ กว่า จะครบ กำหนดเวลา ๙ วันเต็ม นับ ตั้ง
แต่วันที่ ได้ ออก มา จาก เมือง อ่องกง

ข้อ ๓ เรือ ลำหนึ่ง ลำใด ที่ ออก จาก เมือง ท่าใด ๆ ใน ประ
เทศ จีน มา ถึง น่าน น้ำ สยาม ใน วัน หรือ ใน ราย หลัง วันที่ ได้ ประ
ภาศ พระ ราช บัญญัติ นี้ ต้อง แวะ รอ ที่ เกาะ ไม่ แล ต้อง รอ พัก
อยู่ ที่ นั้น จน ถึง เวลา ที่ เจ้าพนักงาน แพทย์ จะ ได้ ขึ้น ไป ตรวจ บน
เรือ แล ออก ใบ อนุญาต ของ กำน บัณฑิตภาพโรค ภยันตราย ให้
เลย เข้า มา ได้

ข้อ ๔ ก่อน เวลา ที่ เรือ ลำหนึ่ง ลำใด ซึ่ง มา จาก เมือง อ่องกง
หรือ จาก เมือง ท่าใด ๆ ใน ประเทศ จีน จะ ได้ รับ ใบ อนุญาต ของ
กำน บัณฑิตภาพโรค ภยันตราย ให้เลย เข้า มา ได้ นั้น ห้าม ไม่ ให้ คน
ผู้หนึ่ง ผู้ใด นอก จาก เจ้าพนักงาน แพทย์ หรือ ผู้ช่วย ของ เจ้าพนักงาน
งาน นั้น ทำ การ ทัก ท่อ ไป มา ใน ระหว่าง เรือ นั้น กับ ผู้ หรือ
ใน ระหว่าง เรือ นั้น กับ เรือ ลำอื่น ๆ เป็น อัน ซาก

ข้อ ๕ ผู้เป็น นาย เรือ หรือ คน ผู้ใด ซึ่งเป็น ผู้ บัง ค้ำ การ ใน
เรือ ลำหนึ่ง ลำใด ที่ ต้อง รอ พัก อยู่ ตาม กำหนด ที่ กำน บัณฑิตภาพโรค ภยันตราย นั้น ต้อง แจ้ง กิจ การ ด้วย ส่วน เรือ แล ส่วน
เวลา ที่ ได้ เิน เรือ มา ตาม ทาง แล ส่วน การ มี ไข้ เจ็บ หรือ ไม่
มี ไข้ อย่างไร ใน ขบวนการ เรือ แล คน โดย สार แล ทั้ง เหตุ การ อื่น ๆ
แก่ เจ้าพนักงาน แพทย์ ตาม ที่ เจ้าพนักงาน นั้น จะ ต้อง การ แล

พิพิธภัณฑ์ศาสตร์ไทยและห้องสมุดไทย

หน้า ๒๔๖๐ ลักษณะกิจการ ย้องกันกาฬโรค เล่ม ๗

ทั้งนี้ คอย คำถามต่าง ๆ ที่เจ้าพนักงาน แพทย์ จะ ถาม นั้น โดย ความจริงแล โดยดีถ้วน แล ถ้าเจ้าพนักงาน แพทย์ จะต้อง การ ใ้ จักเรือ แล เครื่อง ใช้อื่น สมควร ลำหรับ ส่งคน โดยสาร แล คน ลูกเรือ ขึ้นบก ที่ท่านี้ ย้องกันโรค ภัยอันตรายนั้น ก็ต้อง จัก ใ้ แลทั้งนี้ต้อง ช่วยเจ้าพนักงาน แพทย์ ตามสมควร ในทางอื่น ๆ ที่วิ ไป เพื่อ ใ้ เจ้าพนักงาน ผู้ นั้น ใ้ จักการ ออกใบ อนุญาต ของ ท่านี้ ย้องกันโรค ภัยอันตราย สำหรับ เรือ ลำนั้นด้วย

ข้อ ๖ เจ้าพนักงาน แพทย์ มีอำนาจ ที่จะ ขึ้นไป บนเรือ ที่ มา ถึง ท่าหน้า สยาม ใ้ ทุก ลำ แล ตรวจ บรรดาคนที่ อยู่ใน เรือ นั้น ใ้ ทัว หน้า แล ถ้าเห็นสมควร จะ เรียก ตรวจใบ สำคัญ แะ ใ้ กวับ การ ใ้ เจริญ สำหรับเรือ หนังสือ แะ จำนวนคน ขพบย หรือ หนังสือ อื่น ๆ ซึ่งเจ้าพนักงาน แพทย์ จะ ต้อง การ ตรวจ เพื่อ ใ้ จักการ ออกใบ อนุญาต ของ ท่านี้ ย้องกันโรค ภัยอันตราย นั้น กวับ ใ้ ใ้ แล เจ้าพนักงาน แพทย์ จะ ต้อง ทำการ โดยทาง ที่ ถูกต้อง ด้วย กฎหมาย ตาม ที่ เห็นสมควร ต้องทำ เพื่อ ใ้ รู้ ใ้ ว่า ความสะอาด เรียบ ร้อย ในเรือ แล ใน บรรดาคน ในเรือ นั้น ๆ มีอยู่ เป็น อย่างไร

ข้อ ๗ ห้ามไม่ให้เจ้าพนักงาน ศุลกากร ซึ่ง ทำการ ในท่า ที่ อยู่ เกาะ สีช้าง หรือ เมือง สมุทรปราการ อนุญาต ใ้ เรือ ลำหนึ่ง ลำใด ที่ มาจาก เมือง ชองกง หรือ จาก เมือง ท่าใด ๆ ใน ประเทศ จีน ที่ ไม่ ใ้ แล ใบ อนุญาต ออก ความบริสุทธิ์ จากโรค อื่น ที่ ควร จะ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

เล่ม ๑ ลักษณะ จัก การ ข้าง กัน ภาพโรค หน้า ๒๔๖๑

ไว้รักษาจากเกาะไผ่ นั้น ถ้าเลี้ยง ถ้าง่าย สิ้นคำที่ เกาะ สี่ซัง หรือ
 แล่นเลย เข้ามา กรุงเทพฯ เป็น อัน ซาก แต่บรรดาเรือ ที่ จะ ไก่
 แล่น ไป อนุญาติ เช่น นั้น ให้ บรรดา แล้ว จึง ขอม ให้ ถ้าเลี้ยง ถ้าง่าย
 สิ้นคำที่ เกาะ สี่ซัง แล่นเลย เข้ามา ยัง กรุงเทพฯ หรือ คำยกล
 ขึ้น ๆ ไก่ ไม่ ต้อง มี การ บรรดา อีก

ข้อ ๔ ให้เจ้าพนักงาน แพทย์ มีอำนาจ ตาม พระ ราช บัญญัตินี้
จัดการ ตาม ที่ จะ เห็น สมควร ใน ขบวนการ เว้น หรือ คน ทั้ง หลาย อัน
มี โรค คึก คัก นั้น เพื่อ บังคับ ไม่ ให้ โรค แพร่ หลาย ไป ต่อ ไป

ข้อ ๙ ผู้หนึ่งผู้ใดที่กระทำความเลมิด หรือช่วยกระทำความเลมิด อย่างหนึ่งอย่างใดต่อ พระราชบัญญัตินี้ แลทั้งผู้เป็นนายเรือ หรือ กัปตัน หรือ ผู้ใด ๆ ซึ่งมีอำนาจบังคับการของเรือใหญ่ หรือ เรือเล็ก ลำใด ๆ ที่ใด มีความเลมิดนี้เกิดขึ้นก็ดี หรือ เป็นเรือ ที่ใด ใช้ อย่างหนึ่งอย่างใด ในการอันเป็นความเลมิดนี้ ก็ ผู้หนึ่ง ๆ จะ ต้อง ต่าง คนมีโทษ ปรียบเป็นเงินไม่เกิน ๒๐๐๐ บาท หรือ โทษจำขังไม่เกิน กำหนดเวลา ๖ เดือน หรือ ต้อง รับโทษ ทั้ง สอง สถาน นั้น

ข้อ ๑๐ บรรดาเงินค่าไถ่จ่าย อันมีขึ้นที่รัฐบาลได้ ออก
ไปเท่าใด ในการ รักษาเลี้ยงดูคนที่ไปหาขึ้นจากเรือ ไป
พักอยู่ที่บ้าน ของ กำนันโรคภัยอันตรายที่เกาะ ไผ่น้ำ ผู้ที่เป็นเชยนต์
ของเรือ ถ้ามีขึ้นได้คืนให้แก่รัฐบาลแล้ว ภายหลังจากเหตุ

ข้อ ๑๑ พระ ราช บัญญัตินี้ ให้เสนาบดี กระทรวงมหาด
 เปน เจ้าน้ำที่ จักการ พร้อม ด้วย ความ ช่วย อุดหนุน ของ กรม ทหาร
 เรือ ให้ เปน อัน ใช้ ได้ ตลอดทุก ประการ

ประกาศ มา ณ วัน พุทธศักราช ที่ ๗ เมษายน รักษากองศก ๑๑
 เปน วันที่ ๑๐๗๔๐ ใน รัชกาลปัตยุบันนี้

พระราชบัญญัติ ราชของครักษ์

กรุงเทพมหานคร รักษากองศก ๑๑๗ วันที่ ๑๑ เมษายน
 พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร
 เสด็จออก มี พระบรมราชโองการ ดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า
 ทุกวันนี้ มี ราชของครักษ์ อยู่หลายพวก การ แต่ง ภาย ก็ เปน หลาย อย่าง
 แล น้ำที่ ราชการ ก็ ต่าง ๆ กัน มี ให้ เปน การ เรียบร้อย สมควร
 แก่ เรียบร้อย แต่ง ราชการ เพราะฉะนั้น ให้ตราพระราชบัญญัติ
 ราชของครักษ์ ไว้ เปน หลักฐาน สำหรับ ราชการ ต่อไป ให้ เปน
 ที่ เรียบร้อย ดังนี้

มาตรา ๑ ราชของครักษ์ ที่ จะมี ต่อไป ให้แบ่งเป็น ๒ จำพวก
 คือ พวก ที่ ๑ ราชของครักษ์ วิเศษ พวก ที่ ๒ ราชของครักษ์
 ประจําการ

มาตรา ๒ ราชของครักษ์ วิเศษ ให้แก่นายทหาร มีหน้าที่
 รับราชการ อยู่ในตำแหน่งอันใดอันหนึ่ง ซึ่งทรงพระราชดำริห์

เล่ม ๗ ถิ่นถิ่น ๖ ญัตติราชของครักษ์ หน้า ๒๔๖๓

เทศน์สมควรว จะไ้รับ พระราชทานเกียรติยศ เป็น ราชของครักษ์
ส่วนวิเศษ ก็ะ ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ ทั้งไ้เป็น ราช
ของครักษ์วิเศษ ไม่ ท้อง รับ ราชการ ใน หน้า ที่ ราชของครักษ์ เว้น
แต่ จะ มี พระบรมราชโองการ ทรัส สั่ง ให้ มา รับ ราชการ ข้าง ชั่ว
ครั้งชั่วคราว เมื่อ เวลา มา ประจำการ ก็ ท้อง ฟัง มังคัย ๖ ญัตติราช
ราชของครักษ์ เสมอ ด้วย ราชของครักษ์ ประจำการ ที่ ไ้ กล่าว ก่อ
ไป ข้าง หลั

ราชของครักษ์วิเศษ นี้ พระราชทาน พระบรม ราชานุญาตให้ ไ้
ส่วยโยง บศ มี อักษร จ, ป, ร. ทิศ ทิศ ย่าง ทั้ง สอง ข้าง เป็น ที่
หมอบ ไ้ ประคัย กับ เสือ บศ ทาย กรม ตาม กอง ที่ ตน ไ้ มี
ตำแหน่ง อยู่ นั้น

มาตรา ๓ ราชของครักษ์ ประจำการ นั้น จะ ไ้ ทรง พระ
กรุณา โปรดเกล้าฯ ทั้ง นาย ทหาร ชั้น นาย พล เป็น สมุห์ ราช
ของครักษ์ ให้ มี อำนาจ มังคัย ๖ ญัตติราช พวก ราชของครักษ์ ประจำการ
แล้ว พวก ราชของครักษ์วิเศษ ซึ่ง มา สมทบ ประจำการ เป็น ครั้ง เป็น
คราว เป็น หัวหน้า รับ ผิด ชอบ ใน หน้า ที่ ราชของครักษ์ ประจำการ นาย ๑
ก็ จะ ไ้ ทรง พระกรุณา โปรดเกล้าฯ เลื่อน นาย ทหาร ประจำการ
ใน กอง รบ อัน มี บศ ทั้ง แต่ นาย ร้อย เอก ขึ้น ไป ทั้ง เป็น ราช
ของครักษ์ ประจำการ มี กำหนด ไม่ ยิง กว่า ๑๐ นาย มี หน้า ที่

หน้า ๒๔๖๔

ลักษณะบัญญัติราชของครักษ์

เล่ม ๗

ประจำรักษาพระองค์ พึงบังคับบัญชาสมุทราชของครักษ์ ไม่เกินว
ซ้อง ต้อง รับราชการ ใน กรม เติม กอง เติม

ราชของครักษ์ ประจำการ นี้ ให้ใช้สาย โยง บศ แล อักษร จ, ป, ร,
ติด กับ ข่า ทั้ง สอง ข้าง สรรวม เลื้อ สำหรับ ราชของครักษ์ ตาม บศ
นาย ทหาร อัน มี แขน อยู่ใน กรม สรรพ พุทธ นั้

มาตรา ๔ แม้เลื้อ สำหรับ ตำแหน่ง ราชของครักษ์ ยังไม่ พรัก
พร้อม ที่ จะ แต่ง ทน ที่ ได้ ก็ ให้ ใช้สาย โยง บศ ติด กับ เลื้อ
ตาม กรม หรือ กอง เติม ไป พลาด กว่า จะ เปลี่ยน ได้

มาตรา ๕ ราชของครักษ์ประจำการ อัน ได้ มา ใน มาตรา ๓ นั้น
ผู้ใด มิ ได้ มี ยก ถึง ชั้น นาย พล แล้ว จะ ประจำ นำ ที่ ราชของครักษ์
อยู่ ได้ ไม่เกินกว่า ๕ ปี ถ้า มิ ได้ มี พระบรมราชโองการ
โปรดเกล้าฯ ให้ ไป รับราชการ เลื่อน นอก กรม ทหาร แล้ว ต้อง
ย้าย ไป เข้า ประจำราชการ ใน กอง รบ ไม่น้อย กว่า ปี ๑ ต่อ นั้น ไป
ตำแหน่ง ราชของครักษ์ ว่าง อยู่ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
กลับ เข้า รับราชการ อีก จึง เข้า ได้ แต่ ต้อง มี กำหนด ไม่เกิน
กว่า ๕ ปี อย่าง ครั้ง แรก ทุกคราว ไป

ในเวลา ที่ ออกจาก นำ ที่ ราชของครักษ์ แล้ว ห้าม ไม่ ให้ ใช้
เลื้อ สำหรับ ราชของครักษ์ แล สาย โยง บศ แต่ ให้ ติด อักษร
จ, ป, ร, ที่ ออก ขวา เป็น ที่ ทนาย

มาตรา ๖ ลักษณะที่ราชของครักษ์ ประจำการ

เล่ม ๗ ถัดมา ถึง ศาลยุติธรรมมณฑล นครราชสีมา หน้า ๒๔๖๕
พวกนี้ นับเป็น กรมหนึ่ง ขึ้นอยู่ใน กรมบัญชาการ

มาตรา ๗ ราชองครักษ์ ทั้ง ๒ จำพวก ตามพระราชบัญญัติ
ระทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ทั้งแก่งผู้หนึ่งผู้ใดจะได้นำ พระ
บรมราชโองการ คำรัสสั่ง โดยเฉพาะ แล ประกาศในหนังสือ ราช
กิจจานุเบกษาด้วย

มาตรา ๘ ตำแหน่ง ราชองครักษ์ ที่มีอยู่ ก่อนพระราช
บัญญัตินี้ ไม่เป็นที่ เว้น ร้อย ในระเบียบราชการ ให้ยกเลิก
เสีย ทั้งสิ้น ใน วันที่ ได้ตราพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๙ ให้กรมบัญชาการ เป็น ผู้รักษา การ ให้ไป
ชอบ ด้วย พระราชบัญญัติ นี้ ทั่วทุกประการ

ประกาศตั้งศาลยุติธรรมมณฑล นครราชสีมา

มี พระราชเสาวนีย์ ใน สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ
ซึ่ง ดำรง ราชการ แล่นกิน ต่าง พระองค์ คำรัสเห็นเกล้าฯ ตั้ง ใน
ที่ ประชุม เสนาบดี ว่า เมื่อ รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ ทรง พระ
กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ ตั้ง ข้าราชการ พิเศษ จัด การ ศาล ยุติธรรม
ตาม หัวเมือง ความ แจ้ง อยู่ใน ประกาศ พระราชบัญญัติ ลง
วันที่ ๒๐ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ นั้น แล้ว

บัดนี้ ทรง พระราชดำริ เห็น ว่า ควร จะลงมือ ทำ การ จัด ตั้ง
ศาลยุติธรรมในมณฑล นครราชสีมา ขึ้นตาม พระบรมมัญย ศาล
หัวเมืองไว้ อีก มณฑล หนึ่ง จึง มี พระราชเสาวนีย์ โปรดเกล้าฯ ให้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจดหมายเหตุ

หน้า ๒๔๖๖ ลักษณะทั้งผู้พิพากษามณฑลนครราชสีมา เล่ม ๗
ทั้งพระยาประสิทธิศักดิ์การ ข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นข้าหลวงพิเศษ
ซึ่งมีหน้าที่อยู่แล้วตามพระราชบัญญัติ ในมาตรา ๖ กับพระยา
กำแพงสงคราม ผู้สำเร็จราชการเมืองนครราชสีมา ซึ่ง
เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ได้เลือกตั้งขึ้นเป็นข้าหลวงพิเศษ
ตามพระราชบัญญัติ อีก นาย ๑ รวม ๒ นาย เป็นข้าหลวงพิเศษ มี
อำนาจจัดการทั้งศาลยุติธรรม ในมณฑลนครราชสีมา ให้เต็ม
ตามพระราชบัญญัติ ข้าหลวงพิเศษทุกประการ

ประกาศ มาณวันที่ ๓๑ กรกฎาคม รักษากฎมร ๑๑๖

(ลงพระนาม) ดำรงราชานุภาพ

เสนาบดี กระทรวงมหาดไทย

รับ พระราชเสาวนีย์

ประกาศตั้งผู้พิพากษาศาลมณฑลนครราชสีมา

มีพระราชเสาวนีย์ ใน สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ
ซึ่งสำเร็จราชการแผ่นดิน ทรงพระองค์ ดำรัสเหนือเกล้าฯ ใน
ที่ประชุมสงฆ์ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

ด้วยได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งพระยาสุริยเดชปลัด

เป็นผู้พิพากษาศาลมณฑลนครราชสีมาแล้ว
เป็นอธิบดี

บัดนี้เสนาบดีกระทรวงยุติธรรม นำความขึ้นกราบบังคมทูล

ว่า ตำแหน่งผู้พิพากษาศาลมณฑลนครราชสีมา ยังขาด

เล่ม ๗ ลักษณะแก้ไขเพิ่มเติม จักการช้องกันภาพโรค หน้า ๒๔๖๗
ว่างไม่มีตัวอีก ๒ นาย ขอ ร้อย พระราชทาน พระเพชรสภาแห่ง
หลวงราชพลฤทธิเป็นผู้พิพากษารอง จึงได้โปรดเกล้าพระราช
ทานสัญญาบัตรทั้งพระเพชรสภาแห่ง หลวงราชพลฤทธิเป็นผู้พิพาก
ษารองศาลมณฑลนครราชสีมา พร้อมด้วยพระยาสุริยเดช ปลัด
อธิบดี ผู้พิพากษาพิจารณาพิพากษา ก็ความของราษฎร ต่อ ไป
ประกาศ มาณวันที่ ๑๗ เดือน กันยายนรัตนโกสินทรศก ๑๑๖

(ลงพระนาม) ดำรง ราชานุภาพ
เสน ยก กระทรวงมหาดไทย
ร้อย พระราชเสาวนีย์

ประกาศแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ

จักการช้องกันภาพโรค

ลงวันที่ ๗ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๗

มีพระบรมราชโองการ ใน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา
จุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้า
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

ด้วยบัดนี้ ไข้ภาพโรคซึ่งได้เกิดขึ้นในเมืองช้องกันนั้น ได้
แพร่หลายลามไปถึงเมืองชวเกา เพราะฉะนั้นจึงทรงพระราช
ดำริห์เห็นว่า สมควรต้องแก้ไขเพิ่มเติม ประกาศ จักการ
ช้องกันภาพโรค ลงวันที่ ๗ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๗ นั้น

พพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจดหมายเหตุ

หน้า ๒๔๖๘ ถัดลงมาแก้ไขเพิ่มเติม จักการ บัณฑิตกาฬโรค เล่ม ๗

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกข้อ ๒ แล ข้อ ๓
ในประกาศที่ ออกชื่อมา แล้วนั้น แล ให้ตราพระราชบัญญัติ
ทั้ง ข้อ ๒ แล ข้อ ๓ ก็มีต่อไปนี้ขึ้นใช้แทน คือ

ข้อ ๒ เรือลำหนึ่งลำใด ซึ่ง ออกจากเมืองช่องกงญา
เมืองชวเตา มาถึง น่านน้ำสยามใน วัน ฤๅใน ภาย หลัง วันที่ ได้
ประกาศ พระราชบัญญัตินี้ ต้อง แวะจอดที่ เกาะไผ่ แล ก่อน
ที่จะได้ รับ ใบ อนุญาต ของ ท่าน บัณฑิต กาฬโรค ภยันทราย ให้เลย
เข้ามาไ้ นั้น ต้อง รอพัก อยู่กว่า จะครบกำหนดเวลา ๔ วันเต็ม
นับตั้งแต่วันที่ ได้ ออก มา จาก เมือง ช่องกง ญา เมืองชวเตา

ข้อ ๓ เรือลำหนึ่งลำใดที่ ออกจาก เมืองท่าใด ๆ ในประเทศ
จีน ยกเว้นแต่เมืองชวเตา เมื่อ มาถึง น่านน้ำสยามใน วัน ฤๅ
ใน ภาย หลัง วันที่ ได้ ประกาศ พระราชบัญญัตินี้ ต้อง แวะจอดที่
เกาะไผ่ แล ต้อง รอพัก อยู่ ที่ นั้น จนถึง เวลาที่ เจ้าพนักงาน แพทย์
จะได้ ขึ้น ไป ตรวจ บน เรือ แล ออกใบ อนุญาต ของ ท่าน บัณฑิต กาฬโรค
ภยันทราย แล้วจึงให้เลยเข้ามาไ้

บันทึกข้อ อื่น ๆ นอกจาก ข้อ ๒ แล ข้อ ๓ ใน ประกาศ จัก การ
บัณฑิต กาฬโรค ลง วันที่ ๗ เมษายน วันคนโทสินทร ศก ๑๑๗
นั้น ให้คง เป็น อัน ใช้ ได้ ตาม ประกาศ นั้น ตลอดทุกประการ

ประกาศ มา ใน วันอาทิตย์ ที่ ๑ พฤษภาคม วันคนโทสินทร ศก ๑๑๗
เป็นวันที่ ๑๐๓๖๔ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

พิพิธภัณฑ์ศิลปะไทยและห้องจดหมายเหตุ

เพิ่มเติมข้อบังคับทางรถไฟ กรมสยาม

มีพระบรมราชโองการ คำวิสเทิน้อเกล้าฯ 1 สั่งว่า ข้อบังคับสำหรับทางรถไฟ นครราชสีมา ที่ให้พระราชทาน พระราชานุญาตแล้ว แก่วันที่ ๑ ตุลาคม รศ. ๑๑๖ อันได้ลงพิมพ์ ในหนังสือราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๔ แผ่นที่ ๒๙ เช่นใช้อยู่ทุกวันนี้ นั้นยังขาดข้อความที่จำเป็น จะต้อง มี เพื่อป้องกัน การ ช้อขาย หรือลักพาเอาสินค้าเข้ามาในบริเวณทางรถไฟ อันผิดด้วย พระราชบัญญัติภาษีสินค้า ซึ่งเจ้าพนักงานระทรว ำกับได้โดยยาก จึงทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้เสนาบดี กระทรวงโยธาธิการ กำหนดข้อ ๒๙ เพิ่มเติมในพระราชบัญญัติสำหรับทางรถไฟ นครราชสีมา ดังจะ กล่าวต่อไป

ข้อ ๒๙ ขอ ห้ามมิให้ ผู้หนึ่งผู้ใด ช้อขาย สินค้า ภาชนะพาเอาสินค้าเข้ามา ในบริเวณ กรมรถไฟเลยเป็นอันขาด ถ้าผู้หนึ่งผู้ใด ประพฤติละเมิดข้อบังคับนี้ จะต้องถูกปรับ ๕๐ เปอรเซนต์ แห่งราคาสินค้า กับทั้งสินค้านั้นจะต้องถูก ำกับด้วย อนึ่งถ้าผู้หนึ่งผู้ใด นำความมาแจ้งต่อเจ้าพนักงานรถไฟ ได้ว่ามีผู้ทำการ ช้อขายสินค้าแล้ว ผู้นั้นจะได้รางวัล ๒๕ เปอรเซนต์ แห่งราคาสินค้า ซึ่งต้อง ำกับ แต่เงินรางวัลนี้เจ้าพนักงานจะต้องเสีย เมื่อเวลาตนได้สินค้านั้น ซึ่งต้อง ำกับ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

หน้า ๒๔๑๐ ลักษณะ ทั้ง ศาล ยุติธรรม มณฑล ราชบุรี เล่ม ๗
พระราชทานพระบรมราชานุญาต วันที่ ๑๑ เมษายน
รัตนโกสินทรศก ๑๑๗

(ลงพระนาม) พิศาลภพฤทธิธาดา
เสนาบดี กระทรวงโยธาธิการ
ผู้รับพระบรมราชโองการ

ประกาศตั้งศาล ยุติธรรมมณฑลราชบุรี

มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ ตั้งว่า เมื่อ รัตน
โกสินทรศก ๑๑๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งข้าหลวง
พิเศษจัดการศาลยุติธรรม ตามหัวเมือง ความแจ้งอยู่ในประกาศ
แก่พระราชบัญญัติลงวันที่ ๒๑ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๕
นั้นแล้ว ข้าหลวงพิเศษได้จัดการศาลยุติธรรมหัวเมือง ในมณฑล
กรุงเก่า มาโดยลำดับ บัดนี้ ทรงพระราชดำริเห็นว่า ควร
จะลงมือจัดศาลยุติธรรมใน มณฑล ราชบุรี ได้ อีกมณฑลหนึ่ง จึง
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หลวงศรี สัตยารักษ์ กับ มีศุภ
สระเล็ก เชื้อ เปน ข้าหลวงพิเศษ ประจําการ ๒ นาย ออกไปจัด
การ ศาลยุติธรรม หลวงนร เนตร ขันธชาติ เปน ผู้พิพากษาศาล
มณฑล ราชบุรี พร้อม ท่วย เจ้า พระยาสุรพันธ์พิสุทธิ์ ข้าหลวง
เทศาภิบาล ซึ่งเป็นข้าหลวงพิเศษ โดยตำแหน่ง นาย ๑ และ
พระยามรินทร์ราชานุไชย ผู้ว่าราชการเมือง ราชบุรี ซึ่งเสนาบดี

พิพิธภัณฑสถานไทยและห้องจัดนิทรรศการ

เล่ม ๗ ลักษณะทูลเกล้าฯ ถวาย ฎีกา หน้า ๒๔๗๑

กระทรวงมหาดไทย ใต้รับพระบรมราชานุญาต เลื่อนเกล้าฯ เป็น
ข้าหลวงพิเศษ นาย ๑ ตามพระราชบัญญัติจัดการศาลยุติธรรม
ในมณฑลราชบุรี ต่อไป

ศาลา ลูกขุน ในฝ่ายซ้าย

ประกาศ มาณวันที่ ๓๐ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๗

(ลงพระนาม) ดำรงราชานภาพ

เสนาบดี กระทรวงมหาดไทย

รับพระบรมราชโองการ

ประกาศเรื่องทูลเกล้าฯ ถวาย ฎีกา

มี พระบรมราชโองการ ใน พระบาท สมเด็จพระ รุชมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ให้ประกาศ ให้ทราบทั่วกัน ว่า

ทั้งนี้ ต่อไป ข้างท้าย พระราชบัญญัติ มาตรา ๑๑๔
แห่ง พระราชบัญญัติ กระบวนพิจารณาความแพ่ง รัตนโกสินทร
ศก ๑๑๔ ให้มีความเพิ่มเติมดังนี้

แต่เมื่อ ฎีกานั้น เป็น ฎีกา ค้ำค้ำค่าพิพาทมาศาล อทธรณ์
ในคดี ซึ่งศาลได้ตัดสิน ประเด็นใหม่ ก็คือ พิษภัย ก็ หรือ ทุน
ทรัพย์ ค่าเสียหาย ก็ เป็นเงินไม่เกินกว่า ๖๐๐ หรือ จำคุก
ไม่เกินกว่า ๖ เดือนแล้ว ห้ามไม่ให้ทูลเกล้าฯ ถวาย ฎีกา
เว้นไว้แต่

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

<https://museum.coj.go.th/>

หน้า ๒๔๗๒ ลักษณะ ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา เล่ม ๗

๑ ผู้พิพากษา ซึ่งได้ชำระแต่เดิมมา หรือ ผู้พิพากษาชั้น
อุทธรณ์ คิดเห็นว่า ข้อความ ที่ได้ตัดสิน นั้นเป็น ปัญหา สำคัญ
ไต่ถาม อนุญาตให้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา เช่นอย่างความ เกิน
กำหนด ซึ่งได้กล่าวมาแล้ว ฎา

๒ เมื่อเสนาบดี กระทรวงหนึ่ง กระทรวงใด หรือ เทศาภิบาล
หรือเจ้ากรม อธิการ หรือเนติบัณฑิตยสถาน ๒ คน ได้ลงชื่อ
ในหนังสือฎีกานั้น ระบุว่าที่ใดทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา ทั้งนี้
มีเหตุอันสมควร จึงจะ เป็นฎีกาได้

แต่อีกประการหนึ่ง ในระหว่างมาตรา ๓๔ กับ ๓๕ แห่ง
พระราชบัญญัติพิจารณาความ มีโทษ สำหรับใช้ไปพลาง ก่อน
รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๕ ให้มี บัญชีมาตรา ๑ ดังนี้

มาตรา ๓๔ (ก) เมื่อคู่ความจะ ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา
คัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์แล้ว แม้ว่าเป็น โจทก์ต้อง ทูล
เกล้าฯ ถวายฎีกาภายใน ๑๕ วัน แม้ว่าเป็น จำเลย ต้อง ทูล
เกล้าฯ ถวายฎีกาภายใน ๑ เดือน

แต่ฎีกาคัดค้าน คำพิพากษา ซึ่งได้ลงโทษ จำคุก ๖ เดือน
หรือต่ำกว่า ๖ เดือน ปรียบเป็น สิ้นไหมพิณัย ๖ ชั่ง หรือ ต่ำ
กว่า ๖ ชั่ง ห้ามไม่ให้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา เว้นไว้แต่

๑ ผู้พิพากษา ซึ่งได้ชำระแต่เดิมมา หรือ ผู้พิพากษาชั้น
อุทธรณ์ คิดเห็นว่า ข้อความ ที่ได้ตัดสินนั้น เป็น ปัญหา สำคัญ ได้

เล่ม ๗ ลักษณะข้อบังคับ สำหรับ รถไฟหลวง หน้า ๒๔๗๓

ยอม อนุญาตให้หลุดเกล้าฯ ถวายฎีกา เช่น อย่าง ความ เกิน กำหนด หรือ

เมื่อเสนาบดี กระทรวงหนึ่ง กระทรวงใด หรือเทศาภิบาล
หรือเจ้ากรมอัยการ หรือเนติบัณฑิตยสภา ๒ คน ได้ลงชื่อ
ในหนังสือฎีกา นั้น รับรองว่า ที่ให้หลุดเกล้าฯ ถวายครั้งนี้ มี
เหตุอันสมควร จึงจะ เป็น ฎีกาได้

ประกาศมาณวันที่ ๕ เดือนพฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๗

เป็นวันที่ ๑๐๗๖๔ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

กฎเสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ สำหรับกรมรถไฟหลวง

ว่าด้วย การจำหน่ายตั๋วโดยสาร อนุญาตให้ โดยสาร ทาง รถ ไฟ

ไม่ต้องเสียเงินกำหนดค่าใช้ตั้งแต่ วันที่ ๑ เมษายน

รัตนโกสินทรศก ๑๑๗

ด้วย พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร เสนาบดี
กระทรวงโยธาธิการ ได้รับพระราชทาน พระบรมราชานุญาต
ให้ตั้งกฎเป็นข้อบังคับ สำหรับ กรม รถไฟ หลวง ว่าด้วย การ จำ
หน่ายตั๋วโดยสาร อนุญาต ให้คนโดยสาร ใน รถไฟ หลวง โดยไม่
ต้องเสียค่าโดยสาร มีเพื่อ ความ กัง ก่อ ไปนี้

ข้อ ๑ การ อนุญาตให้โดยสาร ไปในรถ ไฟ หลวง โดยไม่
ต้อง เสีย เงินค่าโดยสารนั้น ตั้งแต่วันที่ ๑ ไปให้ มีกำหนด แล กระจาย

พิพิธภัณฑ์ศิลปะไทยและห้องจัดพิมพ์ไทย

หน้า ๒๔๗๕ ลักษณะข้อบังคับสำหรับรถไฟหลวง เล่ม ๗
ทรวโดยการ ออก ใบอนุญาต ซึ่งเจ้าพนักงานในที่ ว่า ราชการ นั้น ๆ
ๆ เจ้าพนักงานรถไฟ ซึ่ง ได้รับ อำนาจ ตาม กฎข้อ บังคับนี้ ๑
ตาม คำ สั่งพิเศษ ของเจ้า กรมรถไฟ ให้เป็น ผู้จำหน่ายตั๋ว อนุญาต
เช่น นั้น ะ ออกให้

ข้อ ๖ ทัวๆ ใบ อนุญาตที่ กล่าวมาใน ข้อ ๑ นั้น มีดังนี้ คือ
อย่าง ที่ ๑ ทัว อนุญาตให้ โดยสาร ไม่ต้อง เสียเงิน ซึ่ง ใช้
ได้ ไม่มี กำหนด เทียบ แต่ไม่มี กำหนด รด ชั้นใด ๆ แต่เป็น
ทัว อนุญาตชั่วคราว มีเวลา กำหนด ใช้ ได้เฉพาะ ภายใน ปี นั้น ๑
ให้ ใช้ ได้ ตลอด ปี นั้น อย่างหนึ่ง

อย่าง ที่ ๒ ทัว อนุญาตโดย สาร ไม่ต้อง เสียเงิน ซึ่ง ใช้ ได้ มี
กำหนด ในเฉพาะ รด ชั้นใด ชั้นหนึ่ง แต่เพียง ระยะ ใดระยะหนึ่ง
แต่ ให้ ใช้ ได้ อย่าง นาน ที่ สุด ไม่ยิ่ง กว่าเฉพาะ ใน เดือน นั้น เท่านั้น
อย่างหนึ่ง

อย่าง ที่ ๓ ใบ อนุญาตให้ โดย สาร ไม่ต้อง เสียเงิน ซึ่ง ใช้ ได้
เฉพาะ คราวเดียว สำหรับ เดินทาง ได้ชั่วแ่ก่ เทียบเดียว ๑ ทั้ง
กลับ กวบ เท่า นั้น อย่างหนึ่ง

เจ้าพนักงานรถไฟ ผู้ซึ่ง ได้รับ คำสั่งให้ ไปยัง สะเทชั่นอื่น โดย
ขระ ราชการ ๑ ะกลับ มา ยังที่ ราชการ ของ ตน ในเวลา
เมื่อ กระทำการ ภายนอก สะเทชั่น ของ ตนเสร็จ แล้ว ก็ ๑ ะ ต้อง
ให้ มี ใบ อนุญาต โดย สาร ไม่ต้อง เสียเงิน อย่างที่ ๓ เช่น กล่าว

แล้วนี้มาสำหรับตัวด้วย จึงจะโดยสะดวก

ข้อ ๓ การออกตั๋วๆ ใบอนุญาตให้โดยสาร ไม่ต้องเสียเงินเหล่านี้ นอกจาก การ ที่ ได้ มอ ย อำนารไป ให้ ทั่ว น้า ใน ระบะ ทำบด ทำงๆ ให้ ออก ใ้ แล้ว ะ ต้อง ให้ ใ้ รัย อนุญาต จาก เจ้า ทร มรตไฟเอง จึง ะ ออก ใ้

ข้อ ๔ ตั๋วๆ ใบอนุญาตให้โดยสาร ไม่ต้องเสียเงินนี้ ให้ ออก ให้ แก่ คน จำพวก ต่างๆ กัง ะ กล่าว ต่อ ไป นี้ คือ

จำพวก ที่ หนึ่ง ให้ ใ้ ใ้ ตัดออก ทาง รตไฟ นี้ คือ

๑ เสนาบดีแล ผู้แทนเสนาบดี กระทรวงโยธาธิการ กับ ทั้ง ปลัด ทูลฉลอง ฤฯ ผู้แทน ปลัด ทูลฉลอง ใน กระทรวง นี้

๒ ข้าราชการ ใน กรม อื่นๆ ฤฯ ผู้มีบรรดาศักดิ์ ใน ราชการ มรตที่ มี น้า ที่ ราชการ เกียว ข้อง กับ การ รตไฟ ตาม ที่ สมควร ซึ่ง เสนาบดี กระทรวง โยธา ธิการ ะ ใ้ สั่ง ให้ อนุญาต ให้ นี้

๓ เจ้ากรมรถไฟ ฤฯ ผู้แทน เจ้ากรมรถไฟ

๔ อินนิทเนียบ นาย เซก ชุน ทั้ง ๓ ปลาย

๕ สกฤตยาณูชี โศณู

๖ เจ้าพนักงาน โศณู ผู้ จักการ เคิน รตไฟ

๗ เจ้าพนักงาน โศณู ผู้ จักการ โรง งาน ทำ การ รตไฟ

๘ หัวหน้ากอง รักษาพัค,

๙ ผู้ตรวจ บัญชี เงิน รบ รบ ความ สมควร ทำงๆ

แล ผู้

พิพิธภัณฑ์ชาติไทยและห้องจัดนิทรรศการ

หน้า ๒๔๗๖ ลักษณะข้อบังคับสำหรับรถไฟหลวง เล่ม ๗
ตรวจ รถทั้งปวง

๑๐ เจ้าพนักงาน แพทย์ ทั้งหลาย ของ กรมรถไฟ

๑๑ เจ้าพนักงาน ตรวจ การ โทรม

จำพวกที่ ๒ ให้ ใ้ใช้ ได้เฉพาะ มีกำหนดระยะ

๑๒ นายตรวจ การ ทั้งหลาย ซึ่ง โดย สาร ไป มา ใน ระยะ อัน
เป็น นาท ที่ ซึ่ง คน ทำ การ อยู่ ฤๅ โดย สาร ไป ยัง ที่ อยู่ ของ อินบิณเนิน
นายเชก ชัน ผู้ บังคับ การ คำบล นั้น

การ ออก ทว ฤๅ ใ้ อนุญาต ให้ โดย สาร ไม่ ต้อง เสีย เงิน ฐนิก ทั้ง
แก่ ๑ ถึง ๔๑ นั้น ให้ เจ้ากรมรถไฟ เป็น ผู้ ออก ให้เอง นอก จาก นั้น
ให้ เจ้าพนักงาน ทวนำ ซึ่งมี นาท ที่ ใน ระยะ คำบล นั้น ๆ เป็น ผู้ ออก ให้

ข้อ ๕ ทว อนุญาต ให้ โดย สาร ไม่ ต้อง เสีย เงิน เฉพาะ เทียว
เทียว นั้น ให้ ออก จำหน่าย ให้ ได้ แต่ คน จำพวก ที่ จะ กล่าว ต่อ
ไป นี้ ทว คือ

จำพวกที่ ๑ คน ทำ ราชการ ฤๅ คน ที่ รับ ราชการ ทก รอง ผก
ทัต ใน ราชการ ของ รถไฟหลวง ให้ ใ้

๑ สำหรับ ทว ผู้ นั้น เอง กับ ทั้ง ครอบ ครัว บ่าวไพร่ แล คน ใ้
การ เบ่า เวื่อน ของ ผู้ นั้น ใน เวลา เมื่อ จะ โดย สาร ไป ถึง คำบล ที่
ใ้ ผู้ นั้น ไป ทำ การ

๒ สำหรับ ทว ผู้ นั้น เอง ใน เวลา เมื่อ โดย สาร ไป มา ทว

ขุระ ราชการ พิพิธภัณฑ์ ศาลไทย และ หอจดหมายเหตุ

๓ สำหรับตัวผู้ขึ้นเอง กับทั้งครอบครัว ขวัญไพร่ แลคน
ที่รับใช้การ เบาเรือน ของผู้ขึ้นด้วย ในเวลา เมื่อ ต้อง บ้าย ที่อยู่
ไปทำการ แห้งอื่น

๔ สำหรับตัวผู้ขึ้นเอง เมื่อเวลาผู้ขึ้นช่วย ใช้ฎา สำหรับ
ครอบครัว ของผู้ขึ้น คนใดคนหนึ่ง ซึ่งช่วย ใช้ลง เพื่อ จะ ให้
ได้ โดยสาร ไป ถึง สถานใด ที่ สุก ซึ่ง จะ หา ยา แก่ โรค พยาบาล
ใช้ นั้น ได้ ฎา เพื่อ จะ ให้ ได้ โดยสาร ไป ถึง โรง พยาบาล ฎา หมอ
ที่ รักษา จำนวน แล ภาวะ โรค ที่ ช่วย นั้น ในเวลา เมื่อ หมอ ของ กรม
รถไฟ ได้ สั่ง ให้ ไป รักษา ที่ โรง พยาบาล ฎา หมอ ที่ จำนวน
รักษา แล ภาวะ โรค เช่น นั้น แล ถ้า เช่น การ จำเป็น ต้อง การ จริง ๆ
แล้ว ก็ ให้ ออกตัว อนุญาต สำหรับ คน ที่ เกือบ ข้าง กับ คน ใช้นั้น
คนใดคนหนึ่ง ซึ่ง จำเป็น ต้อง การ จะ ให้ ไป กับ คน ใช้นั้น ได้ ด้วย

๕ สำหรับคนทำราชการรถไฟ ในเวลา เมื่อ ได้ อนุญาต ให้
หยุดพัก ราชการ ไป จาก ที่ นั้น กับ ทั้ง สำหรับ ครอบครัว ซึ่ง
อยู่ กิน ด้วย กัน กับ ผู้ขึ้น แล ขวัญไพร่ ของ ผู้ขึ้น ด้วย กับ ทั้ง สำหรับ
ได้ โดยสาร ไป ถึง โรง ศาล แห่ง ใด ๆ ซึ่ง ผู้ขึ้น จะ ต้อง ไป ได้ การ
เป็น พยาน ฎา เช่น ผู้รู้ แรง การ ที่ คน เข้าใจ จำนวน ฎา เช่น
จำเลย ได้ ด้วย

๖ สำหรับลูกของคนที่ทำราชการรถไฟ ซึ่ง ต้อง อยู่ใน
ตำบล ที่ โกล ให้ ได้ มา เล่น เล่น ใน โรง เล่น ถ้า แม้ ว่า ลูก

หน้า ๒๔๗๕ ลักษณะข้อบังคับ สำหรับ รถไฟหลวง เล่ม ๗
ของ คนทำการ รถไฟ เหล่านี้ เป็นนักเรียน ซึ่ง หลับ นอน อยู่
ในโรงเรียน ในเวลาที่ เล่าเรียนเช่นนั้น จะ ออกไป อนุญาตให้
โดยสาร ไม่ต้อง เสียเงิน ให้ ไปในคราว แรก ที่โรงเรียน เขັก แล
ให้กลับ ในคราว ที่โรงเรียน นั้นอีก ความ กำหนด คราว ของ โรง
เรียน นั้นก็ ไ้

๗ ถ้า ไม่มี วิก ซึ่ง เปน ที่ นอน ถัด ความ สาคัญ ของ คน ทำราชการ
รถไฟ ผู้ใด ก็ อยู่ใน ค่ารถ ซึ่ง ผู้ นั้น ทำการ อยู่ เช่น นั้น แล จะ
ออก ไป อนุญาต ให้ ผู้ นั้น โดย ๆ สาร ไม่ ต้อง เสียเงิน สำหรับ ทั่ว
ผู้ นั้น กับ ทั้ง ครอบครัว แล ผู้ ทำการ เป้า เรือน ของ ผู้ นั้น ให้ มา
กระทำ การ สักการะบูชา ใน ส่วน ลาคณะ ของ ผู้ นั้น ก็ ไ้

๘ ถ้า การ ซื้อ ร่าย เสี่ยง อาหาร แล สิ่ง ของ ที่ จำ เปน จะ ต้อง
ใช้ ทั้ง ปวง ใน สหะชน ทั้ง หลาย นั้น จะ เปน การ ผิด เคือง ลายาก
จะ ออก ไป อนุญาต เช่น ที่ กล่าว แล้ว นั้น ให้ บรรดา ฤา ผู้ ชื่น ซึ่ง
ทำการ เป้า เรือน ของ คน ที่ รับ ราชการ รถไฟ เหล่า นั้น เพื่อ จะ ได้
ไ้ ไป ซื้อ ร่าย สิ่ง ของ มา จาก ตลาด ที่ ชาย ของ อัน ตั้ง อยู่ ใกล้
ที่ สุกกัษ ที่ นั้น มา ไว้ ใช้ สอย เพียง เกือน ละ ๔ ครั้ง ก็ ไ้

๙ ใน เวลา เมื่อ ให้ คน ที่ รับ ราชการ รถไฟ นั้น ออก เสี่ยง จาก
หน้าที่ ทำการ จะ ออก ทั่ว อนุญาต ให้ โดย สาร ไม่ ต้อง เสียเงิน
สำหรับ ทั่ว ผู้ นั้น เอง กับ ทั้ง ครอบครัว แล คน ทำการ เป้า เรือน ของ
ผู้ นั้น ให้ ก็ ไ้

พิพจน์และแก้ไขโดยหอจดหมายเหตุ
กรุงเทพมหานคร

ทั้งนี้

เล่ม ๗ ลักษณะ ข้อบังคับ สำหรับรถไฟหลวง หน้า ๒๔๗๔

วันที่ให้ผู้นั้น ออกจากราชการเพื่อจะให้เกินทางกลับไปยัง
ตำบล ซึ่งผู้นั้นแรกเข้ารับราชการในกรมรถไฟเท่านั้น

๑๐ ถ้าคนรับราชการ ในกรมรถไฟคนใดถึงแก่กรรมลง
จะออกตัวอนุญาต เช่น กล่าว แล้วนั้น ให้แก่คนทั้งหลายบรรดา
ที่ทำการ อยู่ในเขารวณของผู้นั้นก็ได้ แต่ภายในเดือนหนึ่ง
เพื่อจะให้ไปยังที่ทำการใหม่ของคนเหล่านั้น

จำพวกที่ ๒ คนใช้การหลวงซึ่งคนที่รับราชการรถไฟ ได้
มอบหมายการให้กระทำบรรดา ที่สงเคราะห์เข้าในจำพวกที่ ๑
ในข้อบังคับนี้ไม่ไว้ กับทั้งคนทำการเครื่องจักรเครื่องมือต่าง ๆ
แลคนงานซึ่งเกี่ยวข้องกับการรถไฟ

๑ ในเวลาเมื่อเรียกผู้นั้นให้มา ญา ย้าย ไปยังสถานที่
ใหม่ แห่งใดแห่งหนึ่งสำหรับตัวผู้นั้นเอง แลคนทำการเข้า
เรือนของผู้นั้นได้ โดยสารไปด้วย

๒ ในเวลาเมื่อมอบให้ผู้นั้นทำการหลวง นอกออกไปจาก
ตำบลที่ผู้นั้นตั้งอยู่โดยปกติ

หนึ่งจะออกตัวอนุญาตให้โดยสาร ไม่ต้องเสียเงินให้แก่
ผู้ทำการ เครื่องจักรเครื่องมือ ญา ผู้รับเหมาทำการรถไฟ อัน
ไม่ใช่เจ้าพนักงานคนรับราชการเหล่านั้น ถ้ามีข้อสัญญาที่จะ
อนุญาตเช่นนั้นก็ได้

หน้า ๒๔๔๐ ลักษณะข้อ มังคัมภ์ สำหรับ รถไฟ หลวง เล่ม ๗

กับ จะ ออก ทัว อนุญาต เช่น นั้น ให้ แก่ ผู้ แทน ของ หมอ ใน
กรม รถไฟ ใน เวลา ที่ เติบ ทาง เพื่อ ประโยชน์ ราชการ ของ กรม
รถไฟ ก็ ออก ใ้

จำพวก ที่ ๓ คนสามัญ ทั้งหลาย เมื่อ มี เหตุ ต้อง ถูก ยาก
เจ็บ เปน อัน ตราย โดย การ เติบ รถไฟ เมื่อ เปน การ จำ เปน แล้ว
จะ ออก ทัว อนุญาต เช่น นั้น ใ้ ตลอดจน ถึง ผู้ ที่ ฎ แล มา ด้ว กับ ผู้
ที่ ต้อง ยาก เจ็บ นั้น เพื่อ จะ ใ้ ใ้ ไป หา ที่ พยาบาล ด้ว ก็ ออก ใ้
ภรรยา ฎา ญา ศิ นี ท ของ ผู้ ที่ ต้อง ยาก เจ็บ เช่น นั้น จะ ใ้ ใบ
อนุญาต ใ้ โดย สว ไม่ ต้อง เสีย เงิน ใ้ ไป จาก ที่ อยู่ ของ ทน ถึง ที่
ซึ่ง คน ที่ ต้อง ยาก เจ็บ อาศัย ครอบ รักรักษา พยาบาล อยู่ นั้น เปน ครั้ง เปน
คราว ภาย ใน เวลา กำหนด อัน สมควร ก็ ออก ใ้

ข้อ ๖ ทัว ฎา ใบ อนุญาต ใ้ โดย สว ไม่ ต้อง เสีย เงิน เหล่า นี้
ใ้ อานา แก่ ผู้ ที่ เชื้อ ทัว ฎา ใบ อนุญาต นั้น เถาะ แ่ ใ้ ใ้ ไป
ใน รถ ชั้น ที่ กล่าว ไว้ ใบ ทัว ฎา ใบ อนุญาต ดับ นั้น เท่านั้น ตาม
ขรรณ เนียม ของ ข้อ มังคัมภ์ นี้ คือ ว่า บรรดา คน จำพวก ที่ ได้ กล่าว
พรวณา ไว้ ใน ข้อ ๔ ทั้ง แ่ ทั้ง ถึง สิบ นั้น จะ ไป รถ ชั้น ไกๆ ก็ ใ้
ทั้ง สั้น ส่วน จำพวก ๑๑ กับ ๑๒ แ่ คน ทำ ราชการ รถ
ไฟ ทั้ง ปวง นอก นั้น กำหนด ใ้ ใ้ ไป ใน รถ ชั้น ที่ ๒ แ่ คนงาน ทั้ง ปวง
ใ้ ไป ใ้ แ่ ใน รถ ชั้น ที่ ๓ เท่านั้น

คนที่ ก่อ ใ้ ยาก เจ็บ โดย การ เติบ รถไฟ กับ ยาก พยาบาล ของ ผู้

เล่ม ๗ ลักษณะข้อบังคับสำหรับรถไฟหลวง หน้า ๒๔๘๑
 มากเจ้านี้ ะวัยขึ้นรถขึ้นใจ ๆ ในชั้นที่ ๑ ที่ ๒ ๗ ที่ ๓
 ตามเหตุ ผลอันสมควรเฉพาะ การนี้ๆ ก็ได้

ญาติ ๆ ผู้ที่เกี่ยว ข้อง กับ ที่ คน รับ ราชการ รถไฟ ทั้ง ปวง เหล่า
นั้น จะ รับ ให้ ขึ้น รถ ขึ้น เคียว กับ ขึ้น ที่ คน รับ ราชการ รถไฟ ผู้
นั้น สมควร จะ ไป ใน คราว นั้น ๆ สมควร จะ ไป ใน เวลา เมื่อ มี
ตัวรถ อยู่ ย่าง ไร ทั้ง ปวง จะ รับ ให้ ขึ้น ไป ใต้ ตัว รถ ใน รถ ขึ้น
ที่ ๓ เท่านั้น ยกเสีย แต่ เป็นการ จำ เป็น ต้อง การ ให้ มา รับ
ใช้ การ งาน ที่ ชาติ ไม่ ได้ โดย แท้ ของ นาย ๆ เพื่อ จะ ให้ มา ระ วั ง รั กษา
ลูก ช่อ ใน รถ ที่ นาย ไป ๆ เมื่อ นาย ไป ใน รถ ถ้า รับ ตระ ภา ร
ซึ่ง มี ที่ จัก ไว้ สำหรับ ย่าง ให้ ไป ใน รถ นั้น ด้วย

บรรดาผู้ซึ่งถือตัว ฤๅไปอนุญาตให้โดยสาร ไม่ต้องเสียเงิน
ในรถชั้นใดชั้นหนึ่ง ไม่มีจำนวนที่จะไปชั้นรถชั้นที่สูงขึ้นไป
โดยเสียเงินเพิ่ม ราคาขึ้นจากตัวของคน ที่กำลังอยู่นั้นได้โดย
แต่ถ้าผู้นั้นปรารถนาอยากจะไปในรถชั้นที่สูงขึ้นไปแล้ว ก็ต้อง
ซื้อตั๋วโดยสาร บรรดาต่างหากโดยเต็มราคาที่เกี่ยว

ข้อ ๗ เกิดขายต่ำกว่า ๕ ขวบ ในเวลาที่ญาติผู้มไปนั้น
ถ้าญาติผู้มนี้ไ้รับอนุญาตให้ โดยสารไม่ต้องเสียเงินแล้ว ถ้าให้
ไปในวันนั้นไ้ ไม่ต้องเสียเงินค่าโดยสาร

ข้อ ๘ ขบวนการทำราชการรถไฟ แลผลงานทั้งปวงของ
กรมรถไฟทางวิภาณที่ควรได้รับอนุญาตให้ขบวนรถโดยสาร
และรถบรรทุก

หน้า ๒๔๕๒ ลักษณะข้อบังคับ สำหรับ รถไฟหลวง เล่ม ๗
ใช้สอย สำหรับ เบ้าเวียน ไปโดย ไม่ ต้อง เสียเงิน ค่า ระวัง ใต้ตาม
สมควร ตาม การ ที่ จะ กล่าว ต่อไปนี้ คือ

๑ ในเวลา แรก เข้า รับราชการ

๒ ในเวลาที่ ต้อง ข้าย จาก ท่าขล หนึ่ง ไปยัง ท่าขล อื่น

๓ ในเวลาที่ ต้อง ออก จาก ราชการ ให้ ใต้ วรรทุก ไปยัง ที่
ซึ่ง ผู้ นั้น ใต้ เริ่ม เข้า รับ ราชการ แล ให้ วรรทุก ไป ใต้ แท่ ภายใน
เดือน หนึ่ง ตั้ง แต้ วันที่ ใต้ ออก จาก ราชการ นั้น

๔ ญาติ ญาติ ที่ เกี่ยว ข้อง กับ ผู้ ที่ ทำ ราชการ ซึ่ง ถึง แก่
กรรม ลง ใน เวลา รับ ราชการ อยู่ ให้ ใต้ วรรทุก ไป ถึง ที่ อื่น จะ ไป
อยู่ ไหน ภายใน เดือน หนึ่ง ตั้ง แต้ วันที่ ถึง แก่ กรรม ของ คน ที่
รับ ราชการ นั้น ไป

คน ทำ การ เกรือง จักร เกรือง มีอ แล คนงาน ทั้ง ปวง วรรทุก ที่
ทำ การ รถไฟ เกล่นั้น จะ รับ อนุญาต ที่ จะ ให้ ขน สิ่ง ของ เกรือง ใช้
สอย ใน เบ้าเวียน วรรทุก ไป ใน รถไฟ ใต้ ไม่ ต้อง เสียเงิน ค่า ระวัง
ใน เวลา ที่ ต้อง การ เพื่อ ให้ ไป ใช้ การ ใน โรงงาน ท่าขล ไก ท่าขล
หนึ่ง ญาติ ข้าย ไป ทำ การ อยู่ ที่ แต้ อื่น

ข้อ ๕ เมื่อ คน รับ ราชการ รถไฟ คน ไก ถึง แก่ กรรม ลง
ใน เวลา ที่ กำลัง รับ ราชการ อยู่ ใน ท่าขล นอก ออก ไป จาก ที่ ซึ่ง คน
อาไศรย อยู่ รับ ราชการ นั้น แล ญาติ ญาติ ที่ เกี่ยว ข้อง จะ จะเป็น
การ พิเศษ เสนอ ให้ ใต้ ทำ การ สืบ หา ของ ผู้ นั้น ใน ท่าขล ที่ ผู้ นั้น อาไศรย

เล่ม ๗ ลักษณะจัดการ สธวทใน จังหวัดพระนคร หน้า ๒๔๔๓
อยู่รัฐบาลการ จะ บรรทุก ศพ ของ ผู้ นั้น มาใน รถไฟ หลวง ไม่ ต้อง
เสีย เงิน ก็ ได้

ข้อ ๑๐ บรรดาข้าราชการในกรมรถไฟ ผู้ใด ผู้หนึ่งซึ่ง
ใช้ หรือพยายามจะใช้รถไฟหลวง เพื่อจะ โขบสว หรือ บรรทุก
สิ่งของผิด จากกฎข้อบังคับนี้ หรือ เป็นใจ อุก หนุนให้ ผู้อื่นใช้
หรือพยายามจะใช้เช่นนี้ ก็ จะ ต้อง ใ้รับ โทษ อันหนัก แล
จะต้องถูกขับไล่เสีย จากราชการ ในทันที ตาม เหตุ การ นั้นๆ
คน นอกจากนี้ ถ้า กระทำ การ ที่ ผิดเช่นนี้ ก็ จะ ต้อง กระทำ
ตาม ข้อบังคับ สำหรับ การ เติบ รถไฟ นั้น ทุก ประการ จะ ต้องถูก
ฟ้องเป็นความ อาญา ทุก ข้อ ตามข้อ ความ ที่ ว่า กว๊วไป ในรถไฟ
โดย ไม่มีอำนาจ หรือ รับ อนุญาต อัน ควร จะ ไป ได้ ตามข้อ บังคับ
ของ กรม รถไฟ หลวง นั้น ทุก ประการ

ข้อ ๑๑ กฎข้อบังคับนี้ ปรัง ปรัง อนัน กล่าว มา ข้าง บนนี้ ให้ ใช้
ไว้ ตั้งแต่วันที่ ๓ เมษายน รักษ โทสินทร ศก ๑๑๗ นี้
เป็น ทน ไป

ลง พระนาม (พิศาลาภ พุทธิธากา)

เสนาบดี กระทรวงโยธาธิการ

ประกาศ จัดการ สธวทใน จังหวัดพระนคร

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้มีพระกรุณาธิคุณ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ราชบัณฑิตยสถาน

หน้า ๒๔๘๔ ลักษณะ จักการ สธากในจังหวัดพระนคร เล่ม ๑
พระบรมราชโองการ ไล่เกล้าฯ พระพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
ประกาศ ให้ทราบทั่วกันว่า ทุกวันนี้ได้ทรงตั้งพระราชหฤทัย
จะทะนุบำรุงให้ราษฎร ได้อยู่เย็นเป็นสุข ปราศจากของปฏิกูล
ต่าง ๆ ซึ่งมีกลิ่นเหม็นอันไม่เป็นที่พึงใจ แลซึ่งบางทีจะเป็น
เหตุให้เกิดโรคภัยอันตราย อย่างใด จึงได้ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ตั้งกรมสุขาภิบาลขึ้น ให้เจ้าพนักงาน กรมสุขาภิบาล
จักการ ให้สธาก เรียบร้อยเป็นลำดับไป

บัดนี้ทรงพระราชดำริเห็นว่าบรรดา โรงเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ
เช่นโรงเลี้ยงสุกร แลเปิดไก่เป็นต้น โรงทำงานต่าง ๆ เช่น โรง
ขั้หมคราม โรงทำน้ำเค็ม แลโรงทำขมิ้นเงินเป็นต้นเหล่านี้ บ่อมี
มีกลิ่นเหม็น หากควร ตั้งอยู่ในที่ใกล้สถานบ้านเรือน แลริม
ถนนหนทางอันมีมหาชน ให้เอาไครบ แลไปมา ไม่ ประการหนึ่ง
เว้า แล ซากสัตว์ตาย เหล่านี้ก็มีกลิ่นเหม็น แล เป็นของปฏิกูล
หากควร จะ ตั้งอยู่ในที่เปิดเผย แล ทอดทิ้ง ในที่ใกล้บ้านเรือนไม่
ประการหนึ่ง เว้น โรง ร้านเพิงพาโล ที่กำบังด้วยแผงแลไม้
ซีกตะหวี ใบไม้ อันตั้งอยู่ริมถนนหนทางนั้น ก็ทำให้
ถนนหนทางเลียบ เรียบเรียบร้อย แล รุงรัง ไม่เป็นเครื่อง
เจริญตาเจริญใจ ของมหาชนที่สัญจรไปมาตามถนนหนทางนั้น
เพราะฉะนั้น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศ จักการ
สุขาภิบาล

พิกัดที่ตั้งของโรงเลี้ยงสุกรและโรงทำน้ำเค็ม และหอจดหมายเหตุ

เล่ม ๗ ลักษณะกิจการสุธากในจังหวัดพระนคร หน้า ๒๔๘๕

ข้อ ๑ กำหนดเขตฯ ซึ่งให้กิจการสุขาภิบาล ขึ้นดังนี้ ใน
วงจังหวัดดังนี้คือ แนวนั่งตัวนอนออกแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่
ปากคลองบางลำภูลงไป เพียงปากคลองทพานัน เลี้ยวเข้า
คลองไป ตามแนวคลองฝั่งข้างกำแพงพระนคร คลองไป จนออก
ปากคลองบางลำภู ขึ้นมาแนวฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา โคจรรอบ
ในจังหวัดนี้ ให้เรียกว่า จังหวัดพระนคร กิจการสุขาภิบาล
ตามข้อความต่อไปนี้

ข้อ ๒ บรรดาขยะมูลฝอย อันเกิดขึ้นในจังหวัดพระนคร
กำหนดให้เททิ้งลงในถังซึ่งเจ้าพนักงานไว้จัดทิ้งไว้แล้ว หรือที่
หนึ่งที่ใด ซึ่งเจ้าพนักงานกำหนดไว้ให้ทิ้งในที่สมควร ห้าม
ไม่ให้เททิ้งที่ถนนหนทาง หรือที่อื่น นอกจากเจ้าพนักงาน กรม
สุขาภิบาล จะกำหนดไว้ให้ทิ้ง แต่ห้ามไม่ให้ผู้ใดคนหนึ่งซึ่งอยู่
บนเรือนสูง สากทิ้งขยะเขี่ยลงน้ำที่โสโครกลงมา ยังตลิ่ง
คาเรือนที่ต่ำหรือกันสากเรือน แต่ถนนหนทางเป็นอันขาด ถ้า
ผู้หนึ่งผู้ใดทำผิดประการนี้ ให้มีโทษปรับเงินไม่เกิน
กว่า ๑๖ บาท

ข้อ ๓ บรรดาอุจจาระมูลสัตว์พาหนะคือ มูลช้างม้าโค กระบือ
เหล่านี้ห้ามไม่ให้เททิ้งลงในถัง ขยะมูลฝอย หรือถนน
หนทาง หรือที่ต่าง ๆ นอกจากเจ้าพนักงาน กรมสุขาภิบาล จะ
กำหนดอนุญาตให้ทิ้งนั้น ถ้าผู้ใดทำผิดประการนี้ ให้มี

พิพิธภัณฑ์ชาติไทยและห้องจัดนิทรรศการ

หน้า ๒๔๔๖ ลักษณะ ๖๖ การสวดในจังหวัดพระนคร เล่ม ๗
โทษปรับเป็นเงินไม่เกิน ๑๖ บาท

ข้อ ๔ บรรดาซากสัตว์ทั้งหลาย ที่ตายแล้ว มีชิ้น ณ ที่
บ้านเรือนของผู้ใด ก็ให้ผู้นั้น ผูกเสียบ ใน ที่ อันสมควรให้ ลี้ภัย
ไม่ปรากฏกลิ่นเหม็น ใด ห้ามไม่ให้ทิ้ง ซาก สัตว์ ณ ถนนหนทาง
หรือในที่ น้ำ แล แม่น้ำ ลำคลอง หรือในที่ ใกล้สถานบ้านเรือน
แต่ที่ต่าง ๆ เป็นอันขาด ถ้า ผู้ใด ทำผิดประเวศ ข้อนี้ ให้ปรับ
ผู้นั้น เป็นเงินไม่เกิน กว่า ๑๖ บาท

ข้อ ๕ ห้ามไม่ให้ผู้หนึ่งผู้ใด เทน้ำโสโครก หรือ ขายน้ำ
ลงในที่ ริมถนนหนทาง หรือ เท แล ขายน้ำ ที่ใดที่หนึ่ง อันเป็น
ที่มีทางน้ำไหล มาเปื้อนระ เบื้อน ถนนหนทาง เว้นเสีย แต่ ไบรย
น้ำบนถนนกันฝุ่น อันไม่ได้ ใช้น้ำโสโครกนั้น ให้ ไบรย ได้ ถ้า
ผู้ใดทำผิดประเวศ ข้อนี้ ให้ปรับผู้นั้น ไม่เกินคราวละ ๔ บาท

ข้อ ๖ บรรดาเวรทั้งปวง ที่มีอยู่แล้ว หรือ มีผู้ทิ้งขึ้น ก่อ
ไป ถ้าเป็นที่ ใกล้บ้านเรือนผู้อื่น หรือ ใกล้ถนนหนทาง ที่มี
ผู้คนไปมา ซึ่ง ทำให้ผู้อื่น ได้รับความเดือดร้อน ภัย กลิ่นเหม็น
กัย แล เทนเป็นเครื่อง ปรากฏขึ้น แล้ว ก็ให้ผู้นั้น เป็นเจ้าของเวร
นั้นๆ จัดการ รักษาที่ เวร ของ ตน โดยวิธี อย่างใด อย่าง หนึ่ง
สุดแต่อย่าให้ผู้อื่น เทน เป็นเครื่อง ปรากฏ แล เดือดร้อน ภัย
กริ่นเหม็นนั้น ใด ถ้าผู้ใด ไม่กระทำการ ประเวศ ข้อนี้ ให้ มี
โทษ ปรับ เป็นเงินไม่เกิน ๑๖ บาท

เล่ม ๗ ลักษณะกิจการสภาในจังหวัดพระนคร หน้า ๒๔๔๗
ไม่เกินวันละ ๕ บาททุกๆ วันในเมื่อเจ้าพนักงานได้ชักเตือน
แล้วยังไม่กระทำตามนั้น

ข้อ ๗ ห้ามไม่ให้ผู้หนึ่งผู้ใด ถ่ายอุจจาระลงในที่แห่งหนึ่ง
แห่งใด นอกจากเวรซึ่งอนุญาตไว้ในประกาศนี้ หรือนอก
จากเวรที่เจ้าพนักงาน กรมศุขาภิบาล สร้างขึ้นไว้ สำหรับมหาชน
ถ่ายอุจจาระนั้นเป็นอันขาด ถ้าผู้ใดทำผิดประกาศข้อนี้ ให้ปรับ
ผู้นี้ เป็นเงินไม่เกินกว่าคราวละ ๕ บาท

ข้อ ๘ บรรดาเวรที่สร้างขึ้นนี้ ให้กรมศุขาภิบาล ทำข้อบังคับ
ที่จะป้องกัน การโสโครก แลจัดการ รักษาเวรให้เป็นระเบียบ
เรียบร้อย เมื่อกรมศุขาภิบาลได้มีข้อบังคับไว้แล้ว ผู้ใดกระ
ทำการ ขัดขึ้นไม่ทำตาม ให้มีโทษปรับเงินคราวหนึ่งไม่เกิน
กว่า ๓๐ บาท

ข้อ ๙ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใด หรือบริษัทหนึ่ง บริษัทใด ที่ทำการ
รับจ้างขนอุจจาระไปเททิ้งก่อนวันประกาศนี้แล้วก็ได้ หรือที่จะ
ทำการเช่นนี้ขึ้นใหม่ต่อไปก็ได้ ให้ผู้นั้นหรือ บริษัทนั้นมาแจ้ง
ความต่อ กรมศุขาภิบาล ขอรับใบอนุญาตก่อนเพื่อเจ้าพนักงาน
จะได้ตรวจเครื่องใช้ แลหาณะที่จะทำการนี้ ให้เป็นของเรียบร้อย
แล้วทำข้อบังคับให้ทำการให้สมควร เมื่อผู้นั้นหรือ บริษัทนั้น
ได้เสียค่าใบอนุญาต ให้แก่กรมศุขาภิบาลละ ๕๐ บาทแล้ว

เล่ม ๗ ลักษณะ จักการ สดากใน จังหวัดพระนคร หน้า ๒๔๘๙
สิ้น กลิ่นเหม็น คับ ถ้าผู้ใด ไม่ทำตาม ประกาศนี้ ให้มีโทษ
ปรับผู้นั้น วันหนึ่งเป็นเงินไม่เกิน ๑๐ บาท แล้วให้เจ้าพนักงาน
หรือ โรงแฉกเสีย แล จักทำที่นั้นให้ปราศจาก กลิ่นเหม็น ขวรกา
ที่ซึ่ง เจ้าพนักงาน ต้อง ทำการ โดย เจ้าของ ที่ ไม่กระทำตาม ประกาศ
นี้ สิ้นเงินเท่าใด ให้เจ้าของ ที่ ผู้ชักชวน นั้น ใช้จ่ายเงิน จนครบ จำนวน

ข้อ ๑๑ ถ้าผู้หนึ่ง ผู้ใด ปลูก เรือน โรง บ้าน พระเพิง พาไล อยู่ริม
ถนน ถนน ทาง รุก รัง แล เหน ไม่เป็น ที่ สดาก ก็ให้ผู้นั้น จักทำ
เสียให้ เรียบ ร้อย อย่าให้ รุก รัง ให้คน เกิน ทาง แล เหน ไม่สดาก
ได้ ถ้าผู้ใด ไม่ทำตาม ข้อความ ที่กล่าวมานี้ หรือ ทำแต่ ไม่
เรียบ ร้อย เจ้าพนักงาน กรมศุขาภิบาล จะ ยัง คับ กำหนด วัน ให้ทำ
ตาม สมควร ถ้าผู้นั้น ไม่ทำตาม มั่งคัย ก็ให้ มีโทษ ปรับ วัน
หนึ่งเป็นเงินไม่เกิน ๑๐ บาท แล ส่วน เรือน โรง พระเพิง พาไล
นั้น เจ้าพนักงาน จะ จักให้ เรียบ ร้อย สดาก ตาม สมควร เงิน ที่
ต้อง ใช้จ่ายไป ใน การ นี้ เท่าใด ผู้ ที่ เป็น เจ้าของ จะ ต้อง ใช้จ่าย ให้
แก่ เจ้าพนักงาน ตาม ขาญชี ที่ ใช้จ่าย ไป นั้น

ข้อ ๑๒ ห้ามไม่ให้ผู้หนึ่ง ผู้ใด ปลูก เรือน โรง บ้าน พระเพิง
พาไล อัน กำบัง คับ แฉง หรือ คับ ไม่ ชัด แทะ หรือ คับ ไป ไม่
ขึ้น ใหม่ ณ ที่ ริม ถนน ถนน ทาง ภายหลัง วันที่ ได้ ไซ้ ประกาศนี้ ต่อไป
นอกจาก ได้ มี หนังสือ อนุญาต แต่ กรมศุขาภิบาล ถ้าผู้ใด ไม่
ฟัง ขึ้น ทำ ผิด ประกาศ ข้อนี้ ผู้นั้น มีความ ผิด ให้ มีโทษ ปรับ วัน

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร

หน้า ๒๔๙๐ ลักษณะทั้งกรรมการ ตัดสินความฎีกา เล่ม ๗
หนึ่งเป็นเงินไม่เกิน ๑๐ บาททุกวันนี้ไป กว่าจะไต่หรือสิ่งที่
ต้องห้ามไปเสียให้พ้นจากที่

ข้อ ๑๓ ให้เจ้าพนักงานกรมกองตระเวน กับทั้งอำเภอท้อง
ที่ เป็นผู้ตรวจ จับกุมห้ามปราม จับกุม ผู้กระทำความผิดเมื่อก
ประกาศนี้ให้ลงโทษตาม พระราชกำหนดกฎหมาย

ประกาศมาณวันที่ ๒๒ พฤษภาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๑๗
เป็นวันที่ ๑๐๗๘๖ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

(เห็น) . พระบาทสมเด็จพระ ราช วัชรวิชัย

ผู้บัญชาการ กรม ศุขาสืบ

รับพระบรมราชโองการ

ประกาศตั้ง กรรมการ ตัดสิน ความ ฎีกา

มีพระบรมราชโองการ ให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า
อยู่หัว ดำรัสสั่งเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศทราบทั่วกันว่า

ทั้งนี้ต่อไป ฎีกาซึ่ง ขลุเกล้าฯ เสด็จ ภายหลังวันที่ •
เมษายน รัตนโกสินทร ศก ๑๑๗ นั้น ให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรม
หลวงพิชิตปรีชากร พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นศิริวิชัย สังกาศ
พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าวรวงศ์วิวัฒน์ศักดิ์ พระยาอนุชิต
ชาญไชย มีสทอร์อาร์, เบ, เกิก แปดริศ เป็นกรรมการ มีหน้าที่
ตรวจตัดสิน พิพากษาในคดีความที่ขอขานต่อพระบาทสมเด็จพระ

เล่ม ๗ ถัดขึ้นเล็กน้อย การเก็บภาษี ภายใน หน้า ๒๘๘๑
การ ของกรมศรัทธา ได้ทำมา แต่เมื่อ กรมการ ของกรมศรัทธา ได้
หักเงิน ฎีกาชนิดนี้ แล้วเสร็จ ไปแล้ว ก็ให้เป็นเหตุจาก ไป
เมื่อ กรมการ ประชุมพร้อม กันไม่น้อย กว่า ๓ แล้วจึง เป็น
คณะ มี อำนาจ ทรว ทักสิน ฎีกาได้

เมื่อ กรมการ เก็บภาษี กรมการ ใหม่ก็ ก็ มีความ เหน
แตกต่าง กัน ให้หนี เวียง ทัว ความ เหน ฝ่าย ไก กรมการ มุข
คน เหน ชอบ กว้าง แล้ว ความ เหน นั้น ให้เขียน ลง ไว้เป็น ฎีกา
ส่วน เหตุ ขัดแย้ง ซึ่ง กรมการ ยก ขึ้น กล่าว ใน การ ขัดแย้ง
ให้เขียน ลง ไว้ เวียง ทัว แต่ให้เก็บ ไว้ ใน ส่วนวน กว้าง

ประกาศ มา ณ วันที่ ๒๘ พฤษภาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๐๗
เป็น วันที่ ๑๐๗๘๒ ในรัชกาล ยี่สิบ หนึ่ง

ประกาศเลิกการเก็บภาษีภายใน

มี พระ บรมราช โองการ ใน พระ บาท สมเด็จ พระ ประมุนทร มหา
บุพผาลงกรณ์ พระ รุขอม เสด็จ เจ้า อยู่หัว ให้ประกาศ แก่ อาณา
ประชาราษฎร ลูก ต้า วาณิช ให้ทราบ ทัว กัน ว่า

พิกัด เก็บภาษี อากร ชนิด ใน แท่งก่อน มา มี จำนวน สิ่ง ของ ซึ่ง
เป็น อาหาร อัน จำเป็น ต้อง ใช้บริโภค เพื่อ การ เลี้ยง ชีวิต แต่ สิ่ง
ของ เบ็ดเตล็ด เล็ก น้อย อัน เกิด แต่ คน ที่ ทำการ โดยความ พาก
เพี้ยน เพื่อ ประโยชน์ ได้ เล็ก น้อย แต่เมื่อ อด ข้น หลาก สิ่ง หลาก อย่าง

หน้า ๒๔๔๒ ลักษณะเล็ก การเก็บภาษีภายใน เล่ม ๗

แล้ววิธี การเก็บภาษี นั้น ทั้งท่านภาษี ตาม ลำน้ำ แลทางบก
เป็น ตำบล ทัว ไป เมื่อถูกข้า วาณิช ภาษี ของ ผ่าน ท่าน เจ้า
ภาษี ก็ เรียกเก็บภาษี แลตรวจ ทรา ตาม ลำคัย เป็นทอด ๆ มา
จนถึงที่ จำหน่าย ขาย เป็นที่ สุด ถูกข้า วาณิช ย่อม ได้รับความ
เดือดร้อน ลำบาก ด้วย ต้อง แวะ ให้เจ้า ภาษี ตรวจ สิ่ง ของ ให้เป็น
ที่ เสีย เวลาการ ค้าขาย แล ลำบาก ในการ จะซื้อของ ของ อันยรร
ลงที่ เรียบไว้ แล้วนั้น ยาง ที่ ก็ ต้อง รัช ความ กก ชี้ โดย เจ้า ภาษี
ถูกช่วง ที่ ทำการ หา ประโยชน์ ตน เห็นือ อำนาร ราชการ ถึง ต้อง
เป็น ถ้อย ความให้ เป็นที่ เสีย เวลาการ ค้าขาย เป็นอัน มาก ยักนี้
ทรง พระ ราช คำให้ ว่าพึง โดย พระ มหา กรุณา อิกคุณ แก่อาณา ประ
ชา รามฎร ทั้งหลาย ที่ ได้รับความ ลำบาก เพราะ เหตุอัน
เกี่ยว ข้อง ด้วย การ เลี้ยง ชีพ อยู่ นั้น มี พระ ราช หฤทัย ประ สงค์
เพื่อ จะให้ อาณา ประชา รามฎร ชำชอบ ชื่น สัส มา ได้รับความ ผาสุก
ปราศ จาก ความ ลำบาก รบ กวน อันมี เป็น ประเพณี มา แล้ว แต่
ก่อนให้ สิ้น ไป แม้ แต่ ส่วน พระ ราช ทรัพย ะ ลก น้อย ถอย ลง
ประ การ ไก อาไศรย ความ มั่นใน พระ มหา กรุณา อิกคุณ แก่อาณา
ประ ชา รามฎร เพื่อ ใ้ ทั้ง นำหา เลี้ยง ชีพ ให้ สวัสดิภาพ ยิ่ง ขึ้น
กว่าแต่ ก่อน แล ที่ ทั้ง แ่่ง ทรัพย สมบัติ ของ ตน แล เป็น ความ
สุข ความ เจริญ แก่ บ้านเมือง สิ้น ไป จึง ทรง พระ กรุณา ไปรบก เกล้า ร
ให้ เลิก การ เก็บ ภาษี ภายใน ซึ่ง ก็ คำนวณ ทรง เห็น ภาษี อยู่ ความ

เล่ม ๗ ลักษณะเลิก การเก็บภาษี ภายใน หน้า ๒๕๙๓

ลำน้ำ ในแขวงมณฑลอุดรกว่า ๑ นครสวรรค์ ๑ นครบุรี ๑
ปราจีนบุรี ๑ ราชบุรี ๑ นครไชยศรี ๑ เมืองนนทบุรี ๑ เมือง
ปราทุมธานี นครเขื่อนขันธ์ แลสมุทรปราการ ๑ ก็มิให้เรียก
เก็บภาษีจากของจำเป็นใช้บริโภค คือ พักแถม เลิغمัน ๑
ผักตบ ๑ ถั่วต่างๆ เมล็ดงา ๑ เชื้อเคย ๑ พริกเทศ คอม
กระเทียมตากแห้ง ๑ น้ำมันมพร้าว ๑ ฟองเบ็ด ฟองไก่
ฟองนก ฟองเต่า แลฟองเตี้ย ๑ ปลาทุ ๑ หอย ๑ กุ้ง
ต่างๆ ๑ ปลาท่างๆ ๑ ไข่ ๑ ไก่ ๑ ชน ๑ น้ำมันยาง ๑
ถ่าน ๑ ไขเนื้อ ๑ ขี้ผึ้ง ๑ เครื่องปั้นดินเผา ๑ เสื่อ ๑
กระสอบ ๑ ปอ ๑ ผ้าขดผ้ายเมตต์ ๑ หุ่น ๑ ความ ๑
ไหม ๑ ทนังนากทนังงู ๑ จากลูกคำที่บรรทุกเรือๆ เถวียน
ผ่านท่าในมณฑล แลเมืองที่เข้ามาแล้ว ทั้งแต่วันที่ ๑
สิงหาคม เป็นต้นไปเป็นอันขาด เว้นไว้แต่ในกรุงเทพ ฯ ซึ่ง
เป็นที่ตลาดแลกเปลี่ยนสินค้า หรือสินค้านั้น ได้บรรทุกเรือ
ใหญ่ออกจากปากน้ำ เพื่อจะส่งไปขายนาๆ ประเทศ จะต้อง
เรียกภาษี ตามพิภักก่อนจึงจะบรรทุกออกไปได้

ให้อาณาประชาราษฎร ลูก คำวาณิช ทั้งหลาย ทั้งนำท่ามาทา
กินทำการเพาะปลูก ให้เจริญยิ่งขึ้น เพื่อเป็นที่ตั้งแห่งทรัพย์สิน
สมบัติของตน แลความเจริญแก่บ้านเมืองทุกประการ

ประ ภาศ มาณวันที่ ๒ มิถุนายน รักษากาลสินทศก ๑๑๗

เป็นวันที่ ๑๐๗๖ ในรัชกาลปัตยบันนี้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจดหมายเหตุ

ประกาศเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ

ลักษณะ ปกครอง ท้องที่

มี พระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา
 รุฟาลงกรณ์ พระกรุณาเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ
 ให้ประกาศ ทราบทั่วกันว่า ด้วยเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม รัตน
 โกสินทรศก ๑๑๖ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระ
 ราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องที่ ขึ้นไว้ ความแจ้งอยู่แล้ว
 บัดนี้ ทรงพระดำริเห็นว่า ข้อความในพระราชบัญญัตินี้ ยังบก
 พร่องอยู่ ด้วยการที่ จะมีอันเกิดเหตุขึ้น คราว ซึ่งจะเกิดแก่
 ความทอกลึงละเลย ให้เข้าเรือนทรุกโสมเป็นเชื้อไฟ แล
 สามารถจะหักพังทับผู้คน ทั้งการที่ปล่อยให้มีเกิดสิ่งโสโครก
 ตามหมู่บ้านเป็นเหตุให้เกิดโรคโภยแก่ราษฎร บังคับให้มีพระ
 ราชบัญญัติไม่ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เพิ่มเติมความ
 ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ มาตรา ๒๕ เป็นเนื้อ
 ความอีก ๒ ข้อ ต่อไปดังนี้คือ

ข้อ ๑๓ ถ้าในตำบลใดมีเรือนโรง ซึ่งทอดทิ้งให้ปรักหักพัง
 ทรุกโสม อาจเป็นเหตุให้เกิดอันตราย โดยจะหักพังถูกผู้คน
 ใดๆ สิ่งของก็ตาม ใดๆ จะเป็นเชื้อให้เกิดเพลิงก็ตาม ให้กำนัน
 กับผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น ประชุมกับตำรวจ แลปลุกยารการที่จะ
 แก้ไข เพื่อบำบัดอันตรายนั้น ถ้าเหตุโดยมากด้วย กันแล้ว

ห้ามมิให้คนพลุกยารและห้องดาหม้ายเหตุ

จะบังคับให้เจ้าของเรือนโรงนั้นๆ ให้ซ่อมแซมขึ้นให้ดีกว่าเก่า ถ้าหากว่าเจ้าของไม่ซ่อมแซม จะบังคับให้เจ้าของ หรือ เรือนโรงอื่น ปรักหักพังเสียก็เกียวก่อนก็ได้

ข้อ ๑๔ ถ้าใน ตำบลใดเกิด โสโครก ด้วย การ ที่ รามฎร คนหนึ่งๆ หลาย คน กระทำให้เป็นความ รำคาญ แก่ มหาชน ก็ ตาม ถ้าสิ่งซึ่งจะบังเกิดโรคภัยขึ้น ก็ ก็ ตาม ให้กำหนด กับ ผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น ประชุม ปรึกษา การ ที่ จะ จัด แก้ไข ความโสโครกนั้น เมื่อ ปรึกษา เห็น พร้อม กัน ถ้า โดย มาก ด้วย กัน ว่า ควรจะ บังคับ รามฎร ผู้ กระ ทำให้เกิด โสโครก นั้น จน สิ่งโสโครก ไปทิ้งเสียที่อื่น ถ้า ควร จะ ระวาง ประการใด ถ้า ที่ สุด จะให้ย้ายไป ทำการ อย่างนั้น ที่ใด ที่ จะ ไม่เป็น ความ รำคาญ แก่ มหาชน ก็ บังคับได้

ประกาศ มา ณ วันที่ ๑๕ มิถุนายน รัตนโกสินทร ศก ๑๑๗
เป็นวันที่ ๑๐๕๐๔ ใน รัชกาล บัณฑิตนี้

ประกาศ สำหรับการ บัง ทัด ทนายเขตร คลอง

พระเจ้า หนึ่ง ยาชอ กรมหมื่นพิทยลาภ พฤฒิราชา เสนายก
กระทรวง โยธาธิการ รับพระ บรมราช โองการ ให้เกล้าฯ ทรง
พระ กรุณาไปรณเกล้าฯ ให้ประกาศ ให้ทราบทั่วกันว่า ทุกวัน

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

<https://museum.coj.go.th/>

นี้เขตร คลองต่างๆ ในกรุง เทพร บางคลอง ไข่ก้อ เชื่อน เปน เขตร
แล้ว บ้าง บางคลอง ยังไม่มี เชื่อน เปนเขตร ราษฎร พวกนี้ ปลุก
เข้าเรือน โรงบ้าน ล้างไป ในคลอง ผิดกัวย พระ ราช บัญญัติ
ที่ใ้ทรงพระ กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งไว้แต่ก่อนช้านานมาแล้ว
เปน ที่ ลำบาก แก่เรือ ที่จะ เเกิน ไป มาค้าขาย ทั่วไป ครั้น เจ้าพนักงาน
งานจะ ว่ากล่าว ให้ รื้อ ถอนเสีย ตาม พระ ราชบัญญัติ ก็อ้าง
เหตุผล ต่าง ๆ ชักขวางไป โดยหาไครย เหตุ ที่ คลอง เหล่า นั้น ไม่
มีเครื่องหมาย เปนเขตร คลอง เปน กำหนด หลั กถาณ ปรากฏ ไว้
จึงทรงพระ กรุณา โปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงโยธาธิการ จัก
เจ้าพนักงานกรมเจ้าท่า พร้อม ด้วย อำเภอกอง ที่ ให้ เปน เจ้าพนักงาน
งาน จัก การ ทำการ บั๊ก หลั กหมายเขตร คลอง ขึ้นไว้ ให้ เปน หลั ก
ถาณ ปรากฏ ไร้ ใ้ไม่มีผู้อ้างเหตุต่าง ๆ ทำการ ล้วง พระ ราช
บัญญัติสำหรับ รักษาคลอง ต่าง ๆ เสียไป ทรงพระ กรุณา โปรด
เกล้าฯ ให้ จัก การ หมายเขตร คลอง แลให้ ประ กาศ ในวิธี จัก
การ รักษาไว้ ให้มหา ชน ทราบทั่วกัน แลให้ ประพฤติ ตาม
กัวิธี ที่ จะกล่าว ต่อ ใ้ นี้

ข้อ ๑ ขรบาลำคลองทั้งปวงซึ่งยังไม่มีเชื่อน เปนเครื่องหมายเขตร นั้น ให้เจ้าพนักงาน จัก การ บั๊ก หลั ก ที่หมายเขตร
คลองให้ชักเจนตาม ที่ จะทำ ใ้ หลั กหมายเขตร คลอง นั้น ให้
บั๊กไว้ ใน ที่ ซึ่ง เปน หลั กของคลองนั้นๆ

เทศมศวร หลักรันั้นให้ทำสัขาว กับสี่ แดง มีเลขหมายตาม
ลำดับ ทั้งแต่ปากคลองเข้าไป ให้ปักห่างกัน มีกำหนดโดยปรกติ
ระยะละ ๑ เส้น เว้นเสียแต่ที่ปากคลองคบเคียวเหลือเกิน ฤฯ
ที่มีเหตุขัดข้อง จะปักตามกำหนดระยะ ๑ เส้นนั้นไม่ได้ ก็
ให้เลื่อนสั้น ฤฯ ขาวไปตามสมควร แต่ที่หลักรัปักผิดปรกติ
ไปเช่นนี้ ก็ให้หมายบอกไว้ที่หลักรันั้นให้ทราบระยะทางด้วย

ข้อ ๒ ขวรคคลองโค ที่เจ้าพนักงานปัก หลักรัหมาย
เขตรคลองแล้ว ห้ามมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดปักหลักรัทอดไม้จอน แล
ปักเสาปลูกเรือนโรงบ้านเพิง ฤฯ สิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ล่วงล้ำออกไป
ไปถึงหลักรับ้านริมคลอง เป็นอันขาด ยกเสียแก่ขวรโคทำน้ำ
ตามที่ได้อนุญาตไว้ในพระราชบัญญัติขวรณเขตรคลอง มาตรา ๒
เท่านั้น เรือนโรงแลสิ่งอื่น ๆ ซึ่งมีอยู่แต่ก่อนปัก หลักรัหมาย
เขตรคลองนี้ ขวรคที่ขึ้นล้ำออกไปถึงหลักรัหมายเขตรคลองนี้
ก็ให้รื้อหรือถอนเสียให้สิ้นภายในเดือนหนึ่ง ทั้งเจ้าพนักงาน
ปัก หลักรัหมายเขตรคลองเป็นต้นไป ถ้าผู้ใดกระทำผิดต่อ
พระราชบัญญัติข้อนี้ ให้ปรับผู้นั้นเป็นเงินไม่เกิน ๕๐ บาท แล
ทั้งต้องปรับในชั้นที่ขัดขึ้น ไม่รื้อถอนจนเกินกำหนดนั้น
ตามวันที่เกินกำหนดไม่ถึงกว่าวิษุ : ๕ บาท แลถ้าเจ้าพนักงาน
ต้องไปรื้อถอนเอง ก็ต้องใช้เงินค่าจ้างที่ต้องเสียไป ในการ
ที่รื้อถอนนั้นด้วย

พิพิธภัณฑ์ชาติไทยและหอจดหมายเหตุ

ข้อ ๓ ห้ามมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดทำอันทรายแก่เสาหลักหมาย
เขตรคลอง ใดๆ เข้าไป เกือบข้างอย่างใดๆ ทุกอย่าง มีฉาก
พื้น ชักถอน โยก ใดๆ ผูกโยง คอกตาอยู่ ใดๆ เขียน รุกเป็น คัน
ถ้าผู้ใด ทำผิด พระราชบัญญัติ ข้อนี้ ให้ปรับเป็นเงินไม่ยิ่งกว่า
คราวละ ๑๐ บาท ใดๆ ชั่งไว้ ไม่ยิ่งกว่า ๗ วัน แลต้อง
ทำ ใดๆ ร้าง ให้ทำของ ที่ ชำรุดเสีย ไป นั้น ไซ้ด้วย กับห้ามมิให้
ผู้เดิน เรือน้อยใหญ่ แล ล่อง แพ ไม่ ใดๆ ล่อง ลาก สิ่งใด ใน ลำคลอง
ผูกโยง เรือ แพ ใดๆ สิ่ง ที่ คน ล่อง ลาก นั้น กับ เสา หลัก เขตร คลอง
เป็น อัน ชาก ผู้ใด กระ ทำผิด ต่อ พระราชบัญญัติ ข้อนี้ ให้ปรับ
ใหม่เหมือน ข้อ ๒ นั้น

ข้อ ๔ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใด เห็น ว่า เจ้าพนักงาน จะ ยักหลัก
หมาย เขตร คลอง ไม่ควร แก่ บุติจรรวม ใดๆ ล่วง ถ้า เห็น เขตร คลอง
อันควร จะ ห้ามปราม ใดๆ มี เหตุ ที่ จะ กล่าว โทษ เจ้า พนักงาน
ว่า กระ ทำผิด อย่าง ใดๆ ก็ ก็ ให้ ร้อง ฟ้อง ขัง เจ้า กระ ทรวง
ใดๆ โรง ศาล ให้ พิจารณา ตาม ขรรณ เนียม แต่ จะ ห้าม มิ ให้ เจ้า
พนักงาน ยัก หลัก ลง ใน ที่ ซึ่ง เจ้า พนักงาน เห็น สมควร แล้ว นั้น
ไม่ ใ้ เป็น อัน ชาก ต้อง ยอม ให้ ยัก ใน ที่ ซึ่ง เจ้า พนักงาน เห็น สม
ควร ฝ่าย เคียง เมื่อ มี คดี จะ ฟ้อง ร้อง ว่า กล่าว ประการใด ให้ ว่า
กล่าว กัน ต่อ ไป ภาย หลัง

ข้อ ๕ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใด เห็น ว่า เจ้าพนักงาน ยัก หลัก หมาย เสา

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติและห้องสมุดแห่งชาติ

หน้า ๒๕๐๐

ลักษณะกิจ ศาลยุติธรรม

เล่ม ๗

ประทับตราหลังใบเสร็จแทนแสกมย์ ให้ราษฎรเป็นสำคัญ ส่วน
หัวเมือง ให้ผู้ราชการเมืองประทับตราหลังใบเสร็จให้ราษฎร
แทนแสกมย์ ถ้าราษฎรในแขวงไค้นำเงินทางเข้าค่านา มาชำระ
ต่อเจ้าพนักงาน มีตราพระยาอินทราธิบดีสีหราชรองเมือง
แต่ผู้ว่าราชการเมืองในแขวงนั้นๆ ประทับหลังใบเสร็จเป็น
สำคัญแล้ว ก็ให้เชื่อฟังเป็นหลักฐานในการที่ไค์เสียเงินค่านา
นั้น

ประกาศมาณวันที่ ๒๒ กรกฎาคม รัตนโกสินทรศก ๑๘๗

ประกาศตั้งศาลยุติธรรมมณฑลภูเก็ต

มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ ตั้งว่า เมื่อ รัตน
โกสินทรศก ๑๘๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งข้าหลวง
พิเศษจัดการศาลยุติธรรมตามหัวเมือง ความแจ้งอยู่ในประ
ราชพระราชบัญญัติลงวันที่ ๒๐ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๘๕
นั้นแล้ว

บัดนี้ ทรงพระราชดำริเห็นว่า ควรจะลงมือทำการจัดตั้ง
ศาลยุติธรรมมณฑลภูเก็ต ตามพระบรมมัญยศาลหัวเมืองให้อีก
ตำบลหนึ่ง จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พระยา
ประชาชีพวิบาล ๑ พระนิกรราชกิจข้าหลวงเทศาภิบาล เป็น
ข้าหลวงพิเศษตามกำหนดลักษณะของคดีหมายให้ตั้ง

มีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติในมาตรา ๒ มีอำนาจทั้งศาลยุติธรรม

มณฑลภูเก็ตามพระราชบัญญัติข้าหลวงพิเศษทุกประการ

ประกาศมาณวันที่ ๘ สิงหาคม วันโกสินทรศก ๑๑๗

ประกาศกรมศุขาภิบาล

ในการสร้างถนนตำบลตรอกคินลอ

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้า ผู้บัญชาการกรมศุขาภิบาล รับ
พระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ทั้งแต่ถนนเพียงนครทองค้อกับถนน
รอบพระนคร ถนนมาอ้อมไปทางถนนยาวรุ่งเมืองนครทองค้อ
รอบพระนครนั้น เนื้อที่ในจังหวัดนี้กว้างใหญ่เป็นอันมาก
สมควรจะมีถนนให้เป็นทางใหญ่ เพื่อเบี่ยงคนทางให้หมาจนเกิน
ไปมาทั้งไ้รวดเร็วมาอยู่ระยะทาง แลเวลาในกิจธุระทั้งปวงไ้
สะดวกยิ่งขึ้น แลเบี่ยงช่องให้ชนทั้งหลาย ที่ทั้งบ้านเรือนอยู่
ในจังหวัดนั้น ไ้เกิดผลอันจะไ้รับจากที่อันมีถนนขึ้นนั้นเป็น
คุณประโยชน์ แก่อาณาประชาราษฎร์ทั่วหน้า กับทั้งจะไ้เป็น
ที่สง่างามแก่พระนครสืบไป

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานศุขาภิบาล ทรว
ทำแผนที่ ๓ สมควร จะปักถนนสายที่กล่าวนี้ขึ้นอีกสายหนึ่ง เจ้า
พนักงานกรมศุขาภิบาล ศาลไทยไ้ขอความเห็นชอบที่ทั้งแต่ทรว

เล่ม ๗

ลักษณะ บ้อง กัน กาฬโรค

หน้า ๒๔๐๓

ว่าการ กรม สุขาภิบาล กระทรวงนครบาล เจ้าพนักงาน ะวั จั นาง
ให้ ทราบ โดย เลียบทุก อย่าง ตาม ประสงค์ ทั้ง แต่ เวลา ย่ำ ๒ โมง
ถึง ๓ โมง ทุก วัน เว้น แต่ วัน พระ เท่านั้น

ประกาศ มา ณ วันที่ ๒๐ สิงหาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๑๗
เป็น วันที่ ๑๐๘๗๖ ในรัชกาล บัณฑิตนี้

ประกาศ แก้ไขเพิ่มเติม

พระ ราช บัญญัติ จัดการ บ้อง กัน กาฬโรค

ลงวันที่ ๑ พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๗

มี พระบรมราชโองการ ใน พระบาทสมเด็จพระปรมินทร
มหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าฯ เสด็จอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ ประกาศให้ทราบทั่วกัน ว่า

ด้วย บัณฑิตใช้ กาฬโรค อันเป็น โรคติดต่อ กัน ได้ ในเมือง
ช่องกนนี้ สงบลง แล้ว เป็น การสมควร เปลี่ยน แก้ไข ประกาศ
เพิ่มเติม พระราชบัญญัติ บ้อง กัน กาฬโรค ซึ่ง ลง วันที่ ๑
พฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๗ อันได้ แก้ไขเพิ่มเติม ประกาศ
พระราชบัญญัติ ลงวันที่ ๗ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๗ นั้น

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อยกข้อ ๒ แล ข้อ ๓ ใน
ประกาศ ที่ ออกชื่อ มาแล้ว นั้น เสีย แล ให้ตราพระราช บัญญัติ
ข้อ ๒ แล ข้อ ๓ ทั้งมีคำต่อไปนี้ขึ้นใช้แทนคือ

ข้อ ๒ เวลาลำหนึ่งลำใด ซึ่ง ออกจากเมืองชวเกา มาถึง
น่าน น้ำสยาม ในวัน หรือในภาย หลัง วันที่ ได้ประกาศ พระราช
บัญญัตินี้ ต้อง แวะ รอกที่ เกาะ ไข่ แล ก่อนที่จะ ได้รับใบ
อนุญาต ของ กำนัน บัณฑิต กัณหาภวโรค มาให้เลย เข้ามาไ้
ต้อง รอพัก อยู่กว่าจะ ครบกำหนดเวลา ๑๔ วันเต็ม นับตั้งแต่วันที่
ที่ได้ ออกจากเมืองชวเกา

ข้อ ๓ เวลาลำหนึ่งลำใด ซึ่ง ออกจากเมือง ชอง กง หรือ
เมืองท่าใด ๆ ในประเทศจีน ยกเว้นแต่เมืองชวเกา เมื่อมา
ถึงน่าน น้ำสยามในวัน หรือภาย หลัง วันที่ ได้ประกาศ พระราช
บัญญัตินี้ ต้อง แวะ รอกที่ เกาะ ไข่ แล ต้อง รอ พัก อยู่ ที่นั่น จน
ถึงเวลาที่ เจ้าพนักงาน แพทย์ จะ ได้ ขึ้นไปตรวจบนเรือ แล ออก
ใบ อนุญาต ของ กำนัน บัณฑิต กัณหาภวโรค แล้ว จึง ให้เลย เข้ามาไ้

บรรดาข้ออื่น ๆ นอกจาก ข้อ ๒ แล ข้อ ๓ ในประกาศ จักรการ
บัณฑิต กัณหาภวโรค ลง วันที่ ๗ เมษายน รักษากฎกระทรวง ศก ๑๔๗ นั้น
ให้คง เป็นอัน ใช้ไ้ตาม ประกาศนั้น ตลอดทุก ประการ

ประกาศ มาณวัน อาทิตย์ที่ ๑๔ สิงหาคม รักษากฎกระทรวง ศก ๑๔๗
เป็น วันที่ ๑๐๘๐๔ ในรัชกาล บัณฑิต

พิพาทลักษณะคดีโลงไทยและข้อจดหมายเหตุ

ประกาศเก็บเงินค่าราชการ

รัตนโกสินทรศก ๑๑๗

ด้วยมีพระบรมราชโองการ ใน พระบาท สมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คำรัสเหนือเกล้าฯ ทรงพระราชดำริห์เห็นว่า ทุกวันนี้ ราษฎร ใน หัวเมือง มณฑล นคร ศรี ขรรพราช แล มณฑล ชุมพร ยังต้อง เสียเงิน ค่าราชการ ประจำ ไม่เสมอ กัน อย่าง มากเสีย ถึง ๔ บาท อย่าง น้อย เสียเพียง ๓ บาท ๓๒ อัฐ ที่บกเว้นไว้ไม่ต้องเสียโดยไม่สมควร แก่เหตุ ผล ก็มี อยู่เป็น อัน มาก ทรง พระราชดำริห์เห็นว่า หัวเมือง ๒ มณฑลนี้ การ ทำมาค้า ขายยัง อึดคัก ควร จะ เก็บค่าราชการ แต่พอสมควร แก่กำลัง แล ให้เสมอ หน้า กัน จึง ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ ทราพระราชบัญญัติ ไว้ดังนี้

มาตรา ๑ ทั้งแต่ศก ๑๑๗ เป็นต้น แล ท่อ ไป ให้เก็บ ค่าราชการ แก่ชายฉกรรจ์ ซึ่งมี อายุแก่ ๑๘ ปี จนถึง อายุ ๖๐ ปี คนหนึ่ง ปี ละ ๒ บาท

มาตรา ๒ ให้ เสนาบดี กระทรวง พระคลัง มหาสมบัติ มีอำนาจ ที่จะ สั่ง ขั้บังคับ จัดการ ตามพระราชบัญญัติ นี้ ให้เรียบร้อย สมควร แก่ การ ในท้องถิ่น

มาตรา ๓ ให้ เสนาบดี กระทรวง พระคลัง มหาสมบัติ แล

หน้า ๒๕๐๖

ลักษณะเก็บเงินค่าราชการ

เล่ม ๗

เสนายักษ์ กระทรวงมหาดไทย เป็นเจ้าหน้าที่ รักษาการ

ให้เป็นไป

ตาม พระราชบัญญัตินี้ ทั่วทุกประการ

ประกาศมาณวันที่ ๑๓ สิงหาคม รัตนโกสินทรศก ๑๔๗
เป็นวันที่ ๑๐๘๖๖ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

ข้อบังคับในการเก็บเงิน ค่าราชการแผ่นดิน

๑ เงินข้าราชการ แผ่นดินนี้ ให้ที่ว่าการ เมือง ออกคำสั่ง
ให้กรมการ อำเภอยเป็นผู้เก็บ เรียกทั้งแก่เดือน เมษายน แล
ให้แล้วเสร็จ ในภายใน เดือนสิงหาคม วิธีที่จะเก็บนั้น ให้ทำ
ดังนี้ คือ

ก ให้ผู้ใหญ่บ้าน ขึ้น ขาญชี คนฉกรรจ์ ในท้องที่ของ ตนให้
ขึ้นเงิน ตาม ขาญชี สำนวนครัวที่มี อยู่แล้ว หรือถ้ามี ชาย
ฉกรรจ์ อายุครบกำหนด ๔๕ ปี ขึ้น ในท้องที่ของ คนอื่น
ก็ให้ชวกลง ใน ขาญชี ถ้าคนตาย ก็ให้หักขึ้น ต่อ กำหนด แล
ให้มี ทานบน กำกับมาด้วย

ข เมื่อผู้ใหญ่บ้าน ขึ้น ขาญชี แล้ว ให้กำหนดนำ ขาญชี
ขึ้นต่อกรมการ อำเภอยคนหนึ่ง แลให้กำหนดทำทานบน ไว้ ต่อ
กรมการ อำเภอย ว่าคนฉกรรจ์ ในท้องที่ของ ตน สิ้นหมดเพียงเท่านี้

ค ขาญชีที่ กำหนดจะ ขึ้น ต่อ กรมการ อำเภอยนี้ ให้แล้วเสร็จ
ในภายใน เดือนพฤษภาคม

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

๗ เมื่อ กรมการ อำเภอ ได้รับ รายงานชี้ จาก กำนัน แล้ว ให้ ยื่น ขาญชี นั้น ไว้ แล้ว ให้ ประทับ ทรา คำ แห่ง กรมการ อำเภอ ลง ใน ใบ เสรีฯ เท่า ขาญชี ที่ ยื่น ส่ง ไป ให้ กำนัน ๆ ทรอก ช้อ ลง ใน ใบ เสรีฯ ประทับ ทรา อีก กว หนึ่ง แล้ว ให้ ผู้ใหญ่ บ้าน นำ ลูก บ้าน มา เลี้ย เงิน ต่อ กำนัน ผู้ใหญ่ บ้าน ต้อง ลง ช้อ ใน ใบ เสรีฯ นั้น เป็น พยาน ด้วย

๘ หรือ ถ้า เป็น ระยะ ทาง ไกล ลูก บ้าน ไม่ ยาก จะ มา เลี้ย เงิน ที่ กำนัน จะ มอบ เงิน ให้ ผู้ใด ผู้ หนึ่ง ที่ ทัว ไร่ วาร ใจ ใ ก้ นำ มา เลี้ย แล้ว วย ใบ เสรีฯ แทน ไป ก็ ได้

๙ เมื่อ กำนัน ได้ วย เงิน ไว้ พร้อ ม เสรีฯ ทุก ๆ ผู้ใหญ่ บ้าน แล้ว ให้ วย นำ เงิน ส่ง ต่อ กรมการ อำเภอ พร้อ ม ด้วย หั ว ชั ว กั ว ใบ เสรีฯ ถ้า มี เหตุ ชัก ช้อง ประการใด ก็ ให้ ทำ รายงาน ชี้ แง ต่อ กรมการ อำเภอ ด้วย พร้อ ม กัน

๑๐ ถ้า กำนัน ได้ นำ เงิน มา ส่ง ต่อ กรมการ อำเภอ แล้ว ให้ กรมการ อำเภอ ส่ง หั ว เงิน มา ยัง คลัง เมือง หรือ คลัง มณฑล ราย เค็ช น ตาม แขน ขาญชี

๑๑ รายงาน ใน ห้อง ที่ ไก ที่ เป็น คน หนา ถา ไม่ สามารถ จะ เลี้ย เงิน ค่า ราชการ แล่น คิน ได้ ริง ๆ ก็ ให้ กรมการ อำเภอ ล้ง กำนัน ทำ ขาญชี ราย ช้อ ราย ค่า แล ส่ง มา ยัง ที่ กรมการ อำเภอ กรมการ อำเภอ ส่ง ต่อ มา ยัง ที่ ว่า การ เมือง เพื่อ ใ วย ค่า ล้ง ก่อน

พิพิธภัณฑ์ศาสตร์ไทยและหอจดหมายเหตุ

๔ ถ้าราษฎรคนใดชักชวน ไม่ยอมเสียเงินค่าราชการ แผ่นดิน ให้กำหนดเกาะ ราษฎรคนนั้นส่งที่ว่าการอำเภอ ห้ามมิให้รับท คำเกาะ หรือค่าธรรมเนียมอย่างอื่นอีก เป็นอันขาด

๕ ในการเก็บเงินชำระราชการนี้ เป็นหน้าที่ของกรรมการอำเภอ จะต้องเป็น ข้าราชการ ทราผู้ใหญ่นับแล กำหนด ในการเก็บเงิน ชำระราชการ โดย ทวักขัน อย่าให้ หดห้วง หรือ ยักยอก ในการ เก็บเงิน อย่างใด อย่างหนึ่งได้

๖ กำหนดผู้ใหญ่นับแลจะไ้รับ พระราชทานส่วนตก ร้อยละ ๔ คือ กำหนด ๑ ส่วนผู้ใหญ่นับ ๓ ส่วน แต่เงินส่วนตกนี้ ให้กรรมการ อำเภอ หักให้คงเมื่อ ไ้รับ เงิน แล ภาษี เสรีแล้ว

ประกาศใช้เบี้ยสทงค์ทองขาว

มี พระบรมราชโองการ ในพระบาท สมเด็จพระปรมินทรมหา รุพาลงกรณ์ พระ รุทอมเกล้า เจ้าอยู่หัว ให้ประกาศ แก่ประชาชน ทั้ง หลาย ให้ทราบทั่วกัน ว่า

วิธีใช้เบี้ย ย่อย แต่ก่อนมา โดยนิยม ราคา ๘๐๐ เข็บบน เพ็อง, สอง เพ็อง เป็น สลึง, สี่ สลึง เป็น บาท ส่วนทวีเข็บบ่อย ที่ใช้ อยู่ใน บัณฑุณนี้ คือ เข็บบทงค์ (สองไฟ) เลี้ยว (ไฟ) อัฐ โสฬส (ลก) มีตราเป็นอักษร ๑, ๒, ๓, มีตรา รุท มงกุฎ อยู่บนหัว ๑, มีหนังสือว่า กรม ราษฎร ๕

เล่ม ๘ ลักษณะใช้เบี้ย สตารางค์ หน้า ๒๕๐๘

หน้าหนึ่ง มีใบไชย-พฤกษ์ผูกกรอบ เช่น พวงมาลัย ใน พวงมาลัย
มีอักษร ขอบข้อ แล วาจา ซึ่งได้ประกาศ ให้ ใช้แต่เบี้ย ๑๐๐๐
ศักราช ๑๒๓๗ แล ปีชวศักราช ๑๒๔๘ นั้น แลเบี้ยทอง
แดงอีก ๑๐๐๐๐ มีแต่เลี้ยว (ไพ) อัฐโสฬศ (ลก)
หน้าหนึ่ง มีตราพระบรมรูป มีอักษร ล้อมรอบว่า “ รุฬาลงกรณ์
ป, ร, พระ รุฬาลงกรณ์เจ้ากรุงสยาม อีก หน้าหนึ่ง มีรูปพระ
สยามเทวธิดา ถัดมา พระ กร นัง บนโล่ ซึ่งได้ประกาศ ให้
ใช้ แลเบี้ย ๑๐๐๐๐ แล ศักราช ๑๒๔๘ นั้น เป็น วาจาตาม
มาตราเดิม วิธีทำ หมายชี้ ก็ลง เป็น สาม ช่วง คือ ช้าง, ยาท, อัฐ.
๖๔.๐๐๐ หรือ ๖๔๐๐ เบี้ย เป็น ยาท ๑ ๘๐ ยาท เป็น ช้าง ๑ เมื่อ
พัน ช้าง ขึ้นไป จึงนับ เป็น เรือนร้อย เรือน พัน โดยลำดับ บัดนี้
กระบวน หมายชี้ แยกเป็น ระเบียบใหม่ ใช้ลง แต่สอง ช่วง คือ ยาท
แล สตารางค์ นั้น ก็ตราเป็น ส่วนร้อย แห่ง ยาท เพื่อได้เป็นการ
หักจำนวนเลข แล หักง่ายขึ้น คือ ๑๐๐ สตารางค์ เป็น ยาท ๑ แล
ข้อทวิเลข ขึ้น ไป เป็น สิบ เป็น ร้อย ไม่ต้อง หักต้อง ทอน เป็นการ
ง่าย แล รวดเร็วกว่าอัตราเดิม เหตุฉะนี้ จึงทรง พระกรุณาโปรด
เกล้าฯ ให้สร้างเบี้ย สตารางค์ ทำด้วย ทองแดง เป็น ๔ ขนาด หน้า
หนึ่ง มีรูปช้าง สามเศียร มีอักษร ว่า สยาม ราช อาณาจักร ศก ๑๑๖
เหมือน กัน ทั้ง ๔ ขนาดๆ ที่ ๑ ด้านหนึ่ง มีตัวอักษร ว่า สิบสตารางค์
แล มีเลข ๒๐ ตัวใหญ่อยู่กลาง เป็น วาจา ๒๐ สตารางค์ ใช้ ๕ อัน

พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์และห้องจดหมายเหตุ

หน้า ๕๔๑๐

ลักษณะใช้เขียน สดงาม

เล่ม ๗

เป็นเงิน ๑ บาท ขนาดที่ ๒ มีอักษรว่า สิบ สทวงค์ มีเลข ๑๐ ตัว
ใหญ่อยู่ กลาง วาภา ๑๐ สทวงค์ ใช้ ๑๐ อันเป็นเงิน ๑ บาท ขนาด
ที่ ๓ มีอักษรว่า ห้า สทวงค์มีเลข ๕ ตัวใหญ่อยู่ กลาง วาภา ๕ สทวงค์
ใช้ ๒๐ อันเป็นเงิน ๑ บาท ขนาดที่ ๔ มีอักษรว่า สอง สทวงค์ กิ่ง
มีเลข ๒ $\frac{๑}{๒}$ ตัวใหญ่อยู่ กลาง วาภา สอง สทวงค์ กิ่ง ใช้ ๕๐ อัน
เป็นเงิน ๑ บาท

เขี้ยว สดางค์ ทอง ขาว นี้ ไต่ทำ บัณฑิต เวียน วัชระ สดากปวศ จาก
ความเขี้ยวเปราะ แลเป็นของเขา ซึ่งจะถือ ไป ให้ โดย วาจา มาก
เพื่อ เป็น ประโยชน์ แก่ การ ซื้อ ขาย จำ แยก ทัว ไป ก็ กว่า เขี้ยวทอง
แคง ที่ ให้ ใ้ อยู่ แต้ ก่อน แล เขี้ยวทอง แคง สอง ชนิด ที่ ให้ ประ
ภาศ ให้ ใ้ มา แต้ ก่อน นั้น ก็ ให้ จำ น่วย ใ้ สอด คง วาจา อยู่
อย่าง เข็ม ไม่ เปลี่ยน แปรลง แก่ ใจ อัน ไค แล ให้ ใ้ ประปน กัน กับ
เขี้ยว สดางค์ ทอง ขาว แล เปลี่ยน กัน ไ้ ตาม วาจา ซึ่ง ไ้ กำหนด
ไว้ แล้ว นั้น ถ้า ผู้ ไค มี เขี้ยว สดางค์ ทอง ขาว ประสงค์ จะ แลก
เขี้ยวทอง แคง หรือ เงิน ก็ ก็ หรือ มี เงิน จะ แลก เขี้ยว สดางค์ ทอง ขาว
ก็ ก็ หรือ มี เขี้ยวทอง แคง จะ แลก เงิน หรือ เขี้ยว สดางค์ ทอง ขาว
ก็ ก็ ให้ มา ขอ แลก ที่ พระ ศลัมภ มาสมบัติน ใน เวลา ที่ เขียว ทำ การ นั้น
จะ วัชระ แลก เข็ม ตาม วาจา ที่ กำหนด ไว้ ไม่ มี ลก หย่อน อัน ไค

เข็ญตทวัก ทอจ ขาวนั กำนคให้ รามูร รับซ้อ รำขาย แลก
แกกัณทัง แกกัณทักแกกัณชาน และกโนจติทอนอกคอรุ เป็นกัน

แต่ต่อไป ตามพิภักดิ์อัน กล่าว แล้วทุก ฐานิกเทอดู

ประกาศ มาณวันที่ ๒๑ สิงหาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๗ เป็น
วันที่ ๑๐๕๗๔ ในรัชกาล บัณฑิตนี้

ประกาศเปลี่ยนตำแหน่งเสนาบดี

มีพระบรมราชโองการ ใน พระบาท สมเด็จพระปรมินทรมหา
จุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้า อยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ
ให้ประกาศให้ทราบทั่ว กันว่า ทั้ง แด่ ทรง พระกรุณาโปรดเกล้า
ให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย เสด็จไป
รับราชการ ในหน้าที่ตำแหน่งเสนาบดี กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ แล้ว
ยังหาได้ทรงทั้ง ตำแหน่งเสนาบดี กระทรวงวังไม่ เป็น แด่ ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้า
ประวิตร วัฒนไศยมารับราชการ แทนเสนาบดี กระทรวงวัง อยู่ บัดนี้
จึง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่น
พิทยลาภพฤฒิธาดา เสนาบดี กระทรวงโยธาธิการ มารับ
ราชการ ตลอดพระเดช พระคุณ ตำแหน่งที่ เสนาบดี กระทรวงวัง
อนึ่ง ตำแหน่งเสนาบดี กระทรวงโยธาธิการ ซึ่งยังว่าง อยู่ นั้น
ทรงพระราชดำริดีเห็นว่า พระบาทเขตรวงษ์วิวัฒน์ ผู้บัญชา
การ กรมศุขาภิบาล สมควร จะ ตลอด พระเดช พระคุณไว้ จึง

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาเวศวรวงษ์วิวัฒน์ เป็นตำแหน่งเสนาบดี กระทรวงโยธาธิการ ส่วนราชการ ในหน้าที่ กรมศุขาภิบาล ก็ให้คงเป็นผู้บังคับบัญชา อยู่ด้วยตามเดิม

ส่วนตำแหน่ง สภานายก รัฐมนตรี ซึ่งเป็น ตำแหน่ง สำคัญนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมไฉ่นะจางวาง เป็น สภานายก รัฐมนตรี

ประกาศมา ณ วันที่ ๑๙ กันยายน รศ. ๖๖ (๑๙๐๕) ในรัชกาล รัชกาลปัจจุบัน

ประกาศพระราชนิยมเรื่องเวลา

ด้วย พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิธาดา เสนาบดี กระทรวงวัง รับพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า กรมหมื่นยาทรหมวย แรกก่อน สำนักรับการพระราชพิธี ฤ็การเสด็จพระราชดำเนินทั้ง ปวง การกำหนดเวลา เป็นแต่เจ้าพนักงาน กำหนดไปโดย ลำพัง มักเคลื่อนคลาด กระทำให้ผู้เกี่ยวข้อง มาคอยเสียเวลา การงานอยู่นานๆ บางที พระราชทาน กำหนดเวลาที่ นาน ให้เจ้าหน้าที่ ทั้งปวง มักเกินเลื้อเข้าใจเสียว่า เป็น เวลาที่ เจ้าพนักงาน หมายให้มาคอย ต้อง มาคอยนานๆ ก็มักเฉื่อย และ จนเสด็จ พระราชดำเนิน ออก ก็ยังไม่พร้อมพิธีตามกำหนด วันนั้น พระราชกรุณา ก็มี มากขึ้น

กว่าแต่ก่อนเป็นอันมาก ทั้งราชการในหน้าที่ต่าง ๆ ก็ทวีมากขึ้น
 ทุกกระทรวงทุกกรม ตามความเจริญของบ้านเมือง สมควร
 ที่จะตั้งพระราชนิยมในเรื่องเวลาราชการ ในพระราชสำนัก
 ขึ้นไว้ให้เป็นการแน่นอน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
 ตั้งพระราชนิยมขึ้นไว้ว่า

ข้อ ๑ ถ้ามี การพระราชพิธี ๆ การเสด็จพระราช
 ดำเนิน อันใดที่ควรมี กำหนดเวลาไว้ ให้เสนาบดี กระทรวง
 วัง ทนาย กำหนดเวลา กราบ บังคม ทูล พระกรุณา ก่อน จะ ทุกครั้ง
 ยกเสียบ แต่ เป็นการ ที่ ไม่เสด็จพระราชดำเนิน ให้เสนาบดี กระทรวง
 วัง กำหนดโดยลำพัง ๆ การ ที่ ไม่สามารถ จะ กำหนด
 เวลาแน่ไว้ ก็ให้ทนาย กำหนดแต่เช้า ๆ ย้ายเย็น อย่างกำหนด
 โมง ให้เข้าใจผิดไป

ข้อ ๒ เมื่อโปรดเกล้าฯ ตามเวลาที่กำหนดนั้น ๆ ทรง
 แก้ไขประการใดแล้ว ให้กระทรวง วัง ออก ทนาย ตาม กำหนด
 เวลานั้น โดยทรงไม่ต้อง บอกเมื่อล่วงหน้าไว้

ข้อ ๓ ให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง พึงระมัดระวัง ทนาย กระทรวง วัง
 เป็นเวลาที่แน่นอน ให้มากระทำการ ๆ ภายใต้งานกระทำการ ตาม หน้าที่
 ให้พร้อม แต่ก่อนกำหนดเวลาในหมายนั้น ๆ ทุกหน้าที่

ข้อ ๔ ถ้าเจ้าหน้าที่ใด ขาดหน้าที่อันสำคัญ ในการนี้ ยกพร้อง
 ไป ให้เจ้าพนักงานรักษาราชการในตำแหน่งนั้น ๆ ไม่ทันเวลา

นั้นไว้ แล วินิจฉัย ตาม การ ที่ ชาก สำคัญ แล มี สู้ จะ สำคัญ

ข้อ ๕ ถ้า เปน แต่ มี สู้ สำคัญ ให้ เปน แต่ จก หมาย เหตุ ลง ไว้
สำหรับ กระทรวง วัง พอ ให้ ปรากฏ ว่า เจ้าหน้า ที่ นั้น กระทำผิด พระ
ราชนิมิต ครั้ง นั้น ๆ ๆ ทั่ว ท้อง ว่า เจ้า กระทรวง พอ เปน การ ตก เดือน ไว้

ข้อ ๖ ถ้า ชาก สำคัญ เหนือ ควร ต้อง เถาะ ก็ ให้ เสนา ขี้ กระ
ทรวง วัง ส่ง ให้ เถาะ ตาม ขรรณ เนียม เเคิม

ข้อ ๗ ถ้า ชาก สำคัญ จะ ถึง ควร คัด เงิน เกือบ บ้าง เล็ก น้อย ๆ
มิ โทษ สถาน ไก่ ก็ ก็ จะ ได้ ไป รก เถลา ๑ เสนา ขี้ กระทรวง
วัง มี หมาย ส่ง กระทรวง คลัง ให้ คัด เงิน เกือบ กรม นั้น กระ ทรวง นั้น
ๆ บุคคล ผู้ นั้น ตาม สมควร แยก โทษ ๆ ๆ จะ ไป รก เถลา ๑ ให้ ลง
โทษ เจ้าหน้า ที่ อย่าง อื่น ตาม ควร แยก ความ ผิด

ให้ หมาย ขณ เจ้าหน้า ที่ ทั้ง ปวง ให้ ทราบ พระราชนิมิต อัน นี้ ให้
ทั่ว กัน แล จะ ได้ เริ่ม ไร้ ตั้ง แต่ การ เสด็จ พระราชกำหนด พระ
ราชทาน พระกระจุย นี้ เปน ต้น ไป

หมาย มา ณ วันที่ ๔ ตุลาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๗

ประกาศ แก่ ไช พระราชบัญญัติ

จัดการ บ้าง กัน ภาพโรค

วันที่ ๗ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๗

มี พระ บรมราชโองการ ใน พระ บรมสมเด็จ พระ ประมุนทร เหา

พพิตรัตนพิพิธภัณฑสถานไทยและห้องจัดนิทรรศการ

เล่ม ๗

ลักษณะของ กัณ ภาพโรค

หน้า ๒๕๔๕

รพาลงกรณ^๑ พระ รุกขอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คำรัสเหนือเกล้าฯ
ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศ ทราบทั่วกันว่า

ด้วย มีกัณ^๒ ใช้ภาพโรค ซึ่งเป็น โรคติด ต่อ กัน ไว้ ในเมือง ชั่วเวลา
นั้น สงบแล้ว แต่ มีกัณ^๓ ใช้ยังมี อยู่ บาง ครั้ง บางคราว ใน เมือง
ช่องกง แลเมือง ทำต่าง ๆ ใน ประเทศ จีน เพราะ ฉะนั้น จึง สมควร
เลิก ถอน ประกาศ เพิ่ม เติม พระ ราชบัญญัติ วันที่ ๗ เมษายน
รัตนโกสินทร ศก ๑๑๗ ซึ่งไว้ ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
ประกาศไว้ ลง วันที่ ๑ พฤษภาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๑๗ กับ ลง
วันที่ ๑๔ สิงหาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๑๗ นั้น เลียบ ควร ประกาศ
แก้ไข เพิ่ม เติม ประกาศ พระราชบัญญัติ จักการ ของ กัณ ภาพโรค
วันที่ ๗ เมษายน รัตนโกสินทร ศก ๑๑๗ นั้น ใหม่ ต่อ ไป

จึง ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ ทราบข้อ ๑ ต่อ ไปนี้ ขึ้น ใช้
แทน ข้อ ๑ แล ข้อ ๒ ต่อ ไปนี้ ขึ้น ใช้แทน ข้อ ๒ กับ ข้อ ๓ แล
ข้อ ๓ ต่อ ไปนี้ ขึ้น ใช้แทน ข้อ ๗ แห่ง ประกาศ พระราชบัญญัติ
ลง วันที่ ๗ เมษายน รัตนโกสินทร ศก ๑๑๗ นั้น ดังนี้

ข้อ ๑ ที่ คำว่า ทรวโรคตาม ข้อ ยักย ใน พระราชบัญญัติ
ให้ ใช้ ใน แม่ น้ำ เจ้าพระยา ที่ ทรง กับ โรง ศาลา ณ เมือง สมุทร
ปราการ

ข้อ ๒ เว้น คำนี้ คำใด ซึ่ง ออก จาก เมือง ช่องกง ฤา มี
ทำใด ๆ ใน ประเทศ จีน มา ถึง แม่ น้ำ สมุทร ใน วัน ฤา ใน ภาย

หน้า ๒๕๑๖

ลักษณะ ของ ก้น กาย โรค

เล่ม ๗

หลังวันที่ ๖ ใต้ประกาศ พระราชบัญญัตินี้ ทั้งยัง พระทศสมอ ยัง
ที่ท่าฉนวนวโรกส แลตั้งรอฟักอยู่ที่นั่น จนถึงเวลาเจ้าพนักงาน
งานแพทย์จะได้ออกไปตรวจคนเรือ แลออกใบอนุญาตของท่าฉนวน
มีของ ก้น โรคภัยนี้ คราวแล้วจึงเข้ามาใต้

ข้อ ๓ เรือลำหนึ่งลำใด ซึ่งได้ขึ้นทุกเพียบไม่สามารรถ
ผ่านข้ามสมุทร เข้าแม่น้ำเจ้าพระยาได้ เมื่อต้องการอนุญาต
ผ่านให้เรือเข้าขึ้น ๆ ขึ้นทุก ภาย นอกที่ ทศสมอ ตำบลดง
สี่ ช้าง ๆ อ่างศิลา แล้ว

(ก) ผู้จัดการ ของ เรือ ลำ นั้น จะต้องเขียนหนังสือ
บอกล่วงหน้า ให้เจ้าพนักงาน แพทย์ กระทรวง เคารพทราบ
กำหนดวัน อันหมายความว่าเรือ จะมาถึงยังที่ ทศสมอ ภาย นอกนั้น

(ข) กับ จะต้อง ให้หนังสือ ขออนุญาต ก่อน เจ้าพนักงาน
ศุลกากร ที่ทศสมอ ภาย นอก แลตรวจความว่า ไม่มีคนตาย
จากไข้กาฬโรค ๆ ไม่มี กาย โรคใดได้เกิดขึ้นในเรือ ทั้งแก่
จากเมืองท่าที่ ออก เรือมานั้น

ข้ออื่น ๆ ในประกาศ พระราชบัญญัติที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งลง
วันที่ ๗ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๗ นั้น ให้คงใช้ไปตาม
เดิม โดยเต็มข้อทุกประการ

ประกาศมาณวันพุธ ที่ ๕ ตุลาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๑๗
เป็นวันที่ ๑๑๗๗ ในรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

ประกาศ ให้การ เล่าเรียน ใน หัวเมือง

มี พระ บรมราช โอรส ใน พระ บาท สวรรค์ พระ บรมินทร มหา
 รุพาลงกรณ์ พระ รุลงอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ ทรง พระ คุณ ชนม
 อันมตา ประเสริฐ ให้ประกาศ ให้เกิด แก่ พระ ภิรมย์ สงฆ์ ทราบทั่ว
 กันว่า ทรงรำพึง โดย พระ ราช วิจารณ์ ว่าจะ ทำน บำรุง ความ
 เจริญรุ่งเรือง ให้เกิด ทั่วไป ตลอด พระ ราช อาณาจักร เพื่อให้ สมณะ
 พราหมณาจารย์ แล อาณาประชา ราษฎร ทั้ง หลาย มีความ สุข
 สำราญยิ่ง ขึ้น กว่าแต่ ก่อน ทรง พระ ราช วิจารณ์ เห็น ว่า ความ เจริญ
 ของ คน ทั้ง หลาย ย่อม เกิด แต่ ความ ประเสริฐ ชอบ แล การ ได้ ยง
 จีวร โดย ชอบ เน้น ที่ ทั้ง คน ทั้ง หลาย จะ ประ เจริญ ชอบ แล จะ หา
 ได้ ยง จีวร โดย ชอบ นั้น เล่า ก็ ย่อม หา โดย การ ไต่ สักขี พึง
 โอวาท คำสั่ง สอน ที่ ชอบ แล การ ที่ จะ ศึกษา วิชา ความ รู้ ใน ทาง
 ที่ จะ ให้ ยัง เกิด ประโยชน์ มา แต่ ย่อม เยาว แล ผู้ ก่อ ช่อม สันดาน
 ให้น้อม ใน ทาง สัมมา ปฏิบัติ แล เจริญ ญาณ สามารถ ใน การ
 ทำง ๆ อัน เปน เครื่อง ประ กอบ การ หา ได้ ยง จีวร เมื่อ เกิด ใหญ่
 จึง ชื่อ ว่า ไต่ เข้า สู่ ทาง ความ เจริญ เปน ความ รุ่ง ร้าง นี้

ก็ แล ประชาชน ใน สยาม ราช อาณา จักร นี้ ย่อม เปน ผู้ นับถือ
 พระ พุทธ ศาสนา โดย มาก พุทธ ศาสนิกชน ใน พระ ราช อาณา จักร
 ย่อม ไต่ สักขี ความ พึง พระ สักขี รวม จึง สม ให้ พระ บรม สาคก

พิพิธภัณฑ์ศิลปะไทยและหอจดหมายเหตุ

สัมมา สัมพุทธเจ้า บัญญัติ คริสต์ สอน ไว้เป็น วิถี ทาง สัมมา ปฏิบัติ
จาก พระ ภิกษุ สงฆ์ ซึ่งมี อยู่ใน สังฆา รวม ทั้ง พระราชาณาจักร แล
ไท่ฝาก บุตร หลาน เป็น คิณย์ เพื่อ ให้ วิชา เวียน พระ บรม พุทโธวาท
แล วิชา ซึ่ง จะ ให้ ยัง เกิด ประโยชน์ กล่าว คือ วิชา หนึ่ง สือ เป็น ต้น
ใน สำนัก พระ ภิกษุ สงฆ์ เป็น ประเพณี มี สืบ มา แต่ โบราณ กาล ณ
บัดนี้ นับ ว่า พระ ภิกษุ สงฆ์ ทั้ง หลาย ไก่ กระ ทำ ประโยชน์ แก่
พระ พุทธ จักร แล พระ ราชา ณาจักร ทั้ง สอง ฝ่าย เป็น อัน มาก

เมื่อ พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว ทรง พระ ราชา ปรารภ ถึง
การ ที่ จะ ทำ นุบำรุง ประชาชน ทั้ง หลาย ให้ ตั้ง อยู่ใน สัมมา ปฏิบัติ
แล ให้ เชื้อ เพื้อ ในการ ที่ จะ ศึกษา วิชา อัน เป็น ประโยชน์ เพื่อ จะ
ให้ ถึง ความ เจริญ บัณฑิต โภย ลำคัย จึง ทรง พระ ราชา คำ วิต์ เสน ว่า
ไม่ มี ทาง อย่าง อื่น จะ ประเสริฐ ยิ่ง กว่า จะ เกื้อ กูล พระ ภิกษุ สงฆ์
ทั้ง หลาย โภย พระ ราชา ทาน พระ บรม ราชา ปรินมภ์ ให้ มี คำ ถัง สั่ง
สอน ขรรณ ปฏิบัติ แล วิชา ความ รู้ แก่ พุทธ สาสนิกชน ขริยคุณ
ยิ่ง ขึ้น กว่า แต่ ก่อน บัดนี้ การ ฝึก สอน ใน กรุง เทพ เจริญ แพร่
หลาย มาก ขึ้น แล้ว สมควร จะ จัก การ ฝึก สอน ใน หัว เมือง ไค้ เจริญ
ขึ้น ตาม กัน เพราะ ฉนั้น จึง ไค้ มี พระ บรม ราชา โองการ ไป รุด เกล้า
ให้ จัก การ ฝึก สอน หนึ่ง สือ เวียน แยก หลวง ทั้ง ใน ส่วน ที่ จะ สอน
ขรรณ ปฏิบัติ แล วิชา ความ รู้ อย่าง อื่น ขึ้น เป็น อัน มาก เพื่อ จะ พระ
ราชา ทาน แก่ พระ ภิกษุ สงฆ์ ทั้ง หลาย ให้ ได้ สอน ฝึก สอน กุล บุตร

เล่ม ๗

ลักษณะการ ศึกษาธิการ

หน้า ๒๕๑๙

ให้ทั่วไป แล ทรง อาราธนา พระ เจ้า ห้อง ยาเขอ กรมหมื่น
วชิรญาณวโรรส ที่ สมเด็จพระ ราชาคณะเจ้าคณะใหญ่ ให้ทรง รับ
ภาระอำนวยการ ให้พระ ภิกษุสงฆ์ ส่งสอน กุล บุตร ให้ตั้ง อยู่ใน ขรรณ
ปฏิบัติ แล มีวิชาความรู้ ไปรคให้ บังคับ การ พระอาราม ในหัวเมือง
ซึ่งเป็น ส่วน การ พระศาสนา แล การ ศึกษาให้ทั้ง ในหัวเมือง มณฑล
กรุงเทพ ทั้งในมณฑล หัวเมือง ตลอดจน พระราช อาณาจักร ไปรค
เกล้า ให้พระเจ้า ห้องยาเขอ กรมหมื่น ตำรงราชานุภาพ เป็น เจ้าหน้า
ที่ จัก การ อนุญาติ ใน กิจ ที่ ฝ่าย ข้าราชการ จะ พึง ทำ จัก การ พิมพ์แบบ
เรียน ต่าง ๆ ที่ พระ พระราช ทาน แก่ พระ ภิกษุสงฆ์ ไปฝึกสอน เป็น
กัน ตลอดจน การ ที่ จะเบิก พระ ราช ทวัชย์ จากพระคลังไปจ่าย
ในการ ที่ จะ จัก ตาม พระบรมราช ประสงค์นี้ แล ไปรคเกล้า ให้ยก
โรงเรียนพุทธศาสนิกชนในหัวเมือง ทั้งปวง มา รวมขึ้น อยู่ใน พระ
เจ้า ห้องยาเขอ กรมหมื่น วชิรญาณวโรรส เพื่อ จะได้ เป็น หมวกเดียวกัน

ขอ พระ ภิกษุสงฆ์ ทั้งหลาย จงเห็น แก่ พระ พุทธ ศาสนา แล
ประชาชน ทั้งปวง ช่วยเอาภาระธุระ ส่งสอน กุลบุตร ทั้งหลาย ให้ ได้
ศรัทธาเลื่อมใส ใน พระ รัตนไตรย์ แล มีวิชาความรู้ อันเป็นสาร
ประโยชน์ยิ่งขึ้น ให้สม กับ พระ บรม ราช ประสงค์ ซึ่งได้ ทรง พระ
กรุณาไปรคเกล้า ให้ ประกาศ อาราธนา มา ณ หงทุกประการ เทอญ

ประกาศ มา ณ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม วันโกสินทร ศก ๑๓๗
เป็น วันที่ ๑๐๙๕๕ ใน รัชกาล รัชกาลที่ ๕

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

<https://museum.coj.go.th/>

ประกาศ จัก ศาล ยุติธรรมมณฑล นครสวรรค์

มีพระบรมราชโองการ คำรัสเหนือเกล้าฯ เหนือ กรมหม่อม สั่งว่า เมื่อ รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ โปรด กรมหม่อม ให้ตั้ง ข้า หลวงพิเศษ จัก การ ศาลยุติธรรม ตามหัวเมือง ความ แจ้ง อยู่ใน ประ กาศพระราชบัญญัติ ลงวันที่ ๒๐ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ นั้นแล้ว

บัดนี้ ทรงพระราชดำริเห็น ว่า ควร จะ ลงมือทำ การ จัก ตั้ง ศาลยุติธรรม ใน มณฑลนคร สวรรค ขึ้นตาม พระบรมมัญญศาลหัวเมือง ได้ อีก มณฑลหนึ่ง จึง มี พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ โปรด กรมหม่อม ให้ตั้ง หลวงอภัยบาล ประเพณี กระทรวงยุติธรรม เปน ข้า หลวงพิเศษ นายหนึ่ง พระยาราชพงษานุรักษ์ ข้า หลวงเทศาภิบาล สำเร็จ ราชการ มณฑล นคร สวรรค ซึ่งมี นาทที่ อยู่แล้ว ตาม พระราชบัญญัติ ใน มาตรา ๒ เปน ข้า หลวงพิเศษ นายหนึ่ง กับผู้ว่าราชการเมือง ซึ่งเสนาบดี กระทรวงมหาดไทย จะ ได้ เลือก ตั้ง ขึ้นเป็น ข้า หลวงพิเศษ ตาม พระราชบัญญัติ อีก นายหนึ่ง มีอำนาจ จัก การ ทั้ง ศาลยุติธรรม ใน มณฑล นคร สวรรค เท็ม ตาม พระราชบัญญัติ ข้า หลวงพิเศษ ทุกประการ

ประกาศ ณ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๗

ประกาศห้ามไม่ให้ปลูกเรือนโรง

อันมุงบังด้วยไม้ซีก และ ฝา ด้วยแผง ฝา ด้วยใบไม้ ใน ที่เพลิงไหม้
 พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนครสวรรค์วรพินิต เสนาบดีกระทรวง
 ทรวงนครบาล รับพระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณา
 โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน รักษาราชการ ๑๑๗ เกิด
 เพลิงไหม้ขึ้นในท้องที่ถนนเจริญกรุง ตอนใกล้ท่ามกลสามแยก
 เพราะที่ท่ามกลนั้นมีเรือนโรงปลูกสร้างด้วยไม้ หลังคามุงจาก
 ฝาอำมยังด้วยไม้ไผ่ซีกและหรือด้วยแผง หรือด้วยใบไม้อยู่
 โดงมาก จึงเป็นเหตุให้เกิดเพลิงไหม้ขึ้น แลลุกลามไหม้
 มากต่อไป ทรงพระราชดำริเห็นว่า โรงเรือนดังเช่นกล่าว
 มาแล้วนี้ เป็นเหตุเพลิงให้เกิดขึ้นได้โดยง่าย เป็นเหตุให้
 เกิดอันตรายแห่งทรัพย์สินสมบัติของเจ้าของเรือนโรง กับของ
 มหาชนอันตั้งอยู่ในที่ใกล้เคียง แลถึงเป็นถึงอันไม่สะดวกเป็นที่
 เจริญตาเจริญใจแก่ผู้เดินทางไปมาในถนนคนทางนั้น ทาสม
 ควรให้มีการปลูกสร้างเข้าเรือน อย่างเช่นเป็นมาอย่างแต่ก่อน
 นั้นไม่ ด้วยในสมัยนี้ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มี
 เจ้าพนักงานจัด การบำรุงความสะอาดสำราญของ มหาชน ในจังหวัด
 พระนคร แลที่บางส่วนของนครหลวงแล้ว หอจตุรพักตรพิมาน

ในที่ กำนัด อันเกิดเพลิงไหม้แล้วนี้ ให้ไปโดยเร็ว รื้อตาม
 ลำกับ อันควร เพราะ ฉะนั้น ห้ามไม่ให้ผู้หนึ่ง ผู้ใด ปลูก สร้าง เรือน
 โรง อัน กำนัด กว้าง ไม่ชัก และ หรือ กว้าง แฉก หรือ กว้าง ใบไม้ ขึ้น
 ใน ที่ กำนัด ซึ่ง เกิดเพลิงไหม้คราวนี้ นี้ต่อไป เว้นแต่ จะ ให้ รื้อ
 อนุญาต จาก เจ้าพนักงาน กระทรวง นครบาล ซึ่ง จะ อนุญาต ให้ ปลูก
 เป็น ครั้ง เป็น คราว เช่น โรง พัก ทำงาน หรือ โรง มี การ เล่น ต่าง ๆ
 ชั่ว สมัย หนึ่ง เท่านั้น

ประกาศ มา ณ วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๑๗
 ทรง กับ วันที่ ๑๐๙๖๖ ใน รัชกาล ปักขุบนี้

ประกาศ ัก การ สอด ใน จังหวัดพระ นครเพิ่มเติม

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ มี ัญชาการ กรม ศุขาภิบาล รับ พระ
 มรมาช ของ การ ใส่ เกล้า ทรง พระ กรุณา โปรดเกล้า ให้
 ประกาศ ให้ ทราบทั่ว กันว่า ได้ ทรง พระ กรุณา โปรดเกล้า ให้
 ประกาศ ัก การ สอด ใน จังหวัดพระ นคร ไว้ แต่ วันที่ ๒๒
 พฤษภาคม ร.ศ. ๑๑๗ ตาม ความ ใน ข้อ ๑ แห่ง
 ประกาศ ัก การ สอด ใน จังหวัดพระ นคร ซึ่ง ห้ามมิให้ ผู้หนึ่ง ผู้
 ใด ปลูก เรือน โรง บ้าน พะ พิง พาไล อัน กำนัด กว้าง แฉก หรือ กว้าง
 ไม่ชัก และ หรือ ใบไม้ ขึ้น ณ ที่ รื้อถอน ขุด ข้าง นี้

พ.พ.ร.๑๑๗/๑๑๗๖๖ และ หอจดหมายเหตุ

ประกาศห้ามไม่ให้ทำอันตราย ตัณ ไม ริมถนนหลวง

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าฯ ผู้บัญชาการ กรมศุขาภิชาติ รับ
พระบรมราชโองการ ให้เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
ประกาศให้ ทราบทั่ว กัน ว่า ยักนี้ ได้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
ให้เจ้าพนักงาน กรมศุขาภิชาติ จักตั้ง ไม มาปลูก ตาม ริมถนนหลวง
ขึ้น แล้ว ยัง ขาง สาย โดยพระมหากรุณาธิคุณ เพื่อให้มีทิวทัศน์
ทั้ง ทราบ ขึ้น ไป มา ตาม ท้อง ถนนหลวง ได้ รับ ความ ร่มรื่น แดงก
งาม แก่ ถนน ทั้ง ปวง ที่ สมควร จะ ปลูก ขึ้นนี้ ด้วย แต่ ชน ขาง
จำพวก ซึ่ง ปราศจาก ความ ปราศณา อัน ก็ กระ ทำ แก่ การ อัน ไม่ มี
ประโยชน์ แก่ คน แล ประโยชน์ แก่ ผู้อื่น มัก จะ ทำ อัน ตราย แก่
กัน ไม คือ เกิด โข แล หัก บด กัน ไม ซึ่ง ปลูก ขึ้นนี้ ให้ เสีย ไป
สมควร จะ มี ข้อ บังคับ เพื่อบังคับ ให้ ผู้หนึ่ง ผู้ใด ทำ อัน ตราย
แก่ กัน ไม ที่ ปลูก ไว้ นั้น ให้ ชก งาน เจริญ ขึ้น เสีย ไป

เพราะ ฉนั้น ห้าม ให้ ผู้หนึ่ง ผู้ใด ทั้ง ใจ ทำ หรือ พยายาม ที่ จะ
ทำเอง หรือ ให้ ผู้อื่น ทำ อัน ตราย แก่ กัน ไม แล เครื่อง ข้าง แล
เครื่อง บังคับ กัน ไม อัน เจ้าพนักงาน ได้ สืบ รับ ขึ้น ไว้ นั้น ให้ เสีย ไป
แต่ อย่างหนึ่ง อย่างใด ถ้า ผู้หนึ่ง ผู้ใด ทำ ผิด ประกาศนี้ ผู้ นั้น
มีความผิด ให้ ปรับ เงิน ไม่ เกิน ๑๐ บาท แล ให้ ใช้จ่าย
กัน ไม ที่ เจ้าพนักงาน ได้ กำหนด ราคา ไว้ แล้ว นั้น ด้วย

ประกาศ มา ณ วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๗๗
ณ วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๗ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

ประกาศ จัก ศาล บุติธรรม มณฑล นคร ไชยศรี

มีพระบรมราชโองการ คำรัสเหนือเกล้าฯ ตั้งว่า เมื่อรัตนโกสินทรศก ๑๑๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งข้าหลวงพิเศษ จักการศาล บุติธรรม ตาม หัวเมือง ความ แจ้ง อยู่ใน ประกาศ แล พระราชบัญญัติ ลง วันที่ ๒๑ กันยายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๕ นั้น แล้ว ข้าหลวงพิเศษ ให้ จักการ ศาล บุติธรรม หัวเมือง ใน มณฑลกรุงเก่า มา โดยลำดับ บัดนี้ ทรงพระราชดำริเห็นว่า ควรจะลงมือ จักศาล บุติธรรม ใน มณฑล นคร ไชยศรี อีก มณฑลหนึ่ง

จึง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หลวงศรี สัตยารักษ์ กระทรวง บุติธรรม ออก ไป จักการ ศาล บุติธรรม มณฑล นครไชยศรี พร้อม กับ พระยาสุนทรบุริ ศรีพิไชยสงคราม ข้าหลวงเทศาภิบาล ซึ่งเป็น ข้าหลวงพิเศษ โดย ตำแหน่ง นาย ๑ แล ผู้ว่าราชการเมือง ซึ่งเสนาบดี กระทรวงมหาดไทย ได้รับ พระบรมราชานุญาต เลื่อน แล ทั้งเป็น ข้าหลวงพิเศษ นาย ๑ ตามพระราชบัญญัติ จักการ ศาล บุติธรรม ใน มณฑล นคร ไชยศรี ต่อ ไป

ประกาศ มา ณ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๗

ประกาศบอก เลิกกฎหมายต่อท้าย พระราชบัญญัติ

กระทรวงมหาดไทย ความแพ่ง รัตนโกสินทรศก ๑๑๔

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ฯ พระจุลจอม

หน้า ๒๕๒๐

ลักษณะเล็ก กฎหมายเก่า

เล่ม ๗

เกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ในพระ
ราชบัญญัติกระบวนพิจารณาความแพ่ง รักษาสถาบัน ๑๑๔
ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราไว้เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม
รักษาสถาบัน ๑๑๕ หมวดที่ ๒๔ ซึ่งว่าด้วยพระราชกำหนด
กฎหมายเดิม มาตรา ๑๔๒ ว่าบรรดาข้อพระราชกำหนดกฎหมาย
เดิม ข้อใดซึ่งขัดขวางกับ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่งนี้
ให้ยกเลิกเสีย นั้นยังไม่มีข้อความปรากฏกฎหมายที่เลิกไว้ให้ชัดเจน
ข้อนี้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกกฎหมายที่
เลิกนั้น มาประกาศเพิ่มเติม พระราชบัญญัติ กระบวนพิจารณา
ความแพ่ง รักษาสถาบัน ๑๑๔ นั้น เพื่อให้เป็นที่เข้าใจกัน
ได้โดยชัดเจน เพราะฉะนั้นบรรดากฎหมายที่ใดอ้าง มาตรา กล่าว
ไว้ ในประกาศฉบับนี้ให้ยกเลิกเป็นอันไม่ใช้ ตั้งแต่วันที่
ลงในประกาศนี้เป็นต้นไป รายละเอียดกฎหมายที่เลิกนั้น คือ

ลักษณะพระธรรมนูญ เล่ม ๑

หน้า ๔๐ มาตรา ๑ ว่าด้วย ศาลหลวงศาลหน้าโรง

หน้า ๔๑ มาตรา ๒ ว่าด้วยหาอาญา ออกกระทรวง อาญาราชบุรี

หน้า ๔๒ มาตรา ๓ ว่าด้วยมิใช่ญาติ รับว่าต่าง กระทรวง

อาญาจักร

หน้า ๔๓ มาตรา ๔ ว่าด้วยอาญาอาญา

หน้า ๔๒ มาตรา ๕ ว่าด้วยกระทรวงแห่ง ถ้า จำเลยเป็นสมใน
กระทรวง วัจ ใต้พิจารณา

หน้า ๔๓ มาตรา ๖ ว่าด้วย กรม มรรฎก

หน้า ๔๔ มาตรา ๗ ว่าด้วย กระทรวง ต่างประเทศ

หน้า ๔๔ มาตรา ๘ ว่าด้วย กระทรวง นา

หน้า ๔๔ มาตรา ๙ ว่าด้วย กระทรวง พระคลัง

หน้า ๔๔ มาตรา ๑๐ ว่าด้วย กระทรวง ขรรุมการ

หน้า ๔๕ มาตรา ๑๑ ว่าด้วย แห่ง กลาง

หน้า ๔๕ มาตรา ๑๒ ว่าด้วย แห่ง เกษม

หน้า ๔๖ มาตรา ๑๔ ว่าด้วย กระทรวง แพทยา

หน้า ๔๖ มาตรา ๑๕ ว่าด้วย ขาก เหลือ ชื่อ มหาคไทย

ลักษณะวิวาท เล่ม ๑

หน้า ๖๐ มาตรา ๑ ว่าด้วย ปริบ ตาม คักกิดา แล ขาก เกย

ากหมาย เหตุ

ยกแต่คำที่ว่า “ทำนา ๔๐๐ ลง มาให้ เขาบรรคา คักกิดผู้เริ่ม
ผู้ไ้ตั้งใหม่แต่มา ๔๐๐ ขึ้นไป ,, นอกนั้นคง

หน้า ๖๔ มาตรา ๑๙ ว่าด้วย ที่ ข้ายไทยถูก เนียบ คน คน ขึ้นไป
เือกตก ขน เวื่อน ทำนให้ ผู้ตย ที่ พล เวื่อน ทำน

หน้า ๒๔๒๔

ลักษณะ เล็ก กฎหมายเก่า

เล่ม ๗

หน้า ๖๔ มาตรา ๒๐ ว่าด้วยวิวาท ที่กัน ภายใน ๔ วัน
ให้ทอดฟ้องโดยที่ศาล ถ้าพ้น ๔ วัน จึงตามไต่ถาม
โดยหมาย

ลักษณะ ร้อยฟ้อง เล่ม ๑

หน้า ๗๓ มาตรา ๑ ว่าด้วยคน ๗ จำพวก ไม่ให้ร้อยฟ้อง

หน้า ๗๔ มาตรา ๑ ว่าด้วย มิใช่ญาติ เขาคือผู้อื่น มาว่า

หน้า ๗๕ มาตรา ๗ ฟ้อง ช้อนคดี

ลักษณะ ทักสำนวน เล่ม ๑

หน้า ๘๒ มาตรา ๑ ว่าด้วย ทักสำนวน ๙ ประการ

หน้า ๘๔ มาตรา ๒ ว่าด้วย ร้อย เดชยัญ อากม มนต์ คาถา ไก่

หน้า ๘๔ มาตรา ๔ ว่าด้วย หักคุม

หน้า ๘๔ มาตรา ๕ ว่าด้วย เขียน คำให้การ มาแก้

ลักษณะ ประวิความ เล่ม ๑

หน้า ๘๘ มาตรา ๑ ว่าด้วย ตามขัด ไม่ให้การสามครั้ง เป็นแพ้

หน้า ๘๘ มาตรา ๒ ว่าด้วย ขอด ข่วย

หน้า ๘๘ มาตรา ๓ ว่าด้วย จากนัก

หน้า ๙๐ มาตรา ๔ ว่าด้วย ประวิง ชัก กระทบการ

หน้า ๙๐ มาตรา ๕ ว่าด้วย ประวิง ว่ามีราชการ

หน้า ๙๐ มาตรา ๖ ว่าด้วย โทษ ประวิง

พิพจน์คดีที่ศาลชั้นต้น และฟ้องต่อศาลชั้นอุทธรณ์

ลักษณะ แก่ต่าง ว่าต่าง เล่ม ๑

- หน้า ๙๑ มาตรา ๑ ว่าด้วย ชุทฺตม ว่าต่าง แก่ต่าง ไม่ไ้
- หน้า ๙๒ มาตรา ๓ ว่าด้วย สิ้นไ้ทม พร้อง
- หน้า ๙๒ มาตรา ๔ ว่าด้วย เรือง เกียว กัน แก่ต่าง ว่าต่าง กัน
- หน้า ๙๓ มาตรา ๗ ว่าด้วย ญาติ ว่าต่าง กัน ไ้
- หน้า ๙๔ มาตรา ๘ ว่าด้วย ฝ่าย เขย ฝ่าย ไ้ภัก แก่ต่าง ว่าต่าง ไม่ไ้
- หน้า ๙๔ มาตรา ๙ ว่าด้วย ย่าว ว่าต่าง นายใน ทวพิย ของ นาย ไม่ไ้

ลักษณะ กู้หนี้ เล่ม ๑

- หน้า ๒๐๖ มาตรา ๑ ว่าด้วย สัมพันธญาติ ชาย ทัว แก่กัน
- รทหมายเทศ
หมวดก สัมพันธญาติ แล มิตร
- หน้า ๒๐๖ มาตรา ๒ ว่าด้วย พี่น้อง ร่วม บิการมารดา ฤา
ต่าง บิการ ฤา ต่าง มารดา ชาย ทัว แล กู้ แก่กัน
- หน้า ๒๐๖ มาตรา ๓ ว่าด้วย ลูกพี่ลูกน้อง กัน ชาย ทัว แล
กู้ แก่กัน
- หน้า ๒๐๗ มาตรา ๔ ว่าด้วย ผู้เป็น บุตร แห่ง ทหลาน ที่ ควร จะ
ไ้กรีย มรดก แก่กัน ชาย ทัว แล กู้ แก่กัน
- หน้า ๒๐๗ มาตรา ๕ ว่าด้วย ทหลาน เขย ทหลาน ไ้ภัก ชาย ทัว

หน้า ๒๕๓๐

อภัยชนเล็ก นฤททมาศเก่า

เล่ม ๗

แล กู้แก่ลุงตา หน้าตา ข้างผัว แล ข้าง เมีย

หน้า ๒๐๗ มาตรา ๖ ว่าด้วย เมีย เติม เมีย กลาง เมีย สุก ขาบ
ทัว แล กู้ แก่ กัน

หน้า ๒๐๗ มาตรา ๗ ว่าด้วย ผู้เป็น มิตร สุจริต ต่อ กัน ขาบ
ทัว แล กู้ แก่ กัน

หน้า ๒๐๗ มาตรา ๖ ว่าด้วย ผัว กู้ หนี้ มา เมีย มิ รั

รทหมาย เหตุ

หมวก ผัว เมีย

หน้า ๒๑๐ มาตรา ๑๑ ว่าด้วย เมีย กู้ หนี้ มา ผัว มิ รั

หน้า ๒๑๐ มาตรา ๑ ว่าด้วย บุตร ภรรยา ลัก เอา ชื่อ บิดา
มารดา ผัว ไป ลง ใน กรม ธรรม

รทหมาย เหตุ

หมวก เข้า ชื่อ กัน กู้ หนี้

หน้า ๒๑๐ มาตรา ๒ ผัว บิดา มารดา แล นาย เงิน เอา ชื่อ
ลูก เมีย แล ทาย ลง ใน กรม ธรรม

หน้า ๒๑๕ มาตรา ๕ ว่าด้วย ผู้ให้ กู้ ของ คน ไป ยัง ไม่ ได้
ทัน เงิน แล คอก เขี่ย แล้ว ให้ กู้ ไป ใหม่ อีก

รทหมาย เหตุ

หมวก เอา คอก เป็น ต้น

หน้า ๒๑๕ มาตรา ๓ ว่าด้วย ทอ ก ปลง ไว้ ต่อ กัน ะ เอา
พิพิธภัณฑสถานไทยและหอจดหมายเหตุ

ของ อัน ไท แล้ว ไม่ไ้ काम สัญญา

จากหมาย เหตุ,

หมวด ทอดเงิน ทอดเจ้า ไว้แก่กัน

หน้า ๒๑๙ มาตรา ๑ ว่าด้วย ราชฎีก์ ทัณฑ์ ทลาย แห่ง
สิน ล้น พัน ทัว

จากหมาย เหตุ,

หมวดสิน ล้น พัน ทัว

หน้า ๒๑๙ มาตรา ๒ ว่าด้วย ฎีก์ ทัณฑ์ เมื่อ เยน ไท ย่อ ไป ผู้ ฎีก์
เปน ทาน

หน้า ๒๑๙ มาตรา ๓ ว่าด้วย ไพรี ทลง ฎีก์ ทัณฑ์ ล้น พัน ทัว

หน้า ๒๒๑ มาตรา ๗ ว่าด้วย ลุด ทัณฑ์ มาส่ง เงิน ที่ ศาล

จากหมาย เหตุ,

หมวดผู้ ฎีก์ ต่อ ผู้ เจ้า หนี้

หน้า ๒๒๓ มาตรา ๘ ว่าด้วย ทอด เข็บ ทำถึง ละ เพื่อง

จากหมาย เหตุ,

หมวด ทอด เข็บ

ลักษณะ ฝั เมียบ เล่ม ๑

หน้า ๒๒๖ มาตรา ๖ ว่าด้วย ขอ หนึ่ง คน ขัน ว่าขอ ทาน เลี้ยง
ชีวิตร แด คน นคร โสภณ มาเป็น ภรรยา แล้ว หนึ่ง หนึ่ง มี ชู้ แด
ภรรยา ร้าง ไว้ ไป ทำ ชู้ ถึง สอง ต่อ สาม ต่อ

พิพจน์แล้ว ศาลไทย และ ศาลของ ดหมายเหตุ

กฎหมายเทศ

หมวก มูถ วิวาท แต่ง ผัว เมีย กวีย เทศ กาง ๆ

หน้า ๒๒๗ มาตรา ๗ ว่าด้วยหญิง นอก ใจ ผัว กย ชู้
ในวัน เกิดว สออง คน ขึ้น ไป

หน้า ๒๒๗ มาตรา ๘ ว่าด้วยหญิง มี ชู้ ผัว จับ ได้ ใน ขณะ นั้น

หน้า ๒๓๒ มาตรา ๒๗ ว่าด้วย หญิง สู ผัว ท่าน แล้ว คำ
ทอ ทนง ศักดิ์ ก่อ หญิง เจ้า ผัว

หน้า ๒๕๑ มาตรา ๘๓ ว่าด้วย ชาย มาหา บุตร หญิง พ่อแม่
พี่น้อง สำคัญ ว่าเป็น โจร แล ฆ่า ทาย

หน้า ๒๕๒ มาตรา ๑๐๐ ว่าด้วย บุตร หญิง มี ชู้ พ่อแม่ หญิง
กล่าว แก่ พ่อ แม่ ชาย แล้ว แล ชาย นั้น ไป ทา หญิง พ่อ แม่ หญิง ฆ่า ชาย
นั้น ทาย

ลักษณะ โจร เล่ม ๑

หน้า ๒๗๔ มาตรา ๑๗ ว่าด้วย คำตรา สิ้น เป็น เท้า ให้ เขา
สมุก แชนว ทอ

กฎหมายเทศ

ยก แต่ คำ ว่า ให้ เขา สมุก คำ ตรา สิ้น นั้น แชนว ทอ ประจวน ได้
ร้อง ไป รอย ศาล ทลวง สาม รอย ถ้า ทั่ว เมือง ศาลากลาง สาม รอย
าง ใจ ที่ สยด ค่อ พระ รัตน ไกร บั แล นอก นั้น คง

หน้า ๒๗๕ มาตรา ๑๗ ว่าด้วย คำตรา สิ้น เป็น เท้า ให้ เขา

เล่ม ๗

ลักษณะเล็ก กุศุมายเก่า

หน้า ๒๕๓๓

หน้า ๒๕๑ มาตรา ๓๘ ว่าด้วย ทั่วจำนำโจ

หน้า ๒๕๓ มาตรา ๔๓ ว่าด้วยโจ หนีให้เขาพ่อ แม่ลูก
เมียโจ มานำสืบ

หน้า ๒๕๓ มาตรา ๔๔ ว่าด้วย จำโจ

หน้า ๒๕๓ มาตรา ๔๑ ว่าด้วย ผู้สูญ ฝืนกิน ฝืนขาย ฝืน

หน้า ๓๐๗ มาตรา ๑๔๒ ว่าด้วย ผู้ลัก ฝืนโจ ไปเผา

หน้า ๓๐๗ มาตรา ๑๔๔ ว่าด้วย พิกัด ราคา ของ แล นาก ที่
ไม่ให้โทษ รูป ทรรณ

หน้า ๓๑๒ มาตรา ๑๕๔ ว่าด้วย ลง โทษ ผู้เป็น ทน พึง

หน้า ๓๑๔ มาตรา ๑๖๓ ว่าด้วย ห้ามไม่ให้วาง ช้าง ใน เมือง

หน้า ๓๑๔ มาตรา ๑๖๕ ว่าด้วย พิจารณา ความโจ แล ลงโทษ
โจ ให้ผ่อนผัน ตาม สมควร

หน้า ๓๑๔ มาตรา ๑๖๖ ว่าด้วย นักโทษ ขี้ แย่ง เขา ของ เขา

หน้า ๓๑๕ มาตรา ๑๖๗ ว่าด้วย มิให้ ผู้อยู่ ประทุ ไซบ แย่ง
ชิง เขา ของ ๆ เขา

ลักษณะ กาย เล่ม ๑

หน้า ๓๓๖ มาตรา ๑ ว่าด้วย เขา ชื่อ บุตร ภรรยา ลง ใน กรม
ธรรม เป็น สิทธิ

จากหมอบเทศ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและเอกสารโบราณ

<https://museum.coj.go.th/>

หน้า ๒๕๓๔

ลักษณะเด็ก กฎหมายเก่า

เล่ม ๗

หน้า ๓๓๒ มาตรา ๒ ว่าด้วย เขา ชื่อ นิคา แล มารดา แล ผู้
ลงในกรรมกรรมไม่เป็นสิทธิ

หน้า ๓๓๔ มาตรา ๘ ว่าด้วย ชาย ด้ ผาก มิให้กรรมกรรม
แก่ ท่าน

หน้า ๓๓๖ มาตรา ๑๗ ว่าด้วย ชาย ลูก เมีย ยัง มิ ให้ ทำ สาร
กรรมกรรมให้ ทุ่มเถียง กัน ด้วย ชาย ผาก ๆ ชาย ชาย โขย คนหนี ไป

หน้า ๓๓๗ มาตรา ๑๘ ว่าด้วย โฉ่ ทาย เมื่อ เข้า แพง มี ลูก ให้
เขาเป็นสิทธิ

หน้า ๓๓๗ มาตรา ๒๐ ว่าด้วย ลูก ทิด แม่ ให้ ที่ ทำ สาม ส่วน

หน้า ๓๓๘ มาตรา ๒๔ ว่าด้วย ทาย ทาย เขา แก่ ผู้ ชาย ให้
สาม ส่วน

หน้า ๓๓๘ มาตรา ๒๕ ว่าด้วย ทาย ออก ทวพิศม์ ทาย ผู้ ชาย
ต้องเสีย ค่าตัว สาม ส่วน

หน้า ๓๔๐ มาตรา ๒๗ ว่าด้วย ทาย ไป ทาย ด้วย โจรภัย ให้
เขาแก่ ผู้ ชาย

หน้า ๓๔๒ มาตรา ๓๐ ว่าด้วย นาย เก่า ชาย ทาย ให้ นาย
ใหม่ ส่ง เงิน ไม่ รับ ถ้า หนี ไม่ มิ โทษ แต่ ต้อง ช่วย คิก ทาย

หน้า ๓๔๒ มาตรา ๑ ว่าด้วย ทาย ทำ ของ หาย จน ถิ่น ค่า ตัว
ผู้ ไก ะ ไล่ ไม่ ไ้

กฎหมาย เหตุ,

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

<https://museum.coj.go.th/>

เล่ม ๗ สัทธมมเด็ก กฎหมายเก่า หน้า ๒๔๓๔
หน้า ๓๔๔ มาตรา ๑ ว่าด้วย ทายคำเหลือ แสนที่เจ็บป่วยไม่
มีโทษ

กฎหมายเหตุ
หมวกชาย ชาก คำใด ชาก คำ

หน้า ๓๔๕ มาตรา ๒ ว่าด้วย ทายชาก คำ
หน้า ๓๔๕ มาตรา ๓ ว่าด้วย กำหนดชาก คำ
หน้า ๓๔๕ มาตรา ๔ ว่าด้วย ชาย ถูก ชาก คำแล้ว คืน ให้เขา
เป็นไร

หน้า ๓๔๕ มาตรา ๕ ว่าด้วย นาย เจ็บ เขา ทายชาย ฝาก ไป
ชาย ชาก

หน้า ๓๔๖ มาตรา ๓ ว่าด้วย เมีย เกิม เมีย กลาง เมีย สุก
ชาย ทวิ แก่ กัน

กฎหมายเหตุ
หมวกพิลาท

หน้า ๓๔๗ มาตรา ๖ ว่าด้วย ช่วย คน ราก ระยะเวลา เป็น
สิทธิ กัง ท้อง สำเนา

หน้า ๓๔๗ มาตรา ๖ ว่าด้วย ทาน หนี มี ผู้ พย กลาง ทาง ถ้า
รู้ว่า เป็น ทาน ฤๆ เป็น ญาติ กัน ท่าน ว่า เป็น ไไร

กฎหมายเทศ

หมวด ทาย ทน นายเงิน

หน้า ๓๕๑ มาตรา ๘ ว่าด้วย ทาย ทน ทั้ง ทรวน ถศก ทรวน
มาส่งไม่ให้ฆ่าเห็น

หน้า ๓๕๓ มาตรา ๑๘ ว่าด้วย ทาย ทาน ทน มีผู้พบ มาบอก
ขอได้ กรณ กลับมาว่า ทน ให้ใช้ค่า ทาย

หน้า ๓๕๔ มาตรา ๒๔ ว่าด้วย ไป ขอได้ ทาย ถ้า ทาย ทน ให้ใช้

หน้า ๓๕๖ มาตรา ๓๖ ว่าด้วย กรง เล็บ แก่ ช้าง คัก ไข่ ชาว
กรง มาจะ เอา ไว้ เป็น สิทธิ คัก เอา ค่า ทน ไม่ ได้

กฎหมายเทศ

หมวด ประการณะกะ

หน้า ๓๕๗ มาตรา ๘ ว่าด้วย ทาย ทาย ให้ มรดก แก่ นายเงิน

หน้า ๓๕๗ มาตรา ๑๐ ว่าด้วย ทาย ถ้าว ไทษ นายเงิน ไม่
จริง ให้ ลง ไทษ ขึ้น ขา ย่าง ประจัน ถ้าจริง ให้ พัน ทาย

หน้า ๓๕๘ มาตรา ๕ ว่าด้วย ได้ ชาวหญิง ประสม เกิด ลูก
ให้เป็น สิทธิ แก่ ผู้ ได้

กฎหมายเทศ

หมวด ทาย สมรส กัน

หน้า ๓๖๐ มาตรา ๑๔ ว่าด้วย หญิง ทาย กบ ชู้ สอง ชาย ชู้
พัน กัน ทาย ให้ มี ร้อย ประจัน ทน ละ หอ จด หมายถึง

เล่ม ๗

ลักษณะเลิกกฎหมายเก่า

หน้า ๒๕๓๗

ลักษณะเบรเซอร์ เล่ม ๑

หน้า ๓๖๘ มาตรา ๓๐ ว่าด้วย นารกร้างเจ้าเมืองเอามาทำ
แลมีลูกหลานพ่อแม่เจ้าของนาระเอามาขึ้นทำให้ขึ้นให้

ยกเลิกเหตุ

หมวดที่สาม ไร่ นา

หน้า ๓๗๗ มาตรา ๗ ว่าด้วย ถิ่น ไร่ ในสวน ในไร่ ในนา แล
ทำไร่ทำเรือน เกือบกว่ากัน ทำให้ไฟไหม้เข้าในนา แล ผลไม้
ของท่านเสียให้ใช้ของท่าน

ยกเลิกเหตุ

หมวดที่ คาย เกยวกัน

ลักษณะ มรฎก เล่ม ๑

หน้า ๔๓๔ มาตรา ๑๖ ว่าด้วย บุตร เลี้ยง

ยกเลิกเหตุ

ยกแต่คำว่า ท่านเอามาเลี้ยง ท่านไม่มี อาโดยจะ ว่าก็แก่
ทำงาน ไก่นอกนั้นคง

ลักษณะ ภาระการ เล่ม ๑

หน้า ๔๕๖ มาตรา ๑ ว่าด้วย ภาษารองเงินลูกความ

หน้า ๔๕๖ มาตรา ๒ ว่าด้วย ศึกค่าเข้าแก่ลูกความ

หน้า ๔๕๗ มาตรา ๓ ว่าด้วย ลูกความทหาร

หน้า ๔๕๘ มาตรา ๑๐ ว่าด้วยคุมคนไปไต่ถาม

หน้า ๔๕๘ มาตรา ๑๑ ว่าด้วยสินไหม พร้อง

หน้า ๔๕๘ มาตรา ๑๒ ว่าด้วยจำเร่งสินไหมพิไชนย หนีได้
กระลาการไว้

หน้า ๔๖๒ มาตรา ๓๐ ว่าด้วยวิวาท สอน นาเมื่อขึ้นเทศ
กาล ผลไม่จึงให้ว่า

หน้า ๔๖๓ มาตรา ๓๒ ว่าด้วยนาย ความ พร้อง กระลาการ

หน้า ๔๖๓ มาตรา ๓๓ ว่าด้วย ลูก ความ หนี นาย ประกัน
ทองเอาเงินแล้วมาขอผูกสินไหม

หน้า ๔๖๔ มาตรา ๔๐ ว่าด้วยให้ตามความใน ๗ วัน

หน้า ๔๖๔ มาตรา ๔๒ ว่าด้วยทำกัน ชำม ผู้พิจารณา

หน้า ๔๖๔ มาตรา ๔๓ ว่าด้วยฟ้อง อุทธรณ์ให้ทางสังกัด

หน้า ๔๖๕ มาตรา ๔๔ ว่าด้วยลูก ความ หนี คุม ให้จำซื้อ

หน้า ๔๖๖ มาตรา ๔๖ ว่าด้วยพิพากษาผิดให้ยกบัตริ์เตือน

หน้า ๔๖๖ มาตรา ๔๗ ว่าด้วยเป็น ความ อยู่ศาล หนึ่ง ยัง ไม่
แล้ว ญาติ ฝ่ายหนึ่ง ฟ้อง ขึ้น อีก เป็น สอง ศาล ให้ ใหม่

หน้า ๔๖๗ มาตรา ๔๘ ว่าด้วยให้ โทษหน้าเกาะจำเลยจำไม่
หน้าเกาะ จำเลย หนี จะเอาแก่กระลาการไม่ ไ้

หน้า ๔๖๗ มาตรา ๔๙ ว่าด้วยโทษจำเลย ทนาย หนี เป็น สูญ

หน้า ๔๖๗ มาตรา ๔๑ ว่าด้วยพระลาการ กระชื้อ ตาม ลูกความ
กระชื้อ ด้วยเปน เลมีด

หน้า ๔๖๘ มาตรา ๔๓ ว่าด้วยคุม กัน ฝ่าย หนึ่ง ลงไป ฆ่าตัว
ให้เอาความ เกิม เปน แพ้ ด้วย

หน้า ๔๖๘ มาตรา ๔๔ ว่าด้วย มี ผู้ ซึ่ง คุม ความ ไป

หน้า ๔๖๙ มาตรา ๔๖ ว่าด้วย มี ผู้ ที่ ลูก ความ ใน ศาล

หน้า ๔๖๙ มาตรา ๔๗ ว่าด้วย ทำ อุบาย ต่าง ๆ สอน ลูก ความ

หน้า ๔๗๐ มาตรา ๕๐ ว่าด้วย พิจารณา ความ ให้ แล้ว ใน กำหนด

หน้า ๔๗๐ มาตรา ๕๒ ว่าด้วย ให้นาย ส่ง ข่าว ผู้ ต้อง คดี

หน้า ๔๗๐ มาตรา ๕๔ ว่าด้วย นาย ประกัน ถอน ประกัน

หน้า ๔๗๐ มาตรา ๕๖ ว่าด้วย สารภาพ ให้ เรียก พิ โนษ แต่ กิ่ง

หน้า ๔๗๑ มาตรา ๖๔ ว่าด้วย ไม่ ให้ ถอน ประกัน

หน้า ๔๗๑ มาตรา ๖๔ ว่าด้วย ลูก ความ ต่อ ที่ ผู้ พิพากษา

พระลาการ

หน้า ๔๗๑ มาตรา ๗๐ ว่าด้วย สืบ ลก หนึ่ง เว้น แก่ ผู้ ใด

หน้า ๔๗๓ มาตรา ๗๑ ว่าด้วย ญาติ พี่น้อง บ่วย ใช้ แก่ ต่าง
ว่า ต่าง กัน ไก่

หน้า ๔๗๓ มาตรา ๗๓ ว่าด้วย อุทธรณ์ ให้ ส่ง พระลาการ ใหม่

หน้า ๔๗๔ มาตรา ๗๗ ว่าด้วย ผูก สำนวน ทยิก เล็บ

หน้า ๔๗๔ มาตรา ๘๐ ว่าด้วย ทนาย ถึง ผู้ สูง น้า ให้ ทนาย

ถึง ทนาย พิพิธ ภัณฑ์ ศาล ไทย และ หอจดหมาย เหตุ

หน้า ๒๕๔๑

ลักษณะเด็ก กฏหมายเก่า

เล่ม ๗

หน้า ๔๗๕ มาตรา ๘๒ ว่าด้วย อุทธรณ์ ขอ เบิก ค่าสำนวนไม่รับ

หน้า ๔๗๕ มาตรา ๘๓ ว่าด้วย เดิมคดี อำนาง ศาล

หน้า ๔๗๕ มาตรา ๘๔ ว่าด้วย นาย บัณฑิต ยั่วผู้ เป็น ลูก ความ

หน้า ๔๗๖ มาตรา ๘๘ ว่าด้วย รับ ว่าความต่างไม่แล้วให้ปรับ

หน้า ๔๗๗ มาตรา ๙๒ ว่าด้วย ฟ้อง ผู้สูง นานให้เรียก ทนาย

หน้า ๔๗๘ มาตรา ๙๔ ว่าด้วย จำคนที่ มีสินไหมพิไย
ให้หนี้ได้

หน้า ๔๗๘ มาตรา ๙๖ ว่าด้วย ความยังไม่แล้ว มี ความใหม่
ระไว้ให้ญาติ ว่าอีก ไม่ได้

หน้า ๔๗๘ มาตรา ๙๗ ว่าด้วย ลูกความ วิวาทกันใน กระดาษการ

หน้า ๔๗๘ มาตรา ๑๐๐ ว่าด้วย ไว้ความ กันถ้า เจ้าคดี ทาย
เป็นเด็ก ถ้าผู้ รับ ว่าความ ทายให้ เจ้าคดี มาว่าต่อไป

หน้า ๔๗๘ มาตรา ๑๐๔ ว่าด้วย ทกลสินไหมพิไย แก่ ลูก
ความแล้ว อย่าให้ กระดาษการ ทำ สารกรม ขวรม์ ขาย ผู้นี้ เขาเอง

หน้า ๔๘๐ มาตรา ๑๐๖ ว่าด้วย ขัก ทนาย เรียก

หน้า ๔๘๐ มาตรา ๑๐๗ ว่าด้วย ละคดี หนี้คุม ๑๕ วัน
เป็นแพ

หน้า ๔๘๑ มาตรา ๑๑๐ ว่าด้วย แล่น คิน กลับทั้ง ใหม่แล้ว
ให้ยกความที่ค้าง อยู่หนี้เสีย

หน้า ๔๘๑ มาตรา ๑๑๑ ว่าด้วย ประทัญ ฟ้อง

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจดหมายเหตุ

เล่ม ๗

ลักษณะเล็ก กฎหมายเก่า

หน้า ๒๕๔๑

หน้า ๔๘๑ มาตรา ๑๑๓ ว่าด้วย คู่ความ ฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่ง
เป็นญาติ กับ ระยะเวลาการ ไม่ให้รับไว้พิจารณา

หน้า ๔๘๒ มาตรา ๑๑๔ ว่าด้วยระยะเวลาการ เรียก สืบใหม่
พิไณย ไว้แล้ว ระยะเวลาการ ตายให้บุตร ภรรยา ใช้แทน

หน้า ๔๘๓ มาตรา ๑๑๕ ว่าด้วย สืบลก ทาย ฟ้อง ส่ง เงิน ค่าตัว

หน้า ๔๘๔ มาตรา ๑๑๖ ว่าด้วย แรง เงิน ทาย

หน้า ๔๘๕ มาตรา ๑๑๗ ว่าด้วย คู่ความ มีคำ มิได้ ทัก ฟ้อง
ทัก สำนวน ให้ ยก เสีย

หน้า ๔๘๖ มาตรา ๑๑๘ ว่าด้วย โจทก์ หลาย คน ไม่ ให้ แยก
กัน ฟ้อง

หน้า ๔๘๗ มาตรา ๑๑๙ ว่าด้วย ฟ้อง ถัด มุม ไม่ ให้ รับ

ลักษณะ อุกุทธวิธี เล่ม ๑

หน้า ๔๘๘ มาตรา ๑ ว่าด้วย องค์ อุกุทธวิธี ๙ ประการ

หน้า ๔๘๙ มาตรา ๒ ว่าด้วย สุกุทธ อุกุทธวิธี ๑๒ แล อุกุทริ
อุกุทธวิธี ๒๑ ประการ

หน้า ๔๙๐ มาตรา ๓ ว่าด้วย นานา อุกุทธวิธี ๒๐ แล อาสา
ระ อุกุทธวิธี ๕ ประการ

หน้า ๔๙๑ มาตรา ๔ ว่าด้วย อุกุทธวิธี ระยะเวลาการ แพ้ ให้ ปรับ

หน้า ๔๙๒ มาตรา ๕ ว่าด้วย ผู้ พิพากษา แพ้ อุกุทธวิธี ให้ ใหม่

ผู้ พิพากษา ผู้ อุกุทธวิธี แพ้ ให้ ใหม่ ผู้ อุกุทธวิธี หมายถึง เหตุ

หน้า ๒๕๔๒

ลักษณะเล็ก ฤๅหมายเก่า

เล่ม ๗

หน้า ๔๙๐ มาตรา ๗ ว่าด้วย ลำดับ ชั้น ผู้พิจารณา ความอุทธรณ์

หน้า ๔๙๐ มาตรา ๘ ว่าด้วย อุทธรณ์หลาย ศาล ให้ปรับ

หน้า ๔๙๑ มาตรา ๙ ว่าด้วย อุทธรณ์ขอ เบิก แต่ ส่วนวน
ไม่ได้รับ

หน้า ๔๙๑ มาตรา ๑๐ ว่าด้วย อุทธรณ์ ขอ พิสูจน์ ด้วย ภาระ
การ ไม่ได้รับ แล ให้ปรับ

หน้า ๔๙๒ มาตรา ๑๒ ว่าด้วย ภาระการ พิจารณ แพ้ อุทธรณ์
ให้ปรับ

หน้า ๔๙๒ มาตรา ๑๓ ว่าด้วย ให้ปรับ ภาระการ ผู้ แพ้
อุทธรณ์

หน้า ๔๙๓ มาตรา ๑๔ ว่าด้วย ผู้ ชำระ แพ้ อุทธรณ์ จึง ให้
ส่ง คู่ เบิก

หน้า ๔๙๓ มาตรา ๑๕ ว่าด้วย ลูก ความผิด ใจ ภาระการ
ถวาย ฎีกา ให้ คัก ส่วน หมาย ทุก ก่อน

หน้า ๔๙๓ มาตรา ๑๖ ว่าด้วย ปรับ สิ้น ไตรม พิในย แล
อุทธรณ์ ไม่ ถึง ใบ สักย ไม่ ได้รับ

หน้า ๔๙๕ มาตรา ว่าด้วย ความ ไร ภาระการ แพ้ อุทธรณ์
ไม่ ได้รับ

กฎหมาย เหตุ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ
ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ๑๑๕๒

<https://museum.coj.go.th/>

เล่ม ๗

ลักษณะเล็ก กฎหมายเก่า

หน้า ๒๕๔๓

ลักษณะไร้ คำสั้น เล่ม ๒

หน้า ๓๐ มาตรา ว่าด้วยรางวัลไร้

กฎหมายเทศ,

ประกาศ รุฎฎัฎฎา ๑๑๙๙

ลักษณะฎฎ๓๖ ข้อ เล่ม ๒

หน้า ๔๖ มาตรา ๑ ว่าด้วย มีคคี่ ฝ้ายททาว ให้ว่าแก่กระดา
โถมพลเรือนให้ว่าแก่มหาคไทย

หน้า ๔๖ มาตรา ๒ ว่าด้วย คคี่ ที่กระดาการ ฐั ยงมีสำเร้
โทย จำเลย ะ พ้อง ออก นอกสำนวน ทิง ทูเลออย่าให้รับ

หน้า ๔๖ มาตรา ๔ ว่าด้วย ซาก ฝักซาก นก ให้เอาเป็น แพ้

หน้า ๔๗ มาตรา ๕ ว่าด้วย มีคำ ทคี่สำนวนไม่ถึง แพ้ชนะ
อย่าเพอ พินากษาให้ปรับ

หน้า ๔๗ มาตรา ๖ ว่าด้วย ห้าม ไม่ให้รับคำ เป็น กลความ

หน้า ๔๗ มาตรา ๗ ว่าด้วย ลูกความ ทคี่ ใ กระดาการ ให้ส่ง
ผู้ขึ้นชำระ

หน้า ๔๘ มาตรา ๑๐ ว่าด้วย รับพ้อง ไม่ค้อง ให้สำนาก

หน้า ๔๘ มาตรา ๑๒ ว่าด้วย ใ้ ฎฎา ค้าง เป็น ฎฎา ใ้รับ ว่า
ฎฎา ท่าง ให้ลง โทย

หน้า ๒๕๔๔

ลักษณะเด็ก กฎหมายเก่า

เล่ม ๗

หน้า ๔๙ มาตรา ๔๓ ว่าด้วยลงพระราชอาญาเพ็ญตาม

หน้า ๕๐ มาตรา ๕๔ ว่าด้วยแพ้ ใน องค์อุทธรณ์ ความเดิม
แพ้ด้วย

หน้า ๕๐ มาตรา ๑๕ ว่าด้วยปรับความ ให้ปรับ ต่อ หน้าลูกขุน

หน้า ๕๑ มาตรา ๕๖ ว่าด้วยคดี ยิง มีสำเนา ข้อหา ให้เบิก
ความไป เมื่อ มี การ สงคราม แล เบิก ไป โดย เล็ก จึง ให้ เบิก ไป

หน้า ๕๑ มาตรา ๑๗ ว่าด้วย อุทธรณ์ เหนือ ยอม แล ใบ สัตย์
ต้อง ส่ง เงิน ก่อน

หน้า ๕๑ มาตรา ๑๘ ว่าด้วยฟ้อง ช้อนคดี

หน้า ๕๑ มาตรา ๕๙ ว่าด้วย ให้ เกาะ โทษ จำเลย ไว้ ว่ากว่า
ความ จะ แล้วย

หน้า ๕๒ มาตรา ๒๐ ว่าด้วย ความฟ้อง เจ้า หมู มุข นาย ไม่
ให้ เรียก ค่า ชรบ เนียม ถ้า อุทธรณ์ ถูกา แพ้ ข้อ หึง ให้ แพ้ ตลอด
ความเดิม

หน้า ๕๒ มาตรา ๒๑ ว่าด้วย ค่าชรบ เนียม เชิญ ทรา ให้ เขา
แก้ ลูกความ

หน้า ๕๓ มาตรา ๒๒ ว่าด้วย ให้ ฟ้อง ตาม กรม

หน้า ๕๓ มาตรา ๒๓ ว่าด้วย ฟ้อง ไม่ มั่น คง แล ไม่ ใช่ว่า
ทรง ไม่ ใ้ รับ ไว้พิจารณา

หน้า ๕๔ มาตรา ๒๔ ว่าด้วย ความรับ สั่ง ให้ ดำเนิน สองฐาน
พิพจน์คดีศาลไทยและห้องจัดหมายเหตุ

เล่ม ๗

ลักษณะเล็กกฎหมายเก่า

หน้า ๒๕๔๕

หน้า ๕๔ มาตรา ๒๕ ว่าด้วย จนศาลฎีกาให้คิด ส่วนน
กรายมูล

หน้า ๕๕ มาตรา ๒๖ ว่าด้วย มี ทราถึง หั่วเมือง ให้ส่งคน
ส่งของมรดก แล เรียก เงินหลวง ให้มี ทราแจ้ง ทราด้วย
สำหรับทาน ถิ่น

หน้า ๕๕ มาตรา ๒๗ ว่าด้วย ความ รับสั่งให้ ผู้หนึ่ง กำกับ
กัก ส่วนน ไว้เป็นคู่มือ

หน้า ๕๕ มาตรา ๒๘ ว่าด้วย มี ผู้ร้อง ฟ้อง ใน กรม ไทให้ส่ง
ไปยังโรง ศาล ตาม กระทรวง

หน้า ๕๖ มาตรา ๓๑ ว่าด้วย เกาะ ลูกความ ไว้กลางทะเลการ

หน้า ๕๖ มาตรา ๓๒ ว่าด้วย ผู้มี บรรพาศักดิ์จะ ไปไหน ให้
มีผู้รู้เห็น

หน้า ๕๖ มาตรา ๓๓ ว่าด้วย ลงโทษโจร

หน้า ๕๗ มาตรา ๓๔ ว่าด้วย ผู้ใดจะไปแห่ง ไทให้มี ทรา
ของนาย ตึกไม้หัว เป็น สำคัญ ถ้าไม่มี ให้ถือ ไท เพลิง แล
วันพระ ไม่ให้ ตก เข็ก ทอดแห แล ตัก ปลา แล ลว โทษผู้ร้าย
ล้วงลัก แล พิจารณา ผู้รับใช้ แทนเงิน หลวงที่ ค้าง อย่าให้ เรียก
ค่า ขรรณเนียม ให้เรียก แต่ค่า เขา

หน้า ๕๘ มาตรา ๓๕ ว่าด้วย พิจารณา ความ วิวาท ขิง หมู ถิ่น
อย่าให้ เรียก คดี ตัก

หน้า ๔๙ มาตรา ๓๖ ว่าด้วยจำโรง

ลักษณะ พระราชบัญญัติ เล่ม ๒

ร, ศ, ๑๑๔๕ หน้า ๖๐ มาตรา ๒ ว่าด้วยเมืองที่นับ
ว่าเป็นเมืองเดียวกันแต่ต่างเมือง

ร, ศ, ๑๑๔๘ หน้า ๖๒ มาตรา ๓ ว่าด้วยผู้ร้ายทำ
ผู้ใดถึงตายให้เอาโทษตายตกไป ตามกัน

ร, ศ, ๑๑๔๘ หน้า ๖๓ มาตรา ๔ ว่าด้วยขกทัพไป
ปราบปรามฆ่าศึกให้ถึงแก่ความไว

ร, ศ, ๑๑๕๐ หน้า ๖๓ มาตรา ๕ ว่าด้วยรับความจำโรง

ร, ศ, ๑๑๕๐ หน้า ๖๔ มาตรา ๖ ว่าด้วยชายทำชู้
แก่ภรรยาท่านถึงหัวคอ

ร, ศ, ๑๑๕๑ หน้า ๖๕ มาตรา ๗ ว่าด้วยผู้ร้ายลัก
คนไปขาย

ร, ศ, ๑๑๕๒ หน้า ๖๖ มาตรา ๘ ว่าด้วยห้ามไม่ให้
ตั้งบ่อนเล่นเล่นชนไก่

ร, ศ, ๑๑๕๔ หน้า ๖๖ มาตรา ๙ ว่าด้วยให้ฎีกา
ในสามวัน

ร, ศ, ๑๑๕๔ หน้า ๖๗ มาตรา ๑๐ ว่าด้วยทนายที่แปล
แม่หมขุนนางในรัชกาลที่ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

เล่ม ๗ ลักษณะเด็ก กฎหมายเก่า หน้า ๒๕๔๗

ร, ศ, ๑๑๕๔ หน้า ๖๘ มาตรา ๑๑ ว่าด้วยผู้ร้ายลัก
กระยือ กรมพระราชวัง สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ แล พระเจ้า
หลานเธอ

ร, ศ, ๑๑๕๔ หน้า ๖๙ มาตรา ๒๑ ว่าด้วยผู้ร้ายลักคน

ร, ศ, ๑๑๕๔ หน้า ๖๙ มาตรา ๑๓ ว่าด้วยชายทำชู้,
ด้วยหญิงทาสอันเป็นภรรยาผู้ชาย

ร, ศ, ๑๑๕๔ หน้า ๗๐ มาตรา ๑๔ ว่าด้วยชายเอา
คนนครโสเภณีมาเลี้ยงเป็นภรรยาแล ภรรยาหนีทำชู้

ร, ศ, ๑๑๕๕ หน้า ๗๑ มาตรา ๑๕ ว่าด้วยภรรยาที่
เป็นคนนักเลง แล มากชู้หลายผู้มีชู้

ร, ศ, ๑๑๕๕ หน้า ๗๒ มาตรา ๑๖ ว่าด้วยเวรอาชญา
ซ้ำแก่ผู้มีบรรดาศักดิ์

ร, ศ, ๑๑๕๖ หน้า ๗๒ มาตรา ๑๗ ว่าด้วยชายข่ม
ขืนทำชำเราเด็กไม่รู้เคียงสา

ร, ศ, ๑๑๖๑ หน้า ๗๔ มาตรา ๑๙ ว่าด้วยทวามม่อน
เบี้ยให้ส่งนายทว

ร, ศ, ๑๑๖๖ หน้า ๗๖ มาตรา ๒๑ ว่าด้วยห้ามศาล
อุทธรณ์ไม่ได้ว่าความเดิม

ร, ศ, ๑๑๖๗ หน้า ๗๗ มาตรา ๒๒ ว่าด้วยทาสเกลย
พพิภณชาติศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

ลักษณะพิสูท เล่ม ๒

หน้า ๗๙ มาตรา ๑ ว่าด้วยลักษณะพิสูท ๗ ประการ

หน้า ๘๑ มาตรา ๒ ว่าด้วยวิธีพิสูท คำนำ

หน้า ๘๒ มาตรา ๓ ว่าด้วยวิธีพิสูท ลุยเพลิง

หน้า ๘๓ มาตรา ๔ ว่าด้วยพิธี ในการพิสูท ลุยเพลิง

หน้า ๘๔ มาตรา ๕ ว่าด้วยโทษผู้แพ้พิสูท ทวิคูณ

หน้า ๘๕ มาตรา ๖ ว่าด้วยให้เรียกเงิน ไว้เป็นกลางก่อน

จึงให้พิสูท แลวิธี พิสูท ตามเทียบ

หน้า ๘๖ มาตรา ๗ ว่าด้วย วิธีพิสูท คำนำ

ลักษณะอาญา รามฎร เล่ม ๒

หน้า ๒๓๙ มาตรา ๔๕ ว่าด้วยพิจารณาความ ซากเหลือผิด
จำนวน คู่ความ ทัก ใจตุลาการ ให้ โทษเป็นเลมิด

ลักษณะพระราชกำหนดเก่า เล่ม ๒

หน้า ๒๖๔ มาตรา ๑ ว่าด้วยค่าที่หึง ความผู้ร้าย หัวเมือง
แลบุตร ภรรยา ผู้ร้าย

หน้า ๒๖๕ มาตรา ๒ ว่าด้วยจำผู้ร้าย ให้หนี ให้

หน้า ๒๗๐ มาตรา ๓ ว่าด้วย ผู้ร้าย จะ พ้องหาอาญา อุตุนธรณ์

หน้า ๒๗๓ มาตรา ๔ ว่าด้วย จับตัวผู้ร้าย ปล้นฆ่าเจ้าทรัพย์

ภายใน ๓๐ วัน มิได้จับได้ หรือ ๓๐ วัน มิได้จับได้

เล่ม ๗ ถักยณ เล็ก กฎหมายเก่า หน้า ๒๕๔๘

หน้า ๒๗๘ มาตรา ๙ ว่าด้วย ช้าง น้ำ โศกกระษิธ เรือ แล ผู้
คน ของ ผู้ใด ปลดปล่อย ปล่อย ย่ำ ให้ คบพาไว้

หน้า ๒๘๔ มาตรา ๑๑ ว่าด้วย การ รักษา ไร ผู้ร้าย

หน้า ๒๘๗ มาตรา ๑๓ ว่าด้วย ความ ไร ผู้ร้าย ให้ ส่ง ไป
พิจารณา ยัง เมือง ต้น เหตุ กระทรวง ความ

หน้า ๓๐๔ มาตรา ๑๖ ว่าด้วย ค่า ขรร. เนิม เกิด ครา ไป
หัวเมือง

หน้า ๓๐๘ มาตรา ๑๗ ว่าด้วย ให้ พ้อง ตาม กรม

หน้า ๓๑๐ มาตรา ๑๘ ว่าด้วย ให้ ขึ้น พ้อง ต่อ มุณนาย โดย ลำ
กัษณ ถึง ฎีกา

หน้า ๓๑๐ มาตรา ๑๙ ว่าด้วย ให้ เรียก ทาน นล โจทย จำเลย
ก่อน พิพากษา

หน้า ๓๑๑ มาตรา ๒๑ ว่าด้วย ให้ ส่ง สำนวน ไป เมือง คู่ ปรัย

หน้า ๓๒๓ มาตรา ๒๔ ว่าด้วย มี คำ เปน ชะระ แล แพ้ จึง
ให้ ปรัย ไม่ ให้ รับ คำ กระเบียด กระเสี้ยน นอก สำนวน

หน้า ๓๒๔ มาตรา ๒๕ ว่าด้วย ค่า ขรร. เนิม นัก โทย

หน้า ๓๓๖ มาตรา ๒๘ ว่าด้วย ผูก สำนวน

หน้า ๓๓๗ มาตรา ๒๙ ว่าด้วย ทนาย เบิก คู่ ความ

หน้า ๓๔๑ มาตรา ๓๐ ว่าด้วย โจทย ตาม จำเลย

หน้า ๓๔๓ มาตรา ๓๑ ว่าด้วย พระ ธรรม อนุชาต

พิพิธภัณฑ์คำสอนไทยและห้องสมุดไทย

หน้า ๒๕๕๐

ลักษณะ เล็ก กฎหมายเก่า

เล่ม ๗

หน้า ๓๔๖ มาตรา ๓๒ ว่าด้วย ค่าธรรมเนียม ข้าหลวงชำระ
ความหัวเมือง

หน้า ๓๔๗ มาตรา ๓๓ ว่าด้วย ค่าซึ่งค่าทรา ผู้รักษาเมือง
กรมการ

หน้า ๓๔๘ มาตรา ๓๔ ว่าด้วย ปรียแล้จะ อุกฤษณ์ ให้ เลียบ
เงินก่อน

หน้า ๓๕๒ มาตรา ๓๖ ว่าด้วย ห้ามมิให้ ไทย มอญ ลาว ไป
ช่องเสม เมณฑุ ขรรคมกัษ ผู้ถือ มีฉลากทวิวิ

หน้า ๓๕๓ มาตรา ๓๗ ว่าด้วย ให้มี ผู้กำกับ หนึ่งตาม ความ

หน้า ๓๕๖ มาตรา ๓๙ ว่าด้วย ขรรคมกัษ ลง พระ ราชอาณา
เขียน ข้าทูลฉลอง ขลุ้ พระบาท

หน้า ๓๕๙ มาตรา ๔๐ ว่าด้วย ข้าหลวง ออกไป พิจารณา
ความหัวเมือง

หน้า ๓๕๙ มาตรา ๔๑ ว่าด้วย ขาก ชื่อ เหลือ ชื่อ

หน้า ๓๖๖ มาตรา ๔๕ ว่าด้วย ความ เกิดหัวเมืองใด ให้หัว
เมืองนั้น พิจารณา ให้สำเร็จ ถ้าเช่นความ มี โทษหลวงให้ส่ง กรม เทพร

หน้า ๓๖๗ มาตรา ๔๖ ว่าด้วย เจ้ากระทรวง ละความไว้
ให้พ้น ชาญ ความ

หน้า ๓๘๙ มาตรา ๕๐ ว่าด้วย ขอก ส่ง ความ

หน้า ๓๙๔ มาตรา ๕๔ ว่าด้วย อุกฤษณ์ ไม่ ได้กล่าว โทษ ผู้
พิพากษาไม่ให้ ส่ง ความ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

<https://museum.coj.go.th/>

เล่ม ๗ ลักษณะเล็ก กฎหมายเก่า หน้า ๒๕๕๑

หน้า ๓๙๗ มาตรา ๔๔ ว่าด้วยห้ามไม่ให้ไทย มอญ ลาว
ไปช่องเสฟเมณฑน ขรรคมก้วย ผู้ถือมีฉฉาภิฏฐิ

หน้า ๓๙๗ มาตรา ๕๖ ว่าด้วยของกลาง

หน้า ๔๐๐ มาตรา ๖๑ ว่าด้วยปรับแล้วจะ อุตวรณให้เสีย
เงินก่อน

หน้า ๔๐๑ มาตรา ๖๒ ว่าด้วยโทษผู้เป็น หมอ ความ

ลักษณะพระราชกำหนดใหม่ เล่ม ๒

หน้า ๔๐๕ มาตรา ๓ ว่าด้วยลงโทษพวกโจร

หน้า ๔๑๒ มาตรา ๖ ว่าด้วยห้ามมิให้เขียนฟ้อง มาขึ้นให้
มาไ้การฟ้อง

หน้า ๔๒๒ มาตรา ๙ ว่าด้วยห้ามมิให้ฟ้องเรียก ทวพิย
ถวายในหลวง แลถวายเจ้านายต่าง ๆ

หน้า ๔๒๔ มาตรา ๑๐ ว่าด้วยข้อสำเนาแลข้อมแปลง เรือ
สำเนา

หน้า ๔๓๒ มาตรา ๑๓ ว่าด้วยผู้ร้าย ทำฉฉนถวาย พระพุทธรูป
พระสถูป พระเจกีย์

หน้า ๔๔๔ มาตรา ๑๙ ว่าด้วยช่วยทาส

หน้า ๔๔๖ มาตรา ๒๐ ว่าด้วยแต่งตัวเก็ก

หน้า ๒๔๔๒

ลักษณะเครื่องแต่งตัวทหาร

เล่ม ๗

หน้า ๔๕๐ มาตรา ๒๓ ว่าด้วยใช้เบี้ย ๔๐๐ ต่อเพ็ช

หน้า ๔๕๑ มาตรา ๒๔ ว่าด้วยกำหนดราคาเช่า แลห้ามไม่ให้ลักเข้าไว้

หน้า ๔๕๔ มาตรา ๒๕ ว่าด้วยเครื่องแต่งโขนละคร

หน้า ๔๖๑ มาตรา ๒๘ ว่าด้วยขายตัว ผูกคอก ถ้าคอก
เบี้ยค้างให้คิกเขาแต่ ๑๐ ปี แลกำหนดอายุความวิวาท

หน้า ๔๖๓ มาตรา ๒๙ ว่าด้วยนาฬิกาสำหรับพิสูทธ คำนำ

หน้า ๔๖๔ มาตรา ๓๐ ว่าด้วยหมายให้นายเงินมารับเงิน
ซึ่งทางฟ้องส่ง

หน้า ๔๘๖ มาตรา ๓๗ ว่าด้วยภรรยาให้ตั้งหญิง แล
ขายตั้งให้เจ้าผัวฆ่า ถ้าไม่ฆ่าจึงให้ปรับให้

หน้า ๕๐๗ มาตรา ๔๓ ว่าด้วยห้ามมิให้ขายเข้าลงเรือสำเภา

หน้า ๕๐๘ มาตรา ๔๔ ว่าด้วยตั้งกรมการ แลนายท่าน

ประกาศมาณวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน รักษากองศก ๑๑๗
เป็นวันที่ ๑๑๙๓๖ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

พระราชกำหนดเครื่องแต่งตัวทหาร

เพิ่มเติมรัศมีโกสินทร ศก ๑๑๗

วันที่ ๓ ธันวาคม รักษากองศก ๑๑๗

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓

เล่ม ๗

ลักษณะเครื่องแต่งตัวทหาร

หน้า ๒๕๕๓

เจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่าบรรดา
ทหาร รวบรวมทั้งปวง นอกจากทหารมหาดเล็กนั้น ได้มีพระราช
กำหนดการแต่งตัว ให้ไว้แต่ฉะวันที่ ๒๗ มกราคม รัตนโกสินทร
ศก ๑๑๖ แล้วส่วนทหารชั้นใหญ่ทหารม้า ทหาร รวบรวมมหาดเล็ก
แลนักเขียนทหาร ซึ่งยังไม่ได้กำหนดมาแต่ก่อนนั้น ให้ใช้เครื่อง
แต่งตัวตามพระราชนัดดา กั้นทั้งเครื่องแต่งตัวจอมพล แล
นายพล ก็ให้เพิ่มขึ้นอีกด้วย ทั้งจะกล่าวต่อไป

เครื่องแต่งตัวรวมพล แด่หายพล

มาตรา ๑๕ เครื่องแต่งตัวเต็มยศอย่างเดิมสำหรับจอมพล
และนายพล คือ

๑. เพื่อให้เทคนิคสีขาวคอ ข้อ มีด แล ปาก กระ เป้า หลังฟัน กำขัด
ทองแปนลาย ข้อ ไชยพฤษณ์ แล มี กำ ขัด ทอง แปนลาย ดัก สำหรับ
จอมพล ขน บำ ดิก จักร เงิน ใจ ทอง ๓ จักร แล ปลาย ข้อ มีด ดิกคุม
ทอง ดัก ขัด ยันต์ ที่ รั้ง คุม ด้วย ถ้า สำหรับ นาย พล ขน บำ ดิก จักร
เงิน ถ้วน นาย พล เอก ๓ จักร นาย พล ไท ๒ จักร นาย พล ทวี ๑
จักร แล ปลาย ข้อ มีด ดิกคุม ทอง ดัก ไม่ ขัด ยันต์ ที่ รั้ง คุม

๒ การเก่งขายาวสีหน้าเงินแก่ ทิศแถบของ ถั่วฝัก & ของ
กิมคร ที่ กเช็บ ขาข้าง นอก

๓ ทพลาเขตนกสีขาว มีขนพุ่มหน้วนมีทราวมี่ไซ้รักคาง

๔ วัคคกทอง

๕ กระเชี่ยนปักทอง สายหนังปักทอง

เครื่องแต่งตัวทั้งนี้ ให้คงใช้ต่อไป สำหรับกับ การเลี้ยงเต็มยศ ใน พระราชวังทุกสถาน นอกจากนั้นให้คงใช้อย่างเช่นกำหนดไว้ ในพระราชกำหนดรัตนโกสินทร ศก ๑๑๖

เครื่องแต่งตัวทหาร ยืนใหญ่

มาตรา ๑๖ ทหาร ยืนใหญ่ให้ใช้เครื่องแต่งตัว ตามพระราชกำหนด สำหรับทหาร รวยทุกอย่าง เว้นแต่ เปลี่ยนขลิบเสื้อ แลกางเกง เสียบเป็นลวด แด แดยสี เหลือง

เครื่องแต่งตัวทหาร ม้า

มาตรา ๑๗ ทหาร ม้าก็ให้ใช้เครื่องแต่งตัว ตามพระราชกำหนด สำหรับทหาร รวยเหมือนกัน เว้นแต่ เปลี่ยนขลิบเสื้อ กางเกง เสียบเป็นลวด แด แดยสี น้ำเงิน ช่อน กับ การ ใช้อาวุธ นั้นให้ใช้กระเป๋ากากในเสื้อ ทั้ง นายทหาร แล พลทหาร สั้นด้วย กัน ส่วน นาย สิบพลทหาร ถ้าเวลา ใช้ยืน ด้วย กับ กระเชี่ยน ก็ให้ใช้กันชุด ทพาย อีก ด้วย

เครื่องแต่งตัวทหาร รวย มหาดเล็ก

มาตรา ๑๘ ทหาร รวยมหาดเล็กนั้น ให้ใช้เครื่องแต่งตัวอย่างทหาร รวยทุกสถาน นอกจากนั้นให้คงใช้ตามกำหนดไว้ในพระราชกำหนดรัตนโกสินทร ศก ๑๑๖

เล่ม ๗ ถิ่นทองเครื่องแต่งตัวทหาร หน้า ๒๔๔๕
ให้เพิ่มเติม ขางอย่าง ขึ้นบ้าง กังนี้

๑ คอแล บ่าเสื้อ สำหรับ นายทหาร ชั้น กลาง ตาม สิ้นน้ำเงิน
ใช้ แลยทอง ติดหมาก เช่น นายทหาร รวบ ทั้ง ปวง แต่เพิ่ม ลวด
ทอง ติด ขก เปนย่นที่ ริม คอแล บ่า เข้า กว้าง

๒ บ่าเสื้อ นายทหาร ชั้น ต่ำ กับ พลทหาร ตาม สิ้นน้ำเงิน เพิ่ม
แลย เหลือง ขลิบรอบ เข้า กว้าง

๓ กางเกง นายทหาร ชั้น ต่ำ กับ พลทหาร เพิ่ม แลย แกร่งกว้าง
หนึ่ง ของ คิเมตร ติด ที่ ต่อกึ่ง ขากางเกง ข้าง นอก กว้าง

๔ วัตรคอก สำหรับ นายทหาร ชั้น กลาง ให้เพิ่ม วิวทอง สดัย
เงิน ขึ้น บน พนัก แกร่ง กว้าง

มาตรา ๑๙ พระราชทาน พระบรมราชานุญาต ให้ นายสิบ
พลทหาร มหาดเล็ก ใช้เสื้อ ขาว ตาม มาตรา ๘ แห่ง พระราช
กำหนดเครื่อง แต่งตัวทหาร ไว้ กว้าง แต่ กางเกง ขาว ห้า มี ให้ ใช้

มาตรา ๒๐ เสื้อ ทหาร มหาดเล็ก อย่าง เดิม ซึ่งเป็น เสื้อ
ทูนิก สี แกร่ง สำหรับ นายทหาร ชั้น กลาง คอ แลปาก กระเป๋
หลัง พนัก บ่า บัด เปนลาย ช่อ ไชยพฤกษ์ กว้าง ทอง ขั้ว มือ พนัก บ่า บัด
เปนลาย ช่อ ไชยพฤกษ์ กับ อักษร พระนาม “ ส, พ, ป, ม, ร, ”
กว้าง ทอง แกรมเงิน สำหรับ นายทหาร ชั้น ต่ำ กับ พลทหาร คอ พนัก
บ่า บัด ลวด ริม กว้าง ไทเมเหลือง ขั้ว มือ พนัก บ่า บัด เปน อักษร พระ
นาม “ ส, พ, ป, ม, ร, ” กว้าง ไทเมเหลือง แกรมขาวนี้ ให้

พิพิธภัณฑ์ชาติไทยและหอจดหมายเหตุ

คงใช้กับเครื่องสิ่งอื่นที่ กำหนดไว้ใหม่ แต่งในงานเต็มยศซึ่ง
มีในพระราชวังทุกสถาน

เครื่องแต่งตัวนักเขียนทหาร

มาตรา ๒๑ นักเขียนทหาร ให้ใช้เครื่องแต่งตัวเช่นพลทหาร
รวมแต่ใช้เครื่องหมายแตกต่างนี้

๑ นักเขียนนายร้อย กอแล่นำสามสีแดงชาติ แลติดแถบ
ทองพาดกลางนำเส้นหนึ่งด้วย กับติดลวดแครงที่ตะเข็บซาทางเกง
ข้างนอกด้วย

๒ นักเขียนนายสิบ นำสามสีแดงชาติคอไม่สาย

มาตรา ๒๒ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นักเขียน
นายร้อยใช้เสื้อแลกางเกงขาวตามมาตรา ๘ แห่งพระราช
กำหนดเครื่องแต่งตัวทหารไว้ด้วย

เครื่องหมายผู้มีหน้าที่ในการรบ

มาตรา ๒๓ ทหารผู้มีหน้าที่ในการรบ ซึ่งประจำการ
เป็นพนักงานในกรมยกกระบัตรทัพพวก ๑ พนักงานในกองพยา
บาลพวก ๑ พนักงานในกองศุภียงส์พวก ๑ พนักงานในกรม
ยุทธศึกษาพวก ๑ ระดัดนำตามยาวแต่ไหล่มาหาคอ เช่น
พวกที่มีหน้าที่ในการรบนี้ไม่ไว้ ให้ติดขวามำแต่หน้าไหล่
ไปหลังไหล่ พิพิธภัณฑสถานไทยและหอจดหมายเหตุ

ที่ ตั้ง พระราชกำหนด

มาตรา ๒๕ พระราชกำหนด อันนี้ ให้เพิ่ม เข้า ใน พระราช
กำหนดเครื่อง แต่ง ทิว ทหาร อันใด มี พระบรม ราชโองการ กำรัส
เหนือเกล้าฯ ให้ไว้แต่แต่วันที่ ๒๗ มกราคม รัตนโกสินทร
ศก ๑๑๖ นั้นเป็น อันหนึ่ง อัน เกี่ยว กัน

ประกาศ กรมศุขาภิบาลในการสร้างถนนอนุสาวรีย์

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าฯ ผู้บัญชาการ กรมศุขาภิบาล รับ พระ
บรมราชโองการ ให้เกล้าฯ ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
ประกาศ ให้ทราบทั่วกัน ว่า ได้ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
เจ้าพนักงาน กรมศุขาภิบาล คัดถนน ขึ้น ใหม่ ทรง ช่าง ถนนเข้าสาร
ผ่านสวนศักดิ์สิน ไป ออก ทรง ช่าง ประตูพุกตึกให้ไปทางใหญ่
เพื่อให้มหาชนเห็น ไปมา ทั้ง ใช้รถม้า ย่น ระยะทาง แล เวลา ใน
กิจธุระ ทั้ง ปวง ได้สะดวก ที่อีกสายหนึ่ง จะได้มี ช่อง ให้ชน ทั้ง
หลาย ที่ ตั้ง บ้านเรือน อยู่ ใน จังหวัด นี้ ให้ เกิด ผล อันจะ ได้รับ
จากที่ อันมี ถนนขึ้นนี้ เป็นคุณ ประ โยชน์ แก่ อาณา ประชากร
ทั่ว หน้า แลจะ ได้เป็นที่ สร้างมา แลจะระนคร ลือไป เจ้าพนักงาน
ได้ตรวจ ทำแผนที่ ขึ้นทุกเกล้าฯ ถวาย ทรงพระกรุณาโปรด
เกล้าฯ พระราชทาน พระบรม ราชานุญาต ให้กระ ถนน สาย นี้ตาม
แผนที่นั้น โดยยาว ๑๕๙ เส้น หัก ๔๖๐ เมตร กว้าง
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไทยและห้องจัดนิทรรศการ

๗ ว่า สอก หรือ ๑๕ เมตร พระราชทาน นามว่า ถนน
 อนุสาวรีย์ เจ้าพนักงาน ได้ตรวจ ยักเขตร ถนนแล้ว ถ้าบ้าน
 เรือนของผู้ใด ต้องถูก ถนน สายนี้ผ่าน ไปตามแผนที่ เจ้าพนักงาน
 จะ กรุยเขตร ถนน แล นำประกาศ ไปยึด ไว้ให้ทราบ แล้ว นั้น
 ให้ผู้เป็นเจ้าของ บ้าน เรือน ที่ ต้องถูกเขตร ถนน หรือ ถนน เรือน โรง
 ของตนไป ภายในวันที่ ๑ มีนาคม วันโกสินทรศก ๑๓๗ ถ้า
 พ้นกำหนดแล้วยังมิได้ หรือ ถนน ไป เจ้าพนักงาน กรม ศุขาภิบาล
 ก็ จะ ไล่จัดการ หรือ เสียเอง ผู้เป็นเจ้าของ ที่ ต้องเสียค่า ข่วยการ
 ให้แก่เจ้าพนักงาน ที่ ต้อง จัดการ นั้นด้วย ถ้า ผู้หนึ่ง ผู้ใด ซึ่งเป็น
 เจ้าของ ที่ ใน ที่ ถนน จะ ผ่าน ไปนั้น ถ้า เนื้อ ที่ ยังมี อยู่ จะ ปลูกสร้าง
 เรือน โรง ขึ้น ให้เป็น ประ โยชน์ ต่อ ไป ก็ ให้ ปลูก ได้ แต่อย่า ได้
 ถ่วง ถ้าเขตร ถนน ที่ เจ้าพนักงาน ได้ ยึด ไว้แล้ว หรือ ยัง มีความ
 สงสัย อยู่ จะ มาถาม หรือ ขอให้ เจ้าพนักงาน ไป ละ ให้ด้วย ก็ ได้

อนึ่ง ถ้า ผู้หนึ่ง ผู้ใด อยาก จะ ทราบ กำหนด เขตร ในแผนที่ ถนน
 ซึ่งเจ้าพนักงาน ได้ ละ ไว้แล้ว ให้ ชัดเจน ก็ ให้ มาขอ คุณที่ ว่า
 การ กรม ศุขาภิบาล เจ้าพนักงาน จะ รับผิดชอบ ให้ทราบ โดย ละ
 เสียทุก อย่าง ตาม ประสงค์

ประกาศ มาณวันที่ ๑ มกราคม วันโกสินทรศก ๑๓๗
 เป็นวันที่ ๑๑๐๐๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

ประกาศ ออกตราของที่ดิน

คลองประเวศน์บุรีรมย์แลคลองแยก

มีพระบรมราชโองการ ใน พระบาท สมเด็จพระปรมินทรมหา
จุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้ประกาศ แก่อาณา
ประชาราษฎร์ ที่ดิน ที่กิน ทำไร่นา ใน พระราชอาณาจักร ให้ ทราบ
ทั่วกัน ว่า

แต่ก่อน มาได้ทรง พระกรุณา จำหน่าย พระราชทรัพย์ ออกเป็น
ทุน ชุกคลอง ต่างๆ เพื่อ ประโยชน์ทำนุบำรุงการ เกิน ทางไปมาให้
สะดวก ส่วนหนึ่ง กับ ที่กิน สองฟากคลอง ก็ได้แบ่งปัน ให้แก่
ราษฎร ผู้ซึ่งได้ช่วย ออก ทุน ออก แร่ง ชุกคลอง นั้น เพื่อ ให้ทำมา
หา กินเป็น สวัสดิภาพ เพราะ การ สิ้น ค้าเข้าใน กรุง สยาม ทวีป
ประโยชน์ยิ่ง ขึ้น ผู้ซึ่ง มีทุน รอน ทวีป สมบัติ ก็ยอม แสวง
หา ที่กิน หวงห้ามไว้ เพื่อ ประโยชน์ ทวีการ ค้าขาย ของ บ้าน
เมืองนั้น แล ต่อมา การ ชุกคลอง จำหน่ายมา แก่ ราษฎร มี ประโยชน์
ยิ่ง ขึ้น มีผู้ขอ พระราชทาน พระบรม ราชานุญาต ชุก ด้วยทุน ของตน
ก็ได้ทรง พระกรุณา ไปรณเกล้า ฯ พระราชทาน พระบรม ราชานุญาต
ให้ ชุก จำหน่าย ที่นา แก่ ราษฎร เป็น อันมาก แล ที่กิน อันยัง เป็น
ป่าพง พงหญ้า อยู่ มีราษฎร เข้าไปจับ ของ ทำไร่นา ขึ้น อีก กว้าง

เมื่อรัตนโกสินทรศก ๑๐๘, ๑๐๙ แลทอมาใต้ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้ข้าหลวงเสนาออกตราของให้แก่ราษฎรควรวหนึ่ง
แถมมิไ้มีแผนที่กำหนดเขตที่นา บางเรื่อง บางรายที่สลับ
ซับซ้อนกัน ก็เป็นเหตุให้ราษฎรต่อเถียงวิวาทแย่งชิงที่นากัน
โดยมิไ้รู้แผนที่แน่นอนอันตนมิอำนาจ อันถูกต้องด้วยพระ
ราชกำหนดกฎหมายที่จะหวงห้ามไว้ไ้เพียงไ้เท่านั้น ครั้นนี้ทรง
พระราชดำริเห็นว่าอาณาประชาราษฎรไ้เกิดความเดือดร้อนลำบาก
ด้วยการแย่งชิงที่นาประการหนึ่ง แลผู้มีปรารถนาที่จะลง
ทุนทำไร่นา แต่จ้บของไว้มากทำการมีต้นทุนกำหนด ๓ ปี
หลุดของตามพระราชบัญญัติประการหนึ่งนี้ ย่อมเป็นเหตุให้
ทอดอຍจากความมานะอดุสาคร ที่จะหาทุนรอนผ่อนผันไ้การของ
คนเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้นไปไ้

จึงทรงพระราชดำริว่าคลองประเวศน์บุรีรมย์ แลคลอง
แยกจากคลองประเวศน์บุรีรมย์นี้ ไ้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้เจ้าพระยาสุรวงษ์ไวยวัฒน์เพณแม่กอง แะยามหาโยธาแต่
ยังเป็นพระยาอำมราชพลชั้นนี้ เป็นข้าหลวงกำกับชุกคลองตาม
หมายประกาศชุกคลอง เมื่อจุลศักราช ๑๒๓๙ นั้น บัดนี้
คลองประเวศน์บุรีรมย์ แลคลองแยกเหล่านี้ พวกราษฎร
เข้าจ้บทำไร่นาเต็มพากฎแล้ว แต่เงินทุนที่ราษฎรไ้ลงชื่อ
ช่วยชุกคลองไ้ไ้จ้บกันบ้างยังส่งไม่เสร็จบ้าง จึงยังมีไ้

ไปรคเกล้าฯ ให้ออกตราของให้แก่ผู้ซึ่งถือที่ดินในคลองนั้นให้เป็นเสรีภาพ

ครั้งนั้นจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยามหาโยธาเป็นข้าหลวงใหญ่ที่จะไต่สวนที่ดินแลจัดการชักขึ้นเขตรให้แก่ราษฎร แลออกตราตามแผนที่ๆ ได้รังวัดไว้แล้วในจังหวัดคลองประเวศน์บุรีรมย์ แลคลองแยกเหล่านั้นก่อนเมื่อการนั้นสำเร็จแล้ว ก็โปรดเกล้าฯ ให้มีข้าหลวงจับทำการสำรวจที่ดินอื่นๆ สืบไปจนกว่าจะตลอดพระราชอาณาเขตเพื่อมิให้มี การแย้ง ซึ่งกันสืบบนโดยลักษณะดังนี้

๑. นำที่ข้าหลวง (ก) เป็นผู้กำหนดเขตข้อความ แลชั้นสูงต่ำ สิ่งสำคัญหลักตามของราษฎรที่ถือที่นา

(ข) เป็นผู้ว่ากล่าวเปรียบเทียบ ให้ราษฎรปราณีปราศอมแย้งขึ้นที่ดินกันโดยสุภาพ

(ค) เป็นผู้ออกใบสำรวจ เพื่อเป็นพยานสำหรับที่จะไต่รับตราแก่ใหม่สืบไป

(ง) เป็นผู้ชี้แจงมอบหน้าที่ การวัดที่ดินแลชี้แจงการยกขานที่ดินแก่อำเภอบัณฑิต

๒. นำที่พนักงานแผนที่ (ก) เป็นผู้ชักขึ้นเขตรแลปักไม้ที่นาตรงทรงไว้งาน แลหมายจังหวัดเขตรในแผนที่สำหรับอำเภอ แลสำหรับออกให้ราษฎรและหอจดหมายเหตุ

(ข) เป็น ผู้ คัด แผลง ที่ ให้ แก่ เจ้า ของ ที่ คิน ฉั จะ ต้อง การ

๓. นก ที่ นาย อำเภอ กำหนด ผู้ ไชย บ้าน (ก) เป็น ผู้ รักษา
ทะเบียน ที่ คิน ใน จังหวัด เขต ร อัน กำหนด ให้

(ข) เป็น ผู้ ทำ หนังสือ สัญญา ซื้อ ขาย ที่ คิน แล โอน ซื้อ เปลี่ยน
เจ้า ของ ใน เขต ร อัน กำหนด ให้ รักษา นั้น

๔. การ สำรวจ ที่ นก ให้ ข้าราชการ มี ประ กาศ ใน ราชกิจจานุชญา
ก่อน ที่ จะ ได้ ลง มือ ไต่สวน ๑๕ วัน ประ กาศ นั้น ให้ กำหนด เขต
ที่ จะ ลง มือ สำรวจ แก่ ตำบ ล ใด ถึง ที่ ไก ให้ แจ้ง ชัด แล้ว ให้ ที่ พิมพ์
ใบ ย่อย แจก แก่ ชาว นก ที่ อยู่ ใน ตำบ ล จังหวัด นั้น ทั่ว

๕. การ ไต่สวน ต้อง พร้อม กับ ข้าราชการ หรือ ผู้ ช่วย ข้าราชการ
๑ นาย อำเภอ ทั้ง ที่ • พนักงาน แผลง ที่ • เป็น ๓ ให้ ลง ชื่อ
ด้วย กัน ใน ทุก เรื่อง ทุก รว ใน ที่ ควร จะ ลง ชื่อ นั้น

๖. ถ้า ที่ นก รว ไก รว มี ผู้ เจ้า ของ นำ สิ่ง สำคัญ มา ก็ ให้ รั้ง
ไว้ ที่ คิน สอด ถัก จำนวน ไร่ งาน ใน ใบ สำคัญ นั้น ถ้า ถูก ต้อง
หรือ ผิด กัน ประ การ ไก ให้ ลง บท ทนาย เหตุ ตาม รั้ง ไว้ ได้ ไว้ ใน ใบ
สำรวจ แล้ว สัก หลั ง ใบ สำคัญ เติม ประ ทับ ทรา ลง เลข หมายเลข
ไว้ ให้ ตรง กับ ใบ สำรวจ ผิด คติ กัน มอบ ให้ ผู้ เจ้า ของ คิน ไป รักษา ไว้
เพื่อ จะ ได้ เปลี่ยน รั้ง ทรา แกลง เมื่อ เวลา สำรวจ เสร็จ แล้ว ถ้า เจ้า ของ
อ้าง ว่า ทรา ของ ฤา หนังสือ สำคัญ ของ ตน คิด อยู่ แก่ ผู้ หนึ่ง ผู้ ไก
ด้วย เหตุ จำ นก ไว้ คติ ถ้า ขน ฝาก ไว้ คติ จะ มา ลำ แกลง ไม่

ก็ให้ข้าหลวง มีอำนาจที่จะหมายเรียกให้ผู้รับจำนำ ฤ็าผู้รับ
ขายฝากให้นำมาไ้

๗ เมื่อเวลาที่วิค สอยที่ไ้หมาย นักผู้ที่มีที่กินกินสเคียงโคย
รอมมาพร้อม กัน ให้สอยถามปากคำไ้เป็นพยาน แลให้ลง
ลายมือไว้ ในใบสำรวจเป็นสำคัญด้วย

๘ ที่กินรายไคเมื่อวิคแล้ว ให้เจ้าของชักหลักเชตรไว้
ในที่มุมของทุกแห่ง หลักนั้นให้ใช้เสาไม้แก่น หรือศิลาขาว
ไม้ต่ำกว่า ๓ ศอก ชักทุกสองศอกก็ไ้พันกันก็ไ้ ๑ เว้นไว้
แต่ที่ไ้มีต้นไม้ใหญ่เป็นสำคัญ จะกำหนดเอาต้นไม้ใหญ่เป็น
เชตรก็ไ้

๙ ถ้าที่กินรายไค ผู้หนึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของ แลอีกผู้
หนึ่งมาอ้างว่าเป็นเจ้าของอีก ให้ข้าหลวงเรียกสิ่งสำคัญ
ทั้งสองฝ่ายมาพิจารณา แลให้ว่ากล่าวเปรียบเทียบ ถ้าเป็นที่
ตกลงกันไ้ ก็ให้ออกใบสำรวจติดใบสำคัญเดิม ลงหมาย
เหตุที่ตกลงกันให้ไว้ทั้งสองฝ่าย แลให้ชักขึ้นที่แก่กันตาม
ข้อ ๖ แลข้อ ๘ นั้น

๑๐ ถ้าเปรียบเทียบทั้งสองฝ่ายมีปรองคองกันด้วยประการไค
ให้ข้าหลวงเขียนคำเปรียบเทียบลงให้ชัดว่า ที่กินควรเป็นของ
ผู้นั้นเท่าใด ๆ ลงชื่อพร้อมกันติดกับใบสำคัญเดิม ให้แก่
ผู้ที่อ้างว่าเป็นเจ้าของไปถ่ายละอาย แลเขียนคำลงในทั้ง

สองฝ่าย ไปร้องฟ้องกัน ณ โรง ศาล ที่ ไก่ บังคับ บัญชาคดีใน คำบอก
นั้น พิจารณาพิพากษาแก่ ภายในกำหนด ๑๕ วัน แล้วให้คัดคำ
เปรียบเทียบ แล จำลงใบสำคัญ ที่ ไก่ ตรวจ กับ ทั้ง แผน ที่ ๆ วิวาท
ส่ง มายัง ศาล ให้ทราบด้วย แล ใบ ที่ จะ ส่ง ศาล นั้น ให้ ชี้แจง เรื่อง
ความ ข้อ โทษ จำเลย โดยควร ที่ จะ ชี้แจง ได้ แล ให้ มี ใบ
รับ สำหรับ ที่ ศาล จะ ไก่ ลง วัน รับ ให้ เป็น สำคัญ

๑๑ ที่ กิน ที่ มี วิวาท ราย ไก่ ข้าง หลวง ไก่ มี คำ สั่ง ให้ มา ฟ้อง
ร้อง ณ โรง ศาล แต่ ภายใน กำหนด ถ้า แล มี ไก่ มา ฟ้อง ร้อง กัน พัน
กำหนด คำสั่ง นั้น ก็ ให้ ข้าง หลวง ออก ใบ สำคัญ ให้ แก่ ผู้ ควร ไก่ ตาม
คำเปรียบเทียบ นั้น แล คดี เรื่อง นั้น ที่ ไก่ มี สำคัญ มา ยัง ศาล
โดย กำหนด ให้ ฟ้อง ร้อง กัน แล ผู้ นั้น จะ มา ร้อง ฟ้อง พัน
กำหนด อัน ข้าง หลวง มั่ง คับ ไว้ ห้าม มี ให้ รับ ไว้ พิจารณา ก้อง
ถือ เอา คำ เปรียบเทียบ นั้น เป็น คำ พิสูจน์ เกิน ขาก

๑๒ วัน กำหนด นั้น ให้ ข้าง หลวง นั้น เอา วัน ใน ใบ รับ ที่ ศาล ได้ รับ
คำบอก กล่าว นั้น เป็น วันที่ หนึ่งใน แห่ง กำหนด ที่ ไก่ บังคับ ไป

๑๓ ถ้า ผู้ มี คดี ไก่ มา ร้อง ฟ้อง พนักงาน โรง ศาล ภายใน
กำหนด ที่ ไก่ กำหนด ไว้ แล ให้ ข้าง หลวง คอย ฟัง คำ พิพากษา
ถ้า ศาล พิพากษา ให้ เป็น สิทธิ ของ ผู้ ไก่ ก็ ให้ ใบ สำรอง ให้ ตาม คำ
พิพากษา ศาล นั้น

๑๔ เมื่อ การ ดำเนิน ที่ กิน ใน โรง หลวง ไก่ ดำเนิน การ แล ให้

ข้าหลวง ประกาศในราชกิจจานุเบกษา แล แยก แก่ราษฎร ใน ท้อง ที่
ให้ทราบทั่วกัน เมื่อ ล่วงไป แล้ว ๓ เดือน นับแต่วันที่ ได้ ออก
ประกาศ เป็น ต้น ไป บรรดา ไชยเยี่ยง ย่า ก็ ที่ ทราบ คง ทรา ของ
อย่าง อื่น ๆ ก็ ที่ บรรดา ที่ เกือบ เนื่อง ด้วย ที่ ดิน ใน จังหวัด ที่ ได้
สำรวจ แล้ว นั้น ถ้า มิ ได้ มี กะ เขียน ประทับ ทรา ข้าหลวง แล
ไยสำรวจ ถ้า กับ ด้วย เป็น อัน ไซ้ เป็น หลัก ฐาน พยาน ในการ ดึง ที่
ดิน ไม่ ได้ สืบ ไป

๑๕ ถ้า ที่ ดิน ราย ใด ได้รับ ไยสำรวจ ไป แล้ว ถ้า แล ไยสำรวจ
มี อัน ทราบ จาก หาย ไป ด้วย ประการ ใด ก็ ให้ ทู วร รว ชี้แจง
เหตุผล อัน หาย ไป นั้น ขึ้น ต่อ อำเภ ไว เป็น สำคัญ ให้ นาย อำเภ
ทำ ไย แทน ไยสำรวจ ด้วย กระดาษ ทาง สี่ ให้ ไว้ แทน ตาม ขาญ ชี
สำรวจ ที่ ได้ ทำ ไว้ ถ้า แล ปรากฏ ว่า ไยสำรวจ นั้น ยัง มิ ได้ เป็น อัน
ทราบ เมื่อ ใด ไย แทน นั้น เป็น อัน ไซ้ ไม่ ได้ เมื่อ อำเภ
ได้ ทำ ไย แทน ให้ ไป แล้ว ให้ จด ทาย เหตุ เรื่อง รว ที่ ได้ ทำ ไป นั้น
มา ขึ้น ต่อ กระทรวง พระคลัง ให้ ทราบ

๑๖ ที่ ดิน อัน ใด สำรวจ แล้ว ถ้า แล ผู้ เจ้า ของ ะชาย ส่ง ต่อ กัน
ก็ ที่ หรือ ะ ให้ ขึ้น กัน ก็ ที่ หรือ เป็น มรดก ทก ทอ รัย ต่อ กัน ก็ ที่
ให้ ทำ หนังสือ สัญญา ซื้อ ขาย กัน จำเพาะ แต่ ใน ที่ ว่า การ อำเภ
ใน ท้อง ที่ นั้น ให้ อำเภ จด ทาย เหตุ ลง ไว้ ใน หลั ไยสำรวจ เป็น
สำคัญ ของ ทุก ครั้ง ทุก รว ไป ถ้า แล มิ ได้ สืบ ดึง แล จก เขียน

ระนัย ว่าเป็น ผู้ถือ ที่ คิน นัน ไม่ ไร

๑๗ ให้ข้าหลวงเรียกคำขรมเนียม แก่ผู้ที่จะถือ กรรมสิทธิ์
สำหรับที่ดิน ก็มีแจ้ง อยู่ในตารางข้างท้ายนี้ ถ้าผู้ใดที่
ได้เสียค่าของครั้งรัตนโกสินทร ศก ๑๐๘, ๑๐๙ แลต่อ มามิใช่ของ
เป็นสำคัญแล้ว ก็ให้ยก ค่าของเสียค่าที่ดิน นอก จากตาราง
หรือมิได้มี ของก็ให้เรียกไว้ละสิ่ง ความพิคักที่ได้คิดมา กับ
ท้ายประกาศนี้

ประกาศ มา ณ วันที่ ๑๒ มกราคม รัตนโกสินทร ศก ๑๑๙
เป็นวันที่ ๑๑๐๒๐ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

พิภักคำ วรรณนิพนธ์

ใน การ	คำ	เงิน		ใช้แล้ว	หมายเหตุ
		บาท	สตางค์		
ขอ หวง หั้ว ที่ ก็น	กระคายทานบถสัญญา		๒๕	หลวง	ข้าหลวง เก็บ
	เขียน ทานบถ		๕๐	"	" "
	รับไว้ ที่	๓		กำหนด กรมแผนที่ เป็น หลวง พวก พลาน ๑	" "
รับใบสำคัญสำหรับที่	ใบ สำรอง นา ไร่ ละ		๒๕	หลวง	" "
	เขียน		๕๐	"	" "
	ตรา	๑	๕๐	"	" "
ทำแผนที่ให้ ผู้ ก่อ การ ขอใบแทน ที่ ก็น	แผนที่ที่ ก่อ ไร่ ละ		๑๐	"	กรมแผนที่ เก็บ
	กระคาย เรือ งาว		๒๕	"	ข้าหลวง
	เขียน		๕๐	"	เก็บ ตาม ข้อ ๕ วรรค ๒
สลักหลัง ใบ สำคัญ	ตรา	๑	๕๐	"	ห้าม หวง ที่ ก็น
	เขียน		๕๐	"	มี ๑๑๖
	ตรา	๑	๕๐	"	ข้าหลวง เก็บ ตาม อัตราค่าธรรมเนียม มี ๑๑๖

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

<https://museum.coj.go.th/>

แบบเรื่องราชขอใบแทน

เขียนที่ _____

วันที่ _____ เดือน _____ ร.ศ. _____

ข้าพเจ้า _____ เป็น _____ สังกัด _____ ตั้งบ้านเรือน

อยู่ ตำบล _____ หมู่ใหญ่บ้าน _____ อำเภอ _____ แขวง เมือง _____

ขอแจ้ง คอ _____ ทำน _____

๑ กว๊นข้าพเจ้าเป็น _____ ที่ _____ ณะ _____ ตำบล _____

อำเภอ _____ แขวง เมือง _____ เป็น เนื้อ ที่ _____ ไร่ _____ วา

มี สำคัญ _____ หมายเลข คอ _____ เนื้อ _____ เส้น _____

วาทิก _____ ไร่ _____ เส้น _____ วาทิก _____ ทวัน ออก _____

เส้น _____ วาทิก _____ ทวัน ตก _____ เส้น _____ วาทิก _____

๒ ข้าพเจ้ามีใบสำรวจ สำคัญสำหรับที่เป็น หลัก ทวพิย์ แด
ใบสำรวจ สำหรับ ที่ หมายเลข _____ ที่ _____ เล่ม _____ ทำ เนื้อ

วันที่ _____ เดือน _____ ร.ศ. _____ มี ชื่อ _____ อยู่ ตำบล _____

อำเภอ _____ แขวง เมือง _____ เป็น ผู้รับใบสำรวจ _____

๓ ข้าพเจ้าได้ ที่ กิน รบ นี้ มา กว๊น _____

หน้า ๒๕๖๘

ลักษณะ วันที่ ริมถนน หลวง

เล่ม ๗

๔ ยี่สิบ เพราะเหตุ _____ เมื่อ วันที่ _____ เดือน _____
ร.ศ., _____ ใบสำรวจ หลักทรัพย์ ของ ข้าพเจ้า เป็น อันทราบ ข้าพเจ้า
ขอ เชอ ว่า สูญ หาย แล

๕ ข้าพเจ้า มี พยาน ที่ จะ อ้าง ใน เหตุ นี้ คือ _____

๖ ข้าพเจ้า ขอ ท่าน ใต้ ทำ ใบ แทน ใบ _____ สำหรับ _____ ที่ ก็น
ราย นี้ ให้ ข้าพเจ้า ตาม กฎหมาย
ลง ชื่อ _____ ประทับ ตรา _____ ผู้ ขอ _____

ประกาศ เว้น ที่ ริม ถนน หลวง

พระเจ้า น้อย ยานะ อกรรม สมัย นรเศรษฐ ฤทธิ เสนา บั กิ กระจวง
นครบาล รัย พระ บรมราชโอง การ ใต้ เกล้าฯ ทรง พระ กรุณา ไปร
เกล้าฯ ให้ ประกาศ ให้ ทราบ ทัว กัน ว่า

บ้าน เมือง ทุก วัน นี้ ประกอบ การ ค้าขาย สมบูรณ์ ยิ่ง ขึ้น ไป กว่า
แต่ กาล ก่อน การ เกิด ทาง จำ ต้อง ใช้ รถ ใช้ ม้า เพิ่ม เติม ขึ้น จาก
การ เกิด เค้า โดย จรรมา ของ กิจ ชุระ ต่าง ๆ มาก ยิ่ง ขึ้น ความ
ความ เจริญ ของ การ ค้าขาย ใน บ้าน เมือง เหตุ นี้ ถนน หลวง อัน
มี อยู่ แต่ ก่อน ขาง ถนน จึง คับ แคล ไป คน เกิด เค้า แล รถ ม้า ต้อง เกิด
ร่วม กัน ใน ถนน _____ ยี่สิบ _____ ยี่สิบ _____

ชักชวน แก่ การเดิน รถม้าไม่ได้เดินทาง สดวกได้ จึง ทรง พระ ราช
 คำว่าว่า สมควร จะ ขยาย ถนนหลวง ซึ่ง ยัง แคบ อยู่ให้กว้าง ขึ้น
 เพื่อไว้ทำทาง สำหรับ เดินเท้า ทั้ง สอง ข้าง ถนน ให้คนเดินเท้าเดิน
 แยกกันหนึ่ง ไม่กีด แก่ถนน ที่จะเดิน รถม้า แล เพื่อไว้ มี ที่ ทำท่าหน้า
 ริมถนน ให้ถนน ปราศจาก ความเปราะ เบือน เป็นที่ สดวก สมาย
 แก่มหาชนที่เดินทาง หรือ มี ยาน เรือ น อยู่ริมถนนทั่วไป

จึง ทรง พระ กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศล่วงหน้าให้ชนทั้งหลาย
 ทราบไว้ว่า ถ้าผู้หนึ่งผู้ใด จะปลูกสร้าง สิ่งหนึ่งสิ่งใด ขึ้น ณ ที่ ริม
 ถนนหลวง สายใด ๆ อันถนนนั้นยังไม่ได้มี ทาง สำหรับเดินเท้า ทั้ง
 สอง ข้าง เหมือน อย่างถนนที่ ทรงพระ กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้าง
 ขึ้นใหม่ ๆ นี้ แล้ว ก็ให้วันที่ข้าง ถนนนั้นไว้ ตามกำหนดที่เจ้า
 พนักงาน จะได้กำหนดไว้ เพื่อจะได้ เป็น ที่ สำหรับทำท่าหน้า แล สร้าง
 ทาง สำหรับเดินเท้า ข้าง ถนน นั้น ๆ ต่อไป

การ ที่ ทรง พระ กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ ชนทั้งหลาย
 ทราบ กระ แสพระ ราช คำว่าไว้ดังนี้ ก็เพื่อ จะไม่ให้ เป็น ที่ ลำบาก
 แก่ผู้ที่ไม่ทราบ แลปลูกสร้าง สิ่งใด ๆ ขึ้น แล้วจะ ต้อง รื้อเมื่อ
 ภายหลังนี้

อนึ่ง ถ้าผู้หนึ่งผู้ใด จะปลูกสร้าง สิ่งใด ๆ ขึ้นตามแนวถนนหลวง
 อันจะ เกี่ยวกัวย ข้อ ห้าม ตาม ประกาศนี้ ก็ให้มา แจ้ง ต่อเจ้า
 พนักงาน กรมการโยธาธิการ เพื่อจะได้ทราบก่อน และจะได้ตรวจ เวลาที่จะ

หน้า ๒๔๗๐ ลักษณะใช้พระนามเจ้าฟ้ามีกรม เล่ม ๗

เช้า ๔ โมง ถึงเวลาบ่าย ๔ โมง เว้นแต่วันพระเจ้าพนัก
งานจะได้ ฐั้แรง ข้อความ แลไปยึดเขตรให้ตาม ความ ประสงค์

ประกาศมาณวันพฤหัสบดี ที่ ๑๒ มกราคมรัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๗
เป็น วันที่ ๑๑๐๒๐ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศใช้พระนามเจ้าฟ้ามีกรม

มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบ
ทั่วกันว่า ขรรมนิยมแต่ก่อนมา เจ้าฟ้าที่ไ้รับ พระราชทาน พระ
สุพรรณบัตรมีกรม ใช้เรียกพระนามเดิมด้วย พระนาม กรม ด้วย
เจ้าฟ้าที่ไม่ไ้รับ พระราชทาน พระสุพรรณบัตร ใช้แต่พระนามกรม
ยั้นี้ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ ซึ่งไ้ทรง รับพระสุพรรณบัตร
มีกรม มีหลาย พระ องค์ จะมี การใช้พระนามมากขึ้น จะ ออก
พระนาม ทั้ง พระนามเดิม แล พระนาม กรม อย่างแต่ ก่อน ทั่วไป
ใน ที่ ทั้งปวง ก็ เป็น การ ยั้ค ขาว แลนี้ ต่อไป เจ้าฟ้ามี กรม ที่มี
พระ สุพรรณบัตร ให้ ใช้พระนาม เดิม ด้วย พระนาม กรม ด้วย
แต่ใน การ ที่ สำคัญ เช่นใน ประกาศ ฤา ใน หนังสือ สำคัญ ต่าง ๆ
ถ้าเป็น แต่การ ที่ จะออกพระนามโดย ปรกติ ให้ใช้แต่ พระนาม
กรม ไม่ต้ง ออก พระ นามเดิม ด้วย แต่ จะลง พระนาม เอง
ให้ใช้ พระ นามเดิม ส่วนเจ้าฟ้าที่ไม่ ไ้รับ พระราชทาน
พระ สุพรรณบัตรนี้ให้ใช้แต่พระนามเดิม

ในที่ทั้งปวงทั่วไป

ประกาศมา ณ วันที่ ๑๕ มกราคม วันโกสินทร ศก ๑๑๗
เป็นวันที่ ๑๑๐๒๓ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

พระราชกำหนดกฤษฎาการ กระทำผิด สัญญา รัตนโกสินทรศก ๑๑๗

ครุภมัสสุ พระพุทธศาสนาถาเป็นอภิกษากล่งแล้ว ๒๔๔๑ พรรษา
ปัตยุบัน ถาล จันทรคติ นิยม จตุศักราช ๑๒๖๐ โสณสังวัณระ
มาฆะมาส สุกกปัตถน ณะระมิตถิธีสุริยคติวิธิ รัตนโกสินทร ศก ๑๑๗
มกราคม มาศ วิสทิณะมาศาคฤพิเศษ ศุภรवार ปัญมรัชกาล
อัญฐะวิสทิทุณะระ สหัสสวาทิณะระ สะสะหัสสิมะทวะสะระเชตร ปรีเชรถาล
กำหนด

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพย
มตามงกุฏ มุรุศุบ รัตนราชวรวงษ์ วรุตมเพษมบริพัตร วรชิตยราช
นิกรโคม จาคูรัตนบรม มหาจักรพรรดิราช สังภาค บรม ชรรณิก
มหาราชาธิบดีราช บรมนารถบพิตร พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรง
พระคุณ ชรรณ อนัประเสริฐ เสกข์ ออถนพระที่นั่งจักรกรี่มตา
ปราสาท บรมราชพิमान โภยสถานชุกรามิมุช ภายใต้พระมตา
นพปดลเสวตรฉัตร เหนือ รัตนบรมบังก์พร้อม กัวย พระบรมวงษา
นวงษ์ แดงเสนายักษ์ผู้มคังคิ องค์มณเฑียรวิมลคุณคุณุฎี พระบาท

เล่ม ๗ ลักษณะ การกระทำผิดสัญญา หน้า ๒๕๗๓
เวลาเดินทางก็ ใน พระราชอาณาเขต ถ้าหากว่าผู้
งใจไม่กระทำตาม สัญญา โดยไม่จำเป็นเพราะ ความ ขี้ขลาด
ๆ เพราะผู้จ้าง ก่อ ชี้ ช่มเหลง อย่างใดแล้วไซ้ ถูกจ้างนั้นมีความผิด
ต้อง ระวังโทษให้จำคุก มีกำหนดไม่เกิน กว่า ๓ เดือน ๖ ปี
เป็น สิ้น โทษ ไม่เกิน ๖๐ บาท ๖ ปี จำคุก ๖ ปี ทั้ง
สอง สถาน

มาตรา ๓ ผู้หนึ่งผู้ใด ใ้รับ สัญญาโดย ชอบด้วย พระราช
กำหนด กฎหมายแล้ว เพื่อจะรับ ข้าราชการ เลี้ยง แล พิทักษ์รักษาการ
ๆ คน ทุพพลภาพ ซึ่งไม่สามารถ จะบำรุง เลี้ยง ตนเองได้ ถ้าหาก
ว่าถูกจ้างนั้น งใจไม่กระทำตาม สัญญา มีความผิดต้อง
ระวังโทษให้จำคุก มีกำหนดไม่เกิน กว่า ๖ เดือน ๖ ปี เป็น
สิ้น โทษ ไม่เกิน ๒๐๐ บาท ๖ ปี จำคุก ๖ ปี ทั้ง ๖ สถาน

มาตรา ๔ ผู้หนึ่ง ผู้ใด ใ้รับ สัญญา โดยชอบด้วย พระ ราช
กำหนด กฎหมายแล้ว เพื่อ จะ รับ เป็น ลูกจ้าง ทำการ ต่างๆ ใน พระ
ราช อาณาเขตโดย กำหนดสัญญาไม่เกิน กว่า ๓ ปี แล ตาม สัญญา
นั้นผู้จ้าง เป็น ผู้เสีย ค่าเดินทาง ๖ ปี รับ ลูกจ้าง มา เอง ด้วย นั้น แล้ว
ถ้าหากว่า ลูกจ้าง นั้น ใจ หลบหนี ก็ ๖ ปี ไม่ ยอม ทำ การ ตาม
สัญญา ซึ่ง เป็นการ พอ จะ ทำ ได้ ก็ ลูกจ้าง นั้น มีความผิด ต้อง
ระวังโทษ จำคุก มี กำหนด ไม่เกิน ๓ เดือน ๖ ปี เป็น สิ้น โทษ
ไม่เกิน ๖ เท่าไร ร้อยละ หก ที่ผู้จ้างได้กระทำไป แล ลูกจ้างนั้น ๖ ปี

พระราชบัญญัติว่าด้วยการรับใช้แรงงาน

หน้า ๒๕๖๔ อภิธานจัดการ คับเพลิงไหม้ เล่ม ๗

ทั้ง จำแล ปรียบด้วย ทั้ง ๒ สถาน เว้นแต่ถ้า ผู้จ้าง กดขี่ ชุมเตง

ลูกจ้าง คนใด ๆๆ ผู้จ้างไม่กระทำตาม สัญญา กับ ลูกจ้าง คนใด

ถ้า ลูกจ้าง คนนั้น กระทำผิด จึง จะไม่มีโทษ ตามที่ ว่ามาใน มาตรา

มาตรา ๕ ข้อความที่ ว่ามาใน มาตรา ๓,๓,๔, นี้ให้ใช้แต่ที่ ค่าจ้าง

สัญญา กัน ไม่ต่ำกว่า เกือนละ ๔ บาท กินอยู่ ของ ผู้จ้าง ๆๆ ค่า

จ้าง ไม่ต่ำกว่า ๘ บาท กิน อยู่ ของ ลูกจ้าง แล สัญญา ทั้งนี้ ให้ทำ

ก่อนหน้า ออกรอ เมื่อ ลูกจ้าง ได้ เดินทาง มา จาก ประเทศอื่น โดยผู้

จ้างได้ ออกเงินแล้ว ให้ผู้จ้าง มีอำนาจ ขอ ศาล ยักยอก ลูกจ้าง นั้น

ให้ทำสัญญา ต่อหน้า ออกรอได้ แต่จะ ต้องทำ ภายใน เกือน หนึ่ง

ทั้งนี้ ลูกจ้าง นั้น เข้า มาใน พระราช อาณาเขต

พระราชบัญญัติ จัดการ คับเพลิงไหม้

มี พระ บรมราชโอง การ ใน พระ บาท สมเด็จ พระ พรหมมหารา

ชาลังกรณ์ พระ รุทอมเกล้าเจ้า อยู่หัว คำรัสเหนือเกล้าว่า

การ ที่มีเหตุ เกิดเพลิงไหม้จนทำผล สำเพง ได้เสกษ พระราช

ดำเนินไป ทอดพระเนตร เจ้าพนักงาน กรม กอง ทั่วระแวก แดกรม

ทหาร ยก ทหาร เวือ ช่วย ระงับ คับเพลิง แล บังคับ เหตุ อัน ตราย

ด้วย ทวิสัย สมบัติ ของ มหาชน นั้น ยังหา เปน การ เรียบร้อยไม่

เพราะ เหตุ ยังไม่ ได้มี ข้อ กติกา ใน เจ้าพนักงาน ทุกหน้าที่ ซึ่ง จะ ทำการ

จึง มี พระราช บรมราช ทัตสาธนาโดยมี สภา ให้มี เจ้าพนักงาน

เล่ม ๗ ลักษณะจัก การ คับเพลิง ใหม่ หน้า ๒๕๗๕
ซึ่ง ระวัง คับเพลิง นั้นให้ เป็นการ ระวัง ระวัง พร้อมกัน เพื่อให้
การ คับเพลิง สงบได้โดยเร็ว แต่เป็น ที่ พัน ความ อัน ตราย ด้วย
ทรัพย์สิน สมบัติ ของ มหา ชน ก็ ยิ่ง ขึ้นไป

จึงทรง พระ กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติการ
ระวัง คับเพลิง ดังนี้

ข้อ ๑ การ ระวัง คับเพลิงใหม่บ้าน เรือนนั้น ให้เป็นหน้าที่ ของ
กรม กอง กระทรวง กรม ทหาร ยก แล กรม ทหาร เรือ พร้อม กัน ช่วย
คับเพลิง จน สงบ

ข้อ ๒ ถ้ามีเหตุ เกิดเพลิงไหม้บ้าน เรือนขึ้น ให้พล กระทรวง
ซึ่งลาดตระเวน อยู่ รักษาหน้าที่ เข้าคับจนสงบ ถ้าถึง ความ สามารถ
ที่จะ คับได้ ถ้าพัน ความ สามารถให้เข้าจน ทั่วโดย ถี่ เร่งให้นาย
ยาม กับพล กระทรวง ซึ่งลาดตระเวน อยู่ หน้าที่ใกล้เคียง กันมา ช่วย
เมื่อ มี กองตระเวน มาแล้ว ให้นาย ยาม จักให้คน กระทรวงผู้หนึ่ง
วิ่งไป แจ้ง ตำบลด ที่เพลิงไหม้ยังโรง พักกองตระเวน แล กองตระเวน
ที่เลื้อย อยู่นี้ ให้นาย ยาม เลือกลหา ที่ แห้งใด แห้งหนึ่ง ซึ่งใกล้เพลิง
ไหม้ ที่ คิด เห็น ว่าเพลิง จะไม่ไหม้ถึง นั้น ถ้าเหตุให้ราษฎร เจ้าของ
ทรัพย์สิน ที่เพลิงไหม้บ้าน เรือน ไล่ชน ของมาไว้ที่ แห้งนั้น ให้พล
กระทรวงล้อม รักษาไว้

ข้อ ๓ นายกองตระเวนที่รักษา การที่โรงพัก กองตระเวน ทั้งที่ ซึ่งเกิดเพลิงไหม้บ้านเรือนนั้น เมื่อได้ทราบ ค่ำดที่ เพลิงไหม้แล้ว ให้โทรศรัยที่ ออกเหตุ แล ค่ำดที่ เพลิงไหม้ ยัง กระทรวงนครบาล แล้วให้จก กองตระเวน กอง ผลักโถม ยาม ทั้ง ๓ กอง พร้อม ค้วย เครื่องมือไป ช่วย กับเพลิง

ข้อ ๔ เจ้าพนักงานโทรศรัยที่ใน กระทรวงนครบาล เมื่อได้ รับ โทรศรัยที่แล้ว ให้โทรศรัยที่ไปยังออฟฟิศกลางโทรศรัยที่ ให้บอก ค่ำดที่ เพลิงไหม้ยัง กรม ทหารบก กรม ทหารเรือ แล กระทรวงวัง แล้วให้โทรศรัยที่บอก ค่ำดที่ เพลิงไหม้ ยังโรงพัก กองตระเวนทุก กอง แลบอก ข่าวยังเสนาบดี กระทรวงนครบาล กับทั้งเจ้าพนักงาน ผู้ใหญ่ ในกรม กองตระเวน ที่มีโทรศรัยที่นั้นด้วย

ข้อ ๕ ถ้ามีเหตุเกิดเพลิงไหม้บ้านเรือนแล้ว ห้ามไม่ให้เจ้าพนักงานโทรศรัยที่ใน ออฟฟิศกลางพูดโทรศรัยที่ ชะอื่นก่อน รับบอก ข่าวย ค่ำดที่ เพลิงไหม้ ระหว่าง กระทรวงนครบาล กรม ทหารบก กรม ทหารเรือ แล กระทรวงวัง เมื่อได้บอก ค่ำดที่ เพลิงไหม้แล้ว จึงให้พูดโทรศรัยที่ ชะอื่น กับ ค่ำดที่อื่น ๆ ได้

ข้อ ๖ เจ้าพนักงาน กองตระเวนทั้ง หลาย เมื่อได้ ทราบ ค่ำดที่ เพลิงไหม้แล้ว ให้จก กองตระเวน กอง ผลักโถม ยาม ทั้งสอง กอง พร้อม ค้วย เครื่องมือไป ช่วย กับเพลิง ถ้ากอง ทหาร กับเพลิง ยังไม่ไปตั้ง ให้กองตระเวนเข้าคักกับกับเพลิง ก่อน

เล่ม ๗ ลักษณะการกบิลเพลิงไหม้ หน้า ๒๕๗๗

เว้นแต่ กอง ท้อง ที่ ทำขด ซึ่งเกิดเพลิงไหม้ อย่าให้เข้า กบิลเพลิง ให้เลือก หาด ที่ ซึ่ง สมควร หลาย ๆ แห่ง ทุกทาง ที่ จะจนทวิพสัยของ ไปได้ สำหรับให้ราษฎร ที่ ถูก ย้ำนเพลิงไหม้ นั้น จน ทวิพย สมยติไปพักไว้ แล้วจักพล ตระเวน ร่ายรักษาสิ่ง ของ

ถ้า กอง ทหาร กบิลเพลิง ไปถึง ก่อน กบิลเพลิง อยู่แล้ว ให้กอง ตระเวน ทำการ ตาม หน้า ที่ ซึ่ง กล่าวไว้ ใน ข้อ ๔ นั้น

ข้อ ๗ กรมทหาร ขก กรมทหาร เรือ เมื่อได้ทราบ คำขด ที่เพลิงไหม้แล้ว ให้เร่งทหาร กองสำหรับ กบิลเพลิง กบิล เรือง กบิลเพลิงไป ช่วย กบิลเพลิง ยังที่ เพลิง ไหม้เข้า เบื้องน กอง ตระเวน ทัก แด กบิลเพลิง จนเพลิง สงบ

ข้อ ๘ กองตระเวน ที่ ตัก แด กบิลเพลิง อยู่ นั้น ถ้ากอง ทหาร กบิลเพลิง ขก แด เรือ มาถึงแล้ว ให้มอบ การ ตัก แด กบิลเพลิง ให้กอง ทหาร ให้กองตระเวน มา ช่วย สม ทบ กอง ท้อง ที่เพลิงไหม้ รักษา ทวิพย สมยติ ราษฎร ตาม หน้า ที่ ซึ่ง กล่าวไว้ ใน ข้อ ๒ แด ข้อ ๖ นั้น แดให้ ร่าย ล้อม ที่เพลิงไหม้ กันคน นอกจาก พระบรมวงษานุวงษ์ แด ข้าราชการ ผู้ใหญ่ ซึ่ง มา ช่วย กบิลเพลิง อันไม่ ใกล้เคียง แก่หน้า ที่ กบิลเพลิง นั้นแล้ว อย่าให้เข้าไป กักขวาง เจ้าพนักงาน ทำการ กบิลเพลิง เว้นเสียแต่ เจ้าของ บ้านเรือน ที่เพลิงไหม้ ซึ่ง จะจนทวิพย สมยติ ราษฎร ที่ถูกไฟไหม้ ซึ่ง

พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่

หน้า ๒๕๗๘

ลักษณะ จัก การ คับ เพลิง ไหม้

เล่ม ๗

อนุญาต ก่อ เจ้าพนักงาน กอง ตระเวน ผู้ใหญ่ ก่อน แล้ว

จึงให้ เจ้า

ใน ล้อม คับ เพลิง ไก่

ข้อ ๙ ห้ามไม่ให้ พลตระเวน แล ทหาร ไป ระงับ คับ เพลิง ช่วย
เจ้าของ ทรพีย ชน ทรพีย สิ่ง ของ เว้น เฉพาะ เจ้าพนักงาน ผู้ใหญ่
กำกับ รับผิดชอบ อยู่ กำหนด ให้ ช่วย ยก หรือ ย้าย ของ จาก ที่
จึง ทำการ ไค้ ถ้า ผู้ใด ผู้หนึ่ง ล่วง เลเมิด ข้อ นี้ ให้ มี โทษ เท่า
คน ร้าย แย้ง สิ่ง ของ นั้น

ข้อ ๑๐ เมื่อ กอง ทหาร คับ เพลิง สงบ แล้ว ให้ สารวัตร ผู้ใหญ่
กอง ตระเวน ใน ท้อง ที่ จัก กอง ตระเวน พิเศษ รักษา ที่ เพลิง ไหม้
อย่า ให้ ผู้ใด ผู้หนึ่ง ซึ่ง ไม่ ใ้ อนุญาต จาก เจ้าของ บ้าน เรือน เข้า คืบ
เขี่ย ชก ทรพีย ใน ที่ เพลิง ไหม้ เปน อัน ชาค

แล บรรดา ทรพีย สิ่ง ของ ที่ กอง ตระเวน รักษา ไว้ พ้น จาก เพลิง ไหม้ นั้น
เมื่อ จะ คืน ให้ เจ้าของ ให้ เจ้าของ บ้าน ที่ เพลิง ไหม้ มา รับ พร้อม กัน
ถ้า สิ่งใด ไม่ เปน สิ่ง ที่ เดียง กัน ให้ ทำ ขาญชี คืน ให้ เจ้าของ รับ ไป
แล ให้ ผู้รับ ลง ชื่อ ไว้ ใน ขาญชี ถ้า สิ่งใด เปน ข้อ เดียง หลาย
เจ้าของ ฤา สิ่ง ที่ ยัง ไม่ มี เจ้าของ มา รับ ให้ ทำ ขาญชี รวม ของ
มารักษา ไว้ ยัง โรงพัก กอง ตระเวน สิ่ง ที่ เดียง เจ้าของ กัน ส่ง
ให้ ศาล พิจารณา สิ่ง ที่ ยัง ไม่ มี เจ้าของ ให้ ยัก ประกาศ โฆษณา ให้ ทราบ
เมื่อ สอบ สอน ไ้ คลัก ถาน นั้น คง แล้ว จึง ให้ รับ ไป

ข้อ ๑๑ เมื่อ การ คับ เพลิง แล สงบ กัน อัน ทั่ว ข้าง ทรพีย

พิจารณาและพิจารณาและห้องที่พิมพ์

เล่ม ๗ ลักษณะ จัก การ กัณฑ์เพลิงไหม้ หน้า ๒๕๗๘

สมัยที่ ที่บ้านเพลิงไหม้ ได้ มี กำหนด หน้า ที่ เจ้าพนักงาน ทำการ
แล รักษา การ ฉนั้น แล้ว ไม่ จำเป็น ที่ เจ้าของ ทวพย์ จะ จน ทวพย์
ไป พ้น จาก ที่ ซึ่ง เจ้าพนักงาน รับ รักษา แล ไม่ จำเป็น ที่ เจ้าของ
ทวพย์ จะ ใช้ อาวุธ ยิง กัน คน ร้าย ที่ จะ แยก ทวพย์ สิ่ง ของ อีก ต่อ ไป
เว้น แต่ อาวุธ ของ ผู้ ที่ ต้อง เพลิง ไหม้ เจ้า ของ จะ จน ออก มา นั้น
ก็ เอา มา ได้ แต่ อย่า ให้ ดื้อ เกะ กระ ไป ใน ที่ อื่น ก็ คง ส่ง ต่อ
เจ้า พนักงาน กอง ทระเวน ไว้ ด้วย กัน กับ สิ่ง ของ ห้าม ไม่ ให้
ผู้ใด ผู้หนึ่ง นอก จาก เจ้าพนักงาน คือ อาวุธ เข้า ไป ใน ที่ กัณฑ์ เพลิง
แล ที่ รวม ทวพย์ สิ่ง ของ บ้าน เพลิง ไหม้ อีก สืบ ไป

ข้อ ๑๒ ให้ ผู้ มี หน้า ที่ ตาม พระราชบัญญัติ นี้ ทำการ ให้
ถูกต้อง เค็ม ตาม พระราชบัญญัติ นี้ โดย ทน ที่ มี กำหนด จัก ทัก
แต่ เพียง ใน พระนคร ชั้น นอก คือ แหนว ผั่ง ทวน ออก หน้า เจ้า พระยา
ทั้ง แยก ปาก คลอง ผดุง กรุง เหมม ข้าง เหนือ ลง ไป ถึง ปาก คลอง
ผดุง กรุง เหมม ข้าง ใต้ เลี้ยว ไป ตาม แหนว คลอง ผั่ง ข้าง ใน
จน บิน ยม ถึง ปาก คลอง ผดุง กรุง เหมม ข้าง เหนือ เท่า นี้ ก่อน นอก
แต่ จังหวัด นี้ ก็ ให้ กระทำ ตาม กำลัง สามารถ ที่ จะ ทำ ได้ ไป พลาด
กว่า จะ ได้ เติบ รวม กำลัง พร้อม มูล พอ ที่ จะ ขยาย ออก ไป อีก ได้
จึง จะ ให้ ขยาย เขตฯ ต่อ ไป ใน ภาย หน้า

ประกาศ มา ณ วัน พุธ ที่ ๒๔ มกราคม วันโกสินทร์ ศก ๑๓๗
ๆ เป็น วัน ที่ ประกาศ ใน ราชกิจจานุเบกษา

เล่ม ๗ ลักษณะทั้ง ๖ ธรรมเนียมการ ตำแหน่ง รัฐบาล หน้า ๒๕๘๑

๒ ให้กรรมการ จักรการ สอบ สอน โดยเร่ง รื้อที่ สุกที่ จะทำไว้ ให้เริ่ม แก่ เกื้อน กุมภาพันธุ์ ๑๑๗ เป็น ต้นไป

๓ ให้กรรมการ มี อำนาจ ที่ จะ กระทำ การ สอบ สอน ให้ ได้ เหตุผล ต้อง แก่ ตาม ที่ คาคกระเน โดยแม่ ยำ แล้ว นั้น แล ให้ ข้าราชการ ทุก กระทรวง ทบวง การ อุดหนุน ต่อ กรรมการ ใน สรรพ การ ทุก อย่าง ตาม หน้า ที่ อัน เกื้อว ข้อง

๔ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้กรรมการไป เชื้อม เชื้อน ออฟฟิศ ไท ๆ โดย ที่ ได้ ขอ อนุญาต ต่อ อธิบดี ใน ออฟฟิศ นั้น ก่อน ฎา มิ ได้ ขอ อนุญาต ก่อน ก็ ได้ แล ถ้า กรรมการ เหน สมควร ที่ จะ สอบ สอน ความ รู้ ของ เสมียน เจ้าพนักงาน ว่า เปน ผู้ ทรงคุณ วิชา เพียง พอ แก่ ที่ จะ กระทำ การ ใน หน้า ที่ ฎา มิ ได้ ก็

๕ ให้กรรมการ กระทำ การ ตาม หน้า ที่ ดังนี้

(ก) ให้รู้แจ้งได้ถึงความจริงว่า การที่พนักงานผู้หนึ่ง กระทำ อยู่ นั้น จะ เปน จำนวน มาก น้อย เปน การ ละเอียก ฎา ขยาย ประการใด ทุก ตัวพนักงานใน รัฐบาล

(ข) ให้ประมาณค่าหนดความ รัช มีกขอในหน้า ที่ นั้น ๆ

(ค) ให้รู้ความ เหน ใน จำนวน เงิน เกื้อน ที่ ควร จะมี แก่ หน้า ที่ พนักงาน นั้น ๆ

ให้กรรมการ ทำ รายงาน เหน ที่ ขอ ดึง

พ.ศ. ๒๕๒๓

หน้า ๒๕๔๒

ลักษณะต่าง ๆ ไม่สมควร

เล่ม ๗

กรวย ขั้วคมทูล พระกรุณา

ส่ง ต่อ เสนา ขกั กระทรวง พระคลัง

มหา สมขั้ว นำทูลเกล้าฯ ๑ ถวาย

แล รายงาน นั้น เมื่อ กรมการ

ไ้ถึง ความเห็น แะ นำแล้ว

ก็ให้เร่งนำทูลเกล้าฯ ๑ ถวาย

โดยเร็วตามเวลาที่เห็นสมควร

จะเป็นคราวละกรม ๆ หลายกรมก็ได้

ประกาศ มาณวันที่ ๒๕ มกราคม รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๗

เป็นวันที่ ๑๑๐๓๓ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

ประกาศห้ามคนแต่งตัวไม่สมควร มิให้ไปมาในพระราชฐานที่เสด็จออก

ด้วย พระเจ้าน้องยาเธอ

กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิธาดา

เสนาบดี กระทรวงวัง รัชพระ ขบรมราชโองการใส่เกล้าฯ ๑ ทรงพระ

กรุณาโปรดเกล้าฯ ๑

ให้ประกาศ แก่ผู้ที่มีกิจจะเข้าออกใน

พระบรมหาราชวังทั้งปวง ให้ทราบทั่วกัน ว่า ในเขตพระราช

ฐานที่เสด็จออก คือ ข้างเหนือตั้งแต่ประตูวิมานเทเวศ (คือ

ประตูวังหลวง ศาลาว่าการต่างประเทศ กับหอรัษฎากรพิพัฒน์)

แลประตูวิเศษไชยศรีเข้ามา

ข้างทวันออกตั้งแต่วัดพระศรี

รัตนศาสดาราม แล ท้องถนนวัดพระแก้วเข้ามา ข้างทวันตก

ตั้งแต่ประตูรัตนพิศาล (คือที่เรียกกันว่าประตูชนะ ยี่สาม

อยู่ที่หว่างศาลาว่าการต่างประเทศ กับโรงกระสาปน์) แลประตู

ศรีสุนทร (คือประตูอันถนนวิเศษไชยศรีกับถนนวิเศษไชยศรี)

เข้ามามีพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไทย

หาสมควรที่จะปล่อยให้ผู้ที่แต่งกายไม่สมควรเกินไป มา ใต้โปน
ที่เสื่อมเสีย พระเกียรติยศ แลเป็นที่รำคาญแก่จักขุ ผู้ที่ แล
เห็นไม่ ทั้งแต่วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๗ นี้
เป็น ต้นไป ห้ามมิให้ผู้ที่ แต่งกายไม่สมควร เกินไปมาในทางนี้
ๆ พาเด็กที่ แต่งกายไม่ สมควรไป มาในเขตร นี้เป็น อันขาด

คำที่ ว่าแต่งกายไม่ สมควรในที่นี้ คือ ผู้ใหญ่ทั้งชาย
แล หญิง รวมแก่ เสื้อ ชั๊นใน ฎา ไม่ให้สวมเสื้อเลย สุกแก่
ไม่มี เสื้อ ที่ควรเป็นเสื้อ ชั๊นนอกไว้ อย่าง ๑ นุ่งกางเกง ขาสั้น
เหนือเข่า ชั๊นมา ฎา นุ่งผ้า หักข้อมือ ยึดเข้า ฎา นุ่งโจง เป็น ต้น
อย่าง ๑ สวม รองเท้า ไม่ มีถุงเท้า ไม่ ว่า รองเท้า ชนิดใด ๆ
ฎา สวม รองเท้า สดียบ เปื้อน เปื้อน ต้น อย่าง ห้าง

เก็บแต่งตัว ไม่สมควร นั้น คือ เก็บไม่ไว้ สวมเสื้อ มีก ชิก
ฎา เปลือย กาย คนแต่งตัวไม่สมควร ทั้งนี้ ต้อง ห้าม ตาม
พระราชบัญญัติ นี้

แต่คนทำงาน สำหรับการ รื้อ ชน บก ของ ฎา การ ก่อ ทร้าง
ล้าง กวาก เป็น ต้น ซึ่ง ทำการ เป็น พวก มีผู้ ควบคุม มาเป็น คราว
เป็น เวลา เมื่อได้ รับ อนุญาต จาก เจ้าพนักงาน กระทรวง วังแล้ว
เป็น อันพ้น ข้อ ห้ามในพระราชบัญญัติ นี้

นอกจาก จำพวก ที่ ยก เว้นนี้ ผู้หนึ่ง ผู้ใด ชั๊น แต่ง กาย

หน้า ๒๕๘๔ ลักษณะ แต่ง ตัว ไม่ สม คว ร เล่ม ๗

ไม่ สม คว ร ฤ ภา พา เติ ก ที่ แท ง กาย ไม่ สม คว ร ฤ ภา ปล่อย ให้ เติ ก

ที่ แท ง กาย ไม่ สม คว ร ล่วง เข้า มา ใน เขต ร ที่ กำ คน คไว้ แล้ว นี้

ให้นาย ประค ุ ขมิ ไล่ ห้ำ ม ป ราม ถ้า ไม่ พัง ให้ รั ม ส่ ง ศา ล ก ระ ทรวง วั

กั ก สีน ดง โทษ ป รยั ไม่ เกิน คว ร ละ ๒๐ ยาท ฤ ภา ชิง วั

ใช้ การ ไม่ เกิน คว ร ละ ๑๕ วัน ฤ ภา ทั้ง ป รยั ทั้ง ชิง ตาม คว ร

แก่ โทษ

ถ้า ผู้ ที่ ทำ ผิด เป น เติ ก อายู ทำ กว่า ๑๕ ปี ลง ไป บิ กา มี รกา

ฤ ภา มุ ต นาย ฤ ภา ผู้ เลี้ยง คุ เติ ก นี้ ะ ท้อง วั ย โทษ แท น ทุก

ประการ

ประกาศ มา ณ วันที่ ๒๐ มกราคม วันโกสินทร์ ศก ๑๑๗

ประกาศ ห้าม การ แต่ง กาย ไม่ สม คว ร

พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นนเรศวร วรฤทธิ เสนาบดี ก ระ ทรวง

นค ร ยาล วั ย พระ บรมราชา โองการ ไล่ เติ ก ั ะ ทรง พระกรุณา

โปรด เติ ก ั ะ ให้ ประกาศ ให้ ทราบ ทวั กั นั ว่า

กั ว ย บรมคา ชาย แล คณิง ยาง คน แล ยาง หมู ประพฤติ การ

ม แต่ง กาย ไม่ สม คว ร กั ย ทั้ง ผู้ ปก คว ร เติ ก ปล่อย ให้ เติ ก ปล่อย

กาย เติ ก ไป มา ตาม ถนน ทน ทาง แล ตาม แม่ น้ำ ลำ คล ของ หรือ

อยู่ ใน บ้าน เรือน ริม ถนน ทน ทาง หรือ อยู่ ใน บ้าน เรือน เรือ แพ

ตาม ลำ แม่ น้ำ เติ ก ั ะ บรมคา ที่ ทำ ผิด ทั้ง ยาง คน แล ยาง หมู

เล่ม ๗

ลักษณะแห่งตัวไม่สมควร

หน้า ๒๕๔๕

เผย มหาชน สันจร ไป มา แล เห็น ไก่ นั้น ทาสสมควร จะ ประพฤติ
ให้เป็น ที่ ว่า คาวณ แก่ จัก ชู ผู้ ที่ แล เห็น นั้น ไม่ ทั้ง แ่ วัน ที่ ไก่
ออก ประภาศ ฌยัม นี้ ล่วง แล้ว ๗ วัน ห้าม ไม่ ให้ ชาย แล หญิง
ผู้ แ่ กาย ไม่ สมควร แล ห้าม ไม่ ให้ ผู้ ปก ครอบ เด็ก หรือ ผู้
อุม เด็ก ปลอ่ย ให้ เด็ก เปลือย กาย เกิน ไป มา หรือ อยู่ ใน ที่ บ้าน
เรือน เรือ แพ ใน ตำบล ที่ เขก เผย ทั้ง ปวง ซึ่ง ไก่ กล่าว ะ บรม แล้ว
นั้น เปน อัน ชาก

คำ ที่ ว่า แ่ กาย ไม่ สมควร นั้น คือ ผู้ ใหญ่ ชาย นุ่ง ผ้า หัก รัง
ไม่ ปก เข้า ๑ นุ่ง กางเกง ขาสั้น ๑ (เว้น แ่ ผู้ สัก ผ้า ชาย หน้า ชั่ว
ชะณะ หั้น หรือ คน ทำงาน โย ชากะ เมื่อ ละ คราว) หญิง เปลือย
อก ๑ ห่ม ผ้า ไม่ ยัก บัง กให้ เรียบ ร้อย ๑ เด็ก ไม่ มี ผ้า หรือ
เสื้อ ยาว หรือ กาง เก่ง อย่าง ไค อย่าง หั้น ห่ม ห่อ กาย ๑ ทั้ง นี้
ต้อง ห้าม ตาม พระราชบัญญัติ

ถ้า ผู้ ไก่ ผู้ หั้น ชิน แ่ กาย ไม่ สมควร หรือ ปลอ่ย ให้ เด็ก
เปลือย กาย ล่วง ละเมิด ประภาศ นี้ ให้ เจ้า พนักงาน กรม กอง ทะเวน
จับ ส่ง ศาล พิจารณา ลง โทษ ประย ไม่ เกิน คราว ละ ๑๐ บาท

ถ้า ผู้ ทำ ผิด เปน เด็ก อายุ ต่ำ กว่า ๑๕ ปี ลง ไป บิดา มารดา
หรือ ผู้ ปก ครอบ เด็ก นั้น ต้อง รับ โทษ แทน

ประกาศ มา ณ วัน อาทิตย ที่ ๒๒ มกราคม วัน ทน โกลสินทว ศก ๑๑๗
เปวัน ที่ ๑๑๓๐ ใน รัชกาล ๒๒๖๓

หน้า ๒๔๘๖ ถัดลงมา ห้ามไม่ให้มุง หลังคา ด้วย ใบไม้ เล่ม ๗

ประกาศ ห้ามไม่ให้ปลูกเรือนโรง

อัมบุ่ง ด้วย ไม้ซัดตะกั่วด้วยแฉะ

ๆ ด้วยใบไม้ในที่เพลิงไหม้

พระเจ้าน้อยยาเธอ กรมหมื่นนเรศ วรฤทธิ์ เสนาบดี กระทรวง
นครบาล รับพระบรมราชโองการไว้เกล้าฯ ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

เมื่อ วันที่ ๒๔ มกราคม รักษากฎกระทรวง ๑๑๗ เกิดเพลิง
ไหม้ขึ้นในท้องที่ศาลเจ้าใหม่ ตำบลลำพัง เพราะที่ตำบลนั้น
มีเรือนโรงปลูกสร้างด้วยไม้หลังคามุงจาก จึงเป็นเหตุให้เกิด
เพลิงไหม้ขึ้น แลดูตามใหม่มากต่อไป ทรงพระราชดำริเห็นว่า
โรงเรือนทั้งเช่นกล่าวมาแล้วนี้ เป็นเหตุเพลิงให้เกิดขึ้นได้
โดยง่าย เป็นเหตุให้เกิดอันตรายแห่งทรัพย์สินของเจ้า
ของเรือน กับของมหาชนอันตั้งอยู่ในที่ใกล้เคียง แลทั้ง
เป็นสิ่งอันไม่สะอาด เป็นที่เจริญตาเจริญใจแก่ผู้เดินทาง
ไปมาในทางนั้น หากสมควรให้มีการปลูกสร้างเข้าเรือน
อย่างเช่น เป็นมาอย่างแต่ก่อนนี้ไม่ ด้วยในสมัยนี้ได้ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีเจ้าพนักงานจัดการบำรุงความ
สุขสำราญของมหาชน ในจังหวัดพระนคร แลภายนอกพระนคร
ขึ้นแล้ว พึงมีผลของพระจัดการแก้ไข ในที่ตำบลอันเกิด

เพลิงไหม้แล้วนี้ ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยตาม ลำดับอันควร
 เพราะฉะนั้นห้ามไม่ให้ผู้หนึ่ง ผู้ใด ปลุก สร้าง เวียนโรง อันกำลัง
 กว้างไม่ซึกและ หรือ กว้างแฉง หรือ กว้างโยไม้ ขึ้นในที่ต่ำชล
 ซึ่งเกิด พลังไหม้คราวนี้ นี้ต่อไป เว้นแต่จะไว้รักษาอนุญาค
 จาก เจ้าพนักงาน กระทบวง เกร ขาด ซึ่งจะ อนุญาคให้ปลุก
 เป็นครั้ง เป็นคราว เช่นโรงพักทำงานหรือโรงมีการเล่นต่าง ๆ
 ขั้วสมัยหนึ่งเท่านั้น

ประกาศมาฉวันพุธที่ ๒๔ มกราคม วันโกสินทร ศก ๑๑๗
 ตรงกับวันที่ ๑๑๐๓๓ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

กฎข้อบังคับสำหรับการแปล

พระปริยัติธรรมในสนาม

วันโกสินทรศก ๑๑๗

เจ้าพระยาภาสกรวงษ์ เสนาบดี กระทบวง ขรรณการ วั
 พระบรมราชโองการ เหนือเกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
 ให้ประกาศแก่สมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะผู้ใหญ่ผู้
 น้อย ที่เป็นผู้อยู่ แลครูอาจารย์ ข้าราชการ เว้นพระสงฆ์สามเณรผู้จะ
 เข้าแปลพระปริยัติธรรมให้ทราบว่า การแปลพระปริยัติธรรม
 ในสนาม ซึ่งเป็นราชประเพณีมาแต่เดิมนี้ ๓ ปีจึงได้มีการ
 แปลพระปริยัติธรรมครั้งหนึ่ง พระสงฆ์สามเณรผู้ศึกษาพระ

ปริยัติ ขรรณ ตาม พระ อาราม หลวง แล วัด รามบุรี ซึ่ง สมัก ก
 เข้ามาแปล ใน สยาม ที่ พระ ประชุม พระ ราชา คณะ เมื่อ แปล ได้
 โดย ลำดับ ประโยค ทั้ง แท้ ประโยค ๑ ถึง ประโยค ๓ ถ้า แปล ตก
 ใน ประโยค ๓ แล้ว ถึง คราว แปล หน้า พระ สงฆ์ สามเณร ผู้ จะ เข้า
 แปล ก็ ต้อง จับ แปล ประโยค ๑ ไป ใหม่ ต่อ แปล ประโยค ๓ ได้
 เป็น ขา เรียบ แล้ว จึง แปล ประโยค ๔ ซึ่ง ไป เป็น ลำดับ ถึง จะ
 ตก ประโยคใด ก็ คง อยู่ เพียง ประโยค นั้น แต่ การ แปล ใน สยาม
 ตาม กำหนด ๓ ปี ครั้ง ครั้ง นั้น ถ้า ขาด ที่ ถึง คราว แปล พระ ราชา
 คณะ ผู้ ไม่ มี ภาระ อื่น เสีย ก็ ไม่ ได้ แปล ตาม กำหนด ต้อง เลื่อน
 ปี ไป พระ สงฆ์ สามเณร ผู้ เฒ่า เรียบ นาน ๆ เข้า แปล ครั้ง ครั้ง ก็
 เป็น ที่ ท้อ ถ้อย ใน ความ อุตสาหะ เฒ่า เรียบ อยู่ อีก ประการ หนึ่ง
 การ แปล พระ ปริยัติ ขรรณ คราว หนึ่ง กว่า จะ แล้ว เสร็จ ถึง ๒ เกือบ
 ๓ เกือบ เพราะ พระ สงฆ์ สามเณร ที่ แปล ตก ไป ต้อง จับ แปล
 ทั้ง แท้ คั่น ข้าง ใหม่ ไป อีก เป็น วิถี ที่ ขาด อยู่ ยัง ไม่ เป็น การ สมควร
 แก่ ความ ขำ รุ่ง รุก หนอง การ ศึกษา พระ ปริยัติ ขรรณ ให้ เร็ว ที่ ขึ้น
 มี พระ ราชา ประสงค์ จะ ทรง ขำ รุ่ง การ ศึกษา พระ ปริยัติ ขรรณ ให้
 เร็ว สืบ ไป จึง ทรง พระ กรุณา ไป รุก เกล้า ให้ แก่ ไซ การ แปล
 พระ ปริยัติ ขรรณ ตาม ราชา ประ เณร เณร ที่ สม เจริญ พระ ราชา คณะ
 แล พระ ราชา คณะ ผู้ เป็น แม่ กะ ของ มด ผู้ ได้ ไป ศึกษา ตาม พระ
 บรมราช ปณิธาน ที่ ตั้งไว้ คราว ใด ก็ ย้าย และ ขาด ต่อ มา ยาว ๑ ปี แปล ซึ่ง จะ ให้

เล่ม ๗ ถัดจาก แปล พระปริยัติ ขรรณ หน้า ๒๕๘๘

เป็น การ สกวกเร็ว ขึ้น แล ให้ ได้ แปล ทักขี เพื่อ ที่ จะ ได้ อุก
ทนต์ พระ สงฆ์ สามเณร ที่ เล่า เวียน พระ ปริยัติ ขรรณ ให้ มีความ
อุสาหะ เล่า เวียน พระ ปริยัติ ขรรณ แล การ คัดเอา ให้ เจริญ การ
เป็น คุณ ปลูก การ แก่ พระ พุทธ ศาสนา สืบ ไป จึง ทรง พระ กรุณา ไป รก
เกล้าฯ ให้ เสนาบดี กระ ทรวง ขรรณ การ ทรา กฏ เป็น ข้อ มังคัย
ในการ แปล พระ ปริยัติ ขรรณ ใน สยาม ไว้ ทั้ง แต่ รัตนโกสินทรศก
๑๑๗ ทั้ง ต่อ ไป นี้

แม่ กอง ผู้ ได้

ข้อ ๑ ในการ แปล พระ ปริยัติ ขรรณ ใน สยาม ครั้ง นี้ ทรง พระ
กรุณา ไป รกเกล้าฯ ให้ สมเด็จ พระ วัฒนวิธ สุกตน์ เทพ วราราม
เป็น แม่ กอง คัก สิ้น เก่ง ขาค รับ ผิด ชอบ ในการ สอน ได้ แปล พระ
ปริยัติ ขรรณ ที่ จะ ให้ ได้ วิชา เวียน ทรง คุณ วุฒิ สมควร แก่ ภูมิ
เล่า เวียน สืบ ชาติ พระ ศาสนา แล สมเด็จ พระ พุทธ โฆษาจารย์
วิเศษ ขรรณ เป็น แม่ กอง กับ พระ ราชา คณะ ผู้ ใหญ่ ผู้ น้อย เป็น
ผู้ ได้

กำกับ ประ โยค

ข้อ ๒ พระ ราชา คณะ ต้อง ผลัก เปลี่ยน กัน กำกับ ประ โยค วัน ละ
๒ รูป พร้อม ด้วย เจ้า พนักงาน เมื่อ มี ข้อ ยั่วยุ เกิด ขึ้น
จะได้ เป็น พยาน ในการ กำกับ ประ โยค นี้

จับ ประโยคใน สนาม

ข้อ ๓ ประโยค ๑ ประโยค ๒ ประโยค ๓ นั้น ให้แม่กองผู้
 ทักสินเกิด ขาค จับ ประโยคมาไว้ใน สนาม ให้พระ สงฆ์
 สามเณร ผู้แปล เข้าจับใน สนามเวลาเพนแล้ว เมื่อ จับได้ประโยค
 ไก ก็ให้ดูหนังสือใน สนามที่เจ้าพนักงาน แดพระ ฉานานุกรม
 กำกับ อยู่ นั้น จน ถึง เวลา ประชุม พระ ราชาคณะ ที่ จะ ได้ เข้า
 แปลในเวลา ย่ำ ๒ โมง ไปจน เวลา ๒ โมง หรือถ้าแม่กองผู้ทัก
 สินเกิด ขาค เห็น ควร จะ เลื่อนเวลาอีก ก็ ได้

ขอมให้จับ ประโยคใหม่

ข้อ ๔ พระ สงฆ์ สามเณร ผู้แปล เข้าจับ ประโยค นั้น ถ้าจับ
 ได้ประโยคเป็น ลานที่มี คาลาวัน ทั้ง ลาน ไม่มี ไวย ขากรณ์แล้ว
 ถ้าผู้แปล สมัก จะ แปล ก็ได้ ถ้าไม่สมักแม่กองผู้ทักสินเกิด ขาค
 จะ ปรึกษา อธิบดี ธรรม สังฆการี ขอมให้จับ ประโยค ใหม่ก็ได้

กำหนดเวลา แปล

ข้อ ๕ กำหนดเวลา เข้าแปล นั้น ได้ หรือ ตก เพียง ๕๐ นาที
 แต่ ว่า ถ้าแม่กองผู้ทักสินเกิด ขาค กับ อธิบดี ธรรม สังฆการี เห็น
 ว่าผู้เข้า แปล จะ แปล ได้ แต่ นาฬิกา เกิน ไป เพียง ๔ นาที ก็ ขอม
 ได้เป็น แปล ได้

ออก แก้ว

ข้อ ๖ ผู้เข้าแปล จะ ออกไปมากก็ได้ขึ้นจน ๓๐ นาที แต่แม่กอง

ผู้ตกสิน เกิดขาด เห็น ว่าผู้แปล มีภูมิรู้ จะแปลได้

จะ ขอม

ให้ออก แก้อีก คน ๑ เป็น ๔ คน ก็ได้

ผู้แปล ต้อง ลง ชื่อ ใน สมุท ตาม เวลา ที่ มา

ข้อ ๗ พระ สงฆ์ สามเณร ผู้ เข้า แปล นี้ จะ มา จำ นลาก ตาม
กำหนด วันที่ แปล นั้น เมื่อ มา ใน สนาม แล้ว ให้ลงนาม แล
เวลา ใน สมุท สำหรับ ลง ชื่อ นี้ เพื่อ จะ ได้ เข้า แปล ตาม ลำดับ ที่
มา ก่อน แปล มา หลั

ห้ามไม่ให้เปลี่ยน

หนังสือ ที่ จำ ประ โยค ได้ แล ชัก ช้อม

ข้อ ๘ ผู้ ที่ จำ ประ โยค ไป แล แล้ว นั้น ห้ามไม่ให้เปลี่ยน หนังสือ
ที่ จำมานั้น แล ชัก ช้อม กับ ผู้รู้ หรือ ช้อน บั กะ เลียน เข้า มา
ใน สนาม ถ้า ผู้แปล ไม่ ประ พฤติ ตาม ข้อ ห้าม นี้ จำ ได้ พิจารณา
เป็น สจ ให้ ได้ เลีย จาก สนาม ไม่ ให้ เข้า แปล อีก ต่อ ไป ส่วน ผู้ที่
ช้อม ให้ กับ ผู้แปล ใน สนาม หรือ นำ หนังสือ มา เปลี่ยน ฤา ให้
กะ เลียน นั้น ถ้า เป็น พระ สงฆ์ ได้ แม่ กอง แล ผู้ ได้ ประ ชุม ตก สิน
ลง ทะหนก ขรรณ ตาม สม ควร ถ้า เป็น ขรรณ ให้อธิษทึ กรม สจ ข
การี จาก ลง รว ยงาน ทูล เก จ้า ร ถวาย สุก แล แล้ว แต่ จะ ทรง พระ
กรุณา ไป รุ กเกล้า

ยอมให้แปลประโยคต่อ

ข้อ ๔ พระสงฆ์สามเณร ผู้ที่จะเข้าแปลนั้น ถ้าเป็น ผู้ใดที่เคย
เข้าแปลใน สยาม ซึ่ง แม่กองแลผู้ใด รู้จักชื่อ รู้จักตัว ที่ใด
เคย แปลตกใน ประโยค ๒ หรือ ประโยค ๓ นั้นจนแล้ว ก็ได้
แปล ประโยค ต่อ ขึ้นไป ไม่ต้อง แปลซ้ำ ประโยค ที่ใดแล้ว เป็น
ต้นว่า แปล ประโยค ๑ ได้แล้ว ตกใน ประโยค ๒ ก็แปล ประโยค
๒ ต่อไป ถ้าแปลได้ ใน ประโยค ๑ ประโยค ๒ แล้ว ตกใน ประ
โยค ๓ ก็แปล ประโยค ๓ ต่อไป การที่จะให้แปล ประโยค ที่
ตกเท่านั้น ให้นับเมื่อ แปลใน สยาม ที่ เป็นครั้งแรก

๕ ขาด ในการ แปลงได้แก่ ตก

ข้อ ๑๐ พระสงฆ์สามเณร ผู้เข้าแปล เมื่อ แปลจบประโยชน์
 ลงแล้ว ให้แม่ของผู้ตก สิ้นเกิด จากแม่ของผู้ ได้ฤกษ์ยา
 จากว่า ผู้ที่เข้าแปลนั้น แปลได้ฤกษ์ วัฏเฐนอย่าง ที่ ๑ ฤกษ์
 ๒ ฤกษ์ ที่ ๓ แลที่ ตก ก็เหมือน กัน ตกด้วยเหตุใดแล้วให้ลง
 ในหมายเหตุ รายงานเสมอไป

ให้ปกาศนิยัตน

ข้อ ๑๑ ในการแปลพระปริยัติธรรมครั้งนี้ แลสืบไปพระ
สงฆ์ตามเถร ที่เข้าแปลได้เพียงพระ โยคโค เป็นที่สุด ทั้ง
แต่พระ โยคโคถึงพระ โยคโคก็ได้แล้วแห่งอันผู้ทักสินธุช จาก ได้

เล่ม ๗ ลักษณะ แปล พระปริยัติธรรม หน้า ๒๕๙๓
ประกาศ นิยัตถ์ ไว้เป็น สำคัญ ตามชั้น ประโยคที่ แปลไว้ที่ สุด
ใน ประกาศ นิยัตถ์ นั้น ให้ ประทับ ทรา แม่ กอง ทัก สิ้น เกิด จากไว้
ที่ ชื่อ ผู้ แปล อธิปัตติ กรรม สงฆการี ประทับ ทรา เสนา ขรรณ จักร
ไว้ที่ ศุภมาศ วัน นี้ เป็น สำคัญ

แปล ประโยค นิยัตถ์ ตาม วิธี เติม

ข้อ ๑๒ ขา เวียน เก่า ที่ จะ เข้า แปล ประโยค นิยัตถ์ ทั้ง แก่
ประโยค ๔ ขึ้นไป โดย ลำดับ ให้ ไป รับ ผลาก ที่ เจ้า ประคุณ สม เกียรติ
พระ ลังฆราช วัดราช ประภีร์ แล้ว จึง มา แปล ใน สยาม กำหนด
ตาม เวลา ที่ แปล นั้น ตาม วิธี เติม พระ สงฆ์ ทาม เสนา ใหม่ ที่
แปล ประโยค ๓ ได้ เป็น ขา เวียน แล้ว ถ้า จะ เข้า แปล ประโยค
นิยัตถ์ ก็ ให้ เข้า แปล ต่อ ท้าย ขา เวียน เก่า ตาม ลำดับ

ขึ้นหา ขัก ข้อง ให้ ทัก สิ้น เกิด จาก ไป ที่ เกียว

ข้อ ๑๓ ถ้า จะ มี ข้อ ขึ้นหา เกิด ขึ้น นอก จาก กฎ ข้อ ขัก ข้อง นี้
แล้ว ก็ ให้ แม่ กอง ผู้ ทัก สิ้น เกิด จาก ปลูก ขา พร้อม ท้าย แม่
กอง แด ผู้ ไต่ กับ อธิปัตติ กรรม สงฆการี ที่ จะ ให้ ทัก สิ้น ขึ้น จาก ใน
ข้อ ขึ้นหา ที่ ขัก ข้อง นั้น ให้ สำ เร็จ ไป อย่า ให้ เป็น ที่ ทัก ขัก ไก่
แล้ว ให้ จด ลง รายงาน ไว้

เลิก ถอน แก้ว ให้ เติม เติม ข้อ ขัก ข้อง

ข้อ ๑๔ กฎ ข้อ ขัก ข้อง ให้ ทัก สิ้น เกิด จาก แปล พระ ปริยัติ ธรรม ใน

สนามนี้ ถ้าแม่กองแล ผู้ใดได้ไปถูกขยาอธิปัตติกรรมสังฆการี ผู้
กำกับ เห็นสมควรที่จะ แก้อไข หรือ เพิ่มเติมเลิกถอน ข้อ หนึ่ง ข้อ
ใดที่ ขัด ข้อง ฤๅควรเพิ่มเติมได้ ต้อง ตาม การ ตาม สมัย แล้ว
เสนอ เสนายกิ กระทรวง ขรรณ การ เห็น ชอบ นำความ ขึ้น กรวย
บังคมทูล พระ กรุณา ทราบ ฝ่าละออง ชูลิ พระ บาท พระ ราชทานพระ
บรม ราชานุญาตแล้ว ก็ให้เลิก ถอน ได้หรือ ใช้เป็น กฎ ข้อ บังคับ
เพิ่มเติม สืบ ไป

เจ้าพนักงานกำกับแลขึ้นรายงาน แปล

ข้อ ๔๔ อธิบดี กรม สังฆการี ผู้กำกับ การ แปล พระ ปริยัติ
ขรรณ เป็น ผู้อำนวยการ ส่วนพระวาศ ในสนาม มีอำนาจ ที่จะ
ไปถูกขยาหาฤๅ ด้วย แม่ กองผู้ใด แล ตั้ง การ แก่เจ้า พนักงาน ขึ้น
ที่เกี่ยว ในการ แปล พระ ปริยัติ ขรรณนี้ ให้จัด การ ทำ การ ตาม
เคย แก่นำ ที่ได้เรียบร้อย แลให้ทำรายงาน การ แปล พระ ปริยัติ
ขรรณเสนอ ท่อเสนายกิ กระทรวง ขรรณ การ เพื่อ ที่จะ ได้นำความ
กรวยบังคมทูล พระ กรุณาทราบได้ฝ่าละออง ชูลิ พระ บาท ทุกวัน
ไป กว่า จะ เสร็จ การ แปลพระ ปริยัติ ขรรณ

ประกาศ มา ณ วันที่ ๑ กุมภาพันธ์

รัตนโกสินทรศก ๑๑๗

ทั้งตำบล ที่ ๆ ไร่จะ คง ทั่ว ให้ ชัก เรน เจ้า ภาษี ผืน ใน กรุงเทพมหานคร
เมื่อ ใด รับ หนังสือ ของ ผู้ ที่ ขอ อนุญาต แล้ว ต้อง ทำ เป็น ทาง ว่า
รวม ขึ้น ต่อ เจ้าพนักงาน ภาษี ผืน ใน มณฑล หัว เมือง ให้ ขึ้น ต่อ
ผู้ ที่ ใด รับ อำนาจ ของ เสนาบดี กระทรวง พระ คลัง มหา สมบัติ ใน
หัว เมือง เมื่อ ผู้ มี อำนาจ อัน กล่าว แล้ว เห็น สมควร จะ ใด ออก ใบ
อนุญาต ให้ ตั้ง ไร่ ขาย ผืน ตาม สมควร • ไร่ ถ้า ผู้ ใด ไม่
ได้ รับ ใบ อนุญาต บังอาจ ตั้ง ไร่ ขาย ผืน สูบ ผืน พิจารณา ใด
ความ จริง ต้อง ประณาม ทำ ผืน เจื่อน ค่า ชรรม เนียม ใบ อนุญาต
ต้อง เสีย ฌบัตระ ๑ บาท

๒ ใบ อนุญาต ขาย ผืน มี สอง อย่าง อย่าง ที่ ๑ คือ ยี่ ไร่ ให้
มี ผืน คง อยู่ ใน ไร่ ใด หนึ่ง ไม่ เกิน ๒๐๐ ตำลึง ไร่ จะ ขาย ให้
แก่ ผู้ ใด เป็น ราย ย่อย ไม่ ใด ต้อง ขาย ครั้ง หนึ่ง ไม่ ทำ กว่า หนึ่ง
๑๐ ตำลึง จะ ให้ ผู้ ใด สูบ ใน ไร่ ใด ไม่ ใด อย่าง ที่ ๒ คือ ไร่
ย่อย ให้ มี ผืน คง อยู่ ใน ไร่ ใด หนึ่ง ไม่ เกิน กว่า ๑๐ ตำลึง ไร่ จะ
ขาย ใด หนึ่ง ราย ย่อย ฤา ผู้ ใด สูบ ใน ไร่ ใด หนึ่ง แต่ จะ ขาย ครั้ง หนึ่ง เกิน
กว่า ๑๐ ตำลึง ไร่ ไม่ ใด ถ้า ผู้ ใด มี ผืน มาก กว่า กำหนด ก็ ใด
ฤา ขาย ผืน มาก น้อย กว่า กำหนด ก็ ใด เมื่อ พิจารณา ใด ความ จริง
ต้อง ประณาม ทำ ผืน เจื่อน แต่ ผืน หนึ่ง ต้อง วิว แล ห้าม ไม่ ให้ ขาย
สืบ ไป

ถ้า ขาย ผืน ต้อง มี ภาระ ฌบัตระ ฌบัตระ ตาม ใบ

อนุญาต แล ซื่อ ยี่ หื้อ ก้วย กระงาน บ้าย นั้น จะ ต้อง ที่ ทรา เจ้า
ภาษี่ แล เจ้าพนักงาน ก้วย

๓ รากา ฝน ชุก ที่ เจ้าภาษี่ จะ ขาย ให้ แก่ ผู้ รบ ใน อนุญาต ก็ ก็
ๆ ผู้ รบ ใน อนุญาต จะ ขาย ให้ แก่ ร้าน ย่อ บก็ ก็ ขาย ให้ แก่ ผู้ รบ
ก็ ก็ ต้อง ขาย ตาม อัตรา ไม่ ให้ ถูก ฎา แพง เกิน กว่า อัตรา ซึ่ง
เสนาบ ก็ ไ้ กำหนด อนุญาต ไว้ ข้าง ท้าย ประการ นี้ ถ้า ผู้ใด
ขาย เกิน กำหนด ต้อง ปรัย ตาม พระ ราช บัญญัติ เว้น ไว้ แต่ เสนา
บก็ จะ อนุญาต ให้ แก่ อัตรา ใหม่ แล้ว จึง จะ ขึ้น ลกรากา ไ้

๔ เจ้าภาษี่ ฝน ต้อง ซื่อ ฝน คิม ของ หลวง ซึ่ง เจ้าพนักงาน จะ
ขาย ให้ แก่ แห่ง เทียว ตาม รากา ซึ่ง เจ้าพนักงาน จะ กำหนด ให้
เมื่อ เวลา ว่า ภาษี่ ถ้า เจ้าภาษี่ นำ เขา ฝน เถื่อน ซึ่ง ไม่ ใช้ ฝน ของ
เจ้าพนักงาน มา จำหน่าย ฎา ทำ ประการ ไ้ ๆ ซึ่ง พิจารณา ไ้
ความจริง ว่า เป็น ฝน เถื่อน ต้อง ปรัย ตาม พระ ราช บัญญัติ ภาษี่ ฝน
บ ๑๐๘ มาตรา ๒๔

๕ ฝน คิม ซึ่ง เจ้าภาษี่ ไ้ ซื่อ จาก เจ้าพนักงาน นั้น ถ้า จะ พา
ไป หัก เมือง ไค มณฑล ไค ซึ่ง เป็น ท้อง ที่ เขต รแขวง ของ ตัว เมื่อ
จะ รบ ฝน ไป จาก เจ้าพนักงาน ต้อง ขว หนังสือ ของ เจ้าพนักงาน
(ใบชน) กำกับ ไป ก้วย ใบชน ต้อง มี ชื่อ ผู้ พา ฝน แล จำนวน
ฝน จะ ขาย ไป เมือง ไหน ไคย ทาง ไค ออก เวื่อ เมื่อ ไ้ ให้ ชัก เณ
เมื่อ ไป การ บริบ ท้อง ไค ไ้ ขน ฝน ไ้ จัก พัก ณ ฝน ทาง ซึ่ง

๘ โรงต้มฝิ่นแลร้านขายฝิ่น จะต้องทำขานูชีโคบ เข็กเผย
ถ้าเสนาบดี กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ฤๅ ผู้ที่ไ้รับอำนาจ
ของเสนาบดี กระทรวงพระคลัง ะให้ผู้ใด มาตรวจ การ กัก
ฤๅ ะมาประจำอยู่ที่โรงต้มฝิ่น กัก ะเจ้าภาษีสันร้านขายฝิ่น
ต้องยอมให้ตรวจให้ดู การ ทุกสิ่งทุกอย่าง โคบ ไม่ชักขวาง

๙ การต้มฝิ่น เจ้าพนักงาน ะกำหนดเป็น อัตราต้ม ชัน
เหลว ตามวิธี ซึ่ง ะตกลงได้

๑๐ กฎหมายข้อบังคับภาษีสันเพิ่มเติม ปี ๑๑๔ นั้น ให้ยกเลิก
เลิกเสียไม่ใช้ต่อไปตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน วันทโนสินทรศก ๑๑๘

หอรัษฎากรพิพัฒน์

ประกาศมาณวันที่ ๘ มกราคม วันทโนสินทรศก ๑๑๗

หม่อมเจ้าบีบบัณฑิต นารด

อัตราราคาฝิ่นสุก

๑ มณฑลพิษณุโลกย์ เลียงหุนหนักกำลังหนึ่ง ราคา
ทั้งแก่ ๓ บาท ๔๕ อัฐ ถึง ๕ บาท สี่หุนหนักกำลังหนึ่ง
ราคาทั้งแก่ ๓ บาท ๓๒ อัฐ ถึง ๔ บาท ๔๕ อัฐ

๒ มณฑลนครสวรรค์ เลียงหุนหนักกำลังหนึ่ง ราคา
ทั้งแก่ ๓ บาท ๔๘ อัฐ ถึง ๔ บาท สี่หุนหนักกำลัง
หนึ่ง ราคาทั้งแก่ ๓ บาท ๓๒ อัฐ ถึง ๔ บาท ๔๘ อัฐ

พิพิธภัณฑศาลไท

๓ มณฑลนครราชสีมา เลี้ยงขุนหมื่นกำลังหนึ่ง รากาทั้ง
 แก่ ๓ บาท ๔๘ อัฐ ถึง ๔ บาท สี่ขุนหมื่นกำลังหนึ่ง
 รากาทั้งแก่ ๓ บาท ๓๒ อัฐ ถึง ๔ บาท ๔๘ อัฐ

๔ มณฑลราชบุรี เลี้ยงขุนหมื่นกำลังหนึ่ง รากาทั้ง
 แก่ ๓ บาท ๔๘ อัฐ ถึง ๔ บาท สี่ขุนหมื่นกำลังหนึ่ง
 รากาทั้งแก่ ๓ บาท ๓๒ อัฐ ถึง ๔ บาท ๔๘ อัฐ

๕ มณฑลนครไชยศรี เลี้ยงขุนหมื่นกำลังหนึ่ง รากา
 ทั้งแก่ ๓ บาท ๔๘ อัฐ ถึง ๔ บาท สี่ขุนหมื่นกำลังหนึ่ง
 รากาทั้งแก่ ๓ บาท ๓๒ อัฐ ถึง ๔ บาท ๔๘ อัฐ

๖ มณฑลกรุงเก่า เลี้ยงขุนหมื่นกำลังหนึ่ง รากาทั้ง
 แก่ ๓ บาท ๔๘ อัฐ ถึง ๔ บาท สี่ขุนหมื่นกำลังหนึ่ง
 รากาทั้งแก่ ๓ บาท ๓๒ อัฐ ถึง ๔ บาท ๔๘ อัฐ

๗ มณฑลปราจีน เลี้ยงขุนหมื่นกำลังหนึ่ง รากาทั้ง
 แก่ ๓ บาท ๔๘ อัฐ ถึง ๔ บาท สี่ขุนหมื่นกำลังหนึ่ง
 รากาทั้งแก่ ๓ บาท ๓๒ อัฐ ถึง ๔ บาท ๔๘ อัฐ

๘ มณฑลชุมพร เลี้ยงขุนหมื่นกำลังหนึ่ง รากาทั้ง
 แก่ ๓ บาท ๔๘ อัฐ ถึง ๔ บาท สี่ขุนหมื่นกำลังหนึ่ง
 รากาทั้งแก่ ๓ บาท ๓๒ อัฐ ถึง ๔ บาท ๔๘ อัฐ

๙ มณฑลนครศรีธรรมราช เลี้ยงขุนหมื่นกำลังหนึ่ง
 รากาทั้งแก่ ๓ บาท ๔๘ อัฐ ถึง ๔ บาท สี่ขุนหมื่น

พิพิธภัณฑ์ชาติไทยและห้องจดหมายเหตุ

กำลังหนึ่ง ราคาทั้งแก่ ๓ บาท ๓๒ อัฐ ถึง ๔ บาท ๔๘ อัฐ

๑๐ มณฑลภูเก็ต เลี้ยงขุนหนักกำลังหนึ่ง ราคาทั้ง
แก่ ๓ บาท ๔๘ อัฐ ถึง ๔ บาท สี่ขุนหนักกำลังหนึ่ง
ราคาทั้งแก่ ๓ บาท ๓๒ อัฐ ถึง ๔ บาท ๔๘ อัฐ

๑๑ มณฑลกรุงเทพฯ เลี้ยงขุนหนักกำลังหนึ่ง ราคาทั้ง
แก่ ๓ บาท ๔๘ อัฐ ถึง ๔ บาท สี่ขุนหนักกำลังหนึ่ง
ราคาทั้งแก่ ๓ บาท ๓๒ อัฐ ถึง ๔ บาท ๔๘ อัฐ

๑๒ เมืองจันทบุรี เมืองตราด เมืองระยอง เมืองประจันต
คีรีเขตร เลี้ยงขุนหนักกำลังหนึ่ง ราคาทั้งแก่ ๓ บาท ๔๘ อัฐ
ถึง ๔ บาท สี่ขุนหนักกำลังหนึ่ง ราคาทั้งแก่ ๓ บาท
๓๒ อัฐ ถึง ๔ บาท ๔๘ อัฐ

มีรับสั่งพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นมหินทรราชนครินทร์
เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ได้ประกาศให้ทราบทั่ว
กันว่า การทำภาษีขึ้นซึ่งได้ประกาศแก้ไขเพิ่มเติม เมื่อ
วันที่ ๘ มกราคมรัตนโกสินทรศก ๑๑๗ นั้น ยังเป็นการ
บกพร่องอยู่ บางข้อหาเพ่งพอนแก่ความสทกไม่ จึงโปรด
ให้แก้ไขเพิ่มเติม ครั้งต่อไปนี้ คือ

๑ การประกาศเดิมข้อ ๒ ซึ่งมีว่า ใบอนุญาตขายขึ้นอย่างใดหนึ่ง
(ข้างนี้) ให้มีขึ้นคงอยู่ในวันใดหนึ่งไม่เกินกว่า ๒๐๐ กำลังเงินนี้
ถ้าผู้ขายใบอนุญาตวันหนึ่งขึ้นอย่างใด ๑ ข้ออยู่ในวันใดวันหนึ่ง

มณฑลนั้น ๆ ซึ่งอยู่ต่างประเทศเป็นการลำบากในการขนส่งทางไปมา
ทำให้มีผู้ตั้งร้านอยู่ที่ใดก็ได้ไม่เกินหนึ่ง ๒๐๐๐ คำถึงเงิน

๒ อัตราภาษีเงินสุก ซึ่งมีอยู่ข้างซ้ายซ้ายนี้ให้ยกเสีย
ให้ใช้ตามอัตราใหม่ ทั้งต่อเป็น

ข้อความใด ๆ ที่มีไว้บอกแก่ผู้ใดในที่นี้ ให้คงใช้ตามที่มี
มาแล้วแต่เดิมทุกข้อทุกประการ

กระทรวงการพาณิชย์

ประกาศ มาตราวันที่ ๓๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

หม่อมเจ้าปิยะภักดีนาวร

ราชปลัดทูลฉลอง

อัตราภาษีเงิน

๑ มณฑลพิษณุโลกยี่สิบสี่แห่ง หกแห่งคำถึงหนึ่ง รากาตั้ง
แต่ ๔ บาท ถึง ๖ บาท สี่แห่งคำถึงหนึ่ง รากา
ตั้งแต่ ๓ บาท ๔๘ อัฐ ถึง ๔ บาท ๔๘ อัฐ

๒ มณฑลนครสวรรค์ สิบสี่แห่ง หกแห่งคำถึงหนึ่ง รากาตั้ง
แต่ ๔ บาท ถึง ๖ บาท สี่แห่งคำถึงหนึ่ง รากา
ตั้งแต่ ๓ บาท ๔๘ อัฐ ถึง ๔ บาท ๔๘ อัฐ

๓ มณฑลนครราชสีมา สิบสี่แห่ง หกแห่งคำถึงหนึ่ง รากา
ตั้งแต่ ๔ บาท ถึง ๖ บาท สี่แห่งคำถึงหนึ่ง รากา
ตั้งแต่ ๓ บาท ๔๘ อัฐ ถึง ๔ บาท ๔๘ อัฐ

- ๕ มณฑลราชบุรี เสียงขุนหนัก คำถึง หึ่ง ราค
ทั้งแท้ ๔ บาท ถึง ๖ บาท สี่หุนหนัก คำถึง หึ่ง ราค
ทั้งแท้ ๓ บาท ๔๔ อัฐ ถึง ๕ บาท ๔๔ อัฐ
- ๕ มณฑลนครราชสีมา เสียงขุนหนัก คำถึง หึ่ง ราค
ทั้งแท้ ๓ บาท ๔๔ อัฐ ถึง ๕ บาท ๓๒ อัฐ สี่หุน
หนัก คำถึง หึ่ง ราคทั้งแท้ ๓ บาท ๓๒ อัฐ ถึง ๕ บาท ๑๖ อัฐ
- ๖ มณฑลกรุงเก่า เสียงขุนหนัก คำถึง หึ่ง ราค
ทั้งแท้ ๓ บาท ๔๔ อัฐ ถึง ๕ บาท ๓๒ อัฐ สี่หุน
หนัก คำถึง หึ่ง ราคทั้งแท้ ๓ บาท ๓๒ อัฐ ถึง ๕ บาท ๑๖ อัฐ
- ๗ มณฑลปราจีน เสียงขุนหนัก คำถึง หึ่ง ราค
ทั้งแท้ ๓ บาท ๔๔ อัฐ ถึง ๕ บาท ๓๒ อัฐ สี่หุน
หนัก คำถึง หึ่ง ราคทั้งแท้ ๓ บาท ๓๒ อัฐ ถึง ๕ บาท ๑๖ อัฐ
- ๘ มณฑลชุมพร เสียงขุนหนัก คำถึง หึ่ง ราค
ทั้งแท้ ๓ บาท ๔๔ อัฐ ถึง ๕ บาท ๓๒ อัฐ
- ๘ มณฑลนครศรีธรรมราช เสียงขุนหนัก คำถึง หึ่ง
ราคทั้งแท้ ๓ บาท ๔๔ อัฐ ถึง ๕ บาท ๓๒ อัฐ
- ๑๐ มณฑลภูเก็ต เสียงขุนหนัก คำถึง หึ่ง ราค
ทั้งแท้ ๓ บาท ๔๔ อัฐ ถึง ๕ บาท ๓๒ อัฐ
- ๑๑ มณฑลกรุงเทพ ฯ เสียงขุนหนัก คำถึง หึ่ง ราค
ทั้งแท้ ๓ บาท ๔๔ อัฐ ถึง ๕ บาท สี่หุนหนัก คำถึง หึ่ง

หน้า ๒๖๐๔

อภัยชนม์ บัณฑิต ลักลอบ ตีตราไม้

เล่ม ๗

ราคาทั้งแท้ ๓ บาท ๓๒ อัฐ ถึง ๔ บาท ๔๘ อัฐ

๑๒ มณฑล จันทบุรี คือ เมืองจันทบุรี เมืองตราด
เมืองระยอง เมืองประจันตคีรีเขตร เสี่ยงหนุหนัก คำลึ่ง ทิ้ง
ราคาทั้งแท้ ๔ บาท ถึง ๖ บาท สี่หูหนุหนัก คำลึ่ง ทิ้ง
ราคาทั้งแท้ ๓ บาท ๔๘ อัฐ ถึง ๕ บาท ๔๘ อัฐ

พระราชบัญญัติ บัณฑิต ลักลอบ ตีตราไม้

พระบาทสมเด็จพระ ปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้
ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

ด้วยได้ทรงทราบโดยฉันทของ ข้าราชการว่า ไม้สักที่ซื้อ
ขาย กันใน บ้านเมืองเวลานี้ มี ราคา ขึ้น กว่า แต่ก่อนเป็น อัน มาก
พาให้คนบางจำพวกประพฤติการทุจริต ทำควมควาซื้อเหล็กลัก
ลอบ ตีตราไม้จนเสีย ซึ่งมิใช่ของ คนนำมาซื้อขาย ทำให้ลูกค้า
ไม้จนเสียที่ค้าขายโดยสุจริต ทั้งขาดผลประโยชน์เป็นอันมาก
ทั้งเป็นเหตุให้เกิดคดีในโรงศาล ด้วยเรื่องควมตราประจำ
กันไม้จนเสีย มาก ขึ้น กว่า แต่ก่อน จึง ทรงพระ ราชดำริห์เห็นว่า
ควรมีพระราชบัญญัติสำหรับ บัณฑิต การลักไม้จนเสีย โดย
วิธีลอบ ตีตราประจำ กัน เพื่อ บัณฑิต ลูกค้า ซึ่งทำไม้ และ
ซื้อขายไม้โดยสุจริตได้ทราบโดยทั่วกัน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้

เล่ม ๗ ลักษณะ ผู้บัญชาการกรมยุทธนาธิการ หน้า ๒๖๐๕

ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติไว้ กง ก่อไขนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า พระราชบัญญัติ
ต้อง กั้นการลักลอบที่ตราไว้

มาตรา ๒ ตั้งแต่วันลงในพระราชบัญญัตินี้สืบไป ห้าม
มิให้ผู้ใด ผู้หนึ่ง ที่ตราประจำตัวนี้ ซึ่งไม่ใช่ของ ตนโดย
ชอบธรรม คือมิใช่ซึ่งตนมีได้ ซื้อหรือไ้รับมาจากผู้อื่น ซึ่ง
เป็นเจ้าของมันนี้โดยชอบธรรม

มาตรา ๓ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดลักลอบที่ตราประจำตัวนี้ ซึ่ง
มิใช่ของ ตนโดยชอบธรรมพิจารณาถึงความจริง ให้ปรับไหม
ตามจำนวนไม้ คันหนึ่งเป็นเงินไม่เกิน ๑๐๐ บาท หรือให้จำขัง
ไม่เกิน ๓ เดือน หรือทั้งปรับและจำขังทั้งสองสถาน แลให้
ริบไม้ขนสัก ที่ต้องลักลอบที่ตรานั้นเป็น ของ หลวงก้วย

มาตรา ๔ ให้เสนาบดี กระทรวงมหาดไทย เป็นเจ้าหน้าที่
รักษาพระราชบัญญัตินี้

ประกาศ มาณวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๑๗
เป็นวันที่ ๑๑๐๖๒ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

ประกาศเปลี่ยนผู้บัญชาการกรมยุทธนาธิการ

มี พระบรมราชโองการ ในพระบาท สมเด็จพระปรมินทรมหา

จุฬาลงกรณ์ พระวรวงศ์เธอ เจ้าจอมแก้ว ทั่ว ท้าวสุเทวี เสด็จ
พิพิธภัณฑสถานไทยและหอจดหมายเหตุ

หน้า ๒๖๐๖ ลักษณผู้บัญชาการ กรมยุทธนาธิการ เล่ม ๗
ให้ประกาศให้ทราบทั่วกัน ว่า

สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระ
ภาณุพันธุวงศ์วรเดช ซึ่งเป็นผู้บัญชาการ กรมยุทธนาธิการ
ได้กราบบังคมทูลทูลเกล้าฯ ถวายราชการทราบใน
ในหน้าที่กรมยุทธนาธิการ ยังว่าง ไม่มีผู้บังคับบัญชาการ
ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้า
กรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์ เสนาบดีกระทรวงพระกลาโหม มารับ
ราชการ ตำแหน่งผู้บัญชาการ กรมยุทธนาธิการ ต่อมา ยักนี้
ถึงกำหนดที่สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์
กรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช หยุดพักราชการแล้ว จึงทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เข้าทรงรับตำแหน่งหน้าที่ผู้บัญชาการ
กรมยุทธนาธิการ ตามเดิม ส่วนหน้าที่ราชการในกระทรวง
พระกลาโหม ที่ให้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยามนตรี
สุริยวงศ์ เป็นตัวแทนอยู่นั้น โปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าน้อง
ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์ กลับไปรับราชการ
ในตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพระกลาโหมตามเดิม ให้ผู้ที่ออก
พระนามมานี้ รับราชการตามตำแหน่งที่ว่ามานี้ ทั้งแต่เดือน
เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๘ สืบไป

ประกาศมาณวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก ๑๑๘
เป็นวันที่ ๑๐๐๖๓ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

พระราชบัญญัติ ระเบียบบรรดาศักดิ์

พระบาท สมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการ ดำรัส เหนือเกล้าฯ สั่งว่า บรรดาศักดิ์ ข้าราชการ ฝ่ายทหาร แล พลเรือน ตาม ขวมนิยม กรมศักดิ์ ก็เดิม ยังหา ได้มีระเบียบ เทียบ เคียง กัน เป็น ยุติ ไม่ จึง ทรง พระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติ ระเบียบ บรรดาศักดิ์ ไว้ เพื่อ จะ ให้ เป็น ระเบียบ เรียบร้อย ใน ที่ เฝ้า แล ใน ราชการ อย่าง อื่นๆ สืบ ไป ดังนี้

มาตรา ๑ บรรดาศักดิ์ ข้าราชการ ฝ่ายพลเรือน ให้ มี ระเบียบ เป็น ลำดับ กัน แล เทียบ ตรง กับ บรรดาศักดิ์ ข้าราชการ ฝ่าย ทหาร ดังนี้ คือ

ชั้นที่ ๑ เสมอกับนายพล

เอก ๑ เสนาบดี

๒ พระเจ้าประเทศราช

โท ๑ เจ้าพระยาเทศาภิบาล

๒ เจ้าพระยาสุรต่าน

๓ เจ้าพระยาออกจากเสนาบดี

ตรี ๑ พระยาวรวงศาธิราช ท. ๑,

๒ พระยาวังวาท ท. ๑,

พิพิธภัณฑสถานไทยและหอจดหมายเหตุ

๓ พระยาเทศาภิบาล

๔ เจ้าประเทศราช

๕ พระยาสุลต่าน

 ชั้นที่ ๒ เสนอด้วยนายพัน

เอก ๑ พระยา ท, ๑,

๒ พระยาจาง

๓ พระยาว่าราชการ เมือง ท, ๑,

๔ เจ้าอุปราช

๕ พระยาประเทศราช

๖ พระยารายมุกดา

โท ๑ พระยาเจ้ากรม

๒ พระเจ้ากรม

๓ ผู้ว่าราชการ เมือง

๔ เจ้าราชวงศ์

๕ พระยาอุปราช เมือง ประเทศราช

๖ พระราชามุกดา

ตรี ๑ พระ ปลัดกรม

๒ ศลวง เจ้า กรม

๓ ผู้ช่วยเทศาภิบาล

๔ เจ้าบุรีรัตน

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไทยและหอจดหมายเหตุ

๕ เจ้าราชบุตร

- ๖ พระยาราชวงษ์เมืองประเทศราช
 ๗ พระผู้ช่วยราชการเมืองประเทศราช

ชั้นที่ ๓ เสมอด้วยนายร้อย

- เอก ๑ ทลวงปลัดกรม
 ๒ ปลัดเมือง
 ๓ ขกมัยตรเมือง
 ๔ เจ้ามิสัญญาบัตรรองแห่งราชบุตร
 ๕ พระยาวิรัตนเมืองประเทศราช
 ๖ พระยาราชบุตร
 ๗ ผู้ว่าราชการเมืองชั้น
 ๘ ทลวงผู้ช่วยว่าราชการเมืองประเทศราช
- โท ๑ ผู้ช่วยในกระทรวงแลกรม
 ๒ ผู้ช่วยราชการเมือง
 ๓ ผู้ตรวจการในกองเทศาภิบาล
 ๔ นายอำเภอ (ตามพระราชบัญญัติปกครองท้องที่)
 ๕ พระยาแก้วสนาม
 ๖ กาไต่
- ตรี ๑ นายเวร
 ๒ ทลวงกรมการ
 ๓ ปลัดเมืองชั้น
 ๔ พ่อเมือง

มาตรา ๒ ต่อ ข้าราชการ ที่ให้ รับพระราชทาน สัญญาบัตรแล้ว จึงให้มี บรรพชาศักรัก เข้า ใน ระเบียบ ตาม พระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๓ เมื่อ ข้าราชการ ซึ่งมี บรรพชาศักรัก ชัน เกี่ยว กัน จะต้อง เรียง ลำดับ กัน ให้ กำหนด โดย ลักษณะ ดังนี้ คือ

อย่าง ที่ ๑ ผู้ ซึ่ง ใ้ ว่า กล่าว หรือ เปน เจ้าหน้า ที่ ใน ที่ ซึ่ง ที่ เปน ใหญ่ กว่า ผู้ มี บรรพชาศักรัก ชัน เกี่ยว กัน ซึ่ง มา แต่ ที่ ชัน มี ตัวอย่าง ดัง เช่น ผู้ ว่า ราชการ เมือง บรรพชาศักรัก ชัน เกี่ยว กัน หลาย คน พร้อม กัน อยู่ ใน เมือง ใด เมื่อ เรียง ลำดับ ผู้ ว่า ราชการ เมือง นั้น ย่อม เปน ใหญ่ กว่า ผู้ ว่า ราชการ เมือง อื่น เพราะ เหตุ ที่ เปน ผู้ ว่า ราชการ ที่ ชัน นั้น ถ้า หาก ว่า ลำดับ โดย อย่าง ที่ ๑ ยัง ไม่ ยุติ ให้ กำหนด ต่อ ไป โดย นั้น คือ

อย่าง ที่ ๒ ข้าราชการ มี บรรพชาศักรัก เสมอ กัน แต่ ยศ ต่าง กัน ให้ ผู้ มี ยศ สูง เปน ใหญ่ กว่า ผู้ มี ยศ ต่ำ ตัวอย่าง ดัง ผู้ มี บรรพชาศักรัก เปน ชัน เจ้า กรม ผู้ หนึ่ง เปน พระยา แล ผู้ หนึ่ง เปน พระ ให้ พระยา เปน ใหญ่ กว่า พระ ถ้า กำหนด ใน อย่าง นี้ ไม่ ยุติ ให้ กำหนด ต่อ ไป โดย นั้น คือ

อย่าง ที่ ๓ ข้าราชการ ฝ่าย ทหาร เปน ใหญ่ กว่า ฝ่าย พลเรือน ใน บรรพชาศักรัก ชัน เกี่ยว กัน มี ตัวอย่าง ดัง ใน เมือง หนึ่ง มี ผู้ ข้าราชการ ทหาร บรรพชาศักรัก ชัน นาย พัน โท แล ผู้ ว่า ราชการ เมือง หนึ่ง ก็มี บรรพชาศักรัก ชัน ๒ โท คือ เสมอ กับ พัน โท หนึ่ง ผู้ ข้าราชการ ทหาร ย่อม เปน ใหญ่ กว่า ผู้ ว่า ราชการ เมือง เพราะ

เป็นผู้ว่ากล่าว ท้อง ที่ เกี่ยว กัน แต่ ผู้หนึ่ง เป็น ข้าราชการ ฝ่าย
ทหาร ถ้าหากว่า กำหนดโดย อย่างที่ ๓ ไม่ยุติ ให้กำหนด ต่อ
ไปโดย นัยนี้ คือ

อย่าง ที่ ๔ ข้าราชการ บรรดาศักดิ์ เสมอ กัน ให้ข้าราชการ
การ ที่ ใ้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ชั้น สูง เป็นใหญ่
กว่า ข้าราชการ ที่ ใ้รับ พระราชทาน เครื่อง ราชอิสริยาภรณ์ ชั้น
ต่ำ มีตัวอย่าง ดัง เจ้ากรม มียศ เป็น พระยา เหมือน กัน ทั้ง ๓ คน
คนหนึ่ง ใ้รับ พระราชทาน เครื่อง ราชอิสริยาภรณ์ ชั้น ที่ ๓ คน หนึ่ง ใ้
รับ พระราชทาน ชั้น ที่ ๔ ให้ ผู้ที่ ใ้รับ พระราชทาน เครื่อง ราช
อิสริยาภรณ์ ชั้น ที่ ๓ เป็นใหญ่ กว่า ผู้ ใ้รับ พระราชทาน ชั้น ที่ ๔
ถ้า กำหนด โดย นัยนี้ ไม่ยุติ ให้ กำหนด ต่อ ไปโดย นัยนี้ คือ

อย่าง ที่ ๕ ข้าราชการ บรรดาศักดิ์ เสมอ กัน ให้ผู้ ใ้รับ
พระราชทาน สัญญาบัตร ชั้น นี้ ก่อน เป็นใหญ่ กว่า ผู้ที่ ใ้รับ
พระราชทาน ที่ หลัง

ประกาศ มา ณ วันที่ ๑๔ มีนาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๑๗
เป็น วันที่ ๑๙๐๘๓ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

พระราชบัญญัติแปลงชาติ รัตนโกสินทร ศก ๑๑๗

พระบาทสมเด็จพระปรมิเตร มหา พุทธาสงกรณ์ พระ รุทธอม
เบญจเกตุมาลย์ มี พระบรม ราช โอง การ ดำรัส เชื้อ เกตุมา ให้
ประกาศให้ทราบทั่วกัน

ด้วย พระ ภิรมย์ การ ภักดิ์ ผู้ มี ชื่อ แต่ กำนัน ว่า เซ เลสตัน
มา เวีย ซา เวีย ได้ ทำ เรื่อง ว่า ฎีกา ทูลเกล้าฯ ถวาย ว่า มี
ความ สวามิภักดิ์ เต็มใจ เป็น ข้า ทูลของ ชูลี พระ บาท อยู่ใน บังคับ
ฝ่าย สยาม แล ขอ พระ ราชทาน พระ ยารมี ปก เกล้า ให้ ได้
แปลง ชากี เป็น คน ใน บังคับ ไทย แท้ เช่น นั้น

ประการ หนึ่ง ความ กราบ ไ้ ฝ่า ของ ชูลี พระ บาท ว่า ผู้
ถวาย ฎีกา นี้ เปะ ผู้ มี อายุ เต็ม ขริบ ฤกษ์ แล้ว แล ผู้ ถวาย ฎีกา กับ
ทั้ง ยศ เป็น ผู้ ซึ่ง เกิด ภายใน กรุง สยาม แล เป็น ผู้ ซึ่ง ทั้ง ถิ่น ชวน
บ้าน เวียน อัน เป็น นิช อยู่ ภายใน พระ ราช อาณาเขต

อีก ประการ หนึ่ง ความ ประพฤติ ใน อดีต ภาย ของ ผู้ ถวาย ฎีกา
นี้ ก็ ได้ แล ทั้ง ความ หง รัก ภักดิ์ อัน เสมอ ซึ่ง ได้ มี ใน ราชการ
ตาม คำ แห่ง ที่ ได้ รับ พระ ราชทาน เป็น มา แล้ว นั้น ถึง แม้ ว่า จะ
ยัง เป็น คน ต่าง ประเทศ อยู่ ผู้ หนึ่ง เล่า ก็ ได้ ย่อม เป็น ประกัน นั้น
คง ให้ เห็น ว่า จะ เป็น ข้า ทูลของ ชูลี พระ บาท อัน แท้จริง แล
ชอบ ด้วย พระ ราช กำหนด กฎหมาย สืบ ต่อๆ ไป มี ใ้ ชาก แล้ว

จึง ทรง พระ กรุณา ไป รศเกล้าฯ ให้ ทรา เป็น พระ ราช มัญญู ติ
ไว้ ครั้ง ต่อ ไป นี้ ว่า

ข้อ ๑ ให้ พระ ภิรมย์ การ ภักดิ์ ผู้ มี ชื่อ แต่ กำนัน ว่า เซ เลสตัน
มา เวีย ซา เวีย นี้ แปลง ชากี เป็น คน ใน บังคับ ฝ่าย สยาม แล ให้ มี
บรรดาศักดิ์ อำนาถ ประ โยชน์ ทั้ง หลาย แล หน้า ที่ ทั้ง ปวง เหมือน
พิพธิ ภักดิ์ ศาล ไทย และ หอจดหมาย เหตุ

เล่ม ๗ ถัดจากผู้บัญชาการ ทหารเรือ หน้า ๒๑๑๓

อย่างคนที่เกิดมาเป็นคน ในบังคับไทย นั้นทุกประการ

ข้อ ๖ ให้ราชเลขาธิการ ส่งสำเนาพระราชบัญญัตินี้ ให้
แก่พระบัญชาการ ภาควิชาไวยุทธเป็นหนังสือสำคัญ ในการที่ได้แปลง
ชาติแล้วแต่ให้ส่งสำเนาพระราชบัญญัติ กับทั้งสำเนาเรื่อง
ราชฎีกานี้ ไปลงทเบียนเข้าเล่มไว้ในศาลาที่ว่าการของเสนา
ที่กระทรวงยุติธรรมด้วย

ประกาศมาแต่พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ๑๑๗ ที่
๒๐ เดือนมีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๗ ปีที่ ๓๑ ๑๑ วันที่
๑๑๐๘๗ ในรัชกาลมีดุษฎี

ประกาศตั้งผู้บัญชาการ กรมทหารเรือ

แลผู้บังคับการ กรมต่าง ๆ

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นปราบปรบักษ์ ซึ่งทรงเป็นผู้บัญชาการ กรมทหารเรือ แลบังคับการต่าง สืบหมู่กรม ส่วย กรมพระคชบาล ซึ่งพระชนม์ลงในครั้งนี้ ตำแหน่งผู้บังคับการในกรมเหล่านี้ยังว่างอยู่ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงกระลาโหม เป็นผู้ร่างในตำแหน่งผู้บัญชาการ กรมทหารเรือ แลโปรดเกล้าฯ พิธีพิธีกันที่ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

หน้า ๒๖๑๔

ลักษณะของ ก้น กายโรค

เล่ม ๗

ให้ยกกรรม ช่าง สิบ หมู่ แด่กรรม ผู้ พาย มา ขึ้น ใน กระทรวง วัง ให้
มี นิจ ภักดิ์ ของ ช่าง เป็น ผู้ บังคับ การ แด่ คำ แหน่ หนึ่ง กรม พระ
คชบาล นั้น ไป รุก เกล้า ให้ หม่อม เจ้า องค์ การ เป็น ผู้ บังคับ
บัญชา คอ ไป

ประกาศ มา ณ วันที่ ๒๗ มีนาคม รัตนโกสินทร ศก ๑๑๗ เป็น
วันที่ ๑๑๐๙๔ ในรัชกาล บัณฑิตนี้

ประกาศ จัดการ บังคับ ก้น กายโรค

มี พระบรมราชโองการ ให้ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา
จุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ ทราบทั่วกัน ว่า

ด้วย บัณฑิต ใช้ กายโรค ได้ เกิด ขึ้น แล้ว ให้ เมือง ช่าง กง จึง มี
พระราชประสงค์ ที่จะ จัดการ บังคับ ก้น ไม่ ให้ โรค เช่น นั้น แพร่
หลาย ตาม มา ณ พระราชอาณาจักร นี้ ได้

จึง ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ ทราบ พระราชบัญญัติ
ประกาศ ให้ ทราบทั่วกัน ดังนี้

ข้อ ๑ ให้ จัด เกาะ ไม่ เป็น ที่ สำหรับ ทำการ คำน บังคับ ก้น โรค
ก้น ทราบ แด่ เป็น ที่ ทำการ ตรวจ โรค ตาม ข้อ บังคับ ใน พระราช
บัญญัติ นี้

ข้อ ๒ เรือ ลำ หนึ่ง ลำ ใด ซึ่ง ออก จาก เมือง ช่าง กง มา ถึง
พิพิธภัณฑสถานไทยและหอจดหมายเหตุ

เล่ม ๗

ลักษณะของ ก้น กาฬโรค

หน้า ๒๖๑๕

น่านน้ำสยามในวัน ฤๅในภายหลังวันที่ได้ประกาศพระราชบัญญัตินี้
ต้อง แวะ รอที่เกาะ ไม่ แล ก่อนที่จะได้รับใบอนุญาตของท่าน
ต้อง ก้นโรคภัยนี้ ทราย ให้เลยเข้ามาไถ่นั้น ต้อง รอพักอยู่กว่า
จะครบกำหนดเวลา ๙ วันเต็ม นับตั้งแต่วันที่ได้ออกมาจาก
เมืองฮ่องกง

ข้อ ๓ เรือ ลำหนึ่ง ลำใด ที่ออกจากเมืองใดๆ ใน ประเทศ
จีนมาถึงน่านน้ำสยาม ใน วัน ฤๅ ใน ภายหลัง วันที่ ได้ประกาศ
พระราชบัญญัตินี้ ต้อง แวะ รอที่เกาะ ไม่ แล ต้องรอพัก
อยู่ที่นั่น จนถึงเวลาที่เจ้าพนักงานแพทย์จะให้ จีน ไปตรวจบน
เรือ แล ออก ใบอนุญาตของท่าน ต้อง ก้นโรคภัยนี้ ทราย ให้
เลยเข้ามาไถ่

ข้อ ๔ ห้ามไม่ให้บุคคลผู้ใด นอกจากเจ้าพนักงานแพทย์
ฤๅ ผู้ช่วย ของเจ้าพนักงานแพทย์นั้น ทำการไปมาติดต่อจาก
เรือลำใดๆ ซึ่ง มาจากเมืองฮ่องกง ฤๅ จากเมืองท่าใดๆ ใน
ประเทศจีนไปยังฝั่ง ฤๅ จากฝั่ง ไปยังเรือลำนั้น ฤๅ จาก
เรือลำนั้น ไปยังเรือลำอื่นๆ ฤๅ จากเรือลำอื่นๆ ไปยังเรือ
ลำนั้น ก่อนเรือลำนั้นได้รับใบอนุญาตของท่าน ต้อง ก้นโรค
ภัยนี้ ทราย ให้เลยเข้ามาไถ่นั้น เช่นชั้นซาก

ข้อ ๕ ผู้เป็นนายเรือ ฤๅ คนผู้ใด ซึ่งเป็นผู้บังคับ การใน เรือ

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

<https://museum.coj.go.th/>

ลำหนึ่ง ลำ ไก ที่ต้อง เจอพิภพ อยู่ ตาม กำหนด กัณหา คำน บัณฑิต
 ไรศ ภยันทราย นั้น ต้อง แจ่ง กิจ การ กว้าง ส่วน เว็ แล ส่วน เวลา
 ที่ ไค ไค เว็ มาตามทาง แล ส่วน การ มี ใช้ เจ็บ ๆ ไม่มี
 อย่างไร ใน บรรดา เว็ แล คน ไค สว แล ทั้ง เหตุ การ อื่น ๆ
 แก่ เจ้า พนักงาน แพทย์ ตาม ที่ เจ้า พนักงาน ผู้ นั้น จะ ต้อง การ
 แล ต้อง คอย คำ ถาม ต่าง ๆ ที่ เจ้า พนักงาน แพทย์ จะ ถาม นั้น ไค
 ความจริง แล ไค ถิ่น ถิ่น แล ถ้า เจ้า พนักงาน แพทย์ จะ ต้อง การ
 ให้ จัก เว็ แล เครื่อง ใช้ อื่น สมควร สำหรับ ส่ง คน ไค สว แล
 คน ลูก เว็ ขึ้น ยก ที่ คำน บัณฑิต ไรศ ภยันทราย นั้น ก็ ต้อง จัก
 ได้ แล ทั้ง ต้อง ช่วย เจ้า พนักงาน แพทย์ ตาม สมควร ใน ทาง อื่น ๆ
 ทั่ว ไป เพื่อให้ เจ้า พนักงาน ผู้ นั้น ได้ จัก การ ออก ใบ อนุญาต ของ
 คำน บัณฑิต ไรศ ภยันทราย สำหรับ เว็ ลำ นั้น กว้าง

ข้อ ๖ เจ้า พนักงาน แพทย์ มี อำนาจ ที่จะ ขึ้น ไป บน เว็ ที่ มา
 ถึง น่าน น้ำ สยาม ให้ ทุก ลำ แล ตรวจ บรรดา คน ที่ อยู่ใน เว็ นั้น
 ได้ ทั่ว หน้า แล ถ้า เห็น สมควร จะ เรียก ตรวจ ใบ สำคัญ แจ่ง กว้าง
 การ ใช้ เจ็บ สำหรับ เว็ หนังสือ แจ่ง จำนวน คน อพยพ ๆ หนึ่ง สือ
 อื่น ๆ ซึ่ง เจ้า พนักงาน แพทย์ จะ ต้อง การ ตรวจ เพื่อให้ จัก การ
 ออก ใบ อนุญาต ของ คำน บัณฑิต ไรศ ภยันทราย นั้น กว้าง ก็ได้ แล
 เจ้า พนักงาน แพทย์ จะ ต้อง ทำการ โดย ทาง ที่ ถูก ต้อง กว้าง กฎ
 หมาย ตาม ที่ เห็น สมควร ต้อง ทำ เพื่อให้ รู้ ได้ ว่า ความ สอาก
 พิพธิ ภณ ชาติ ศาล ไทย และ หอจด หมายเหตุ

เรียบร้อย ในเรือ แลในบรรดาคนในเรือ นั้นๆ มีอยู่เป็นอย่างไร

ข้อ ๗ ห้ามไม่ให้เจ้าพนักงานศุลกากร ซึ่งทำการในหน้าที่อยู่
เกาะสี่ช้าง ฤ็ เมืองสมุทรปราการ อนุญาตให้เรือลำหนึ่งลำใด
ที่มาจากเมือง ชอง กง ฤ็ จากเมืองท่าใดๆ ในประเทศจีนที่ไม่
ได้แสดงใบอนุญาต บอกความบริสุทธิ์จากโรคอันที่ควรจะได้
รับจากเกาะ ฝิ่นนั้นลำเลียง ด้วยสินค้าที่เกาะสี่ช้าง ฤ็ แล่นเลย
เข้ามากรุง เทพ เป็นอันขาด แต่บรรดาเรือที่จะได้แสดงใบ
อนุญาตเช่นนั้น ให้ตรวจดูแล้วจึงจะยอมให้ลำเลียงด้วยสินค้า
ที่เกาะสี่ช้าง แลเลยเข้ามายังกรุง เทพ ฤ็ ท่าบลอื่นๆ ให้
ไม่ต้องมีการตรวจอีก

ข้อ ๘ ให้เจ้าพนักงานแพทย์ มีอำนาจตามพระราชบัญญัติ
จัดการตามที่จะเห็นสมควร ในบรรดาเรือ ฤ็ คนทั้งหลายอันมี
โรคติดมาขึ้นเพื่อขึ้นกันไม่ให้โรคแพร่หลายไปต่อไป

ข้อ ๙ ผู้หนึ่งผู้ใด ที่กระทำความละเมิด ฤ็ ช่วยกระทำความ
ละเมิด อย่างหนึ่งอย่างใดต่อพระราชบัญญัตินี้ แลทั้งผู้
เป็นนายเรือ ฤ็ กับตน ฤ็ ผู้ใดๆ ซึ่งมีอำนาจบังคับการของ
เรือใหญ่ ฤ็ เรือเล็กลำใดๆ ที่ได้มีความละเมิดนั้นเกิดขึ้น
ก็ ฤ็ เป็นเรือที่ได้ใช้อย่างหนึ่งอย่างใด ในการอันเป็นความ
ละเมิดนั้นก็ ฤ็ ผู้หนึ่งๆ จะต้องต่างคนมีโทษปรับเป็นเงินไม่เกิน
๒๐๐๐ บาท ฤ็ โทษจำคุกไม่เกินกำหนดเวลา ๖ เดือน ฤ็ ต้อง
พิพธิภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

รับโทษทั้ง สอง สถาน นั้น

ข้อ ๑๐ บรรดาเงิน ค่าใช้ว่าบ อันมี ขึ้น ที่ รัฐบาล ได้ ออก ไป
เท่าใด ใน การ รักษา เลี้ยง ญวน ที่ ใ้ เขา ขึ้น จาก เรือ ไป พัก
อยู่ที่ กำน บ้อง กัน ไวคณัน ทวาย ที่ เกาะ ใ้ นั้น ผู้ ที่ เป็น เอเยนท์
ของ เรือ ลำ นั้น ต้อง ใช้ คน ใ้ แก่ รัฐบาล ทั้ง สิ้น

ข้อ ๑๑ พระ ราช บัญญัติ นี้ ใ้ เสนาบดี กระทรวง นคร ขาด
เป็น เจ้า นำ ที่ จัด การ พร้อม ทั้ ความ ช่วย ชุค ชุน ของ กรม
ทหาร เรือ ใ้ เป็น อัน ใช้ ใ้ ตลออก ทุก ประการ

ข้อ ๑๒ ประกาศ พระ ราช บัญญัติ ลง วันที่ ๔ ตุลาคม รัตน
โกสินทร ศก ๑๑๗ ซึ่ง แก่ ใ้ เติม เติม ประกาศ พระ ราช บัญญัติ
ลง วันที่ ๗ เมษายน รัตน โกสินทร ศก ๑๑๗ นั้น ใ้ ยก เลิก เล็บ

ประกาศ มา ณ วันที่ ๑ เมษายน รัตน โกสินทร ศก ๑๑๘
เป็น วันที่ ๑๐๐๔๔ ใน รัชกาล บัทยาณัน

ประกาศ รับใบ อนุญาต เล่นการ มหรรคพ

ทั้ บั้ พระ บรมราชโอง การ โปรดเกล้าฯ ว่า อากรมหรรคพ
ซึ่ง แก่ เติม หรือ ใน ศก ๑๑๗ นั้น เคย ผูก ขาก ตัก ทอน
ใ้ เจ้า ภาษี นาย อากร ออก ใบ อนุญาต เก็บ เงิน กับ ผู้ ที่ จะ เล่น การ
มหรรคพ นั้น ทั้ แก่ วันที่ ๑ เมษายน ร.ศ. ๑๑๘ แล ท่อ ไป
อากร มหรรคพ นั้น รัฐบาล จะ ใ้ เก็บ เอง ทั้ง สิ้น จึง โปรดเกล้าฯ
ใ้ บก มา รณ ใ้ อยู่ ที่ กรม เสนาบดี ใน กระทรวง นคร ขาด

เล่ม ๗ ลักษณะ อนุญาต เล่น การ มหรศพ หน้า ๒๖๑๘

เพราะฉะนั้นตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ร.ศ. ๑๑๘ แลต่อไป
ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดซึ่งมีความประสงค์ที่จะเล่นการมหรศพ ถ้าในแขวง
อำเภอขึ้นในกรุงเทพฯ เช่น ตำบลบางลำเจียก, บางยี่เรือ
ตลาดพลู, คลองบางกอกใหญ่, บางขุนนน, บางเสาธง,
บางยี่ขัน, บ้านปูน, บางพลู, บางตำรุ, บางสแก,
เกาะท่าพระ คลองบางกอกน้อย บางยี่เรือ บางน้ำชน
ตลาดเสมตี่ คลองสาร วัดชนะสงคราม วัดจักรวรรดิ
ราชาวาศ กรอกเต้า วัดสำพันขวงษ์ ตลาดน้อย สามแยก
ถนนเจริญกรุง วัดมหาพฤฒาราม บางขวาง คลองกระบือ
บ้านคอกไม้เพลิง สพานยศเส สวนมณี สนามกระบือ
บ้านพานถม บางลำภู่น บางขุนพรหม สามเสน คลอง
ส้มป่อย เหล่านี้ก็ได้ไปรับใบอนุญาต ที่กรมสรรพากร
ในกระทรวงนครบาลขึ้นเลิก แลถ้าในแขวงอำเภอขึ้นนอก
เช่น อำเภอขุนทิฆาพิทักษ์ตำบลแจ่งวียน ขุนภูมิภาคพิสุทธ
ตำบลแสนสุข หม่อมราชวงศ์ประภาส ตำบลกาหลง ขุนบุรี
รักษาตำบลกลิ้งชัน ขุนขวรจัน ตำบลคีระ กระบือ หมื่น
วิจารณ์ภูธร ตำบลบางเขน ขุนสารานุขวิบาล ตำบลคีระ กระตาน
หม่อมราชวงศ์ขึ้น ตำบลหนองรอกเหล่านี้ ก็ได้ไปรับใบอนุญาต
หรือไปอนุญาตที่กรมการอำเภอ ซึ่งได้กล่าวนาม แลตำบล
แล้วขึ้นเลิก

พิพิธักดิ์ที่ขึ้นของสมุทปราการ

เมือง นคร

หน้า ๒๖๒๐ ลักษณะ อนุญาตเล่น การ มหุศพ เล่ม ๗

เชื่อนขัน เมือง นนทบุรี เมือง ประทุมธานี ก็ได้ไปรับ

ใบ อนุญาต ที่ ออฟฟิศ กรมการ อำเภอ ของเมือง นั้น ๆ ตามประกาศ

นี้ ึ่งทุก ประการ แล ถ้าผู้หนึ่ง ผู้ใด ยัง ชื่นไม่ เชื่อฟัง ประกาศ

นี้ แล้ว เจ้าพนักงาน ทรวร จับได้ ก็ จะไปรับ โทษ ลงโทษ

ตาม พระราชบัญญัติ

อนึ่ง ถ้าเจ้าพนักงาน ผู้ใหญ่

หรือ เจ้าพนักงาน ผู้ทรวร

ของ กรมสรรพากรใน จะเข้า ออก ขอ ทรวร ในโรง หรือ ที่ เล่นการ

มหุศพ แล ใบ อนุญาต ที่ ได้ ขอ อนุญาต ไปนั้น ก็ได้ ผู้ จัก การ

หรือ เจ้า ของ ที่ เล่นการ มหุศพ นั้น ก็ได้ ยอม อนุญาต

ให้เจ้าพนักงาน ผู้ใหญ่ แล เจ้าพนักงาน ผู้ทรวร การนี้

ได้เข้า ออก ทรวร ได้ โดยสะดวก ทุก ๆ ครั้ง ทุก ๆ คราว อย่าให้

เป็นที่ ชักขวาง ได้ เลย เว้น อัน ขาก ถ้า มิฉะนั้น เจ้าพนักงาน

จะ ถือว่า ผู้ นั้น ยัง หาได้ รับ ใบ อนุญาต ไม่ หรือ รับ ชี้ ทำ แล้ว

ไปเล่น ชื่น สูง จะไปรับ โทษ เท่า กับ ผู้ ที่ ไม่ได้ ขอ อนุญาต

รายชื่อ การละเล่น ซึ่ง เข้าด้วย อากร มหรรพ มี อัตรากัง ท่อ ไปนี้

ที่	รายการ	กลาง วัน		กลาง คืน		กลาง วัน กลาง คืน	
		บ,	อ,	บ,	อ,	บ,	อ,
๑	โชน เหนว	๔	—	๔	—	๖	—
๒	ถกรไทย รามเกียรติ	๒๐	—	๒๐	—	๒๐	—
๓	„ อี เหนว	๑๖	—	๑๖	—	๑๖	—
๔	„ อนิรุท	๑๒	—	๑๒	—	๑๒	—
๕	„ เข็กเท็ก	๖	—	๖	—	๖	—
๖	„ เหมวเข็กเท็ก มี ตัว ๑๐ ตัว	๑	—	๑	—	๑	๓๒
๗	ถกร ชาทวี, ถกร แหก	—	๓๒	—	๓๒	—	๔๔
๘	งว	๔	—	๔	—	๖	—
๙	ถกรชาทวี ชนิด ต่าง ๆ	๔	—	๔	—	๖	—
๑๐	หุ่นไทย	๑	—	๑	—	๑	๓๒
๑๑	หุ่นจีน	๑	—	๑	—	๑	๓๒
๑๒	หุ่น ต่าง ๆ	๑	—	๑	—	๑	๓๒
๑๓	หนัง ไทย	—	—	—	๓๒	—	—
๑๔	หนัง ถลก, แหก	—	—	—	๓๒	—	—
๑๕	หนัง จีน	—	๓๒	—	๓๒	—	๔๔
๑๖	หนัง ต่าง ๆ	—	—	—	๓๒	—	—
๑๗	เพลง	๑	—	๑	—	๑	๓๒
๑๘	สัก กระว	๑	—	๑	—	๑	๓๒
๑๙	เสภา	—	๓๒	—	๓๒	—	—
๒๐	บ๊อง	๒	—	๒	—	๔	—
๒๑	กลองยาว	—	๓๒	—	—	—	—
๒๒	ลาวแพน	—	๑๖	—	๑๖	—	—
๒๓	มอญ แลทวาย ว่า	—	๑๖	—	๑๖	—	—
๒๔	พิณพาทย์, มโหรี	๑	—	๑	—	๑	—
	กลอง แหก สำรับใหญ่						
๒๕	พิณพาทย์, มโหรี	—	๓๒	—	๒๓	—	๔๔
	กลอง แหก สำรับเล็ก						
๒๖	กุกหู้ สวดศพจำอวด	๔	—	๔	—	๑๒	—

ประกาศ พาดวันที่ ๒๕ มีนาคม วันโกสินทร ศก ๑๑๗
พิพิธภัณฑสถานไทยและห้องจัดนิทรรศการ

กษัตริย์, เอ. แกร์ แคม
<https://museum.go.th/>

เจ้ากรม สรรพากรใน

พระราชกำหนดลักษณะ ช่ม ชื่น

ล่วงประเวณี รัดโกสินทร ศก ๑๑๘

ครุภมัสสฺส พระพุทธศาสนากาล เป็น อภิตกาทล่วง แล้ว ๒๔๔๑
 พรพษา ปัตยฺชน กาล จันทรคคินิยม รุคคักราช ยังเป็น ๑๒๖๐
 วรรหะสังวัชรระ จิตรมาศ กฤษณ ปัทม นวมมีกิติ สุวัณคทวิธิ
 ฤคินโกสินทร ศก ๑๑๘ เมฆาชน มาศ ระตุคคะ มาศาคคณพิเศษ
 ฤมวารปัณฺณม รัชกาลทวักคิง สะติมะสังวัชรระ ทวาธิสระตุคคะระ
 สะหัสสสมุปริทะสะสะหัสสสิมะทิวสะเชตร ปริเชท กาล กำหนด

พระบาท สมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ มหินทรเทพย
 มคามงกุฏ บุรุษย์ รัตนราชวิวงษ วรุตมพฤษ บริพัตร วรชคัยราช
 นิกรโภภม จาตุรภัค บรมมหาจักรพรรดิราช สังภาศ บรมชวรรมิก
 มหาราชชาธิราช บรมนารถ บริพัตร พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ผู้ทรง พระคุณ บรมม อันประเสริฐ เสด็จ ออกณพระ ที่นั่ง จักร ภิ
 มหา ปราสาท บรมราชพิमान โภยสุฐาน อุตวรภิมุช ภายใ
 พระมหานพปดลเสวครฉัตร เหนือ รัตนบวรยงก์ พรหม ทวย
 พระบรมมณยานุวัณ แลเสนา ยคัวิฐุมะทวิ องค มนควิ ขั้ทูลของขูลี
 พระบาท ภาระวัชชาติ ราช บริพัตร ฝ่าย ทวาร พลเรือน เจ้าทูลของ
 ขูลีพระบาท ขงคช โภย กำหนด ตำแหน่ง เป็น อันกษัย กัน

จึง มี พระบรมราชโองการให้ ประกาศ

ให้ทราบทั่วกันว่า พระราชกำหนด กฎหมายเดิมที่ ว่าด้วย การ
ช่ม ชื่น ทำชำเรา ผู้หญิง นั้น ยังบกพร่อง อยู่หลาย ประการ
เป็นเหตุให้เกิดความสงสัยต่าง ๆ ใน การพิจารณาพิพากษา
คดีที่ กล่าวหา กันว่า ช่ม ชื่น ทำชำเรา จึงทรงพระราชดำริ
เห็นสมควร ให้แก้ไข พระราชกำหนด กฎหมาย นั้น เสียใหม่
ให้ชัดเจน ที่ ช่ม กว่า แรกก่อน

เหตุนี้ จึงมี พระบรมราชโองการ ดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ตรา
พระราชกำหนดไว้ต่อไปดังนี้

นาม แล วันกำหนดใช้ พระราชกำหนดนี้

มาตรา ๑ พระราชกำหนดนี้ ให้เรียกว่าพระราชกำหนด
ลักษณะ ช่ม ชื่น ล้วง ประเวณี รัตนโกสินทรศก ๑๑๘ แลให้ใช้ได้
ตั้งแต่วันที่ ๑๕ ลงในพระราชกำหนดนี้ เป็น ต้นไปตลอด
ทั่วพระราชอาณาเขตสยาม

เลิก กฎหมาย

มาตรา ๒ บัญชาพระราชกำหนดกฎหมายเก่าบทใด ซึ่งยัง
มิได้ให้ยกเลิกเสีย นี้ ถ้าเป็น การ ชก ขวาง กับความ
ในพระราชกำหนดนี้ในข้อใดข้อหนึ่ง แล้ว ก็อย่าให้ยกเอา
พระราชกำหนดกฎหมาย บทนี้ มาลบล้าง ข้อความใน พระราช
กำหนดนี้ ให้ถึงเสียว่าเหมือนดังบทใดบทใด พระราชกำหนด
กฎหมาย บทนี้ให้เลิกเสีย

ราชบัณฑิตยสถานและหอจดหมายเหตุ

ช่ม ชื่น ทำ จำเรา

มาตรา ๓ ชายใด ทำ จำเรา ด้วยหญิงใน เหตุ ๔ ประการ
ก็ ที่ จะกล่าวต่อไป ข้างล่าง นี้ ท่านว่า ชาย ผู้นั้น ช่ม ชื่น ทำ
จำเราหญิง ก็

ข้อ ๑ ชื่นใจ หญิง

ข้อ ๒ หญิง มี บิน ขอม

ข้อ ๓ หญิง บิน ขอม ด้วย ชาย ชู้ เซอ จะทำร้าย แก่ ร่าง กาย แล
ชีวิตหญิง ๆ มีความ กุล วัง บิน ขอม

ข้อ ๔ หญิง บิน ขอม ก็ ก็ ฤา ไม่ บิน ขอม ก็ ก็ แต่ หญิง นั้น
ยังมี อายุ คำ กว่า ๑๒ ปี ลง มา

 ลงโทษ ตาม ช่ม ชื่น ทำ จำเรา

มาตรา ๔ ชายใด ช่ม ชื่น ทำ จำเราหญิง ทั้ง เห็น ว่า ไว้
ใน มาตรา ๓ พิจารณา เป็น สักข ได้ ลงโทษ จำคุก ไว้ ตั้งแต่ ๑๐ ปี
ลง มา ก็ ให้ ทำ การ หนัก ด้วย ก็ ก็ ฤา มิ ให้ ทำ การ หนัก
ด้วย ก็ ก็ แล้ว จะ ปรีย เป็น เงิน ทำ จอ ญ ให้ แก่ หญิง ทั้ง
๑๐๐๐ บาท ลง มา ด้วย ก็ ก็

อนึ่ง ผู้ใด ใด รัย โทษ ตาม ช่ม ชื่น ทำ จำเรา ครั้ง หนึ่ง แล้ว
ภายหลัง ยัง กลับ ช่ม ชื่น ทำ จำเรา อีก เป็น ครั้ง ที่ ๒ ที่ ๓ ต่อไป

หน้า ๒๖๒๔ ถัดมา ชื่นชื่น ถ่วงประเวณี เล่ม ๗

จะให้ถึงโทษเพิ่มขึ้นทั้งแก่ ๖๐ ที่ลงมา เพิ่มเข้ากับโทษจำคุก
แต่โทษปรับ อีกด้วยก็ได้

ทำซ้ำเราผิด ขรรคมทาให้ถึงโทษ

มาตรา ๕ ผู้ใดทำซ้ำเราทางเวรบรรคที่ ฤา ทำซ้ำเรา
ด้วยสัตว์เถรฉน ผิด ขรรคมทาโลกย์ พิจารณาเป็น สัตย์
ให้ถึงโทษจำคุก ทั้งแก่ ๑๐ ปี ลงมา กับให้ทำการหนัก ด้วยก็ได้
ฤา มิให้ทำการหนัก ด้วยก็ได้

อนึ่งผู้ใดได้รับโทษ ตาม ความผิดที่ได้ว่ามาใน มาตรา ๕
นี้ ครึ่งหนึ่ง แล้ว ภายหลัง บัง กลับ ชื่น กระทำผิด ลง อีก เป็น ครึ่ง
ที่ ๒ ที่ ๓ ต่อไป จะให้ถึงโทษเพิ่มขึ้น ทั้งแก่ ๖๐ ที่ลงมา
เพิ่มเข้า กับโทษ จำคุก อีก ด้วย ได้

ลงโทษ ผู้พยายามจะ กระทำ ซ้ำเราผิด ขรรคมทาโลกย์

มาตรา ๖ ผู้ใดพยายาม เพื่อ จะ ชื่น ชื่น ทำซ้ำเรา ที่ เพื่อ
จะทำ ซ้ำเราทาง เวรบรรค ที่ แต่เพื่อจะทำซ้ำเราสัตว์เถรฉน ที่
ซึ่งเป็นการ ผิด ต่อ มาตรา ๓ มาตรา ๔ แต่ มาตรา ๕ แห่ง พระราช
กำหนดนี้ พิจารณาเป็น สัตย์ให้ถึงโทษ จำคุกไว้ ทั้งแก่ ๕ ปี ลงมา
กับให้ทำการหนัก ด้วย ได้ ฤา มิให้ทำการหนัก ด้วย ได้
แล้วจะปรับเป็นเงิน ทำขวัญ ทั้งแก่ ๕๐๐ บาท ลงมา ด้วย ได้

ลงโทษ ผู้สมรู้เป็นใจ แล ช่วย ออกทุน

มาตรา ๗ ผู้ใดสมรู้เป็นใจ ด้วย ฤา ช่วย ออกทุน กัน เหตุ
พิพาทคดีอาชญากรรมและหอบจดหมายเหตุ

พระคุณ ขรรณอิน ประเสริฐ เสกข์ ออก ณ พระที่นั่งจักรีมหา
ปราสาท ขรรณราชพิมาณโดยสุฐาน อุตวรวิมุข ภายใต้พระมหา
นพปภสเสวตรฉัตร เหนือ รัตน ขรรณงัก พรหม กัวยพระบรมวงษา
นวงษ์ แดเสนาบดี รัฐมนตรียองคมนตรี จ้าทูลของ ขลุ้ พระบาท
กระวีชาติราช ขวิพาน ฝ่าย ทหารพลเรือน เฝ้า ทูลของ ขลุ้พระบาท
ยงกษ โดยกำหนดตำแหน่ง เปน อันกัย กนิ

จึงมี พระบรมราชโองการ คำรัส เหนือเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบ
ทั่วกัน ว่า แต่ก่อนมา ก็มี พระราชกำหนด กฎหมาย สำหรับ ลงโทษ
แก่ ประย โทม กัน ในการ กล่าว ด้วย คำว่าหาขาย ซ้ำ ทำ ประจาร กัน
ต่าง ๆ กัวยปากให้ เปน ที่ อับ อาช อกสุ เมื่อผู้ใด กระทำผิด
ล่วงละเมิด ต่อ พระราช กำหนด กฎหมาย นี้ ก็ ต้อง รับโทษ
ๆ ถูก ประย โทม ความโทษานุโทษไปส่วนหนึ่ง อยู่มา ภายหลัง
บ้านเมือง วัฒนา การ รุ่งเรือง เจริญ มาก ขึ้น กว่า ปากก่อน อาณา
ประชา รามฎร ทั้ง หลาย ก็ มี ความ เปน อิศรภาพ แก่ ตัว ขึ้น มาก
จน มี โอ ภาศ แสดง ความ เหน ของ ตน โดย เรียบ เรียง แก่ง เปน
หนังสือ วินิ ษั ความ เปน ไป ใน ทาง ราชการ รักษา บ้าน เมือง บ้าง
ความ ประพฤติ ก็ แล ซัว ของ จักรการ บ้าง และ ความ ประพฤติ
ก็ แล ซัว ของ อาณาประชา รามฎร บ้าง แล้ว เขา ออก ประกาศ
โฆษณา เขียน ลง ใน หนังสือ ยัทร ส่นเท่ กั บ้าง ส่ง ไป ลง
ใน หนังสือ พิมพ์ กั บ้าง ให้ รู้ทั่ว กัน โดย ไม่ กั บ้าง มี ความ

พิพิธภัณฑ์ศิลปะไทยและห้องสมุดแห่งชาติ

หวั่น หวาดแก่ความผิดร้าย อย่างไร การ เช่น นี้ มีคุณ ช่าง ก็ มี
 มีโทษ ช่าง ก็ มี ส่วน ที่มี คุณ นั้น คือ ผู้ที่กล่าว นั้น แสดงความเหิน
 ของตน โดย น้ำใจ สุจริต ปราศจากความ รัก และ ความโกรธ มิได้
 มีความ เหนือ หา แก่ความ ชั่วร้าย อันไม่จริง มาใส่โทษ ท่าน
 ให้เป็น ที่ เสื่อมเสีย ชื่อ เลื่อง และ เกียรติคุณ ความดี ไป ส่วน ที่
 มีโทษ นั้น คือ ผู้ที่ กล่าว นั้น แสดง ความ เหนือ ของ ตนโดย น้ำใจ
 อันทุจริต ก่อไป ด้วยความ รัก แล ความโกรธ มิได้ มีความ
 เหนือ ก่อ ประโยชน์ อันดี แก่ บ้าน เมือง และ ประชาชนทั่วไป
 หากมีใจ อวดมา ท่าน อยู่ แล้ว ดบ แ่่งความ ชั่วร้าย อันไม่จริง
 มาใส่โทษ ท่าน ให้เป็น ที่ เสื่อมเสีย ชื่อ เลื่อง และ เกียรติคุณ
 ความดี ไป

กรณี อยู่มา ใน รัชกาล ที่ ๔ ทรงพระ กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
 ออก ประกาศ ว่า ด้วยทั้ง หนังสือ และ ลง หนังสือ พิมพ์ ใจ ความ ว่า
 คนที่ เขียน หนังสือ ทั้ง ๓๓ ส่ง ไปลง หนังสือ พิมพ์ กล่าว นินทา ว่า
 ประจาน คนอื่น นั้น ส่อความ พิรุณ ของ ตนเอง ว่า ช้อ ความ ที่
 คนกล่าว นั้น เป็น ความ ไม่จริง ถ้าจริง แล้ว ทาง ที่ จะ ว่า นั้น ก็ ยัง
 มีอยู่ คือ ที่ โรงศาล ฎาทุลเกล้าฯ ถวษฎีกาไว้โดย เบ็ดเสร็จ
 ไม่ห้าม เมื่อผู้ใด ทั้งหนังสือ ๓๓ ส่งหนังสือ ไปลงใน หนังสือ พิมพ์ นั้น
 ถึงว่าจะ ชักหน้าคำช้อ ๓๓ กล่าวโทษ บ้านเมือง ต่างๆ ก็ จะไม่ทรง
 ชำระ สะสางให้ แต่ความ ใน ประกาศ นี้ มีโทษ มิใช่ อนุญาตไว้ ไม่

ว่าการ ที่ ทั้ง หนังสือ ๆ ๑๑ ส่ง หนังสือ ไปลงในหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ
กล่าว นินทาว่า ประจาน กัน ด้วยความเท็จ นั้น จะ เป็น ความ ผิด ๑๑
ไม่ผิด และ จะ ควร มีโทษ ๑๑ ไม่ควร มีโทษ เหตุ นั้น จึง ทรง
พระราชดำริเห็นสมควร จะ ให้ มี พระราชกำหนด กฎ หมาย ขึ้น
ไว้ ให้ เป็น ขัน ทัก สำหรับ วินิจฉัย ข้อ คดี วิวาท ซึ่ง จะ เกิด ใน การ
เช่น นี้ ต่อ ไป ภาย นาน

จึง มี พระบรมราชโองการ ดำรัส เหนือเกล้า ฯ สั่ง ให้ ทราพระ
ราชกำหนด ขึ้น ไว้ ต่อ ไป ดังนี้

นาม พระราชกำหนด

มาตรา ๑ พระ ราช กำหนด นี้ ให้ เรียก ว่า พระ ราช กำหนด
ลักษณะ หมิ่น ประมาท ด้วย การ พูกล ๑๑ เขียน ถ้อย คำ เท็จ ออก โฆษ
ณาการ รัตน โกสินทร ศก ๑๘๘

กำหนด วันใช้ พระ ราช กำหนด

มาตรา ๒ พระ ราช กำหนด นี้ ให้ ใช้ เป็น กฎหมาย ทัว พระ ราช
อาณาเขต รสยาม ทั้ง แก่ วันที่ ได้ ลง ใน พระ ราช กำหนด นี้ เป็น
ต้นไป

ห้าม ไม่ ให้ ยก เอา กฎหมาย เก่า

มา ลบ ล้าง พระ ราช กำหนด นี้

มาตรา ๓ บัญชา พระ ราช กำหนด กฎหมาย เก่า ยกเอา
พิพจน์คดีศาลไทยและของต่างประเทศ

ซึ่ง ยัง

มิได้ให้ยักเล็กเล็ยนั้น ถ้าเป็น การชักชวน กับความใน
พระ ราชกำหนดนี้ใน ข้อใด ข้อ หนึ่ง แล้ว ก็อย่าให้ยักเขาพระ
ราช กำหนดกฎหมาย บทนั้น มาลงล่าง ข้อ ความใน พระ ราช
กำหนดนี้ให้ถือ เลี้ยว- เหมือน กันให้ยักเล็ก พระ ราช กำหนด
กฎหมาย บท นั้น เลี้ยว นั้น กับ ประกาศ ใน รัชกาล ที่ ๔ ซึ่ง ว่าด้วย
การ ทิ้งหนังสือ และ ลงหนังสือ พิมพ์นั้น ก็ให้ยักเล็กเล็ย ด้วย
เหมือน กัน

หมิ่น ประมาท พระ ผู้เป็นเจ้า

พระ อรรคมเหษี พระ ขวมน โอรสา ขิราช

แล พระเจ้าแผ่นดิน ท่าง ประเทศ

มาตรา ๔ ผู้ใด หมิ่น ประมาท พระ ผู้เป็นเจ้า ซึ่ง ดำรง สยาม
รัฐมณฑล ฤๅ สมเด็จพระ อรรคมเหษี ฤๅ สะเก็ด พระ ขวมน โอรสา
ขิราช ก็คือ ฤๅ สมเด็จพระ มหา ภาระยัตรา ขิราชเจ้า ผู้ครอง
เมือง ท่าง ประเทศ ฤๅ มหา ประ ชาณา ขิยก็ ผู้ครอง เมือง ท่าง
ประเทศ ซึ่งมี ทาง พระ ราช ลำพัน นิคมไม้ตรี อัน สนิท ด้วย กรุง
สยาม ก็คือ โดย กล่าว เหวา ด้วย ปาก ฤๅ เขียน ด้วย ลักษณ
อักษร ฤๅ กระทำ การ อย่างใด อย่าง หนึ่ง ใน ที่ เบิก เผย ท่าง
กลาง ประชมน ชน ทั้งหลาย ด้วย กาย วาจา อัน มิ ขัง ควร ซึ่ง เปน ที่
แล เห็น ได้ ชัด ว่าเป็น การ หมิ่น ประมาท แท้ ท่าน ว่า ผู้นี้ กระ
ทำผิด พิพิธภัณฑ์ ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

เมื่อพิจารณาเป็น สัตย์ ว่า ผู้นั้น กระทำผิด ต่อ ช้อ ห้าม กังเช่น
กล่าว มา นี้ แล้ว ก็ ให้ จำคุก ไว้ ไม่ เกิน กว่า ๑ ปี ฎา ให้ ปรีย
เงิน ไม่ เกิน กว่า ๑๔๐๐ บาท ฎา ทั้ง จำคุก และ ปรีย กวีย

แต่ ถ้า ใน เมือง ต่าง ประเทศ ของ สมเด็จ พระ มหา ภาระนิทรา
ธิราช เจ้า ฎา มหา ประ ธานาธิปัตย์ ซึ่ง ถูก ทมิฬ ประมาท นั้น ไม่ มี
กฎหมาย ห้าม และ ลงโทษ คน ใน บังคับ ของ เมือง ต่าง ประเทศ นั้น
ใน การ ทมิฬ ประมาท พระ ผู้ เป็น เจ้า ซึ่ง ก้าวร สยาม มณฑล โดย
กล่าว เกรง กวีย ปาก ฎา เขียน ด้วย ลาย ลักษณะ อักษร ฎา กระ ทำ
การ อย่าง ใด อย่าง หนึ่ง ใน ที่ เบ็ด แผล ท่าม กลาง ประชุม ชน ทั้ง หลาย
กวีย กาย วาจา อัน มิ ยั้ง ควร ซึ่ง เป็น ที่ แล เห็น ใ้ ช้ ชัก ว่า เป็น การ
ทมิฬ ประมาท แล้ว ก็ ห้าม มิ ให้ พ้อง และ มิ ให้ ลงโทษ แก่ ผู้ ทมิฬ
ประมาท สมเด็จ พระ มหา ภาระนิทรา ธิราช เจ้า ฎา มหา ประ
ธานาธิปัตย์ ผู้ ครอง เมือง ต่าง ประเทศ ตาม มาตรา นี้ เหมือน กัน

บุบงให้ราษฎร มิ ใ้ กำเวีย ต่อ สู้ อำนาจ แผ่นดิน

มาตรา ๕ ผู้ใด กล่าว เกรง กวีย ปาก ใน ท่าม กลาง ประชุม ชน
ทั้ง หลาย กวีย ตน เอง ก็ กิ ฎา โฆษณา ประกาศ กวีย ตัว เอง ก็ กิ
ฎา สำนแกง กวีย ตัว เอง ก็ กิ ฎา ยัง ใ้ ผู้ อื่น ทำ มทน ตัว เอง ก็ กิ
ใน สรรพ ถ้อย คำ วาจา ฎา ลาย ลักษณะ อักษร ฎา เครือ ของ หมายถึง
ต่าง ๆ ฎา สิ่ง อื่น อัน เป็น ที่ ใ้ เข้า ใจ ใ้ ช้ ชัก เณ ฎา ใ้ โปเน ที่
แล เห็น ใ้ ช้ ชัก เณ ซึ่ง เป็น ข้อ ความ ฎา สิ่ง ที่ มิ ยั้ง ควร กวีย มิ
พิพธิ์ ภาณ พิศาล เทย และ ห่อ จด หมายถึง เหตุ

ความปรารถนาจะให้เปนเหตุอันร้าย ๓ ประการดังนี้ คือ

ข้อ ๑ เพื่อจะยุบยงสั่งเลื้ให้อาณาประชาราษฎรทั้งหลาย คิด
เอาใจออกหากจากความรัก สัตย์ สวามิภักดิ์ต่อพระผู้เป็นเจ้า
ซึ่งดำรงสยามรัฐมณฑล ก็ ถ้าเพื่อจะยังให้รัฐบาลฯ พระ
ราชประเพณีสำหรับการปกครองบ้านเมือง อันได้ตั้งขึ้นไว้แล้ว
ตามกฎหมาย ถ้า รัฐมนตรีสภา ถ้า การพิจารณาพิพากษาคดี
ทั้งปวง ตามกฎหมายของสยามรัฐมณฑลนี้ ก็ ให้เป็นหมิ่น
ประมาทบุคคล ในท่ามกลางประชุมชนทั้งหลายทั่วไปประการหนึ่ง

ข้อ ๒ เพื่อจะยุบยงสั่งเลื้ให้อาณาประชาราษฎรทั้งหลาย คิด
การเปลี่ยนแปลงแก้ไขพระราชประเพณีราชการ สำหรับปก
ครองสยามรัฐมณฑล อันได้ตั้งขึ้นไว้แล้วตามกฎหมาย ในทาง
ใดทางหนึ่ง นอกจากทางที่ชอบด้วยกฎหมาย ประการหนึ่ง และ

ข้อ ๓ เพื่อจะยุบยงสั่งเลื้ให้อาณาประชาราษฎรทั้งหลาย มี
ใจเกลียดชังซึ่งกันและกัน แล้วก่อการประทุษร้ายกันต่าง ๆ
ประการหนึ่ง ท่านว่าผู้นี้กระทำความผิด

เมื่อพิจารณาเป็นสัตย์ว่า ผู้นี้กระทำความผิดข้อห้ามทั้งเช่น
กล่าวมาแล้ว ก็ให้จำคุกไว้มีกำหนดไม่เกินกว่า ๓ ปี ถ้าให้
ปรับเป็นเงินไม่เกินกว่า ๔๐๐ บาท ถ้าทั้งจำคุกแลปรับด้วย
เว้นไว้แต่ผู้นี้มีความประสงค์แต่จะชแวงความพลั้งพลาด ถ้า

ความ ไม่เต็ม ขอบเขต ใน การ ปฏิบัติ นำ ที่ ราชการ ของ รัฐบาล ก็
 ฎา ใน ข้อ ความ ของ ราช ประ เเพณี สำหรับ ปก ครอง บ้าน เมือง อัน
 ไร้ ทั้ง ชัน ไว้ แล้ว ตาม กฎหมาย ทั้ง หมด ฎา แต่ ส่วน ไก ส่วน หนึ่ง
 ก็ ฎา ใน ข้อ ความ ของ การ พิจารณา พิพากษา คดี ตาม กฎหมาย
 ก็

ข้อ ๑ กล่าว คือ ผู้ นั้น ซึ่ง กล่าว เจรจา พูก ฎา เขียน ฎา โฆษณา
 ประกาศ เห็น ว่า การ ปฏิบัติ นำ ที่ ราชการ ของ รัฐบาล อย่าง นั้น
 ฎา พระ ราช ประ เเพณี สำหรับ ปก ครอง บ้าน เมือง อย่าง นั้น จะ เชน
 ก็ กว่า ฎา จะ เชน ที่ พอ ใจ กว่า การ ปฏิบัติ นำ ที่ ราชการ ของ
 รัฐบาล ฎา พระ ราช ประ เเพณี สำหรับ ปก ครอง บ้าน เมือง อัน ไร้
 ทั้ง ชัน ไว้ แล้ว ตาม กฎหมาย ซึ่ง ยัง คง มี อยู่ ใน สมัย นั้น

ข้อ ๒ กล่าว คือ ผู้ นั้น มีความ ประสงค์ แต่ ที่ จะ แะ นำ ให้
 อาณา ประชา ราช ฎาร ทั้ง ปลาย คือ การ เปล่ง แสง แก้ว ไข พระ ราช
 ประ เเพณี ราชการ สำหรับ ปก ครอง สยาม วัฒน ชาติ อัน ไร้ ทั้ง ชัน
 ไว้ แล้ว ตาม กฎหมาย ใน ทาง ไก ทาง หนึ่ง ซึ่ง ไม่ เชน ที่ ห้าม ตาม
 กฎหมาย และ

ข้อ ๓ กล่าว คือ ผู้ นั้น มีความ ประสงค์ แต่ จะ ช้ แะ ให้ เห็น ว่า
 ชนย ชรรณ เนียม ราชการ อัน ไก อัน หนึ่ง ซึ่ง คน เชื่อ ว่า นำ ให้ เกิด
 ผล อัน ไม่ ก็ ยัง ได้ อาณา ประชา ราช ฎาร ทั้ง ปลาย มี น้ำ ใจ กระ ค้าง
 กระ เกือง เกิด ภัย ซึ่ง ชัน แล ภัย และ ไร้ เกิด ภัย ชัน เพื่อ

จะ ให้ เลิก ถอน ฤๅ แก้ว ใจ ชนย ธรรม เนียม ราชการ อัน นั้น เติบ

เมื่อ ผู้ นั้น มี ความ ประสงค์ แต่ จะ จู้ แง่ ข้อ ความ ซึ่ง ได้ บก
วัน วั ๓ ข้อ เหมื่อน ดัง ว่า มา นี้ แล้ว ท่าน ว่า ผู้ นั้น ไม่ มี ฤทธิ
โทษ มิ ได้

ประจักษ์ ผู้ ขึ้น ให้ เติบ ข้อ เติบ

โดย เอา ข้อ ความ ฤๅ สิ่ง ที่ มี บังควร

ออก โฆษณา ประจักษ์

มาตรา ๖ ผู้ใด โฆษณา ประจักษ์ เอง ฤๅ ยัง ให้ ผู้ ขึ้น โฆษณา
ประจักษ์ แก่ คน ทัว เพื่อ ให้ คน ทั้ง หลาย (จะ เปน คน ผู้ ถูก หมื่น
ประมาท เอง ก็ ดี ฤๅ คน อื่น ก็ ดี) ได้ อ่าน ได้ เห็น ฤๅ ได้ รับ ข้อ ความ
อันใด อันหนึ่ง ฤๅ สิ่งใด สิ่งหนึ่ง เปน ถ้อย คำ ว่า ฤๅ เครื่อ
หมาย ที่ ได้ เขียน ฤๅ ที่ พิมพ์ ฤๅ ทำ อย่าง อื่น ให้ แล เห็น เปน ที่
เข้าใจ ได้ ว่าจะ เปน ความจริง ก็ ดี ฤๅ มิ เปน ความจริง ก็ ดี ซึ่ง คน
มุ่งหมาย จะ หมื่น ประมาท ผู้ ขึ้น ฤๅ จะ บัง ให้ ผู้ ขึ้น โกรธ แค้น
ด้วย ข้อ ความ ฤๅ สิ่ง ที่ กล่าว มา แล้ว ที่ เปน เหตุ ประจักษ์ ผู้ ขึ้น ได้
ได้ รับ ความ เกลียดชัง ความ เบียดเบียน ฤๅ ความเสียหาย ประมาท ถูก
ของ มหา ชน ทั้ง หลาย จน เขา ต้อง เติบ ข้อ เติบ บิดา บิดา ความ
ก็ ไป ท่าน ว่า ผู้ นั้น กระทำผิด

เมื่อ พิจารณา เปน สติ บัญ ว่า ผู้ นั้น กระทำผิด ต่อ ข้อ ห้าม ดัง เช่น
กล่าว มา แล้ว ก็ ได้ ว่า ถูก ไว้ มี ถ้อยคำ ไม่ เนิบ ถ้อยคำ ๒ ข้อ ฤๅ

ให้ปรับเงิน ไม่เกิน กว่า ๑๐๐๐ บาท
ปรับ กว้าง

ๆ ทั้ง จำคุก และ

เว้นไว้แต่ผู้ นี้ โฆษณา ประกาศ ของ ๖๖ ยังให้ผู้อื่น โฆษณา
ประกาศ แทน ตัว กว้าง ข้อความ ๖๖ ซึ่ง จะ กล่าว ต่อ ไป นี้ คือ
ข้อ ๑ ข้อความ ๖๖ สิ่งใด ซึ่ง คน เขา มา สำแดง ๖๖ อ่าน
ในเวลา พิจารณา คดี ใน ศาล โศ ศาล นั้น ๖๖ ใน เวลา ที่ ส่วน เหตุ
การ อัน โศ อัน คน ทาม พระ บรม ราช โอง การ ๖๖ ตาม คำ สั่ง
ของ รัฐ มณฑล ศาล ๖๖ ตาม คำ สั่ง ของ เสนา บกิ กระทบ วง โศ กระ
ทรวง นั้น ๖๖ ตาม อำนาจ ของ พระ ราช กำหนด กฎหมาย บก โศ
บท นั้น ซึ่ง บัง คง ใช้ อยู่ ๖๖ ซึ่ง จะ ใช้ ทั้ง ขึ้น ไว้ ต่อ ไป ภายใต้ นาม อัน
เป็น ข้อ ความ ๖๖ สิ่ง ที่ เกี่ยว ข้อง กับการ พิจารณา ๖๖ การ ที่ ส่วน นั้น
กว้าง เหตุ ที่ คน เชื้อ โดย ไร อัน สุริ ทว่า ควร เขา มา สำแดง ๖๖ อ่าน
ในการ พิจารณา ๖๖ การ ที่ ส่วน นั้น โศ

ข้อ ๒ ข้อความ ๖๖ สิ่งใด ซึ่ง คน ใส่ ลง ใน กฎา ทูลเกล้าฯ
ถวาย ๖๖ ใน เรื่อง รว ซึ่ง คน มุ่งหมาย โดย ไร อัน สุริ ทว่า ๖๖
ขึ้น ต่อ เสนา บกิ กระทบ วง โศ กระทรวง นั้น และ ก็ คง เป็น เรื่อง รว
ที่ เสนา บกิ กระทบ วง โศ กระทรวง นั้น มี นาม ที่ รม ไว้ วินิจฉัย โศ
ตาม พระ ราช กำหนด กฎหมาย

ข้อ ๓ ข้อความ ๖๖ สิ่งใด ซึ่ง มี อยู่ ใน รายงาน การ ปฎิภา
ทัง กฎหมาย ใน รัฐ มณฑล ศาล โศ และ หอ จด ใน รายงาน การ ที่ ส่วน

ๆ การพิจารณาคดีในศาลใดศาลหนึ่งก็ ักิ โดยย่อก็ ักิ ๆา
โดยพิศดาร ก็ ักิ อันเป็นรายงาน ที่ ถูก ต้อง จริง ซึ่ง ตน นำเอา มา
โฆษณา ประกาศ ๆา ซึ่ง ตน แต่ง เป็น คำ วิจิตรจับ ข้อความ ๆา
สิ่งใด ที่ มี อยู่ใน รายงาน นั้น ใน ทาง ที่ ตน เห็น เปน ยุติธรรมโดย
จริงไร อัน สุจริตแล้ว ออกโฆษณาประกาศ

ข้อ ๔ ข้อความ ๆา สิ่งใด ซึ่ง เปน ความ จริง แท้ และ ซึ่ง
เป็น ทิทานุหิต ประ โยชน์ แก่ มหาชน ทั้งหลาย ควร รู้ทั่ว ไป แล้ว ตน
นำ เอา ออกโฆษณา ประกาศ ด้วย มี ความ เจตนา จะ ให้ เป็น ทิทานุหิต
ประ โยชน์ แก่ มหาชน ทั้งหลาย จะ ได้ รู้ทั่ว ไป

ข้อ ๕ ข้อความ ๆา สิ่งใด ที่ เปน จริง ก็ ักิ ๆา มิ เปน จริง ก็ ักิ
ซึ่ง ตน ได้ เขียน เป็น ลาย ลักษณะ อักษร ไป ให้ ผู้หนึ่ง ทราบ โดย ที่
ตน มี เหตุ อัน สมควร เชื่อ ว่า เปน จริง และ โดย ที่ ตน มี เหตุ อัน สม
ควร ที่ จะ ให้ ผู้ นั้น ทราบ ไว้ และ ใน การ ที่ ตน เขียน ลาย ลักษณะ
อักษร กล่าว ถึง ข้อความ ๆา สิ่ง ดัง ว่า มา แล้ว ไป ให้ ผู้ นั้น ทราบ
นั้น ตน มิ ได้ มี ใจ ซึ่ง ซึ่ง โกรธ แค่น ๆา อธิบาย อธิบาย ผู้ ที่ ต้อง ถูก
ประจาน ด้วย ข้อความ ๆา ดัง นั้น เลย

ข้อ ๖ ข้อความ ๆา สิ่งใด ที่ เปน จริง ก็ ักิ ๆา มิ เปน จริง ก็ ักิ
ซึ่ง ตน เอา ออกโฆษณา ประกาศ เพื่อ ประสงค์ จะ ชี้แจง บังคับ
รักษาตัว ของ ตัว ประการ หนึ่ง แล เพื่อ ประสงค์ จะ ร้อง ขอความ
ยุติธรรมในคดีที่ ตน ได้ รับ ความ ชำ แ่ และ ประการ หนึ่ง และ

ในการโฆษณาประกาศ ก็นั้น คนต้อง สะดงให้เห็นว่า ข้อ ความ
ๆ สิ่งนี้ คน มีมูลที่ หอ จะ เชื้อ ใ้ ว่าเป็นความจริง กับ การ ที่ คน
โฆษณา ประกาศ ด้วย วิธี อย่าง ไค อย่าง หนึ่ง นั้น ไม่มากมาย เหลือ
เกินกว่าความ จำเป็น ในความ ประสงค์ ประการ ไค ประการ หนึ่ง
ก็ ใ้ ว่า มา แล้วย

ข้อ ๗ ข้อ ความ ๆ สิ่ง ไค ที่ เป็นจริง ก็ ใ้ ใ้ เป็นจริง ก็ ใ้
ซึ่ง คน เขา ออก โฆษณา ประกาศ ไค มี เหตุ ชัน สมควร ที่ คน เชื้อ
ว่าเป็นจริง เพื่อ ประสงค์ จะ เชื้อ ใ้ ใ้ มหา ชน ทั้ง ไคลาย สมนก ความ
เห็น ใ้ เกิด หิตานุ หิต ประ โย ชัน ทั่ว กัน

ข้อ ๘ ข้อ ความ ๆ สิ่ง ไค ที่ เป็นจริง ก็ ใ้ ใ้ เป็นจริง ก็ ใ้
ซึ่ง คน เขา ออก โฆษณา ประกาศ ไค สะดง ความ เห็น ของ คน ที่ เกี่ยว ใ้ ด้วย
คน ไค คน หนึ่ง ใ้ สิ่ง ไค สิ่ง หนึ่ง ซึ่ง เป็น คน ใ้ สิ่ง ที่ มหา ชน
ทั้ง ไคลาย ควร จะ สะดง ความ เห็น เกี่ยว ใ้ ชัน ไค และ ใน การ
สะดง ความ เห็น เช่น นี้ คน ชัน มี เหตุ ผล ชัน สมควร ที่ จะ กล่าว
และ ชัน กอ ใ้ ไป ใ้ ด้วย ความ ระวัง อย่าง มาก ชัน ใ้ ใ้ ร้ายแรง เป็น
ที่ เสือ หาย แก่ คน ใ้ สิ่ง นี้ ชัน เกิน ใ้ กว่าความ จำ เป็น

เมื่อ ผู้ นี้ โฆษณา ประกาศ เชง ใ้ ยัง ใ้ ผู้ ชัน โฆษณา ประกาศ
แทน ใ้ ใ้ ด้วย ข้อ ความ ชัน ไค ชัน ๘ ข้อ เติม ชัน ว่า มา
นี้ แล้วย ทำ ว่า ผู้ นี้ ไม่ มี หิตา โฆษณา ไค

พิพิธภัณฑ์ศิลปะไทยร่วมสมัย

เจ้าของหนังสือพิมพ์ไทย

เสมอ ผู้โฆษณา ชัก ความ ญา สิ่ง ที่ ต้อง ต้ม

เว้นแต่ไม่รู้เห็นด้วย และไม่ทำให้อนุญาต อย่าง ตามัญ

มาตรา ๗ ผู้ใดซึ่งลง ทุน ออก หนังสือ พิมพ์ต่าง ๆ ขาด เอา กำ
ไร แก่ คน เกือบ ๆ ก็ ๆ ลง ทุน เข้า ต้น ส่วน ภัย ผู้ อื่น ออก หนังสือ
พิมพ์ต่าง ๆ ขาด เอา กำไร ภัย กัน ก็ ถ้า มี ข้อ ความ ๆ
สิ่ง ใด ซึ่ง ต้อง ห้าม โดย พระ ราช กำหนด นั้น ลง โฆษณา ประกาศ
ใน หนังสือ พิมพ์ ของ คน แล้ว ท่าน ว่า ผู้ นั้น กระทำผิด และ ต้อง รับ
โทษ เสมอ กับ ผู้ ที่ เอา ข้อ ความ ๆ สิ่ง ซึ่ง ต้อง ห้าม โดย พระ ราช
กำหนด นั้น ออก โฆษณา ประกาศ เอง ๆ ให้ ผู้ อื่น เอา ออก โฆษณา
ประกาศ แทน คน นั้น เว้น ไว้ แก่ ผู้ นั้น จะ สืบ ให้ สมจริง ได้ ว่า
การ ที่ เอา ข้อ ความ ๆ สิ่ง ซึ่ง ต้อง ห้าม โดย พระ ราช กำหนด นั้น
ลง ใน หนังสือ พิมพ์ ของ คน นั้น คน มิ ได้ รู้ เห็น ภัย แล คน มิ ได้
อนุญาต อย่าง สามัญ ทั่ว ไป ๆ อย่าง อื่น ใน การ ที่ นำ เอา ลง ใน
หนังสือ พิมพ์ ของ คน นั้น

การ อนุญาต อย่าง สามัญ นั้น อย่างไร

มาตรา ๘ การอนุญาตอย่างสามัญทั่วไปซึ่งเจ้าของหนังสือพิมพ์
มอบให้แก่ผู้จัดการดูแลการออกหนังสือพิมพ์นั้น ต้องถือว่า
ไม่ใช่เป็นการอนุญาตให้ผู้จัดการนำเอาข้อความ ๑๑ สิ่ง
ซึ่งต้องห้ามโดยพระราชกำหนดนี้ ลงโฆษณาประกาศในหนังสือ
พิมพ์อันเทคโนโลยีและหอจดหมายเหตุ

พพธิภณทศาลเทยและหอจดหมายเหตุ

พิมพ์นั้น เว้นไว้แต่ การอนุญาต อย่าง สามัญทั่วไปนั้น มีปรากฏ
ชัดว่า เจ้าของหนังสือพิมพ์ยอมเอาข้อความ ๆ สิ่ง ซึ่งต้องห้าม
โดย พระราชกำหนดนี้ ลงใน หนังสือพิมพ์ด้วย ๆ เว้นไว้แต่
เจ้าของ หนังสือพิมพ์ใดเห็นชอบด้วย ในการ ที่นำเอาข้อความ
ๆ สิ่ง ซึ่งต้องห้ามโดย พระราช กำหนดนี้ ลงใน หนังสือพิมพ์
ของ ตน ด้วย

มีอย่างนี้ ผู้ขาย หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ

มาตรา ๘ ผู้ใดรับเอาสารพัด สมุท หนังสือ เรื่อง ต่าง ๆ หนังสือ
พิมพ์ต่าง ๆ ๆ ภาย ลักษณะ อักษร อย่างใด อย่างหนึ่ง ซึ่งตีพิมพ์
ๆ เขียน ๆ ใ้เครื่อง หมาย อย่างใด ซึ่งนำให้แลเห็นเป็นที่
เข้าใจได้ ไป จำหน่าย ขาย เช่น ขาย สีน คำ ตาม ธรรมเนียม
ท่านว่า ผู้นั้นไม่ไ้กระทำการผิด และ ไม่ ต้อง รับโทษ เสมอ ผู้ที่ เอา
ข้อความ ๆ สิ่ง ซึ่ง ต้อง ห้ามโดย พระราช กำหนดนี้ ออกโฆษณา
ประกาศ เว้นไว้แต่จะ สืบให้ สัมจริง ได้ว่า ผู้นั้นไ้รู้ อยู่ แล้ว ว่า
สมุท หนังสือ เรื่อง ต่าง ๆ หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ภาย ลักษณะ
อักษร อย่างใด อย่างหนึ่ง ซึ่ง ตน รับเอา มา จำหน่าย ขาย นั้น
มี ข้อความ ๆ สิ่ง ซึ่ง ต้อง ห้ามโดย พระราช กำหนดนี้ ๆ ใน ส่วน
หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่ง เคย ออก อยู่ นั้น ผู้นั้นไ้รู้ อยู่ ว่า
หนังสือพิมพ์ ฉบับ นั้น เคย ลง ข้อความ ๆ สิ่ง ซึ่ง ต้อง ห้าม
โดย พระราช กำหนดนี้ อยู่ แล้ว ๆ

หน้าที่ของกรม อัยการ จะต้อง พ้อง

ผู้ทำผิด ต่อ มาตรา ๔ และ มาตรา ๕

มาตรา ๑๐ ผู้ใด กระทำผิด ข้อข้อห้ามใน มาตรา ๔ และ
มาตรา ๕ แห่งพระราชกำหนดนี้ ถ้าในมณฑลกรุงเทพ ฯ
ก็ต้องเป็น หน้าที่ของเจ้ากรม อัยการ จะต้อง พ้อง ร้อง กล่าวโทษ
ถ้าในมณฑล หัวเมืองก็ต้อง เป็น หน้าที่ ของ พนักงาน อัยการ จะต้อง
พ้อง กล่าวโทษ แต่ต้องได้ รับ ความ อนุมัติ ของข้าหลวงเทศาภิบาล
เสีย ก่อน พนักงาน อัยการ จึง จะ พ้อง ร้องได้

ห้ามมิให้ผู้ใด ผู้หนึ่ง นอกจากเจ้ากรม อัยการใน มณฑล
กรุงเทพ ฯ และ พนักงาน อัยการใน มณฑล หัวเมือง พ้อง ร้อง
กล่าวโทษ ผู้กระทำความผิดทั้งเช่นว่ามานี้ เว้นไว้แต่คนที่รับ
อนุญาตให้ พ้อง เสีย ก่อน จึงจะร้องพ้องได้ ถ้าใน มณฑล กรุงเทพ ฯ
ก็ต้อง ขอ และ รับ อนุญาตจาก เจ้ากรม อัยการ ถ้าในมณฑลหัวเมือง
ก็ต้อง ขอ และ รับ อนุญาต จาก ข้าหลวงเทศาภิบาล เจ้ากรม อัยการ
ถ้า ข้าหลวงเทศาภิบาล จะไม่ให้ อนุญาต โดยมีเหตุอันสมควร
อย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ได้ ถ้า เจ้ากรม อัยการ จะ พ้อง เสียเอง
ถ้า ข้าหลวงเทศาภิบาล จะสั่งให้ พนักงาน อัยการ พ้อง เสียเอง ก็ได้
กำหนดพ้องใน ภายใน ๑๖ เดือน

มาตรา ๑๑ กรม อัยการ มณฑลกรุงเทพ ฯ ก็คือ ถ้า พนักงาน
พิพิธภัณฑสถานไทยและหอจดหมายเหตุ

อัยการในมณฑลหัวเมืองก็ดี ฤๅคนอื่นผู้ถูกประจานก็ดี จะฟ้อง
กล่าวโทษผู้ใดคนหนึ่ง หาว่ากระทำความผิดต่อ มาตราใด มาตราหนึ่ง
แต่ทั้งพระราชกำหนดนี้ ต้องยื่นฟ้องต่อศาลภายในกำหนด

๑๖ เกือบ หนึ่งทั้งแต่วันที่ผู้ต้องหาซึ่งเป็นจำเลยได้กระทำความผิด
เป็นต้นไป เว้นแต่ผู้กล่าวหาซึ่งเป็นโจทก์นั้น มิถึงฐานะ
ของตนเอง ฤๅ มิถึงราชการไปอยู่ยังหัวเมืองใดภายใน พระราช
อาณาเขตฯ ก็ได้ ฤๅ ไปอยู่ยังหัวเมืองต่างประเทศ นอก
พระราชอาณาเขตฯ ก็ได้ ยังไม่รู้ว่าคุณถูกประจาน ซึ่งเป็นการ
ที่ควรห้าม ตามพระราชกำหนดนี้ ครั้นกลับมาแล้วจึงรู้เข้า
ดังนี้ ก็ให้ผู้ยื่นฟ้องต่อศาลได้ภายในกำหนด ๖ เกือบ
หนึ่งทั้งแต่วันที่ตนกลับมาถึงบ้านเรือนเป็นต้นไป

ถ้ายื่นฟ้องพ้นกำหนด ดังว่ามาแล้ว ห้ามมิให้ศาลรับฟ้องไว้
พิจารณา ฤๅ ถ้าศาลได้รับไว้แล้วโดยไม่รู้ว่าเป็นพ้นกำหนด ภายหลัง
จึงรู้ว่าพ้นกำหนดแล้ว ก็ให้ตัดสินยกฟ้องนั้นเสีย

เงินปรับให้เป็นพิชัย และ เป็น ค่าทำขวัญ แก่ผู้ถูกประจาน
มาตรา ๑๖ บันทอนเงินซึ่งศาลปรับผู้กระทำความผิดต่อ มาตรา ๔
และ มาตรา ๕ นั้น ต้องให้ส่งเป็นพิชัยไว้จ่ายราชการ แต่เงิน
ซึ่งศาลปรับผู้กระทำความผิดต่อ มาตรา ๖ นั้น ต้องเป็นเงินทำขวัญ
ให้แก่ผู้ซึ่งถูกประจานด้วยข้อความ ฤๅ สิ่งซึ่งต้องห้าม
โดยพระราชกำหนดนี้ ซึ่งมาเป็นโจทก์ฟ้องร้อง กล่าวโทษ
ผู้กระทำความผิดพิพจน์ที่ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

ผู้ทำผิดขอ ชะมาโทษ

และ ทำขวัญ ก็ให้ศาลเปรียบเทียบ

และ ควร ยก เป็น เหตุ กรรณาลก ษยอนโทษด้วย

มาตรา ๑๓ ผู้ใด ซึ่ง กระทำผิด ต่อ ข้อห้าม ใน มาตรา ๖ แห่งพระราชกำหนดนี้ รู้สึก ว่า ตน กระทำผิด จริง แล้ว ตนได้ นำเอา คำขอ ชะมาโทษ ต่อ ผู้ซึ่ง ถูก ประจาน ออกโฆษณาประกาศ ก็ได้ นำเอา เงิน ทำขวัญ มากน้อย เท่าใด สุดแต่ ตน จะ เห็นสมควร (แต่ ไม่ มาก กว่า เงิน ที่ ตน จะต้อง ถูก ปรับ) ไป วางไว้ กลาง ศาล เพื่อ ให้ ผู้ซึ่ง ถูก ประจาน ก่อน เวลา วัน เดือน ปี ที่ ศาล กำหนด นัด พิจารณา ความ แล้ว ก็ให้ ศาล เปรียบเทียบ ให้ ผู้ซึ่ง ถูก ประจาน ที่ เป็น โจทก์ รับ คำ ชะมาโทษ และ รับ เอา เงิน ทำขวัญ ไป แล้ว ให้ ความ เป็น เด็ด แล้ว แก่ กัน ถ้า ผู้ซึ่ง ถูก ประจาน ที่ เป็น โจทก์ นั้น ไม่ ยอม ตาม คำ เปรียบเทียบ แล้ว ก็ให้ ศาล พิจารณา ความ เรื่อง นั้น ต่อ ไป ถ้า พิจารณา ได้ ความ ว่า ผู้ นั้น กระทำผิด จริง แต่ ความ ผิด นั้น ไม่ ร้ายแรง มาก มาย จน ถึง กับ จะ เป็น เหตุ ให้ ผู้ ถูก ประจาน ต้อง รับ ทักทโทษ ตาม กฎหมาย ก็ให้ ศาล ถือ ว่า การ ที่ ผู้ นั้น ได้ ขอ ชะมาโทษ แล ยอม ทำขวัญ ถึง มา แล้ว นั้น ควร เป็น เหตุ ที่ จะ กรรณาลก ษยอน ผ่อนโทษ ผู้ นั้น ให้ เขา ลง แค่ เพียง ปรับ เท่านั้น เว้นไว้แต่ ความ ผิด ของ ผู้ นั้น มาก มาย จน ถึง กับ จะ เป็น เหตุ ให้ ผู้ ถูก ประจาน ต้อง รับ ทักทโทษ ตาม กฎหมาย จึง ควร ลงโทษ จำคุก

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและห้องจดหมายเหตุ

หน้า ๒๖๔๒ ลักษณะ ห้ามมิให้เขาชาวขะเจ้ามากรุงเทพฯ เล่ม ๗

ประกาศข้อบังคับสำหรับชาวต่างชาติ

กระสุนดินขึ้นซึ่งมาจากต่างประเทศให้ใช้ไปพลางก่อน

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา
จุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้า
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า โดย
เหตุมีผู้ลักลอบนำอาวุธต่างๆ มีขึ้นเป็นต้น แลกระสุนดินขึ้น
เข้ามาในพระราชอาณาเขต สยาม เหนือๆ ของเหล่านี้ เมื่อมิได้
รักษาไว้โดยเรียบร้อย หรือตกถึงมือคน พาลทุจริต ก็อาจ
เป็นเหตุให้เกิดอันตรายขึ้นได้ต่างๆ จึงทรงพระมหากรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาภาสกรวงษ์วรราชดัตถ์ เมื่อเป็นผู้
บัญชาการ กรมศุลกากร รับพระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ
ประกาศห้าม มิให้ผู้ใด ประทุกเครื่อง สัตวา อาวุธ กระสุนดินดำ
เข้ามาใน พระราชอาณาเขต สยาม เว้นไว้แต่ได้รั้งอนุญาต
จากเจ้าพนักงานฝ่าย สยาม ก่อน แต่เดิมนั้น ๓ ชิ้น ๗ ชิ้น
มีขอกดศก รุดศักราช ๒๔๔๖ แต่ใน ประกาศ นี้ ยัง หามีความ
ชักเจน แลกำหนดให้ลงโทษ ผู้ทำผิด ประการใดไม่

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติสำหรับ
เครื่อง อาวุธ ต่างๆ ซึ่งมาจากต่าง ประเทศ แลให้ ใช้ไปพลาง
ก่อน ดังนี้ พืพิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

เล่ม ๗. ลักษณะห้ามมิให้เขาอาวุธเข้า มากรุงเทพฯ หน้า ๒๖๔๓

ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดนำอาวุธต่าง ๆ หรือปืนกลกระสุนขึ้นเครื่อง
ใช้สำหรับขึ้นต่าง ๆ เข้ามาหรือผู้หนึ่งผู้ใดนำเข้ามาในพระราช
อาณาเขตสยาม โดยทางทะเลหรือโดยทางใดทางหนึ่ง หรือ
ถ้าผู้ใดรับไป หรือพยายามที่จะรับไป หรือให้ผู้หนึ่งผู้ใด
รับไปจากเรือ หรือจากที่อย่างหนึ่งอย่างใด โข่มมิให้รับหนังสือ

อนุญาตของรัฐบาล จากผู้บัญชาการกรมศุลกากร หรือไม่
ได้ยื่นขานุญาตเหล่านี้ อันถูกตั้งต่อเจ้าพนักงานกรมศุลกากร
แล้วมิได้ให้เจ้าพนักงาน กรมศุลกากร ตรวจจดขานุญาตของเหล่านี้
ก่อนแล้ว ผู้หนึ่งต้องมีความผิดตามลักษณะนำเครื่องอาวุธ

ต่าง ๆ เข้ามาในพระราชอาณาเขตสยาม แล้วจะต้องปรับครั้ง
หนึ่งไม่เกินกว่า ๒๐๐๐ บาท หรือจำคุกไม่เกินกว่า ๖ เดือน
หรือทั้งปรับทั้งจำด้วยก็ได้ และบรรดาเครื่องอาวุธ แลดิน
กระสุนขึ้นเครื่องใช้สำหรับขึ้นต่าง ๆ ต้องรับเข้าของรัฐบาลสยาม

เรือลำหนึ่งลำใด รับบรรทุกอาวุธต่าง ๆ ปืนแลกระสุนขึ้น
เครื่องใช้สำหรับขึ้นเข้ามาในพระราชอาณาเขตสยาม แลนำหรือ
มิได้ลง ขานุญาตของเหล่านี้ไว้ ในขานุญาตนี้ถ้าสำหรับเรือ
ซึ่งตนจะ ต้องขึ้นต่อกรมศุลกากรโดยเสียค่าแล้ว นายเรือจะ
ต้องรับโทษปรับไม่เกินกว่า ๒๐๐๐ บาท หรือจำคุกไม่เกิน
กว่า ๖ เดือน หรือทั้งปรับทั้งจำด้วยก็ได้

บรรดาอาวุธปืนกลกระสุนขึ้นเครื่องเหล่านี้จะจำหน่ายแก่ดิน กระสุนขึ้น

เครื่องใช้สำหรับขึ้นเจ้า มาใน พระราชอาณาเขต รสยาม ใน คับ ห่อ
ของ ๆ คน เพื่อ เป็น ของ ใช้สำหรับตัว มิใช่ สำหรับ ชื้อ ขาย ของ
เหล่านี้ เมื่อ เข้ามาถึง เจ้า ของ ะ ต้อง มอบ ให้ แก่ เจ้า พนักงาน
กรมศุลกากร แลเจ้าพนักงานกรมศุลกากร ะ ยึด ไว้ก่อน จนกว่า
เจ้า ของ ะ ได้ รับ อนุญาต ของ รัฐบาล รสยาม หาก เจ้า พนักงาน
กรม ศุลกากร ยอมให้ ผู้นั้น รับ สิ่ง ของ เหล่า นั้น ไป เจ้า พนักงาน
กรม ศุลกากร จึง ะ ยอม ให้ เจ้า ของ รับ สิ่ง ของ เหล่า นั้น ไป ได้
แล บรรดา ของ ที่ มา กับ คับ ห่อ ของ คน โดย สารา เช่น กล่าว มา นี้
ไม่ต้อง มี ใน ขาญ ชี สิ้น คำ สำหรับ เวื่อ แล เจ้า ของ ไม่ต้อง ขึ้น ขาญ ชี
ก่อน กรมศุลกากร ก่อน

ประกาศ ห้าม เครื่อง สภาตรา วา วุช กระตุล คินคำ ลง วัน พุทธศักราช
เดือน ๓ ขึ้น ๗ ค่ำ ปี วอภคศก ศักราช ๑๙๔๖ นั้น ให้
เลิก เสีย แต่ วันที่ ได้ ออก ประกาศ นี้ เป็น ต้น ไป

ประกาศ มา ณ วันที่ ๑๐ เมษายน รัตนโกสินทร ศก ๑๑๘
เป็น วันที่ ๑๑๑๑ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

ประกาศเรียกนามภูเขาทอง

กรมหมื่น สมมตอมรพันธุ์ รัช พระ บรมราช โองการ ใส่เกล้าฯ
ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ ประกาศ ให้ ทราบทั่ว กัน ว่า ภูเขา
ก่อด้วยหิน มี พระพุทธรูป อยู่ บน ยอด อัน ตั้ง อยู่ ที่ วัดสุเกษ ซึ่ง

ชนเป็นอันมากเรียกว่าภูเขาทองนั้น ก็เป็นของพระบาทสมเด็จพระที่นั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้น ด้วยทรงพระราชนิพนธ์ว่า เช่น พระเจดีย์ใหญ่ เพื่อจะให้ มี ชื่อ เหมือนพระเจดีย์ ภูเขาทอง ที่กรุงเก่าทั้งรูปก็ทำเช่นนั้นด้วย แต่จะให้ใหญ่กว่า การนั้น ไม่สำเร็จ ด้วยทรุดดินฟุ้งขึ้นโดยรอบ จึงเป็นอันทิ้งค้างอยู่ คนก็เคยเรียก พระเจดีย์ ภูเขาทองตามนามซึ่งโปรดเกล้าฯ พระราชทานไว้เมื่อแรกสร้าง แต่เพราะเหตุซึ่งไม่เป็นรูป พระเจดีย์มีแต่กองอิฐดิน ไม่ขึ้นคลุมรก ทิวทัศน์ก็ไม่ไ้ชื่อวัดภูเขาทอง ชื่อวัดเสนาอยู่ตามเดิมด้วย เพราะฉะนั้นก่อนมาคำคนที่เรียก ว่าพระเจดีย์นั้น จึงได้หายไปเหลืออยู่แต่ภูเขาทองเพราะเป็น กองอิฐใหญ่แคงอยู่ ครั้นมาในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อมีชาวคณะกุดดักก ราช ๑๖๖๖ มีงาน พระเมรุ ขรม ขรรพท ที่ท้องสนามหลวง แล้วทรง พระราชดำริห์ เริ่มสร้าง พระเจดีย์บนยอดภูเขาทอง ครั้นถึงเดือน ๖ มีฉลุสถาปนา กุดดักก ราช ๑๖๖๗ ได้เสกฯ พระราชดำเนิน ไป ถวายพระกุญชร แด่โปรดเกล้าฯ ให้มี ลว ข้างในเป็นการฉลองด้วย โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อ ภูเขาทอง ว่า ขรม ขรรพทเหมือนอย่าง พระเมรุ ขรม ขรรพท ที่เคยเรียก มาแล้ว คำ ขรม ขรรพท นี้ ยัง ใช้ อยู่ใน ราช การ มิได้โปรดให้แก้ไข เปลี่ยนแปลง

ที่พิมพ์นี้พิมพ์โดยมูลนิธิหอจดหมายเหตุ
พิพิธภัณฑ์และห้องสมุด

เป็นข้อนี้ แผลคำไทยเป็น ภาษา มคธ ดังศกฤตของ อาจอง ไม่มีผู้
ตั้งแต่ง ในราชการไทย มากหนาขึ้น เช่น การ ฉีก จากนาม
ที่ พระ บาท สมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระ ราชทานไว้ เพราะ
ฉนั้นจึงโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่ว กัน ว่า เกียติสถาน ที่นี้
มิได้ พระ ราชทานนาม เปลี่ยนใหม่ ว่า สุวรรณ บรมกตเลบ อย่าให้
ผู้ใด เรียก แล ใช้ ใน หนังสือ ราชการ ให้คงใช้ เรียก ว่า บรม บรมพท
อันเป็น นาม ถูก ต้อง นั้น เทอญ

ประกาศ มา วันที่ ๒๔ พฤษภาคม

รัตนโกสินทร ศก ๑๑๘

ประกาศแก้ไขเพิ่มเติม พระ ราชบัญญัติ จัด การ ป้องกันกาฬโรค ลงวันที่ ๑ เมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๑๘

มีพระบรมราชโองการ ให้ พระบาท สมเด็จพระ ประมิตทร มหา รุพา
ลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ ทรง พระ
กรุณา โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศ ให้ทราบทั่ว กัน ว่า

ด้วยบัดนี้ มีใช้กาฬโรค เกิดขึ้นที่เมือง ยี่นิง กับเมืองซัวเถา
สมควร ต้องแก้ไขเพิ่มเติมประกาศ จัดการ ป้องกัน กาฬโรค ลง
วันที่ ๑ เมษายน รัตน โกสินทร ศก ๑๑๘ นั้น

จึงทรง พระ กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกข้อ ๒ ข้อ ๓ ข้อ ๔
แลข้อ ๗ ใน ประกาศ ที่ ออกนาม มา แล้วนั้น เสีย แลให้ตรา พระ
ราชบัญญัติทั้งข้อ ๒ ข้อ ๓ ข้อ ๔ แล ข้อ ๗ ก็มี ต่อไป นี้
ขึ้นใช้แทน พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ ก็ือ

ข้อ ๒ เวื่อ ลำหนึ่ง ลำใด ซึ่ง ออกจากเมือง ชอง กง เมือง
ชัวเถา ฤา เมือง ยี่หนิง มาถึง น่านน้ำสยาม ใน วัน ฤา ใน ภาย หลัง
วันที่ ใค้ ประกาศ พระ ราช บัญญัติ นี้ ต้อง แวะ เรด ที่ เกาะ ฝั แล
ก่อน ที่ จะ ไค้ รับ ใบ อนุญาต ของ คำน บังคับ กัก ภาวโรค ภาย นั ทราย ไค้
เลย เข้า มา ไค้ นั้น ต้อง รอ พัก อยู่ กว่า จะ ครบ กำหนด เวลา ๗ วัน
เต็ม นับ ตั้ง แ่ วันที่ ใค้ ออกจาก เมือง ชอง กง เมือง ชัวเถา
ฤา เมือง ยี่หนิง

ข้อ ๓ เวื่อ ลำหนึ่ง ลำใด ที่ ออกจาก เมือง สิงขโปรี ฤา เมือง
ท่าโก ฤา ใน ประเทศ จีน มาถึง น่านน้ำสยาม ใน วัน ฤา ใน ภาย
หลัง วันที่ ใค้ ประกาศ พระ ราช บัญญัติ นี้ ต้อง แวะ ที่ เกาะ ฝั
แล ต้อง รอ พัก อยู่ ที่ นั้น จนถึง เวลา ที่ เจ้าพนักงาน แพทย์ จะ
ไค้ ขึ้น ไป ตรวจ บน เวื่อ แล ออก ใบ อนุญาต ของ คำน บังคับ กัก ภาวโรค
ภาย นั ทราย แล แล้ว จึง ไค้ เลย เข้า มา ไค้

ข้อ ๔ ห้าม ไม่ ไค้ บุคคล ใค้ ไค้ นอ ก จาก เจ้าพนักงาน แพทย์ ฤา
ผู้ ช่วย ของ เจ้าพนักงาน แพทย์ นั้น ทำการ ไป มา คัก ค่อ จาก เวื่อ
ลำใด ฤา ซึ่ง มา จาก เมือง ยี่หนิง เมือง สิงขโปรี เมือง ชอง กง ฤา
จาก เมือง ท่าโก ฤา ใน ประเทศ จีน ไป ยัง ผัง ฤา จาก ผัง ไป ยัง เวื่อ
ลำนั้น ฤา จาก เวื่อ ลำนั้น ไป ยัง เวื่อ ลำ อื่น ฤา จาก เวื่อ ลำ อื่น ฤา
ไป ยัง เวื่อ ลำ นั้น ก่อน เวื่อ ลำ นั้น ไค้ รับ ใบ อนุญาต ของ คำน

มีธงกัน โรคภัยอันตราย ให้เลย เข้ามา ไก่ นั้น เป็น อัน ชาติ

ข้อ ๗ ห้ามไม่ให้เจ้าพนักงาน คุกคาม ซึ่ง ทำการ อยู่ใน หน้า
ที่ เกาะ สี่ ช้าง ฤๅ เมือง สมุทรปราการ อนุญาต ให้ เรือ ลำ หนึ่ง
ลำ ใด ที่ มา จาก เมือง ยี่ นัง เมือง สิงคโปร์ เมือง ชอง กง ฤๅ จาก
เมือง ท่า ไท ฤๅ ใน ประเทศ จีน ที่ ไม่ ไก่ แสลง ใบ อนุญาต ยอก ความ
บริสุทธิ์ จาก โรค อัน ที่ ควร จะ ได้รับ จาก เกาะ ไก่ นั้น ลำ เติง
ถ่าย สิ้น ค้า ที่ เกาะ สี่ ช้าง ฤๅ แล่น เลย เข้า มา กรุง เทพ เป็น อัน
ชาติ แต่ ขรรค เรือ ที่ จะ ไก่ แสลง ใบ อนุญาต เช่น นั้น ให้ ขรรค
แล้ว จึง ยอม ให้ ลำ เติง ถ่าย สิ้น ค้า ที่ เกาะ สี่ ช้าง แล เลย เข้า มา
ยัง กรุง เทพ ฤๅ ท่า ยล อื่น ๆ ไก่ ไม่ ต้อง มี การ ขรรค อีก

ขรรค ข้อ อื่น ๆ ใน ประกาศ จัก การ มีธง กัน ภัย โรค ลง วัน
ที่ ๑ เมษายน รัตนโกสินทร ศก ๑๑๘ นั้น ให้ คง เป็น อัน ใช้ ไก่
ตาม ประกาศ นั้น ตลอด ทุก ประการ

ประกาศ มา ณ วัน อังคาร ที่ ๓๐ พฤษภาคม รัตนโกสินทร ศก
๑๑๘ เป็น วันที่ ๑๑๔๘ ใน รัชกาล บัณฑิต นี้

ประกาศเปลี่ยนนามมณฑล

มี พระ ขรรค ราชโอง การ คำ รัส เนือ เถล รัส ว่า หัว เมือง
ขึ้น ใน ที่ ไก่ รวม เมือง เข้า เป็น มณฑล จัก การ เทศาภิบาล นั้น ไก่
ทรง พระ กระต ราชโอง การ ให้ เวียดนาม ชื้อ มณฑล ตาม พัน ที่ อัน

สมควรแล้ว แต่ มณฑล ชื่น นอก มี มณฑลลาวเฉียง มณฑล
ลาวพวน มณฑลลาวท้าว แด่ มณฑลเขมร ยังมีไว้เรียก
ชื่อ มณฑล ตาม พินทุ์ ให้เป็นระเบียบเกี่ยวกัน จึงทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกัน ว่า

๑ เมืองเชียงใหม่ ๑ เมืองลำพูน ๑ เมืองลำปาง ๑ เมือง
น่าน ๑ เมืองเดิห์ ๑ เมืองแพร่ ๑ แด่เมืองชั้น ของเมืองเหล่านี้
ซึ่งรวมเรียกว่า มณฑลลาวเฉียงนั้น ทั้งแต่ขึ้นสืบไปให้เรียกว่า
มณฑลทวันตกเฉียงเหนือ

๒ เมืองหนองคาย ๑ เมืองหนองหาร ๑ เมืองขอนแก่น ๑
เมืองชนบท ๑ เมืองห่มศักดิ์ ๑ เมืองมุกดาหาร ๑ เมือง
สกลนคร ๑ เมืองไชยบุรี ๑ เมืองโพนพิสัย ๑ เมืองท่าอุเทน ๑
เมืองนครพนม ๑ เมืองมุกดาหาร ๑ รวม ๑๖ เมือง แด่เมือง
ชั้นของเมืองเหล่านี้ ซึ่งรวมเรียกว่า มณฑลลาวพวนนั้น ทั้งแต่
ขึ้นสืบไปให้เรียกว่า มณฑลฝ่ายเหนือ

๓ เมืองนครจำปาศักดิ์ เมืองอุบลราชธานี เมืองศีร์ษะเกษ แด่
หัวเมืองอื่นๆ ซึ่งรวมเรียกชื่อว่า มณฑลลาวท้าว นั้น ทั้งแต่
ขึ้นสืบไปให้เรียกว่า มณฑลทวันออกเฉียงเหนือ

๔ เมืองพระตะบอง ๑ เมืองเสียมราฐ ๑ เมืองศรีโสภณ ๑
เมืองพนมศก ๑ แด่เมืองชั้น ของเมืองเหล่านี้ ซึ่งรวมเรียก
ชื่อว่า มณฑลเขมร นั้น ทั้งแต่ขึ้นสืบไปให้เรียกว่า มณฑลทวันออก

๕ หัวเมืองในมณฑลนครราชสีมา ซึ่งแบ่งเป็น ๔ บริเวณ
คือ เมืองนครราชสีมา ๑ เมืองพิมาย ๑ เมืองขุขันธ์ ๑
เมืองนครจำปาศักดิ์ ๑ ซึ่งรวมเรียกชื่อว่า บริเวณนครราชสีมา
นั้น ท่อไปให้รวมเรียกว่า เมืองนครราชสีมา

เมืองนางรอง ๑ เมืองบุรีรัมย์ ๑ เมืองประโคนชัย ๑ เมือง
พุทไธสง ๑ เมืองรัตนบุรี ๑ ซึ่งเรียกชื่อว่า บริเวณนางรองนั้น
ท่อไปให้รวมเรียกว่า เมืองนางรอง ยกเป็นเมืองจัตวาเมือง ๑

เมืองไชยภูมิ ๑ เมืองภูเขียว ๑ เมืองเกษตรสมบูรณ์ ๑
เมืองจตุรัส ๑ เมืองบ้านด่านธงชัย ๑ ซึ่งเรียกชื่อว่า บริเวณ
ไชยภูมิ นั้น ท่อไปให้รวมเรียกว่า เมืองไชยภูมิ ยกเป็นเมือง
จัตวาเมือง ๑

ประกาศ มาณวันที่ ๔ มิถุนายน รตนโกสินทรศก ๑๑๘ ทรง
กับ วันที่ ๑๑๖๔ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

พระราชบัญญัติ รัฐมนตรีเพิ่มเติม

รตนโกสินทรศก ๑๑๘

มี พระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือ
เกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกัน ว่า ได้โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งพระ
ราชบัญญัติ รัฐมนตรี ดังนี้ไว้ เมื่อ รตนโกสินทรศก ๑๑๓ แล

ทรงพระ ราช บัญญัติ รัฐมนตรี เพิ่มเติม ขึ้น ใน รัตน โกสินทร ศก ๑๑๔ นั้น บัดนี้ ทรงพระ ราช ท้าไว้ว่า ความข้อ ๙ แห่ง มาตรา ๘ ใน พระ ราช บัญญัติ รัฐมนตรี รัตนโกสินทร ศก ๑๑๓ ที่ว่าด้วยจำนวน กำหนด ของ องค์ ประชุม นั้น ยัง ไม่ ทรง ท่อ ความ สดวก ของ การ ประชุม จึง ทรง พระ กรุณา ไปรค แถลง ให้ ทรงพระ ราช บัญญัติ รัฐมนตรี แก้ไข เพิ่มเติม ตั้ง ขึ้น ไว้ ให้ เปน อัน ใช ได้ สืบไป ทั้ง แก่ วันที่ ได้ ประกาศ มา ใน ท้าย พระ ราช บัญญัติ นี้ คือ

มาตรา ๑ กำหนด ของ องค์ ประชุม เมื่อ รัฐมนตรี มา อยู่ ใน ที่ ประชุม มากกว่า หนึ่ง ใน ส่วน สี่ ของ จำนวน รัฐมนตรี สภา ทั้ง สิ้น แล้ว ให้ เปน องค์ ประชุม ได้ กำหนด จำนวน ของ องค์ ประชุม นี้ ให้ คัด หัก จำ หน้าย รัฐมนตรี ไป ราชการ หัก เมือง แล รัฐมนตรี สูง อายุ ฤา บัวย ใจ เปน นิฯ อัน ไม่ สามารถ จะ มา ณั้ ประชุม ปกติ ได้ โดย มี พระ ราชทาน พระ บรม ราชานุญาต แล้ว ตาม พระ ราช บัญญัติ รัฐ มนตรี เพิ่มเติม รัตน โกสินทร ศก ๑๑๔ แห่ง มาตรา ๑ แล มาตรา ๒ นั้น

มาตรา ๒ พระ ราช บัญญัติ รัฐมนตรี รัตนโกสินทร ศก ๑๑๓ ข้อ ๙ แห่ง มาตรา ๘ ซึ่ง ว่า ด้วย กำหนด ของ องค์ ประชุม ก็ยังมี รัฐ มนตรี มา ประชุม มากกว่า หนึ่ง ของ จำนวน รัฐมนตรี สภา ทั้ง สิ้น ขึ้น ไป จึง จะ ประชุม ปกติ ฤา ขัด ลาก กัน ใน การ เรื่อง ไก ๆ ได้ ซึ่ง เปน ความ ขัด ท่อ พระ ราช บัญญัติ รัฐมนตรี เพิ่มเติม มาตรา ๑

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

หน้า ๒๖๔๒

ลักษณะประชุม รัฐมนตรี

เล่ม ๗

นี้ ได้ยกเลิก แล พระราชบัญญัติ รัฐมนตรี เพิ่มเติม รัตน โก
สินทร ศก ๑๑๔ มาตรา ๑ แล มาตรา ๒ ซึ่ง กล่าวอ้างถึง พระ
ราชบัญญัติ รัฐมนตรี รัตนโกสินทร ศก ๑๑๓ แห่ง มาตรา ๙ ว่า
ด้วย กำหนด องค์ประชุม ต้อง มากกว่า ถึง จำนวน รัฐมนตรี สภา
ทั้ง สิ้น นั้น อย่า ให้ เกิน รัฐมนตรี ที่ ไปราชการ หัก เมือง แล รัฐ
มนตรี สูญ อายุ ฎา ข่วย ไซ้ อัน ใ้ รับ พระบรมราชานุญาต แล้ว
เข้า ใน จำนวน กำหนด องค์ประชุม ด้วย นั้น คือ ข้อ ๙ แห่ง มาตรา ๙
ที่ ได้ ยกเลิก นี้ เพราะ นั้น ความ ตอน นี้ ขัด ต่อ พระราชบัญญัติ นี้
ให้ ยกเลิก ตาม กัน คง แก่ คำว่า อย่า ให้ เกิน ขวดย เข้า ใน จำนวน
องค์ประชุม หนึ่งใน ส่วน สี่ ตาม ความ ใน มาตรา ๑ แห่ง พระราช
บัญญัติ รัฐมนตรี รัตนโกสินทร ศก ๑๑๔ นี้

มาตรา ๓ ความ ใน มาตรา ๙ แห่ง พระราชบัญญัติ รัฐมนตรี
รัตนโกสินทร ศก ๑๑๓ ว่า ด้วย ทั้ กรรมการ พิเศษ ให้ ใ้ ความ
ใน ข้อ ๙ ข้อ ๙ ข้อ ๑๐ แห่ง มาตรา ๙ นั้น ใ้ ความ ใน
ข้อ ๙ ให้ มี กรรมการ มา ประชุม ตั้ง แก่ ถึง หนึ่งใน ขึ้น ไป จึง เปน
องค์ประชุม ใน กรรมการ นั้น ใ้ นั้น ส่วน กรรมการ พิเศษ นี้ ย่อม มี
จำนวน กรรมการ น้อย ตาม สันตวร แต่ การ นั้น ๆ แล เปน การ พิเศษ
ชั่วคราว ไม่ ควร จำ ต้อง เลิก ลง ตาม ความ ข้อ ๙ นี้ ให้ คง มี
จำนวน กรรมการ ประชุม เกิน กว่า ถึง จำนวน ของ กรรมการ นั้น
ขึ้น ไป จึง ให้ ยกเลิก ประชุม ใน กรรมการ ใน ระบอบ นั้น ใ้

มาตรา ๕ การปลูกยาสูบที่จะให้ประจักษ์ ใช้พระ ราช บัญญัติ
อันใด ก่อนได้รับพระ ราชทาน พระ บรม ราชานุญาต ซึ่ง ได้
กล่าวไว้ใน พระ ราช บัญญัติ รัฐมนตรี รัตนโกสินทร ศก ๑๑๓
แต่ทั้ง มาตรา ๗ นั้นให้คง ไว้ด้วย ต้องมีจำนวน รัฐมนตรี หัก จำ

หน่ายแล้ว เติมตาม ความ ใน มาตรา ๗ นั้น จึงจะเป็น องค์ประชุม ได้

มาตรา ๕ พระ ราช บัญญัตินี้ ให้มีขึ้นเป็น พระ ราช บัญญัติ รัฐ
มนตรี เติมเต็ม พระ ราช บัญญัติ รัฐมนตรี รัตนโกสินทร ศก ๑๑๓
แล้วรัตนโกสินทร ศก ๑๑๔ อันยังคงใช้อยู่นี้ ตาม มาตรา ซึ่ง
มิได้เลิกจน แก่ ไซ้แล้วไว้กล่าวไว้ใน พระ ราช บัญญัตินี้

ประกาศ มาณวันที่ ๘ มิถุนายน รัตนโกสินทร ศก ๑๑๔ เป็น
วันที่ ๑๑๑๖๗ ในรัชกาล บัองขึ้นนี้

ประกาศ จัดการ บัอง กัน กาฬโรคเพิ่มเติม

พระ ราช บัญญัติ จัดการ บัอง กัน กาฬโรค

วันที่ ๑ เมษายน แล้ววันที่ ๓๐ พฤษภาคม

รัตนโกสินทร ศก ๑๑๘

มี พระบรมราชโองการ ใน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา
จุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คำว่าเห็นชอบเกล้าฯ
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกัน ว่า
ด้วย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มี พระราชบัญญัติ
เพื่อป้องกันกาฬโรคใน เมือง

อ้าย มุ่ย นั้น ยิ่ง บัง เกิด ทวี รุนแรง ขึ้น ทรง พระราช คำ รัส ี เสน
ควร ให้ จัก การ บัง กณ รักษา ต่อ ไป

จึง ทรง พระกรุณา ไป รุณ เกล็ด ี ได้ ทรา พระราช บัญญัติ ว่า
ทั้ง แแต่ วัน แด ภาย หลัง วัน ที่ ได้ ทั้ง พระราช บัญญัติ นี้ ไว้ แล้วย
ให้ เปน ไป ตาม ข้อ ต่อ ไป นี้

ข้อ ๑ จัน ผู้ พยบ คน ไค คน หนึ่ง มา ใน เวือ ลำ หนึ่ง ลำ ไค
เมื่อ มา ตาม ทาง ซึ่ง เวือ ลำ หนึ่ง ไป แะ เจด ที่ เมือง อ้าย มุ่ย แล้วย
ทั้ง แแต่ วัน ที่ ออก ประภาศ นี้ จะ จัน เชน ใน พระราช อาณา จักร
นี้ ไม่ ไค ัก วย เปน การ ผิด ต่อ กฎหมาย

ข้อ ๒ นาย เวือ ลำ หนึ่ง ลำ ไค ที่ ได้ ออก จาก เวือ ไค แะ เจด ที่
ที่ เมือง อ้าย มุ่ย จะ ส่ง จัน ผู้ พยบ คน หนึ่ง คน ไค เชน หนึ่ง แห่ง ไค
ใน พระราช อาณา จักร นี้ ไม่ ไค ัก ทั้ง แแต่ วัน ที่ ออก ประภาศ นี้
ัก วย เปน การ ผิด ต่อ กฎหมาย

ข้อ ๓ เจ้า ของ เวือ หรือ ผู้ ทำ การ แทน เจ้า ของ เวือ
ผู้ รับ ขะ ที่ ส่ง เวือ มา แด นาย เวือ ลำ หนึ่ง ลำ ไค ซึ่ง ได้ ออก
จาก เวือ แะ เจด ที่ เมือง อ้าย มุ่ย ทั้ง แแต่ วัน ที่ ออก ประภาศ นี้ จะ มา ถึง
ทำ เวือ หรือ สถานที่ แห่ง ไค แห่ง หนึ่ง ใน พระราช อาณา จักร นี้ แล้วย
เมื่อ ได้ รับ ขะ หมายถึง จาก เจ้า ทำ เวือ จาก เจ้า พนักงาน ใน ท้อง ที่
สำหรับ ให้ ทำ การ นั้น แล้วย ภาย ใน ๒๔ ชั่วโมง นาย เวือ ัก
ัก การ ตาม กฎหมาย ให้ ัก ลำ หนึ่ง ออก ไป เชน ตาม หน้า สยาม

อย่าให้ จิน ผู้อพยพคน หนึ่งคนใด ออกจาก เรือน นั้นด้วย

ข้อ ๔ นายเรือลำหนึ่ง ลำใด ขอมให้ จิน อพยพ คน หนึ่ง

คนใด ขึ้นจาก เรือน หรือขอมให้ จิน อพยพ คน หนึ่งคนใด พยายาม
ขึ้น จาก เรือน นั้น แล ผู้หนึ่ง ผู้ใด ใด ช่วย หรือ ออกจาก เรือน นั้น แล จิน
ผู้อพยพคน หนึ่งคนใดให้ ขึ้น จาก เรือน หรือขอมให้ จิน อพยพ
คน หนึ่งคนใด พยายาม ขึ้น จาก เรือน ลำหนึ่ง ลำใด ผิด ต่อ ประการ

ข้อ ๕ ข้อ ๖ ข้อ ๗ ก็ ก็ พิจารณาเป็น สัตย์ ต้อง ใน ระหว่าง โทษ
ปรับเป็นเงินไม่เกิน ถ้าวร้อย หกสิบ บาท นับ เรือง ตัว ผู้อพยพ
ทุก ๆ คน ที่ ใด ขึ้น จาก เรือน หรือ ที่ ใด พยายาม ขึ้น จาก เรือน นั้น
โดย ใด ขอมให้ ช่วย หรือ ใด ออกจาก เรือน นั้น หรือ ต้อง ใน ระหว่าง โทษ
ให้ จำ ชำ ไม่เกิน กว่า หก เดือน หรือ ต้อง รั้ง โทษ ทั้ง ชำ ไม่ แล จำ ชำ
ทั้ง ๖ สถาน แล เจ้า ของ เรือน ผู้ ทำการ แทน เจ้า ของ เรือน
ผู้ รับ ชำ ส่ง เรือน มา คน หนึ่งคนใด หรือนายเรือ สำหรับ รับ ส่ง
จิม ผู้อพยพ นั้น เมื่อ ได้ รับ ชำ ตาม ซึ่ง ใด กล่าว แล้ว ใน ข้อ ๓
ล่วงไป ๖ ชั่วโมง ยัง ขึ้น ให้ เรือน นั้น รอ อยู่ใน น่าน น้ำ สยาม
ต่อไป เมื่อ พิจารณา ใด ความจริง ต้อง ระหว่าง ปรับ ไม่เกิน กว่า
แปด ร้อย บาท ทุกวัน หรือ ทุก ส่วน แห่ง วัน ใน ระหว่าง เวลา ที่ เรือน นั้น
ยัง รอ อยู่ใน น่าน น้ำ สยาม เป็น การ ผิด ข้อ ๓ ใน พระราชบัญญัติ นี้
หรือ ต้อง จำ ชำ ไม่เกิน กว่า หก เดือน หรือ ต้อง รั้ง โทษ ทั้ง สอง สถาน

ประกาศ มา ณ วัน ศุกร ที่ ๙ มิถุนายน รัตนโกสินทร ศก ๑๑๙
 เป็น วันที่ ๑๑๑๘ ในรัชกาล บัณฑิตนี้

ประกาศเก็บเงินค่าราชการ

เมืองพระตะบอง แดเมืองเสียมราฐ

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา
 รุฟาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คำรัสเหนือเกล้าฯ
 ทรงพระราชดำริห์เห็นว่า ทูทวีนนี้ราษฎรในเมืองพระตะบอง
 แดเมืองเสียมราฐ แดในเขต แขวงเมืองขึ้นของเมืองทั้งสองนี้
 ยังต้องเสียเงินค่าราชการ ประจำปี มาก ยังน้อยยังไม่เสมอ
 กัน ที่ยกเว้นไม่ต้องเสีย โดยไม่สมควร แก่เหตุ ผลก็มีอยู่
 ทรงพระราชดำริห์เห็นว่า หัวเมืองทั้งสองนี้ การทำไร่นาค้าขาย
 ยังชดชะดก ควรจะเก็บเงินค่าราชการ แต่พอสมควร แก่กำลัง
 แดให้เสมอหน้ากัน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรา
 พระราชบัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา ๑ ทั้งแต่ศก ๑๑๘ เป็นต้น แดต่อไป ให้เก็บเงิน
 ค่าราชการ แก่ชายฉกรรจ์ ในเมืองพระตะบอง แดเมือง ขึ้นเมือง
 พระตะบอง ซึ่งมีอายุ แต่ ๑๕ ปี จนถึง อายุ ๖๖ ปี เป็นคนหนึ่ง ปีละ
 ๔ บาท แดเมืองเสียมราฐ แดเมืองขึ้นเมืองเสียมราฐ ซึ่ง
 เป็นเมือง มีไพร่พลอันใดก็ตามไปขายของ ชดชะดกกว่าเมืองพระตะบอง

4014 67

ลักษณะเก็บเงินค่าราชการ

หน้า ๒๕๕๗

ให้เก็บเงินค่าราชการแก่ชายฉกรรจ์ ซึ่งมี อายุ ตั้งแต่ ๑๘ ปี จนถึง อายุ ๖๐ ปี แต่คนหนึ่งมี ๓ บาท

มาตรา ๒ ให้เสนาบดี กระทรวง พระคลังมหาสมบัติ มีอำนาจ
ที่จะทั้ง ข้อบังคับ จัก การ ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ เว้น ร้อย
สมควร แก่ การ ใน ทั้ง ที่

มาตรา ๓ ให้เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ และ
เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยเป็นเจ้าหน้าที่รักษาการ ให้เป็นไป
ตามพระราชบัญญัติแห่งทุกประการ

ประกาศ มา ณ วันที่ ๕ มิถุนายน รัตนโกสินทร ศก ๑๑๘. เป็น
วันที่ ๑๑๖๔ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

ข้อ ๒๕ เก็บเงิน ค่าราชการ

เมืองพระตะบองและเมืองเลียมราช

๑ ให้ตำรวจทำบัญชี รายชื่อลูกบ้านในเขต กำหนดของคนที่
ซึ่งจะต้องเสียเงินค่าราชการ ตามแบบ ก, ปีงบประมาณ ๖๖
เบิกเผินในหมู่บ้านกำหนด ถ้าผู้ใดมีเหตุระงับว่าไม่ควรเสีย
เงินค่าราชการ โดยเหตุใด ๆ ก็ให้มาร้อง ต่อกำหนดภายใน
๑๕ วัน ถ้ากำหนดไว้รับชำระเรียบร้อยแล้ว ให้ไปตรวจ
ชำระพร้อมด้วยความเห็น ของกำหนด ส่งไปยังที่ว่าการอำเภอ
เพื่ออำเภอจะได้นำวินิจฉัยต่อไป แล ให้ส่งบัญชีถึง นายอำเภอ
ภายในกำหนดที่ระบุดังกล่าวโดยไม่มีข้อสงสัย

๒ เมื่อ นายอำเภอ ได้รับ ขาญชี จาก กำหนด ทรวร เชนรูก
 ท้องแล้ว ให้ทำ ขาญชี ตาม แขนง ก, ส่ง มาได้ ถึง ที่ ว่าการ เมือง
 ภายใน กำหนด เดือน สิงหาคม ถ้ามี คำร้อง ให้ นายอำเภอ ได้ เชน
 ทรวร กุ คำร้อง ของ รายนร ถ้า เห็น ว่า จะ ไม่ควร เสีย โศภุ เชน, ไคๆ
 ก็ให้ ทำ ขาญชี ตาม แขนง ข, พร้อม ด้วย ความ เชน ของ อำเภอ
 ส่ง ไปยัง ผู้ว่าราชการ เมือง พร้อม กับ แขนง ก, เพื่อ ผู้ว่า
 ราชการ เมือง ได้ วินิจฉัย เป็น เก้า ซาก

๓ ผู้ว่าราชการ เมือง ได้รับ ขาญชี นั้นแล้ว ให้ ออก ใบ เสร็จ
 พิมพ์ ตาม แขนง ก, ส่ง ไปยัง อำเภอ ภายใน เดือน ตุลาคม เพื่อ
 จะ ได้ เก็บ เงิน นำ มา ส่ง ยัง คลัง เมือง

๔ การ ที่ เก็บ เงิน ค่าราชการ นั้น ให้ เก็บ ใน เดือน พฤศจิกายน
 บน ให้ กรมการ อำเภอ ออก ไป ทรวร เก็บ ตาม ท้อง ที่ ซึ่ง กำหนด ไว้
 ให้ กำหนด พารายนร มา เสีย เงิน ค่าราชการ

๕ การ ที่ กำหนด ทำ ขาญชี ลูกบ้าน ซึ่ง ควร ต้อง เสีย เงิน
 ค่าราชการ นั้น ห้ามมิให้ ปก บัด จำนวน คน ไว้ เชน อัน ซาก ถ้า
 กำหนด ปก บัด จำนวน คน ไว้ หรือ บัด ขาญชี เก้า ให้ ปรับ กำหนด เป็น
 ตาม เสนิด ตาม มาตรา ๒๔ ตาม พระราชบัญญัติ ปกครอง แห่ง ที่
 คือ โหม ลาหนึ่ง เป็น เงิน ไม่ เกิน กว่า ๔๕ บาท ทุกๆ ตัว คน ผู้ใด
 บัด ยัง ไว้ บัด ขึ้น เป็น พินัย คลวง

คน จำพวก ซึ่ง กล่าว ต่อ ไป นี้ ให้ ยก เว้น ไม่ ต้อง เสีย ช่วบ
 ราชการ คือ พิธี ภัณฑ์ ศาลไทย และ หอจดหมายเหตุ

๑. ข้าราชการ ที่ได้รับพระราชทานสัญญาบัตร แลมหากเล็ก
 ๒ ข้าราชการ ซึ่งได้รับประทวนตราพระราชสิทธิ์ ทั้ง หรือ
 ได้รับตราตั้ง ของผู้ว่าราชการเมือง โดยได้รับตราพระราชสิทธิ์
 อนุญาต

๓ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ กำหนดแลผู้ใหญ่นาย

๔ พระสงฆ์สามเณร แลนักบวช นั้ถือศาสนาต่าง ๆ

๕ คนพิการ ซึ่งทำการหาเลี้ยงชีพไม่ได้

๖ คนต่างเมือง ซึ่งเข้ามาอยู่ใหม่ ให้ยกให้ไม่ต้องเสีย
 เงินค่าราชการ ปีหนึ่ง

๗ ให้ข้าหลวงผู้ว่าราชการเมือง กรมการผู้ใหญ่ แลกรม
 การอำเภอ เป็นธุระตรวจตรา ให้เก็บเงิน ช่วยราชการ ได้เสมอ
 นำทั่วกัน ถ้าเวลาไปตรวจ เห็นคนใดยังไม่ได้เสียเงินค่า
 ราชการ ให้นำตัวผู้นั้นส่งต่อที่ว่าการอำเภอ เพื่อไต่ยังกับ
 ได้เสียเงินค่าราชการ ถ้าไต่สวน ได้ความว่าผู้นั้นพลมหลัก
 คงใจไม่เสียเงินช่วยราชการ ให้ปรับ ผู้นั้นเสียเงินค่าราชการ
 ทั่วทุก

๘ ในเวลาที่กำหนดทำบัญชีเก็บเงิน ช่วยราชการ ถ้าผู้ใด
 ไม่อยู่แล้ว กลับมาในชั้นนี้ ให้ผู้นั้นรีบนำความแจ้ง ต่อกำหนด
 เมื่อกำหนด ไต่สวน เสนอจริงแล้ว ให้ทำบัญชีรายชื่อ ส่งพร้อม
 กับตัวผู้นั้น ไปยังที่ว่าการอำเภอ เพื่อให้อำเภอขอใบเสร็จ
 ออกให้ แลเก็บเงินจากผู้นั้นส่งต่อ

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสยาม

๙ ให้กำหนดไว้ด้วย ผลประโยชน์ ในการเก็บเงินค่าราชการ
ร้อยละ ๒ ตามจำนวนเงินที่เก็บไว้

ให้ข้าหลวง ซึ่งประจำรักษาราชการเมือง พร้อมด้วย ผู้ว่า
ราชการ เมือง จัดแปล ทรว เก็บเงินค่าราชการ ให้เป็น ไป
ตามข้อบังคับนี้ ึ่ง ทุก ประการ

พระราชบัญญัติ บังคับ การ ลักลอบ ซุกลักไม้สักที่ยังไม่ได้เสียค่าตอบแลภาษี

มี พระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหา
จุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศ ทราบทั่วกัน ว่า

ด้วยได้ทรง ทราบได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทว่า มีคน มีผู้ ลักลอบ
ซุกลักไม้สัก ซอก ราก ป่า ที่มีไว้ด้วย พระราชทาน พระบรมราชา
อนุญาต รับเช่าทำมาซื้อ ขาย เป็นเงิน ประโยชน์ โดยไม่ ได้
เสียเงิน ค่าตอบ แล ภาษี พาให้ ผล ประโยชน์ แผ่นดิน ตก ทำไป
มี ๑ เป็นอันมาก จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทรา
เป็น พระราชบัญญัติไว้ดังต่อไปนี้

๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ บังคับ
การลักลอบ ซุกลักไม้สัก ที่ยังไม่ได้เสีย ค่าตอบ แล ภาษี” ,

๒ ห้ามมิให้ผู้ใด ซุกลักไม้สัก ซึ่งได้ ตักถ่ม แล้วออกจาก
ป่าไว้

อนึ่งให้เจ้าพนักงานเก็บเงินค่าตอบแลภาษี

เล่ม ๗

ลักษณะภาษีไม้ซุง

หน้า ๕๖๖๑

ทั้งปวงเสร็จ แลเจ้าพนักงานเข้าไม้ ได้ตัด ทราค้อนเหล็กเก็บค่า
คอแลภาษีแล้ว จึงให้ชักลากออกจากป่าไ้

๓ ถ้าผู้ใดชักลากไม้สัก ซึ่งยังมีไม้เสียเงินค่าคอ แลยัง
ไม้ไ้ตัด ทราค้อนเหล็กของเจ้าพนักงานเข้าไม้ ประจำกัน ออกจาก
เขตรป่าไ้ ถ้าพิจารณาได้ความจริงให้ริบไม้สักที่ชักลากนั้น
เป็นของหลวง แลให้ปรับโทษตามจำนวนไม้ต้น ๑ เป็นเงิน
ไม่เกิน ๔๐ บาท หรือจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน

๔ ถ้าผู้ใดชักลากไม้สักต้นใด ที่เจ้าพนักงานเข้าไม้
ยังไม้ไ้ตัด ทราค้อนเหล็ก ว่าไม้เสียค่าคอแลภาษีแล้ว ประจำ
กัน ออกไปนอกพระราชอาณาเขต พิจารณาได้ความจริง ให้ริบ
ไม้สักที่ชักลากนั้น เป็นของหลวง แลให้ปรับโทษผู้ที่ชักลาก
ไม้ต้นนี้เรียงต้น ตามจำนวนไม้ต้น ๑ เป็นเงินไม่เกิน ๔๐๐ บาท
หรือจำคุกไม่เกิน ๑ ปี

๕ ถ้าเจ้าพนักงานพบไม้ แต่ไม่ทราบว่ามีผู้ใดชักลากเช่นนั้น
ให้เจ้าพนักงานตรวจ ทราค้อนเหล็ก ประจำกัน ไม้ ถ้าเป็น
ทราค้อนเหล็ก ซึ่งได้ลง ทะเบียนแล้วว่าเป็นของทราของ ผู้ใด
ให้ถือว่าเจ้าของ ทราค้อนเหล็ก นั้น เป็นผู้ชักลาก ไม้ต้นนี้ผิด
พระราชบัญญัติ หรือถ้าไม่มี ทราประจำกันให้ไปสอบสวน
ถ้าไม่ตกอยู่แก่ผู้ใด ให้ถือว่าผู้นั้น เป็นผู้ชักลาก ไม้ ออกจาก
ป่าผิด พระราชบัญญัติ

๖ ข้อ ความในพระราชบัญญัติ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

หน้า ๒๖๖๒

อักษณศักริกิณาเมืองประเทศราช

เล่ม ๗

ชุก ลากไม้สัก

ออกจากป่าซึ่งได้พระ ราชทานพระ ขรม ราช

อนุญาต ให้รับเช่าทำ

๗ ให้เสนาบดี กระทรวงมหาดไทย เป็นเจ้านำที่รักษา การ ให้
เป็นไปตาม พระ ราช บัญญัตินี้ ึ่ง ทุก ประการ

ประกาศ มาณวันที่ ๙ กรกฎาคม รักษโกสินทร ศก ๒๔๘
เป็น วันที่ ๑๑๑๙ ใน รัชกาล รัชชูปันนี้

พระราชบัญญัติ ศักริกิณาเจ้าชาย

พระยาท้าว แลเมือง ประเทศ ราช

มีพระ ขบรมราช โองการ คำว่า เห็นชอบแล้ว ได้ประกาศ ทราบ
ทั่วกัน ว่า คำแห่งเจ้าชาย แลพระยาท้าว แลสน หัว เมือง ประเทศราช
แต่ ก่อนมา ยัง หาได้ พระ ราชทาน ศักริกิณา เป็น กำหนด กัง พระ
ขรม วงษานวงษ์ แล ข้าราชการ ทั้งปวง ไม่ ึ่ง ทรง พระกรุณา
โปรดเกล้าฯ พระ ราชทาน ศักริกิณา แก่เจ้าชาย พระยาท้าว แลสน หัว
เมือง ประเทศ ราช ให้มี กำหนด ใน กรมศักริกิณ ไป ดังนี้ คือ

๑ พระเจ้า ประเทศ ราช	ถึง ศักริกิณา ๔๐๐๐
๒ เจ้าประเทศ ราช	ถึง ศักริกิณา ๑๐๐๐๐
๓ พระยา ประเทศ ราช	ถึง ศักริกิณา ๘๐๐๐
๔ เจ้าอุปราช	ถึง ศักริกิณา ๕๐๐๐
๕ เจ้าราชวงษ์	ถึง ศักริกิณา ๓๐๐๐
๖ พระยาอุปราช	ถึง ศักริกิณา ๓๐๐๐

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

เล่ม ๗ ถิ่นดิน ศักดินา เมือง ประเทศ ราช หน้า ๒๖๒๓

๗ เจ้าบุรีรัตน์, เจ้าราชบุตร พระยาราชวงษ์,
ถือ ศักดินา ๒๔๐๐

๘ เจ้าสุริวงษ์, เจ้าราชสัมพันธวงษ์, เจ้าราชภาคนิย, เจ้าราช
ภาคิวงษ์, พระยาบุรีรัตน์, พระยาราชบุตร, ถือ ศักดินา ๒๐๐๐

๙ เจ้าอุตรการ, เจ้าไชยสงคราม, เจ้าทักษิณนิเชตร, เจ้า
นิเวศอุกร พระยาสุริวงษ์, ถือ ศักดินา ๑๖๐๐

๑๐ พระยาอุตรการ, พระยาไชยสงคราม, พระยารังษวา,
พระยารังชัย, ถือ ศักดินา ๑๖๐๐

๑๑ พระยาแก้วสนาม ถือ ศักดินา ๑๐๐๐

๑๒ พระยา ถือ ศักดินา ๖๐๐

๑๓ ท้าว ถือ ศักดินา ๔๐๐

๑๔ แสน ถือ ศักดินา ๒๐๐

๑๕ เจ้าเมืองชั้น ถือ ศักดินา ๒๐๐๐

๑๖ อุปราช เมืองชั้น ถือ ศักดินา ๑๒๐๐

๑๗ ราชวงษ์ เมืองชั้น, ราชบุตร เมืองชั้น, ถือ ศักดินา ๘๐๐

๑๘ พ่อเมือง ถือ ศักดินา ๖๐๐

๑๙ นายแสน ถือ ศักดินา ๔๐๐

๒๐ แก้วบ้าน ถือ ศักดินา ๓๐๐

ประกาศ มาณวันที่ ๑๔ กรกฎาคม รัตนโกสินทรศก ๑๑๘ เป็น
วันที่ ๑๑๒๐๓ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

พิพิธภัณฑ์ศาลไทยและหอจดหมายเหตุ

ประกาศเปลี่ยนการ ควณคุม เลข

มี พระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา
จุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ
ถึงว่า ขวมนิยม ควณคุม เลข ที่ เป็น อยู่ยัดนี้ มีเจ้าหมู่ผู้หนึ่ง
กุมคนหลาย แหวงหัวเมืองไม่เป็น ขวมนิยม อัน ที่ จะ บังเกิด
ความเวียนว้อบ เพราะ ที่ อยู่ยัด เลข แยก ย้ายไกล กันพัน ถ้าถึง
เจ้าหมู่จะรู้ แลได้เวียนว้อบได้ ควร จะ จัด ขวมนิยม ควณคุม
เสียอย่างใหม่ ให้เอาเลข กำหนด ควณคุม อยู่ ตาม ท้องแขวง
ที่ อยู่ยัด อยู่ยัดนี้ จึง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ ประกาศ
ให้ทราบทั่วกัน ว่า

บรรดาตัวเลขทั้ง ปวง นอกจากทหารบกทหารเรือไม่ว่า หมู่ใด
ชนิกใด ถ้าอยู่ใน ท้อง แขวง มณฑลใด ก็ให้บอก เลข หมู่ นั้น
ชนิกนั้น เป็น เลขคงเมือง มณฑล นั้น เว้น แต่ตัวเลข ที่ อยู่ใน
สี่มณฑลที่ใด ๆ คือ กรุงเทพฯ ๑. กรุงเทพฯ นครไชยศรี ๒. อยุธยา
ให้คงเจ้าหมู่เดิมไว้ ควณคุม อยู่ ตาม เดิม

ส่วน เลข ที่ อยู่ใน มณฑล ราชบุรี นั้น ในบัดนี้ให้เจ้าหมู่เดิม
ควณคุม อยู่ ก่อน จนขึ้นปีใหม่จึงให้บอกเป็นเลขคงเมือง ส่วน
มณฑลอื่นนั้น ให้บอกเป็นเลขคงเมืองไปตั้งแต่วันที่ ให้ ประกาศนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๔ สิงหาคม รัตนโกสินทรศก ๑๔๘ เป็นวัน
ที่ ๑๒๒๔ ในรัชกาลที่ ๕

พิพิธภัณฑ์ชาติไทยและหอจดหมายเหตุ